

N i m ó č i !

Ne! ostaviti ni móči
Očelnjave mi svetá,
Naj ponuja tudi stvarstvo,
Kar najlepšega ima.

Naj se širi čudovito
Zemeljski tam daljni króg,
Dom moj majhni večje čudo
Vendar le je božjih rék.

Najsijajnemu tam krásu
Najti meje ni očém,
Domovina kakor zvezda
Svetla je nad bleskom tém.

Ne! pogrešati ni móči
Vas, premilih mi glasóv,
Ki ste srcu, kar vzpomládi
Dih mu prvih je cvetóv.

Kaj zvenecih vseh jezikov
Zemskih mi ponosni zbór,
Govorica domovine
Zá-me je soglasja vzór!

Ne, ni móči! — tú povsodi
Prostor me pozdravlja znán,
Kitico spominov sladkih
Si nabiram dan na dan.

In med njimi najsvetejše,
Ki solzámi jih rosím,
Kakor nađeje nebeske
Po grobovih jaz sadím.

Z vsem, kar duhu je predrago
Na domovje je oprt,
Me odtrgati od njega,
Tó bi meni bila smrt.

Tukaj, kder življenje cvelo
Neizrečno mi lepó,
Kder mi slast in togo srce
Uživálo je gorkó:

Tukaj, tukaj, kder je tékla
Zibel ljubih mi otrók,
Tukaj žiti in umreti
Velečastni daj mi Bóg!

Lujiza Pesjakova.

Milko Vogrin.

Novela. Spisal dr. Stojan.

I.

Najhujše na svétu so bolečine,
Ki človek molóc jih in v solzah premine.

Mrzel veter je bril v začetku meseca majnika leta 1878. po dunajskih ulicah. Zima se je še poslavljalja od zemeljskih prebivalcev in bila v nočéh zadnji boj s preljubó, nežno pomládjo. Dnevi so sicer že postajali precej topli, drevje je poganjalo, in tam pa tam so črešnje že stale v najlepšem cvetu, a lahkoživi Dunajčan se je moral le še v svojo zimsko suknjo pridno zavijati, ako ga je tiral spanec o polnoči ali še le pozno proti jutru domú. Ostri sever je zjasnil noč pred dnevom sv. Gregorja. Zvezdice so mirno migljale na nebeškem oboku, spremljala jih je večna jim tovaršica, bleda mesečna krogla. Hrup in šum po ulicah je potihnil, polnoči je veličastno odbila ura na Štefanskem domu. Počivalo

je mlado in staro sanjaje o boljšem nadzemeljskem življenji, le tu pa tam se je poganjala hitrimi koraki kaka nočna prikazen v svoje domovje, zavijajoča se v toplo obleko pred hudim vetrom, a ne menéč se za blede luno, ki plava mirno med tisoč in tisoč zvezdami nad Dunajskim mestom ter razsvetljuje tihe ulice.

Ura je bila ravno dve. Nje glas je odmeval kakor med razvalinami starodavnih, zapuščenih gradov. Ob enem pa se čujejo krepki koraki, ki tolčejo po tlaku, kakor da bi šlo za stavo. Jek se razlega po dolgej ulici, a kakor bi trenol, utihne. Pred hišo grofa Konarskega ustavi se črna moška postava. Bil je dr. Milko Vogrin, domači učitelj pri grofu Konarskem; mož v tridesetem letu svoje starosti, visoke, lepe rasti, po svojem obnašanju in bradi bolj aristokratu podoben, nego sinu priprostih slovenskih starišev, ki si s podučevanjem kruh služi. Hlastno izylekši desnico izza suknje, v katero se je zavijal, pozvoni ter pričakuje težko vratarja, ki bi ga rešil nočne mrzle sape. In kakor se večkrat prigodi, da mora človek na to, kar najbolj želi, čakati in da mu med tem minute in trenotki dolgi, nestrpljivi postajajo, tako se je godilo to noč tudi Milku Vogrinu. Zatorej še enkrat med kletvico ves nevoljen pozvoni, in slednjič prikolovrati vendar hišni čuvaj s svetilnico v roki ter ga reši — zvonanje nevihte.

Milko Vogrin je prihajal domú z domače zabave pri velikem obrtniku vitezu Karolu Skenovskem. Vitez Karol Skenovski je bil velik bogataš. Njegovo bogastvo je vzlasti naraščalo, odkar je bil začel avstrijsko armado s suknom za plašče oskrbljevati; prej je bil priprost obrtnik na Českem. Preselivši se na Dunaj spoznaval se je z višjimi krogi, postal vitez železne krone tretjega reda za svoje obrtniške zasluge, a vsled tega občeval sevéda bolj z aristokrati nego svojimi prejšnjimi znanci in prijatelji, ki so ostali prosti, če tudi pošteni plebejci. Z grofom Konarskim se je spoprijaznil, ko je ta bil generalni intendant v avstrijskej armadi, in osobito njemu se je imel zahvaljevati za premoženje, katero mu je dohajalo večjidel le po tém, da je armado s suknom iz svojih treh tovaren zalágal. Vabil je torej grofa Konarskega in grofinjo Konarsko na vse večerne zabave, ktere je prirejal, a ne toliko iz hvaležnosti, kakor pa da diči svoje društvo z grofovskim plemstvom.

Obiteljske razmere Skenovskega bile so prav prijetne in srečne. Njegova žena Berta bila je priprosta gospá, ki ni mogla v prirojenej jej prostosti zatajevati svojega českega pokolenja, kterege se pa tudi kot pametna žena ni sramovala. Moža je osrečila z dvema otrokoma, sinom Rihardom in hčerjo Olgico. Rihard je bil že v tretjem letu svojih pravoslovnih studij, Olgica pa nežna osemnajstletná gopica, izrejena pod varstvom svoje skrbne matere, ki je ljubila otroka, kakor ljubijo prave matere svoje otročiče. Otroka sta se izrejevala v strogo nemškem duhu,

če jima je tudi bila mati prava Čehinja in oče Slovan po krvi, a žalibože ne po duhu; kajti Skenovski ni bil politik, ampak le obrtnik, ki gleda samo na dobiček in svoj prid, a ne na narodnost.

V višjih krogih je vitez Skenovski iskal le nemške znance in plemenitaše, a za slovanske krogove plemške se je malo ali celo nič brigal, sramoval se svojega českega materinega jezika in se le poganjal za pravice nemškega obrtnika in naroda, ter preziral želje slovanskih svojih sobratov. Skenovski, prej še na českej zemlji omahljiv v svojih političnih nazorih, postal je, odkar je živel na Dunaji, trd Nemeec, privrženec nemškim židovskim novinam, ker si je od njih največ dobička pričakoval.

Kakor se pa obrtniki in visoka bogata gospoda sploh le malo poganjajo za odgojo svoje dece, tako je bilo tudi pri Skenovskih. Sin Rihard je hodil v schottenfeldsko gimnasijo v šolo. Ker je pa bil sam sebi prepuščen in svoj gospod razvèn šolskih ur, godilo se mu je sprva slabo. Oče njegov prepričavši se, da sin po volji ne napreduje, poprosi ravnatelja na imenovanej gimnasiji, svojega nekdanjega součenca, naj priskrbi dečku Rihardu pridnega in zanesljivega učitelja. Osoda je hotela, da je prišel Riharda podučevat — Milko Vogrin, ki je bil tedaj filosof, ali prav za prav slušatelj iz matematike in fysike na dunajskem vseučilišči. Poduk Vogrinov je imel velik uspeh, Rihard je pod njegovim vodstvom dobro napredoval, in naposled je še Vogrin začel mlado, desetletno Olgico podučevati. In to veselo ter prijetno službo je opravljal v zadovoljnost starišev, dokler ni šel dokončavši svoje učiteljske izpite za supplenta na celovško gimnasijo.

Z veliko hvaležnostjo in dobrim honorarjem odpustil je Skenovski učitelja svojih otrok, Milka Vogrina, ko je odhajal z Dunaja, ter mu obljubil svojo pomoč, ako kdaj take potrebuje. In res, prišel je čas, da je storil Skenovski svojo obljubo. Štiri leta pozneje pride Milko Vogrin na Dunaj nazaj, in tu dobi po posredovanji viteza Skenovskega službo domačega učitelja pri grofu Konarskem.

A med tem časom se je mnogokaj izpremenilo. Olgica, mala, pridna učenka, postala je Olga, nežna gospica, lepa cvetlica v rožnem ženskem vrtu. Rihard je bil tretje leto pravnik in že resen ter samostojen mož. Z veseljem so sicer sprejeli Skenovski Vogrina, svojega nekdanjega učitelja, ali pri tem sprejemu je manjkalo one nedolžne, otroške priprostosti in otročje udanosti, ki nam tako ljubo déne, ako jo vidimo med učenci in njih učitelji.

Razvidno je, da je z grofom Konarskim zahajal tudi Vogrin na večerne zabave k vitezu Skenovskemu. Tudi ta večer je bil povabljen grof Konarski s svojo soprogo in z Milkom Vogrinom, ali šel je kot grofov zastopnik Milko sam, ker je grofinjo hudo glavobolje nadlegovalo, a grof

sam ni brez grofinje zahajal na plesne zabave, kakoršna je imela biti v sredo večer pri Skenovskih.

Z veliko radostjo se je odpravljaj ta večer Vogrin na odhod. Domišljeval si je, kako se bode zabavljaj, s kom plesaj, kako izborno vodil četvorko in izumeval jako zamotane figure na veselje svoje in drugih plesalek. Kdo izmed Vas, dragi bralec in bralka, še ni premišljeval, kako se hoče to ali ono noč, katero je Musi Terpsichori posvetil, zabavljajti? Kako hoče biti vesel in poskočen! Kdo izmed nas še ni pričakoval na plesiščih najboljših zabave in nežnega veselja za oko in duh, a drugi dan je moral z glavo majaje reči: Varal sem se; vse je ničevaj; škoda za denar, noč, čas in zdravje! Kteri moški cvet še ni čutil hude, s svojimi železnimi prsti v globino srca segajoče bolezni, ki jo slabi zemeljski sinovi nazivljemo ljubosumnost, ko je videl po dvorajah, čvetočih od ženske in moške lepote, kako si stiskavaj roke, kako si šepetaj na ušesa, kako sumničijaj in ogovarjaj jeziki eden drugega, da bi iztrgali plesalki iz srca udanost do svojega tekmeca in jej zasadili svojo Amorjevo puščico v kri in srce. Marsikdo je že to občutil, in bolela ga je drugi dan in še dalje naprej glava in — srce. In tako je bilo tudi ubogemu Vogrinu, ko je hitel ob dveh po noči domú ter hotel s hitrimi, močnimi koraki in kletvijaj pred svojim domom dušek dati — notranjej svojej burji in nevihti . . .

Stopivšij v sobo, napravi si luč. V največejaj naglici sleče si rokavici, a ne da bi jih mirno na mizo položil, vrže vse tja na stol in tla: rokavici, klobuk, plesne rede, beli ovratnik in frak.

„Tukaj ležite, jaz vas ne oblečem več. Nočem več nositi obleke, v kateraj toliko grenkobe in žalosti trpim. Zakaj sem šel tja in gledal, kako me vse prezira, ker sem le ubog domačij učitelj, ker nisem . . . nič? Zakaj sem ostal tako dolgo med onimi, ki mislijaj, da nimam kot plebejec pravice prihajajti v višje plemenitaške kroge? Daj celój moj narod, moj jezik se mi je oponašal, in mi — Slovenci bi naj ne imeli sploh pravice in sposobnosti zahajajti v take visoke, olikane družbe?! . . . Kaj mi je bilo storiti? To slišajti, šel sem, poslovivšij se pri onih, ki nežje čutijaj, kakor trda, neotesana magyarska grča, nadporočnik Benda.“

Takaj je govoril Vogrin v svojej sobi, sam, čisto sam. Komu bi naj tožil svoje gorje? Zapuščaj se klajti po svetu, nima stalne službe, živij o tujem kruhu, pri tujej mizi, in to zakaj? Kdo vé to vprašanjaj rešiti?

„Mnogo mojih vrstnikov in součencev imaj dobre, stalne službe. Mnogo mnogo mojih nasledovalcev živij o svojem stalnem kruhu, in jaz, kaj pa jaz? Jaz služim hlapčevskaj službo, ne koristim nitij narodu svojemu, nitij domovini, nitij državi. Moj poduk pada na nerodovitna tla. Visoka grofovskaj gospoda misli, da jej že zadostujaj ime in kri plemenita,

a znanstvo in nauki so njej nepotrebni, in po teh nazorih odgojuje danes tudi deco ter gleda zaničljivo na učitelje. Tako sem hlapec tujim ljudém!“

To premišljevanje ga je užalilo. Prvokrat se je čutil po tem večeru — samega, zapuščenega. Srce mu je hrepenelo vèn iz ozke sobice nehoté tja v dvorano, iskalo je tam kraljico celega društva, nežno cvetico, ki je s svojo lepoto in svojim duhom očarovala bližajoča se bitja. Vsi so kar strmé zrlí v to krasno rožico in se spogledovali šepetaje si na uho, kakor sivi staréki pri Heleninem prihodu na trojanskem obzidji:

„Nikdo ne čudi se več Trojancem in smelim Ahajcem,
Žensko za tako da se med sabo prepirajo kruto!

Veneri slična je vsa od temena krožno do pete.“

To krasno lepoticó Olga izbralo si je srce hrepeneče in jo privedlo k žalujočemu Vogrinu.

„Kako lepo, kako krasno bi bilo sedeti z njo pri svojem domačem ognjišči, pomenkovati se o preteklih časih in nadepolnej bodočnosti! Kako bi jo ljubil, častil, negoval njo, ki je dika in kras — vsega ženstva! Pripovedoval bi jej, da sem domá na obalah Vrbskega jezera pri Celovci, v bornej kmetskej hišici blizu tam, kamor misli zdaj v kratkem iti z materjo zdravít se. Slikal bi jej one čase, ko sem se šolal v Celovci, kako sem se potém kot dijak v Ljubljani navduševal za narodno našo slovensko stvar, kako smo ljubili, častili in povzdigovali svojo domovino, kako gojili ljubezen do zapuščenega svojega naroda! Z njo bi se spominjal onih sladkih uric, ki sem jih preživel v njenej družbi kot nje učitelj, in tožil bi jej o mučnih časih v Celovci, kjer sem kot supplant . . . kaj sem storil . . . razodel svoje notranje mišljenje in ljubezen do svojega jezika in naroda. O vsem tem in mnogo drugem bi jej potožil, in njeno pomilovalno okó bi mi cëlilo hudo zaudane mi rane, ki še zdaj pečejo . . . tako hudo pečejo, da me delajo hlapca, ki ne more svojih sužnih verig raztrgati in si priboriti one zlate svobode, da bi rekel: To je moj dom, to je moja miza, moje ognjišče!“

Zadnje misli vzdramijo Vogrina iz lepih sanj, ali kaj pomaga, da je vse le pena, ki se razkadi, ako v njo popihneš. Zlate gradove si kuj na nebó, ali strašna realnost vrže te globoko v brezno, iz kterega se le moreš sam s svojo močjo rešiti.

Nežna cvetice Olga je prikovana, kakor začarana devica, z zlatimi verigami na visok grad. In ti Milko Vogrin, ti si sicer doktor modroslovja in tudi častnik rezervni s sabljo in portepéjem, ali z vso svojo doktorsko učenostjo in hrabro sabljico si je ti ne pridobiš, niti na njo misliti ne smeš, dokler nimaš iste trdne podlage, ki jo imenujemo samostalnost v družbi človeškej. Kakor Archimedu, tvojemu častileu, manjka tudi tebi stojala, s kterega bi poskušal vzdignoti zemljo iz njenih tečajev!

Tako filosofuje naš dr. Milko Vogrin. Uzrokov je imel pa tudi zató. Nocojšnji večer je bila proti njemu Olga nepričakovano prijazna; govorila je tako mило in ljubko z njim, da bi lahko po njenem obnašanju sklepal na čudno notranjo pretvorbo in udanost. Je-li pa vse to rés le posledica njenega nagnenja, in ne prirojena in prirejena prijaznost, ki se tolikokrat opazuje v mestnih salonih ter slépi svet in sebe? Vsega tega si Vogrin ne more tolmačiti, in Olga mu je postala hipoma velika uganjka. Ali tako nedolžno bitje ne more várati! Srce mu pri tej misli radosti vzkipi, čuti se novorojenega, polen ljubezni, sreče, blaženosti. Iz miznice potegne svojega ljubega tovariša in spremljevalca na svojem potovanju po tej trnjevej dolini zemeljskej, svoj predragi dnevnik, ki že sodrúže mnogo žalih mislij in temnih spominov. A zdaj mu zasveti zvezda prelepe bodočnosti, in v tej blaženi sreči hoče tudi njemu sporočiti, kar je čutil nocój, ko je z njo govoril, in kár čuti zdaj zapuščen v osamelej sobici. — —

Med tem ko izliva Milko Vogrin svoja čutila v peró in si olajšuje pisanjem srce, spravlja se gospoda pri Skenovskih na odhod. Vsi se krožijo okoli gospodinje Berte in lepe nje hčerke Olge. Najprijaznejše in najtežje, zatorej pa tudi najbolj nazadnje, odpravlja se plemenita rodbina ogerska Benda.

Gospod baron Arnold Benda, mož kakih šestdeset let, je velik posestnik in grajščak na Blatnem jezeru. Znane so bile nekđaj po vsem Ogorskem njegove vinske gorice, ali vsled denarne izgube leta 1873. se je njegovo imetje skrčilo, in komaj da še živi po zimi na Dunaji v lastnej, a zadolženej hiši, po letu pa na Blatnem jezeru pri svojih vinogradih. Arnold Benda je bil srečen oče dvojih otrok. Sin Robert bil je mož nekaj érez trideset let in nadporočnik pri 7. huzarskem polku. Hči Jelica pa je že bila omožena z baronom Paczonyjem, precej zadolženim ogerskim magnatom.

Staro prijateljstvo je združevalo obitelji: Skenovski in Benda. Želja je bila, da postaneta Olga in Robert mož in žena. Skenovski je želel to s svojega stališča, ker bi bil rad svojo hčer oddal — baronu in povrh še bogatemu plemenitašu, kakor je sam mislil, in Benda je zopet zá-se pričakoval, da si po tej zvezi opomore svoje slabo gmotno stanje. Sin Robert bi imel hitro, ko bi po ženitvi doto svoje žene prejel, vojaškemu stanu slovó dati in prevzeti zadolženo posestvo z grajščino vred na Blatnem jezeru.

Razumljivo je torej, da je postajalo občevanje med obema obiteljima vedno ožje, in da se je vedel Robert Benda proti Olgi celó po domače. Na vsako domačo veselico ste se obitelji vzajemno vabili, in tako je bilo tudi nocój.

Skenovski je namerjaval svojo soprogo s hčerjo vred poslati na Koroško v kopel „Poreče“ ob Vrbskem jezeru. Tam si je bil pred dvema letoma kupil malo ali prav vkusno v švicarskem slogu zidano villo, s sadnim vrtom in lepim parkom ozaljšano. Letos se je odločil soprogo, ker je bolehal, takoj že meseca majnika s hčerjo Olgo tja poslati. Rihard bi se imel še le po dokončanem poletnem tečaju, kakor druga leta, tja podati, a sam si je navadno izbral drugo polovico meseca julija za svoj počitek, tako da je s sinom skupaj villo na Vrbskem jezeru obiskaval in tam do konca avgusta prebil, mati z otrokoma pa je sploh do meseca oktobra na deželi ostajala.

Nocojšnja zabava je bila nekakov „valete“ ali veselica za slovó. Povabilo se je bilo mnogo odlične gospode, med njimi v prvej vrsti sevéda baron Benda s soprogo in sinom Robertom, ki je slul v ogerskih salonih dunajskih za dobrega plesalca in dvorljivca; kajti vedel je vsako zimo priti na Dunaj v garnisono, če ravno ni tú imel 7. huzarski polk svojega mesta. Povabljena je bila tudi, kakor nam je že znano, obitelj grofa Konarskega z domačim učiteljem dr. Milkom Vogrinom, ali ta pot je moral zadnji zastopati svojega gospodarja in grofinjo.

Kazalec na uri se je že četrtočkrat sukal po polnoči okoli svojega sredotočja, in juterna zora je že žarila na vzhodu nebó in vabila zemeljska bitja, naj hité pozdravljat blaženo solnce, ki vstaja novorojeno iz Okeanovega valovja: ko je jemala zadnja gospoda od Skenovskih in Muse Euterpe slovó.

Poslavljajoč se ogovori Robert Benda kraljico celega društva: „Gospica Olga, žal mi je, da se moramo že raziti. Marsikaj bi Vam še imel razodeti, kajti poprej ko je bil še tukaj oni plebejec, Vogrin, ali kako se že zove, nisem Vam mogel skoró ničesar povedati in važnega razkriti; vedno Vam je stal za petami ta nesramnež, in tudi Vi ste mu bili tako prijazni, kakor da bi bil človek naše vrste in ne neomikan prosták.“

Pri teh tako ošabnih besedah zarudi Olga v lice, a da bi svojo zadrego zakrila, mahlja s pahljačem in odgovori mirno v tla gledajoča:

„Z gosti mora biti vsak človek prijazen, gospod nadporočnik; sicer jih ne vabi k sebi, ako bi se potém proti njim ošabno obnašal.“

„Ali taki ljudje, priprosti učitelji, se sploh ne vabijo,“ pritegne Robert srdito.

„To so storili moj oče, in ne jaz; in dr. Milko Vogrin je povrh dober naš znanec od davna že. Jaz sama sem ga nekđaj čislala kot svojega učitelja, a zdaj ga spoštujem in cénim kot človeka.“ Naglašujoč besedo „človeka“ pogleda Olga na ravnost Robertu v oči in nadaljuje: „Njegovo obnašanje je po vsem fino in izborno, njegovo govorjenje premišljeno in duhovito, tako da se ga človek nikdar ne naveliča.“

„Ako je prazno in puhlo govorjenje o vzgoji, o svobodi, o neslanem slovstvu in kaj še vse takega, zarés duhovito, po tem takem Vam sevéda njegova družčina ne preseda,“ odvrne Robert razjarjen, da si upa Olga, njegova bodoča nevesta, zagovarjati Vogrina, ki mu kot Slovenec — njemu kot Magyaru že bode v oči; in povrh se še pa v Vogrinovih žilah ne pretaka ona blažena plemenita kri, ki daje človeku še le pravico občevati z gospodo, ktorej se prištevate obitelji baron Benda in vitez Skenovski.

Robert bi še bil mnogo gorkih gospici Olgí povedal in nad Vogrinom svoj žolč izlil, a k sreči ga pokličejo stariši na odhod.

Njegova mati, gospá Amaliya Benda, približa se namreč rekóe: „Zdaj je skrajni čas, da končamo preveseli večer, Olga in Robert. Vaše dvorljivo obnašanje, gospica Olga, in zarés gospodinjsko vedenje Vam dela mnogo časti, in vidi se, da bodete kaj izvrstna gospodarica. Vsi so bili kar zamaknjeni v Vašo prelepo prikazen, o Vašej vsestranski skrbi, vzlasti o Vašem prijaznem vedenju proti vsakemu brez izjeme.“

„Take hvale ne zaslužujem. Storila sem, kar stori vsaka domača hči pri takej priložnosti,“ odvrne sramežljivo Olga, in po strani na Roberta gledajoč dostavi: „Ali še to se mi šteje v greh!“

Zadnje besede je k sreči gospá baronovka preslišala, kajti nadaljevala je: „Torej moja draga, ljuba Olgica, prelepo hvalo Vam še enkrat izrekam za ta večer! Okrepčajte se na deželi in ozdravite popolnoma svojo mater. Morda pridemo tudi mi v Poreče na Koroško Vas obiskavat, zakaj na Blatnem jezeru ne bodemo letos vsega poletja preživeli, osobito ako dobi Robert svoj zaslužen odpust na mesec dnij. Na svidenje!“ in pri teh besedah poljubi Olgo dvakrat v lice.

Robert se potém Olgí molčé prikloni, ona pa odzdravlja mirno in ponosno stojéč, podá kar mehanično Robertu roko, da jo v slovo in zahvalo poljubi, in prezirajoč ga oklene se njegove matere, katero spremlja do vrat, kjer se še tudi od drugih gostov posloví. —

Ko se je družba razšla, vrnejo se Skenovski počivat. Tudi Olga se ni dalje razgovarjala niti z materjo niti z očetom o uspehu nocojsnje veselice kakor druge krati, temveč ljubeznivo se poslovivši od starišev, šla je v svojo spalnico k počitku.

„Kaj le imá nocoj Olga, da je tako malobesedna,“ opomni oče Skenovski proti svojej soprogí, spravljajoč se počivat.

„Trudna je od velikega govorjenja in mnogega plesa, kajti ura je že davno tri odbila, in tako nežno bitje potrebuje hitro počitka,“ zagovarja Olgo mati njena, dobro vedóč, da je bilo Olgino obnašanje proti Robertu na zadnje malo izpremenjeno.

„Tudi drugekrati je toliko plesala in bila vesela do zadnje minute, ali nocoj se mi vidi, da se še od Roberta prijazno poslovila ni. Tudi se

mi dozdeva, da je postala zadnje uro, hitro ko se je bil gospod dr. Vogrin poslovil, bolj otožna in zamišljena.“

„To ni res, moj ljubi Arnold“, odvrne hitro njegova soproga. „Jaz sem jo opazovala celi večer, in bila je nocoj sploh manj vesela, nego druge večere. Tožila mi je že zjutraj, da jo boli glava, in to bode tudi uzrok, da ni ohranila nocoj do konca svojega navadnega veselja.“

Ker nista mogla roditelja po tako hrupnem večeru hitro zaspati, govorila sta o raznih stvaréh. Predmet vsemu pa je bil, kakor je to navada po domačih veselicah, razgovor o razmerah posameznih gostov in o njihovem vedenji. Tudi o Vogrinu se je govorilo, vzlasti o njegovem finem obnašanji in govorjenji.

„Gospod dr. Vogrin je nocoj kaj izvrstno zastopal svojega gospoda grofa in grofinjo,“ nadaljuje razgovor gospá Berta po kratkem molčanji. „Razveseljeval je celo društvo, da ga je bilo veselje gledati, in četvorko je vodil tako premišljeno, da so se mu vsi čudili. Z njim je Olga mnogo plesala in se dobro zabavljala. Tudi Rihard je bil vedno pri njem.“

„To mi ravno ni prav, da je Olga toliko z njim občevala; kajti baron Robert, ki se tako s svojim plemstvom ponaša, ne bode zadovoljen, če se njegova bodoča . . . nevesta z drugimi, in to nižjimi bolj kakor z njim zabavlja.“

„Tega ni Olga nikakor storila,“ odgovori mu žena odločno. „Sicer se pa Robert Benda rés preveč ponaša s svojim plemstvom in s svojim magyarskim narodom. On méni namreč, da je le njegov narod največje veljave, in da so drugi le od božje in magyarske milosti odvisni. Nemec še malo velja pri njem, a veliko tudi ne; Slovana pa kar ne more in ga psuje pri vsakej priliki, če ravno vé, da sem jaz sama rojena Čehinja in da ljubim svoj česki kakor ves slovanski narod. Tudi gospoda Vogrina ne more trpeti, ker je Slovenec in se poganja včasih za pravične zahteve svojega rodú.“

„Ti se preveč vznemirjaš zaradi tega, ljuba moja. Meni je vse eno, ali je kdo Nmec, Magyar ali Slovan. Pri obrtniji se na to ne gleda, temveč meni je tisti najljubši, ki promptno in najboljše plačuje in največ premore. Bi li jaz ne bil na to gledal in ne bi smatral imetka in denarja za najboljšo narodnost, ne imeli bi tega, kar imamo.“

Imetek moj pa se tudi pripoznava in visoko ceni. Baron Benda, ta precej premožni magyarski grajščak, želi, kakor ti znano, mojo Olgo za sneho, in meni samemu je tudi ljubo, ako postane moje dete baronovka in bogata grajščakinja, če tudi magyarska. To je zdaj ona misel, s katero se vsak dan bavim, in stvar bode v kratkem dognana. Robert Benda, nadporočnik, izstopi kot stotnik iz vojaške zveze, prevzame posestvo in grajščino na Blatnem jezeru, in moja Olga, dobivši lepo doto, bode srečna soproga z njim.“

„Lepi so sicer tvoji načrti, ali jaz jih nisem kaj vesela,“ odgovori mirno gospá, listajoča po knjigi, ktero je začela ravno čitati.

„Sevéda, vi ženske imate vedno nekaj ugovarjati. Zakaj bi ne bila mojega načrta vesela?“ vpraša jo malo nevoljen Skenovski.

„Zató ne, ker delaš račun brez gospodarja, in gledaš, da bi bil zet bogat in visokega plemstva, najrajši kakšen grof, ali na to pa ne pomisliš, kaj poreče k izbranemu ženinu dekle, ki naj z njim celo svoje življenje živi! Prva stvar je sreča in zadovoljnost zakonska, ne pa denar.“

„Ti govoriš o sreči in zadovoljnosti zakonskej, a ne pomisliš in ne véš, da je denar glavna podlaga zakonskej sreči! Ali bi bila midva tako srečna in zadovoljna, ako bi pomanjkanja trpela?“ pristavi zmagonosno gospod Skenovski.

„Ali bi pa bil najin zakon tako srečen, in bi li bila midva tako zadovoljna, ko bi naju ne vezala prava ljubezen?“ vpraša naglo Berta svojega moža in ga iskreno poljubi. „Glej, prva podlaga vsej sreči je ljubezen, ki vse vlada in osrečuje; ona je ista nevidna moč, ki nerazrušljivo veže ženo in moža. Kjer prave ljubezni manjka, tam ni sreče in božjega blagoslova.“

Z malim sva začela. Bil si majhen obrtnik na Českem; tam sem te jela spoznavati. Srčna ljubezen je naju v zakon zvezala, in ta zakon je srečen, in blagoslov božji je vladal nad njim. Imava dvoje otrok, in to pridna in ubogljiva otroka. Ti si veliko prigospodaril, postal si vitez, ker si obrtnijo toliko povzdignol, in naša hiša je spoštovana in čislana...“

„Od tega pa naj tudi otroci nekaj imajo,“ seže jej naglo soprog v besedo. „Sinu se ne bode treba tako ubijati, kakor meni. On konča svoje pravoslovne studije in prevzame potém vodstvo mojega gospodarstva pod mojim varstvom. Olga naj postane baronovka in grajščakinja ter srečna žena, saj jo gotovo veže ljubezen do Roberta in njega do nje. Jaz sem se o vsem tem dogovoril z očetom baronom Bendo, in tudi sin njegov Robert že vé o tem in je prav vesel. Zatorej upam, da mi Olga in z njo ti ne bode te ugovarjali, kajti moja skrb za vso hišo in otroke ti je dovolj znana.“

„Ali si že z Olgo o tem govoril?“ vpraša zdaj mati vsa v skrbéh.

„Ne, ker se mi ni zdelo potrebno. Kar odločim jaz, to bode ubogljiva hči, kakor je Olga, tudi rada storila. Sicer pa lahko ti o njenej nagnenosti pozvéš in jej ta moj načrt naznaniš. Volja moja naj bode njej in tebi povelje.“

„Se-li ima ta zveza z Robertom že tako hitro izvršiti?“

„Vsej stvari nič ne nasprotuje, kakor sem se nocoj pogovarjajoč se z gospodom Bendo prepričal, in naznanjam ti zdaj kot gotovo, kar sem ti prej le mimogredé kot svojo domnevo omenjal.“

Po letu ko pridemo k Vama v Poreče, bode lahko zaroka, in v jesen ko se vrnemo z dežele v mesto, se naj poroka vrši. Baron Benda namerjava namreč priti v Poreče in čez poletje tam ostati. Tudi Robert si prosi odpusta za eden mesec ali dva, in hoče ta čas z nami preživeti.“

„Kako pa da mi nisi tega prej naznanil“, vpraša začudjeno gospá svojega soproga, oponašajoča mu z glasom, da ni lepo jej kaj takega zakrivati.

„To ni bilo mogoče, ker še tega sam nisem prej vedel. Nocoj sva se še le z baronom o tem na tanko zmenila in stvar do tja dognala, kakor si slišala. Baron je začel sam o tem govoriti, in zdi se mi, da mu moje prijateljstvo vedno ljubše postaja, in da bi je jako rad s poroko najine hčerke in svojega Roberta utrdil.“

Soproga ni možu po teh besedah več ugovarjala, ampak začela dalje čitati, da bi si misli razgnala. Skenovskega pa je spanec posilil, in konečno je trdo zaspal.

Smrtna tišina nastane; le močno dihanje spečega soproga dramilo je nočno tihoto. Mati je ugasnola luč, ker ni mogla dalje brati, a tudi zaspati ni mogla, kajti njeno sree ni mirovalo. Razne misli so jej po tem pogovoru rojile po glavi. Mislila je na svojega ljubega otroka, kterega bi naj tako naglo izgubila, na svojo drago Olgo, ki je še neizkušeno osemnajstletno dekletce, in bi naj prišlo temu, nikakor ne nežnemu baronu v roke. „In morda ga še ne ljubi, saj mi ni nikdar kaj takega o njem govorila, dà še ne omenja ga rada!“

Takó premišljujočó vleče jo tja k svojemu otroku. Radovedna je, ali že Olga spi ali ne. Morda jo še glava boli, ali pa bije notranji boj s svojim srcem, kajti gotovo jej je Robert o vsem tem že govoril. Zakaj pa je bila nazadnje tako pobita, dà celó žalostna?

Mati je ugonila misli in čute svoje hčerke. Olga se je dospévši v spalnico vrgla tja v naslonjač in začela ihteti. Bolele so jo v sree srdite besede Robertove in njegovo obnašanje proti njej. Robert ni vedel, da je žalil Olgo z vsako hudo besedo, ktero je le govoril o Vogrinu. Zmerjal ga je, imenoval ga priprostega ubožca in reveža, ki le toliko ima, kar mu dobrovoljno ljudje podajajo, ki nima stalnega mesta in ga tudi ne bode dobil, zató hoče že on — Robert Benda skrbeti. Vogrin ne zasluži službe cesarske, ker je v svojih pogovorih premalo domoroden, in se celó drzne svoj narod, ta ničvredni narodič slovenski, ali kako ga že imenujejo, ki obstoji iz samih poslovenjenih Ogrov, Nemcev in Italijanov, zagovarjati ter druge narode psovati!

Tako nekako je pobijal Magyar Robert Benda dr. Vogrina, našega mirnega, plemenitega rodoljuba, pred Olgo. Sumničil ga je zmožnosti do najnesramnejših del in mu oponašal njegov obskurni rod in rojstvo.

Robertove besede so delale nasprotni upliv in utis v Olginem srci. Robert je želel Vogrina pri Olgi očrniti, a on se jej je le še bolj omilil. Robert je hotel zaprečiti njeno občenje z njim, a ona je še bila bolj prijazna proti Vogrinu. Robert je hotel, da Olga sovraži tega plebejca, a njej je tem bolj dopadalo Vogrinovo vedenje, govorjenje. Milkova osoda jej je bila znana, in ona je čutila z njim težkočo vsakdanjega življenja in hude udarce njegove nemile sreče. Od tega večera se je začela zá-nj bolj zanimati; še le zdaj je spoznala na tanko razložek med Robertovim in Vogrinovim značajem. Ljubila je kot desetletna deklica v Milku Vogrinu svojega učitelja, a zdaj ga je spoštovala kot človeka. Spoznavala je njegove lepe lastnosti in si na tihem mislila, tak mož bi znal osrečiti deklico, tak značaj je potreben, da cvete sreča v zakonu. Med tem ko so se jej lastnosti Robertove vedno temnejše in grše dozdevale, svetila se je krepost, značaj in človekoljubje, nežnost in rahločutnost Vogrinova, ter jo zá-se navduševala.

Kakor zatemni juterno solnce s svojimi zlatimi žarki zvezdice na nebu in prežene ves mrak in temoto, tako je pregnalo Vogrinovo solnce kreposti v nežnej deklici vso nagnenost do Roberta, in zatemnilo v njenej duši vse misli o navideznolepih lastnostih Robertovih. Vogrin je bil Olgi solnce, po katerem se je, kakor solnčnica v naravi, nadepolno ozirala in si ga želela ná-se potegniti ter se vekomaj greti o njegovih blaženih žarkih.

Tako je Olga žalujè premišljevala. Misli na Roberta bile so polne srda in jeze, na Vogrina polne ljubezni in pomilovanja. Zidala si je neizkušena deklica zlate gradove v oblake, kovala si zvezde svoje prihodnosti na nebó. Kaj bi vse storila za Milka, kako bi mu mogla pomagati, da bi postal samostojen, da bi dobil plačilo za svoj trud, za svoje studije, za blage nazore! Dala bi mu najboljšo službo, postavila bi ga za profesorja v največjem mestu, najrajši sevéda na Dunaji; želela bi, da bi učil takoj kot učena glava na vseučiliščne stolici ter postal imovit, poznan, zaslužen mož! In kaj bi bilo potém z njo? Ali bi je ne mogel osrečiti Milko namesto osornega Roberta, ki jo je nocej tako žalil? — — —

Ta večer jej je bil Robert že naznanil, kako se on čuti srečnega poleg nje. Omenjal je, da bode prevzel posestvo in da se hoče v kratkem oženiti, želi si pa le tako blage ženice, kakor je Olga. Le take lastnosti in take razmere, kakor so njene, sevéda le gledé na doto, zamorejo ga osrečiti! Ima jej neko skrivnost razodeti, ki odloči obéma prihodnost, a zdaj še ni vse dognano, da bi se že mogel jasno in odkritosrečno z njo o tem pogovarjati.

Iz vsega tega je Olga lahko sklepala, kaj jo pričakuje, da jo misli Robert snubiti, da bi naj postala grajščakinja tam na Ogerskem, tam na Blatnem jezeru. Ona bi naj bila žena možá, ki vse sovraži, kar ni višjega

ali vsaj baronovega plemstva. Ali tak mož, pride jej nehoté na misel, bi lahko enkrat tudi njo preziral in jej metal v oči, da nima plemenitih pradedov, da je oče le vitez po cesarskeji milosti, sicer pa priprost suknár. Tega ne, tega nikdar! „On ne ljubi mené, ampak moj denar, moja doto,“ vzdihne naposled; „mene bi radi le prodali, in oni me kupili, da jim rešim posestvo in obstanek, jih rešim denarstvenega propada!“

Uboga deklica je dolgo slonelá tako premišljujoča. Trudnost in zapanost jo konečno posili, in ona lahno na naslonjači zaspi. Sanjala pa je čudne sanje:

„Stála je na robu velikega jezera. Gledala je v temno, zeleno vodovje. Dna ni bilo videti. Valovje jo silno bučalo ob skalnati breg. Na enkrat pa zagleda med valovi neko stvar. Bilo je truplo. Valovje ga je gnalo proti skali, kjer je ona stála. Vse krvavo in pobito pljuskejo ga valovi vèn na obrežje. A ono ni bilo mrtvo; gibalo je roke in noge. Slednjič se vzdigne. Prikazen se jej zdi znana. To je — to je — on, to je — Milko . . . Vogrin.“

Samega strahú se je Olga vzdramila ter vsa omamljena klicala: „To je — on, to je — Milko . . . Vogrin.“

Pri teh besedah vstaja, širi roke, hoče nekaj objeti, a zdaj izpregleda — in pred seboj vidi stoječo — svojo mater.

Mrkla luč je obsevala blede, prestrašeno Olgino lice. Mati jo prime za roko in jo pritiska k sebi prašajóč jo: „Kaj ti je, moje drago, ljubo dete? Vzdrami se Olga, jaz sem! Ali še ne spiš? Zakaj nisi v postelji, in še zdaj oblečena!“

Tako je stavila mati vsa prestrašena še mnogo vprašanj svojeji Olgi in jo tolažila.

„Dobro sem storila,“ mislila si je potém sama pri sebi, „da sem šla gledat, ali že dekle spi.“ Ko sta namreč gospod in gospá utihnila, in je bil soprog zaspal, ona pa ne spati mogla, premišljala je dolgo o osodi svojega otroka, konečno pa vstala in šla gledat v Olgino spalnico. Zadrždi se, ko vidi luč goreti, Olgo pa še oblečeno ležati na naslonjači. Nekaj časa jo ogleduje, ali glej, na enkrat se vzdigne in hiti njej v naročje, klicajoča imé: „Milko . . . Vogrin!“

V kratkem se je Olga zopet zavedela, mati jo je spravila v postelj, jo iskreno poljubila, ugasnola luč in se podala v svojo sobo, zadovoljna da je spravila otroka k sladkemu počitku! —

(Dalje pride.)

Milko Vogrin.

Novela. Spisal dr. Stojan.

(Dalje.)

II.

Srcé plemenito — najboljši zaklad
Hrani in čuvaj, si star ali mlad.

Utis večerne zabave pri Skenovskih bil je Milku Vogrinu neizbrisljiv. Globoko v srce so mu rezale besede, ktere je slišal oni večer gospici Olgi na uho šepetati iz ust ošabnega nadporočnika, barona Roberta Bende. Nehoté si jih je večkrat ponavljal, in srd mu je polnil dušo. Edina tolažba mu je bila le to, da ne mislijo vsi ljudje tako in da je gospica Olga v svojem obnašanji proti njemu kazala drugo mišljenje in plemenitejše nazore.

Ko so se teden pozneje Konarski in dr. Vogrin zahvaljevali pri Skenovskih za zadnje povabilo, spoznal je Milko, da mu je ohranila Olga še isto prijaznost, ktero je kazala na plesnej zabavi. In tudi na pohodu, ko se je gospá Skenovska s svojo hčerjo poslavljala od Konarskih, ni mogel on v dekličinem obnašanji proti sebi opaziti, da bi se bil varal v svojem mnenji, — in to je ravno povzdigovalo in tolažilo Vogrina.

Kakor se pa pri človeku sploh notranje dušno stanje zrcali v njegovej zvanosti ter vsaka še tako majhna srčna žalost upliva na vse zvanje gibanje in početje, tako bi bil, dragi čitatelj, tudi ti kot dober opazovalec bral na Vogrinovem obrazu in v njegovih očéh vso znotranjo névoljo. Milko Vogrin, sicer miren in zgovoren mož, kazal je zdaj v svojem kretanju in nenavadnej redkobesednosti notranjo nemirnost. In tudi sam je dobro čutil, da je izpremenjen, zatorej se je kolikor mogoče večjemu občevanju z grofom in grofinjo umikal.

A brez dobrodejnega upliva pa vendar ni bila ona veselica pri Skenovskih za Milka Vogrina. On je začel takoj o istinitosti vsega, kar je isti večer videl in slišal, premišljevali. „Vsakej stvari se pride od te ali one strani do jedra, in vsaka beseda hrani v sebi nekaj istine,“ trdil je sedaj Vogrin sam pri sebi ter si mislil: „Prav ima baron Benda, ako trdi, da živim le od tujih ljudij.“ Ali čudno se mu je zdelo, zakaj je pravil o tem gospici Olgi, tako da je on lahko vse od strani slišal, a njemu samemu ni ničesa na ravnost v oči povedal!

Tudi to si je Vogrin dobro tolmačil, také-le sklepajóč: „Nadporočnik Benda je v svojej bistroglednosti spoznal, da se je gospica Olga več ko je bilo treba z menoj, domačim učiteljem, zabavljala, in nad tem je hotel plemeniti baron izreči svojo nevoljo in me pri Olgi osmešiti in na nič postaviti.“

Vse to večkrat dobro premislivši uvidel je Vogrin, da mora od zdaj naprej vse žile napenjati, da si, naj veljá kar hoče, stalno mesto pribori. Skrajni čas je temu pa tudi že, kajti sedanji njegov učenec, mladi grof Hugon Konarski, imel je na jesen iti v vojaško akademijo. Vogrin se torej odloči tudi letos stalne professorske službe prositi, a povrh še osebno pri višjih šolskih uradih dotične prošnje podpirati. Šesto leto že prosi stalne službe pri ministerstvu, in vsako leto je ne le ene, ampak več, po pet do deset prošenj raznim šolskim svètom pošiljal. To ga je sevèda veljalo mnogo denarja, a zató pa je vsakokrat mogel na prošnji brati odlok: „Prošeno mesto se je drugam oddalo“. Slednjič je izgubil že ves pogum. Vse nade in upi so ga tem bolj zapuščali, čim bližje se je že mislil svojemu cilju.

Ni se torej čuditi, da je hodil Vogrin pobitega in obupnega srca, osobito pa še, ker ni imel prijatelja, kteremu bi bil v svojo tolažbo razkrival žalostno svoje stališče. Znanci njegovi slovenski in prijatelji, ki so se na Dunaji šolali, delovali so že skoro vsi in še delujejo v svojej domovini, kjer jih narod slovenski dobro pozna; drugi pa, ki so ostali v glavnem mestu, imeli so pa že svoje ognjišče in se zanimali bolj za obitelj svojo nego za nesrečnega nekdanjega prijatelja.

Dr. Milko Vogrin bi bil že davno službo dobil, ko bi ne bil tako ponosen bil in neomahljivega značaja. On ni hotel moledovati in prositi pri vsakej uplivnej osebi, naj ga podpira in mu službe izprosi. Najmanj pa bi bil hotel za tó žrtvovati svojo ljubezen do domovine in svojega naroda, kar se žalibože o takih prilikah pri nas Slovencih še dandanes čestokrat dogaja. Vogrin si je mislil: „Ne prokleta protekcija, ki se tako hudo šopiri, niti izdajalsko renegatstvo naj mi pripomagata do službe, temveč moje skušnje in sposobnosti.“ In tako je tudi storil, kar mu bodi na veke na čast in vsem v posnemovalen, uzoren zgled!

Ne vedóč, zakaj se mu prošnje tako lakonično odbijajo, ohrabri se nekega dne po onej nam znanej veselici ter gre h gospodu referentu srednjih šol popraševati o svojih zadevah. Ali Vogrin ostal je tudi po tem pohodu žalosten kakor prej, dà še večjo nezadovoljnost si mogel na njem opazovati. Zategadel ga neki dan grofinja Konarska, ko se je hotel hitro po obedu posloviti, nagovori:

„Zakaj pa zopet tako naglo, gospod doktor? Ali me hočete samo pustiti, saj vidite, da ni grofa domá. Pomudite se še malo! Mladi grof Hugon se naj danes sam po obedu zabavlja, a Vi imate še drugekrati dovolj časa nadaljevati svoje Archimedske studije.“

Tako častnemu povabilu se naš dvorljivi Vogrin ni mogel, pa tudi ne smel ustavljati; zatorej dostavi v svojej skromnosti: „Jaz prav rad ostanem, a bojim se, da bi bil milostljivej gospè grofinji dolgočasen družnik.“

„Te slabe lastnosti Vam ne sme nikdo pripisovati,“ odvrne s pohvalnimi besedami grofinja, „a opomniti moram vendar, da že opazujem več dnij neko otožnost na Vašem obličji. Že večkrat sem hotela vprašati, ali ste bolni ali kali, a nisem Vas nikjer drugje kakor pri obedu videla, vendar tú nisem takega vprašanja dostojnim smatrala. Zatorej mi danes odkrito brez ovinkov povéjte, kaj Vas tako teži.“

Nenadejano je prišlo Vogrinu to vprašanje, in rudečica ga oblije. Grofinja pa je spoznala, da je zadela pravo struno in da se ni varala v svojem opazovanji. Zaraditega še enkrat smeje se poudarja: „Danes mi ne uide. Vaše srce nekaj teži, in to mi morate razodeti!“

Tako odločnih besed ni Vogrin pričakoval. Zboji se na tihem, da bi bila grofinja njegovo srčno udanost do Olge že opazila. Zatorej se s prva izgovarja, da njegovo srce nobene težnje ne občuti, ali ko mu grofinja na ravnost pové, da opazuje na njem že od onega dne, ko je bil pri Skenovskih na plesnej zabavi, neko notranjo otožnost, ni mu moči dalje tajiti. Ali Milko si zdaj prav premišljeno iz neljube mu zadrege pomaga.

„Občudujem, milostljiva grofinja, kako dobro vse opazujete,“ odgovori nató laskavo Vogrin. „Prav imate, od onega dne sem rés nekako otožen, in k temu imam tudi mnogo razlogov. Kakor vidite, treba mi bode za drugo, in to stalno službo skrbeti. Mladi grof Hugon pride od doma proč v vojaško akademijo, in jaz sem potém tu pri Vas, milostljiva grofinja, nepotreben. Prosil sem torej pred nekimi dnevi, naj mi visoko ministerstvo izmed več razpisanih professorskih služeb eno podeli. Bil sem zaradi tega tudi pri gospodu referentu, ali kar sem od njega slišal, ne dela mi nobenega veselja, temveč naudaja mi dušo in srce z veliko bridkostjo.“

„Kako pa to,“ začudi se grofinja; „saj ste dober učitelj, kar vidim pri svojem sinu, in Vaša spričevala so tudi izvrstna, povrh ste doktor filozofije in še rezervni častnik, kar tudi človeku pri šolskej disciplini gotovo več koristi, nego škoduje.“

„To se meni samemu malo čudno zdi, da dobivajo mlajše in v marsičem slabše moči kakor jaz pred menoj stalne službe, a bolj se pa še zavzemam nad tem, da mi je gospod referent odkritosrčno rekel, da bi bil jaz že lani službo dobil, ko bi se ne bilo o meni nekaj poročalo, kar me dela vladi — „nezanesljivega“. Dalje mi gospod referent ni hotel tajnostij razkrivati ter me odslovil, obljubivši mi svojo pomoč. Šel bi bil tudi k Nj. excellenci, gospodu ministru za uk in bogočastje, ali ta odgovor mi je bil dovolj in tudi razumljiv. In to, milostljiva grofinja, me dela otožnega.“

„Rada Vam verjamem, gospod doktor, da polni taka izjava človeku srce z otožnostjo. A to tudi ni kaj malega, saj vémo, da ne more človek brez samostalnosti nič kaj vrednega početi. Kakor se ziblje la-

dija na valovitem morji sem in tja ter se mora valovom izogibati, da je ne preplavijo, tako je tudi s človekom, ki ne jadra v samostalnem čolnu prek burnih valov sedanjega življenja. Vse želje in upi mu ostajajo neizpolnjeni, in tudi srce ne najde zaželenega miru.“

„To občutim zdaj najbolj jaz, milostljiva grofinja,“ nadaljuje Vogrin. „Jaz gledam svoj čoln sredi valovitega morja, a ni mu pomoči od nobene strani. Jaz bi klical kakor mornar, ki vidi ladijo potapljati se, in prosil pomoči, a ne vidim rešilnega obrežja, kamor bi se naj razlegal moj glas. Zaupal sem preveč v vesla in vrvi svoje ladije, ali kaj pomaga, če pride vihar? On mi odnese vesla in vrvi z ladijo vred, in mornar je brez moči!“

„Nerazumljiva se mi dozdeva Vaša prilika,“ odgovori mu na zadnje besede grofinja. „Vesla in vrvi so Vaša spričevala, mornar ste Vi, kdo in kaj pa je vihar?“

„Kaj je vihar, grofinja? Viharju na morji enaka se mi zdi politična burja, ki neusmiljeno žene državni čoln — z nami, slabimi mornarji.“

„Zdaj Vas razumem, kam merite s svojo priliko, in mrena mi pada z očij. Poslušajte!“

Ne davno je bilo, ko nas je Nj. excellenca, gospod minister za uk in bogočastje obiskal. Med drugimi pogovori došli smo tudi na Vaše razmere in studije. Grof, moj soprog Vas je zelo hvalil in poudarjal, kako pride, da je tako dobra moč brez službe državne. Gospod minister se je umikal odgovornu, — hočem Vam odkrito govoriti,“ opazi pri teh besedah grofinja, — „a naposled je izustil ono pomenljivo besedo: „Dobra moč ni vselej dobra, le dobra in zanesljiva je nam najboljša, in za té moramo v prvej vrsti skrbeti.“

Meni so bile, kakor lahko umevno, te besede gospoda ministra nerazumljive, ali grof, moj soprog, raztolmačil mi jih je pozneje rekóč, da Vam je službovanje za supplenta v Celovci močno škodovalo. Zatorej je pa tudi poganjanje grofovo za Vas ostalo brez koristi in upliva, ali upanje še vedno imam, da se Vam letos vendar prošnja usliši. To upanje naj Vas tolaži, in to vzamete tudi lahko seboj na Koroško, v svojo toli ljubljeno domovino, kamor se mislimo letos za nekaj časa podati, kakor smo že zadnjič pri Skenovskih govorili. Izbijte si torej tugovanje in vso nevoljo o zmagovitem viharji in burji iz glave, saj ne pomaga človeku nič, ali v svojej onemoglosti toži ali se pa veseli. Jaz gojim z Vami veselo upanje, da Vas v prijetnej družbi — in pri teh besedah pogleda sumljivo in smeje se Vogrina — iznenadi drago Vam poročilo, da je prijadral Vaš čoln v varno zavetje!“

„Zahvaljujem se Vam, milostljiva grofinja, za te tolažilne besede. Človeku dé dobro pri srci, ako vidi, kakor zdaj jaz, da se tudi kdo drug

na svetu zá-nj zanima in čuti z njim. Danes so mi bile Vaše besede potrebne. One so me povzdignole ter mi povrnole prejšnje lahko dušno stanje. Jaz upam tedaj z Vami, milostljiva grofinja, da dosežem v kratkem svoj cilj. In to lepo nado nesem tudi sebój v svoj domači kraj, kjer se hočem o njej greti in z njo tolažiti.“

„Veseli me, gospod doktor, da Vas vidim bolj srčnega. Tako je prav. Pogum in srčnost pomaga več nego tožba in obup. Zdaj pa storite svoje pote in opravite, kar še imate s svojimi prošnjami dela, da bode do 1. junija vse v redu. Takoj prve dni prihodnjega meseca odinemo v kopel na Koroško.“

„Ali se je naposled vendar le gospod zdravnik za koroško Belo pri Železni Kapli odločil,“ vpraša zdaj Vogrin grofinjo, kajti prej so dolgo med več kopelmi ugibali, kam bi se naj grof Konarski zdraviti šel.

„Ravno pred nekimi dnevi se je konečno Bela na Koroškem odločila. Nasvetovala nam je to kopel najbolj Nj. excellenca, vojaški minister, pri katerem je tudi danes grof v gostéh. Njemu je ta kopel najbolj pomagala, in upam, da bode i mojemu soprogu. A tudi jaz bi si rada ogledala krasno koroško deželo, o kateri veste Vi toliko lepega povedati, in ki že sluje dandanes s Tirolsko vred kot avstrijska Švica.“

„Zarés dežela naša je krasna, ozaljšana z lepimi jezери, visokimi gorami, z mnogimi majhnimi, cvetóčimi dolinicami. Čudili se bode te njene naravine lepoti.“

„In tudi zabave in družbe nam ne bode manjkalo,“ nadaljuje grofinja. „Večkrat gremo lahko gospó Skenovsko in gospico Olgo v Poreče obiskavat, — in pri teh besedah obstoji kakor navlaš z glasom — in tam bode na jezeru mnogo veselja in radosti. Tja pride meseca julija tudi gospod vitez Skenovski z Vam že znanim baronom Bendo. Gospoda nadporočnika, sina baronovega, pa že najdemo tam, kakor mi je zadnjič pravil. Dobil je na dva meseca dopust, in ta čas se misli najboljše v Porečah počiniti za velike vojaške vaje, ki se imajo vršiti v avgustu in septembru na Ogerskem.“

Zadnja izjava gospé grofinje je kakor strela z jasnega neba zadéla Milka Vogrina. Težko se je premagoval in zakrival svoje srčno tesnobo. Obraz mu je postajal zdaj bled, kakor stena, zdaj rudéc, kakor da bi se ga bila vročica lotila. To premembo je sevéda tudi grofinja zapazila, ali v svojej rahločutnosti ga ni hotela po uzroku prašati, saj si ga je znala že itak sama tolmačiti, temveč spoznavši Vogrinovo zadrego pristavi še konečno:

„Tako sem Vam, gospod doktor, mnogokaj razkrila, kar Vas zna zanimati. Sicer se pa le ohrabrite, uredite vse kar je treba, ne obupajte nad samim sebój! Z Bogom!“

Pri zadnjih besedah mu podá roko v znamenje svoje udanosti in pomilovanja, a on jo poljubi spoštljivo ter se priklonivši poslovi.

Mislili smo si že, da je grofinja potolažila Milka Vogrina in mu izgnala iz glave tužno premišljevanje o svojej osodi. Veselili smo se, da ga je tako sočutno pomilovala ter mu vlivala lek upa v otožno srce njegovo. Ali žalibože, zadnje besede, ona izjava gospé grofinje, da že najdemo tam — v Porečah — pri Skenovskih nadporočnika Bendo, ta rek, ta misel, to je bilo strup njegovej duši. Sprva se je obraz njegov še izpreminjal, postajal zdaj bled, zdaj rudéč, ali ko je dospel Vogrin, prehodivši dolgi mostovž, iz obednice v svojo osamelo sobico, vsedel se je tja k mizi pri oknu in gledal mirno, nepremično vèn na vrt in na nebó. Ni več govoril sam sebjó in si tako lajšal srce, obraz se mu ni več izpreminjal, bil je bled, kakor da bi bila v telesu zastala kri.

Tako je sedel Milko dolgo časa pozabivši na vse, kar ga obdaje, ne menéč se za svojo osodo in bodočnost. Duh njegov ni bival zdaj v truplu, temveč prost vse telesne težkoče in zemskih verig krožil in plaval je tam kakor oblačič na nebu pod prostim nebeškim obokom. Iskal je po cvetočih livadah med dišečimi rožicami daleč tam — ob Vrbskem jezeru svojo družico. In našel jo je. Igrala je zdaj s cvetlicami, zdaj letala po vonjivem jezerskem obrežji, zdaj govorila z žuborečimi valčeki, zdaj ploskala z nežnimi ročicami po vodi in smejala se sama sebjó, ako jej je vodica nagajivo pljusknola v rudeče nedolžno ličice!

Kakor je menih v pravljici pozabil ob rajske ptice milem petji na svet in čas ter leta kot minute meril, tako je bilo duhu Vogrinovemu o teh prizorih. Gledal bi jih bil — na veke!

A nekdo potrka na sobina vrata, Vogrin se vzdrami, in duh njegov se povrne v prejšnjo realnost. Pred Vogrinom stoji gojenec njegov, grof Hugon, ki mu z veselim glasom naznanja, da so konji za ježo že osedlani.

Milko vstane z levo roko se podpirajóč, z desnico pa si briše čelo, kakor da bi si hotel s tem izgnati vse misli in sanje iz svoje prepolne glave. Molé si vzame klobuk in palčico, mahne z njo po zraku, kakor da bi hotel reči: „Vse je zastonj, vse je proč!“ potém pogladi ljubega mu konjička, skoči ná-nj ter zdirja v skoku tja pa prašnej cesti, neviden našemu pogledu!

Tam na Koroškem ob Vrbskem jezeru pa je ravno o tem času uganjala gospica Olga svoje otročje igre. Zdaj je trgala rožice pomladnje, zdaj pljuskala z vodico na obrežji, zdaj se smejala sama sebjó, ko so jej nagajivi valčeki namočili obličje z vodo, ker se je z njimi neljubo šalila. To nedolžno njeno igranje kazalo je zarés globok mir, ki je vladal v Olginem srci, med tem ko je dajal Vogrin notranji srd in svojo obupnost čutiti — ubogemu konjičku.

A zakaj bi ne bila Olga vesela? saj je tudi na njo kakor na vsakega človeka dobrodejno uplivala lepa okolica njenega poletnega domovanja. Z njo se je veselila tudi cela narava! Pomlad je bujno poganjala. Vsa природа bila je tako krasna, kakor da bi se bila navlašč zató olepšala, ker jo je prišla Olga s svojo materjo obiskavat. Tudi solnce se je radovalo nad Olgo in njeno materjo, kajti ni bilo dneva, da bi ne pozdravljalo Vrbskega jezera in njegove lepe nymfe, gospice Olge.

Villa, v kateri ste bivali Olga in mati, stala je tik jezera. Okoli hiše se je razprostiral krasen vrt, po katerem so vodili lepo urejeni, z belimi kamenčki nasuti potje. Zraven vrta je bil majhen gozdič, poln malega smrečja in druge plemenite jelovine. Mnoga počivališča z lepo narezljanimi sedeži in mizicami pa so vabila tu sprehajalca k hladnemu počitku.

Razgled z villine altane pa je bil čaroben. Pred seboj gledaš razprostrano, kakor zrcalo čisto jezerno gladino z dvema otokoma. Na vzhodu te pozdravlja visoki Obir, na zatonu te gleda znameniti Dobrač, na jugu pa stojé pred teboj stare Karavanke, prek katerih hodi nevidni duh, ki združuje neločljivo brate kranjske s koroškimi Slovenci. Onkraj jezera pa še občuduješ staro z mahom obrasteno crkev: „Marija na Otocé“, ter se veseliš nad bujno naravo, ki tako krasno in blagodarno obdaje ta kinč koroški.

Ta kraj vzbuja vsakemu človeku, ki ga je le enkrat videl, neizbrisljiv spomin. Ako si, dragi čitatelj, kdaj v svojem življenji Vrbsko jezero obiskal, želel si ga zopet videti, in poslavljaljóč se od njegove slovenske okolice, klical si vselej z menoj vred: „Na svidenje, ti kras in kinč lepe zemlje slovenske!“

Kakor na vsako človeško srce, uplivala je dobrodejno naravna lepota Vrbskega jezera in njegove okolice tudi na nedolžno deklico Olgo. Čutila se je tú novorojeno ter se prav po otročje veselila pomladnje prirode.

Prve dneve je imela na svojem novem domovji mnogo opravka. Treba je bilo pozdraviti log in gaj, cvetice in rožice na gredicah, vzlasti pa ono utico na vrtu, kjer je lani toliko prijetnih ur preživela.

„Zdaj sem zopet tu, utica zelena! Kolikokrat sem mislila ná-te, odkar sem te zapustila! Ali zdaj ostanem tukaj pri tebi; tu na starej klopici bodem pletla, tu čitala, tu opazovala življenje na jezeru, tu gledala, kako poljublja solnce s svojimi žarečimi žarki vrhove velikanskih gorá v slovó.“

Tako nekako je nedolžna deklica pozdravljala utico na vrtu. Odslej ni bilo dneva, da bi je ne obiskavala, če je bilo tudi treba materi v marsičem pomagati. Prvi teden je hitro pretekel. Najvažnejše stvari so se na vrtu in po sobah uredile. Zadnji teden meseca majnika pa še je je bil prav za prav počitku in okrepčavanju odločen.

Gospá Skenovska se je v kratkem boljše počutila ter postajala vedno krepkejša. Nehala je tudi toliko na dom misliti kakor prve dneve po svojem dohodu, ali tem bolj pa se je bavila z Olgo in večkrat k njej v utico prisedala. Pripravljala se je že čestokrat, da bi z njo govorila o nadporočniku Robertu Bendi; a do zdaj še ni bila izpolnila, kar jej je soproj pri odhodu naročal.

Mati je imela nalog govoriti s hčerjo o namerjavanej zvezi z baronom Robertom in pozvedeti o Olginej nagnenosti do njega. Vse to je pa bilo materi jako težko, ker je slutila, kako malo ljubezni do Roberta se nahaja v dekličinem srci. Dalje se jej je pa tudi zelo kočljivo zdelo, s tako mlado deklico pogovarjati se o najnežnejših srčnih čutih, a nevarno in celo škodljivo bi pa bilo, tako mlademu sreju vsiljevati ljubezen do človeka, ktereга, kakor se je videlo, visoko ne ceni. Sad takega vsiljevanja bilo bi le hudo sovraštvo, a ne ljubezen, in naposled bi se še utegnola v Olginem srci izeimiti kal tajne ljubezni. Žensko srce potrebuje zaslombe, ako se ima boriti proti neljubemu moškemu bitju, in ta zaslomba je ljubezen, ki jo goji srce do drugega bitja, dá ljubezen je lek zoper ljubezen!

Vse to je Olgina mati dobro uvidela. Zatorej ni o zadnjem ponočnem prizoru v hčerinej spalnici druga omenila, kakor da se imá Olga le materinej skrbi zahvaliti, da ni spala celo noč v naslonjači, a o sanjah, o imenu, ktereга je Olga v spanji klicala, o vsem tem ni modra mati govorila. Tudi tukaj v Porečah, kjer je bila sama z njo, odlagala je od dne do dne svoj namen in naročilo očetovo. A prišla je nagloma ura, ko je morala s hčerjo o vsem govoriti.

Dne 28. majnika, bil je torek, dobi gospa Skenovska pismo od svojega moža. V njem je poročal, da dojde gospod nadporočnik Robert Benda že v začetku junija v Poreče. Stanoval bode v sosednej villi ter se lahko vsak dan z Olgo in njeno materjo shajal. Vse drugo pa prepušča njej in hčerki, samo poroča mu naj, kakov uspeh je imelo njeno pogovarjanje z Olgo o namerjavanej zaroki in zvezi z Robertom. Mati se tedaj ohrabri in sklene, takoj prihodnji dan govoriti s hčerjo o znanej zadevi.

Ta dan je bilo krasno vreme. Niti oblaček se ni prikazoval na vedrem nebu, in čista nebeška modrina je odsevala iz globočine Vrbskega jezera, ki je bilo gladko kakor zrcalo. Danes si videl v njem, kako se kamenite čerf koroških gorá dotikajo nebeškega stropa, gledal si, kako se zrealijo v njem cvetóče livade, erkvíce, bele hišice, ljudje in živali ob vodovnem obrežji. To je krasen pogled, to so prizori, ki se jih nikdar ne naveličaš, in dalje ko jih gledaš, tem bolj te očarujejo.

Proti večeru tega krasnega dneva sedeli ste Olga in njena mati v utici ter zrlí tja po jezernej gladini. Solnce je ravno v nebó kipeči Obir ognjeno-rudeče žarilo ter se poslavljaló od planinskih sinov.

„Glej, mama, kako krasen je ta prizor,“ opozori Olga mater, ki je gledala proti solnčnemu zahodu. „Obir je kakor v ognju. Poglej ga, pa hitro, sicer se skrije solnce za gorami.“

Mati se obrne proti Obirju, občuduje planinsko žarenje, nekaj minut še, in solnce zatone.

„Zarés, tako krasnega prizora še nisve tukaj videli,“ odgovori zdaj mati vsa zamaknena.

„O dà, mama, dostikrat sve že gledali takih prizorov, ali vsak je tako lep in nov, da se nam poslednji najkrasnejši dozdeva. Na Dunaji nimamo takih naravnih lepot kakor tukaj, in meni se vidi, da ima gospod dr. Vogrin prav, ako trdi, da bi vsa ta krasota tam na Dunaji ne bila tako lepa, kakor je tukaj v njegovej domovini.“

„To je res,“ pritrdi mati, „ali vsak kraj ima svojo naravno lepoto, in vsak človek povzdiguje najbolj krasoto svoje domovine!“

„Ali glej, mama, kako pa je to, da se meni izmed vseh krajev, ktere sem videla, ta kraj najbolj dopada, dà on mi je celó milejši nego moj rojstni kraj? Tukaj se čutim tako prosto, tako veselo, kakor metuljček, ki leta od cvetlice do cvetlice; tû se čutim prerajeno, povzdigneno nad zemskim življenjem!“

„To je pripisovati naravi, ki nas obdaja, in sploh pomladi, ki upliva vzvišeno na nas,“ odgovori jej mati vsa začudjena nad Olginim govorjenjem.

„Kako pa to, mama?“ nadaljuje zopet deklica. „Meni je pri srei, kakor da je tu najlepše in najbolj veselo na svetu. Tu bi bivala vse svoje žive dni, tu bi ostala na veke. Ali najsrečnejše, zdi se mi, živelo bi se tam le na onem bregu jezera, tam gore v onej majhnej hišici, od ktere se nama bela stena sèm dol v utico blišči. Tam gore je ravno tako, kakor je opisal dr. Vogrin svoj idyllični dom.“

Pri teh besedah je deklica obmolknola, a mislila si je na tihem v svojem srei: „Tam bi bilo lepo z njim živeti, tam bi bila prava sreča domá!“

Ko ni deklica več glasú povzdignola, ampak premišljeva je zrla nemo pred se, prime jo mati za roko ter pravi:

„Necój se mi pa vidiš Olga malo izpremenjena! Na tvojo domišljijo so ti naravini prizori kaj močno uplivali! Kako da si tako zamišljena? Človek mora gledati življenje, kakor je, ne pa kakor si ga mi v srei slikamo. Dandanes je vse realno, in ona stara idylličnost je čisto že s svetá izginola. Ker pa moramo tudi mi s svetom iti, ko on z nami ne gre, tedaj je pa tudi nam biti realnim. In tako ti bode menda razumljivo, zakaj že tvoj oče zdaj zató skrbi, da bode njegova hči, slabo žensko bitje v sedanjem viharnem času, imela dobro zaslombo in pomoč v svojem življenji.“

Te besede so kakor strel vzdramile Olgino srce iz lepih sanj o srečnem, pravem zemskem življenji. Hipoma je stal v domišljiji pred njo nadporočnik Robert z vsemi slabimi lastnostmi, ktere je ona zadnji čas na njem opazovala. Predočevala si je posestvo njegovo in grajščino tam na planem, pustem Ogerskem in čutila že popolnoma, kako bi bila ondi zapuščena in nesrečna. Ali te slike so dirjale nagloma mimo njene duše ter napravljale prostor lepšim podobam. Pred njo je stopil Milko v vsej svojej znotranjej in zvananjepi lepoti, čutila se je z njim nerazločljivo združena tu na obalih Vrbskega jezera, kjer bi rada vedno prizore današnjim enake z njim občudovala.

V take slike utopljena ni sevěda Olga materi odgovorila, zatorej nadaljuje sama:

„Znano ti je menda, zakaj je slednji čas baron Robert tolikokrat k nam zahajal. Gotovo si že opazila, da se on zá-te jako poteguje, da ti je zeló prijazen, in da mu je naša hiša, tvoja družčina najljubša.“

Pri teh besedah še gleda hči vedno v tla, neizpregovorivši besedice. Treba je torej materi dalje govoriti:

„Iz vsega početja Robertovega pa moramo sklepati, da ima on do nas, vzlasti pa do tebe veliko nagnenost. To udanost Robertovo pa je oče njegov na ravnost potrdil, rekóč, da si smatra njegov sin za največjo srečo na svetu, imenovati nekđaj tebe — svojo ženo. Ako bi smel on upati v to blaženost, pravil je dalje baron njegov oče, ostavil bi vojaščino, prevzel grajščino in posestvo na Blatnem jezeru — in živel tam le tebi, le tvojej sreči.“

Tu je mati govor pretrgala čakaje, kaj odgovori na to hčerká Olga. Ali čakanje je bilo zastoj, zatorej nadaljuje:

„Tvoj oče in jaz sva bila te izjave vesela. Jaz sama sem se pričala, da si želi baron Robert pridobiti tvojo roko. Oče se je pogajal z očetom Robertovim ter spoznal njegove razmere in je zadovoljen. Mislil je sam o tem s teboj govoriti, ali naposled je to nežno nalogo meni prepustil. Ravno včeraj mi je oče pisal, kakor véš. V pismu me med drugim tudi vpraša, ali sem o tej zadevi že s teboj govorila. Dalje mi naznanja, da je sicer že vse v redu, kar se tiče Robertove zveze s teboj, le ti še moraš v njo privoliti; a to bodeš, kakor poznavá oče in jaz tvoje otročje srce in ubogljivost, rada storila.“

Čim dalje je mati tajnosti razkladala, tem, hitrejše in močnejše je bilo Olgi srce. Da bi pa zakrila svoj notranji boj, molčala je ter zrla mirno pred se. Delala se je, kakor da bi nič ne čutila in bi jej bilo vse to neznatno in malomarno. Ko tedaj mati nobenega odgovora ne dobí, nadaljuje zopet:

„Tvoje privoljenje v to zvezo pa si bode, kakor mi oče piše, baron Robert sam od tebe izprosil. On je že dobil na dva meseca dopust in

pride k nam v Poreče prve dni meseca junija. Do zaroke ostane tukaj, nató gre k velikim vojaškim vajam na Ogersko, in v jesen bomo lahko na Dunaji slovesno praznovali tvojo poroko.“

Najbolj so pretresle ubogo deklico besede, da pride po njeno pri-voljenje Robert sam, in to že v nekterih dneh. Srce se jej skrči, ko pomisli, da bode morala naravno lepoto Milkove domovine deliti s človekom, do kojega ne tli niti iskrica ljubezni v njenem srci.

„Tako sem ti zdaj ljuba Olga vse povedala,“ končuje naposled mati. „Prepričana sem, da si vesela, ko vidiš, kako skrbiva oče in jaz za te. Nadejam se, da odobruje tudi tvoje srce to najino namero, in da bodeš srečno živela z možem, ki ti ga je izbrala skrb tvojih starišev. — Ali ni to vse tako, Olga? Kaj porečeš ti na to? Govori, moje dete!“

„Kaj naj na vse to odgovorim, ljuba moja mati,“ izpregovori slednjič vendar le Olga z veliko malomarnostjo, a njen notranji nemir se je poznal na tresočem, plahem glasu, s katerim nadaljuje:

„Tu je toliko stvari, toliko odločilnih vprašanj, da ne vém, na katero bi naj najprej odgovorila. Glej, draga mati, ti si moje vse, ti si moje veselje in tolažilo. Ker mi ni Bog sestre dal, da bi jej potožila svoje gorje in lajšala z njo svoje notranje čute, obračam se do tebe, ti moja zlata mati. Hočem ti torej povedati vse, kar čuti moje srce, in te prositi s sklenenima rokama, ne zapusti me, ne vrzi me od sebe svojega otroka!“

In pri teh besedah objame z nežnima rokama svojo mater in jo poljubi gorko v lice. Solze otročje in materine ljubezni pa so v tem trenutku močile dvoje lic. A med tem ko si na materinih prsih hči s solzami tolaži ubogo srce, gladi jej mati rumenolase kodre, ki so se jej bili na ramena vsipali, šepetaje:

„Uteši se, Olga, uteši se. Saj si moja, moja edina hči, moje vse. Govori, kar ti srce teži, hočem te kakor sestra poslušati in čutiti s teboj.“

Vsled teh tolažilnih besed se deklica zopet zravna. Zjokala se je bila, in solze so jej srce olajšale.

„Davno že opazujem,“ povzame zdaj Olga z bolj odločnim glasom, „da me želi baron Robert snubiti. To sem že sicer pred zadnjo zabavo sumila, ali ta večer mi je on toliko razkril, da sem se prepričala, da je bila moja slutnja resnična.“

Ko jej je potém Olga natanko povedala razgovor z Robertom, vpraša jo mati:

„Kaj si mu pa ti rekla na to?“

„Jaz, jaz nisem na njegove besede nič odgovorila“, odvrne mirno hči. „K sreči je bila prišla njegova mati k meni poslavljat se ter me rešila iz one neljube zadrege. A pozneje sem se pa vedno izogibala, da bi prišla z njim sama skupaj, in prav vesela sem bila, ko sve se od Dunaja poslovile.“

in došle sèm. Tukaj je namreč tako prijetno; tú sem lahko sama s teboj, in nikdo me tu ne nadleguje! Strašno me je torej v srce zbodlo, ko si mi naznanila, da pride Robert že v nekterih dneh sèm in da si hoče tu sam moje srce in nagnenost izprositi. Jaz se bojim tega človeka, in srce mi strahú trepeče, ako sem z njim sama. Zategadel pa neha tudi moje mirno, idyllično življenje v tem hipu, ko pride on v najino družbo.“

Vsled teh besed razloži mati svojej hčeri, da se vara, ako misli, da bode Robert vedno pri njiju. On se bode tudi z drugimi gosti, kterih je po letu mnogo v Porečah, zabavljaj in le kdaj pa kdaj k njima zahajal. Sicer pa ne bodete i one dolgo samé. Začetkom junija jamejo gostje sem na Koroško dohajati, in vsak, kdor njunih znancev v ta okraj dojde, obišče gotovo tudi nju. I grof Konarski in grofinja bodeta nju obiskavala, in morda pride včasih z njima tudi dr. Vogrin, kterega je itak že povabila, naj ju obišče, ko pridejo Konarski v Belo pri Železnej Kapli.

Ta izjava materina bila je sevéda veliko tolažilo Olginemu srcu, vzlasti pa besede, da pride s Konarskimi tudi Milko Vogrin, po kterem že njeno srce takó hrepení.

Ko je videla mati, da se je hči že pomirila, vpraša jo radovedna: „Zakaj se pa bojiš Roberta? Ali ti je kaj storil?“

„Ne, storil mi ni ničesar. Ali kakor človek vsakokrat ne vé, zakaj goji proti temu veliko sympathijo, proti onemu pa antipathijo, tako je tudi z menój. Mojega srca pač ne vleče nič do njega, temveč ono beži pred njim, a uzroka ne vém, zakaj.“

„Ali glej, Olga, taka prazna zopernost se človeku sprva le dozdevlje, a pozneje se rada izpremeni v veliko nagnenost in sočutje. Gotovo si že kaj takega pri sebi kakor pri drugih opazovala, in tako bode tudi s tvojim srcem, ko Roberta bolj na tanko spoznaš.“

„Poznam ga že dovolj, dà preveč, in zatorej ne čutim menda nagnenosti do njega. Pri meni se je to, kar si prej omenila, ravno nasprotno pokazalo. Sprva sem še imela nekaj sočutja do Roberta in tudi mislila, da bode ono ali ostalo ali pa še večje vzrastlo, a temu je zdaj drugače. Več ko sem z njim občevala ter ga spoznavala, tem bolj se mi je odkrivala njegova neblaga notranjost; v enakej meri pa je umirala v mojem srci vsa sympathija do njega, in zdaj ne tli niti iskrica nagnenosti več v mojej duši, a čutim tudi, da je ne more nikdo oživiti.“

Ko je mati radovedna vsled zadnjih besed poprašala hčerko, odkorej že pojema njeno sočutje do Roberta, pové jej ona, kako je Robert oni večer proti njej ozmerjal Milka Vogrina, sumničíl ga in grdíl, dà celó njo samo je ošteval, ker je z njim občevala. „Najbolj pa me je užalilo,“ nadaljuje odločno deklica, „in mi vse sočutje do njega vzelo, ko je le

naglašal plemenito svoje ime, a plemenitega srca nikdar! In ravno plemenita duša in srce so isti življi, ki iz človeka delajo — človeka. Tukaj je nasprotje, ki loči mene od Roberta — za vselej. Roki najini bi se še morda prisilili zvezati se, ali najini srca — ostanete na veke nezdržljivi.“

„Ti misliš torej očetu,“ vpraša nagloma mati vsa razdražena, „oprekati in Robertu na ravnost rokó odreči?“

„Tega ne, mati! Roke ne vé m, ali jo odrečem, a srce pač. Tudi Robert želi le, kakor si ti, mama, sama rekla, moje roke, t. j. moje dote, a srca ne. Ali tó je pač mislim za srečno zakonsko življenje prva potreba.“

Po tej opombi, ki je tudi mater zadela, skušala je ona hčerki dokazati, da prava ljubezen med zakoncema še le pozneje nastaja. Navajala je več primerov iz dejanskega življenja za svojo trditev, a te vse je Olga bistroumno zavrnila rekóč, da mi srečo človeško le po zvananjem stanji in obnašanji ljudij sodimo, a ne vémo pa ne, ali čuti rés njihovo srce to, kar kaže zvananjost. „Sploh pa je le izjema,“ trdi naposled deklica, „da bi se srca po lastnostih diametralno ločeni — družili kdaj v srečnem zakonskem življenji.“

Če je prav mati zdaj uvidela, da so nazori hčerini onim enaki, ktere je morala tolikokrat in tudi zadnjič sama proti svojemu možu zagovarjati, opomnila je vendar, da še Olga kot mlada deklica življenja ne pozna, najmanj pa zakonskega, zatorej naj tako strogo ne sodi.

„Res je sicer,“ odgovori zdaj v zadregi deklica, „da ne poznam zakonskega življenja, ali kakor povsod vlada tudi v njem pregovor: „Enako se enakemu druží“. Jaz si pač mislim, da morejo le blage, lepe lastnosti, vzvišeni in idealni nazori človeka osrečevati, in da more človek le s takim človekom srečno živeti, ki hrani v sebi sreč plemenito. Imela sem prilžnost to tudi opazovati. Videla sem Roberta, videla sem pa tudi dr. Vogrina. Kakov razloček, mama! Kakor noč in dan, kakor solnce in mesec! Le lastnosti, kakor so Vogrinove, morejo človeka osrečiti, le s takim človekom bi se moje srce združilo, le z njim bi srečno živelo!“

Te besede so materi vse razkrile. Hipoma si je znala tolmačiti, zakaj je klicala Olga onokrat v sanjah njegovo ime. Kar jej je bilo prej temna tajnost, postalo jej je zdaj jasno kot dan. „Zatorej se je na zadnje zabavi radovala bolj z Vogrinom nego Robertom“, misli si dalje, in zdelo se jej je, da je imel oče prav, ko je trdil, da je postala Olga bolj otožna, potem ko je bil Vogrin odšel.

Strašna sumnja se poloti zdaj materine duše. Strahú strepeče, ko pomisli, da bi znalo Olgino srce čutiti ljubezen do Vogrina. Ona ga sicer sama spoštuje in čišla, ali misel, da bi mogla Olga, njena hči, odreči iz ljubezni do njega — Robertu, baronu, grajščaku, in nasprotovati

očetu in njej, ta misel jej je nezapopadljiva. Dà ko bi bil Vogrin velik, znamenit mož, tedaj bi sevéda s to mislijo še spoprijaznila se, ali zdaj ni Vogrin . . . nič, nič, in zna le postati nesreča — njenej hčerki za celo življenje . . .

Vsa prestrašena in razburjena popraša torej svojo hčer: „Ali pa ljubiš, Olga, menda Vogrina? Bog ne zadéni, da bi se bilo tvoje srce toliko spozabilo. Kaj bi rekli oče, kaj Robert, kaj bi rekli naši znanci in prijatelji na Dunaji, kaj plemenite rodbine, baroni in grofi, ki dohajajo v našo hišo? Olga, pomisli to! Ali ljubiš rés Vogrina? Reci, da ne! Govori, ali ljubiš rés njega, ki ni nič in morda vedno tak ostane. Govori Olga!“

Nedolžna deklica je začela ihteti, oklenola se je materinega vratú in jo držala kakor jeklene verige. Ko pa materi tudi na večkratno vprašanje ne odgovori, prosi jo za Bogá in se jej roti, da mora reči, ali je res, kar slutí njeno srce.

Konečno se vendar deklica ohrabri ter reče tiho in sramežljivo: „Da, mama, ne bodi mi huda, ne zavrzi me, jaz . . . ljubim . . . Vogrina. Moje srce hrepeni le po njegovem plemenitem sreci. Njegove lastnosti, njegovi nazori, njegovi ideali so me tako očarali, da je moje srce vedno le pri njem. A ne huduj se mama! Daj mi to srečo še dalje uživati, saj sem že srečna dovolj, če le smem misliti ná-nj.“

„Ali si mu pa to svojo ljubezen že razkrila?“

„Tega nisem in mu ne storim nikdar,“ odvrne hitro Olga. „Za mojo ljubezen vé m le jaz sama in zdaj tudi ti. A pri vseh bogovih te klečé na kolenih prosim, ne zataji me, ne povej očetu, ne reci nikomur, da ljubim . . . njega. Vse hočem storiti, kar želiš, vse izpolniti, kar hočejo oče in ti, le ne povej jim tega. Hočem dati roko Robertu, hočem iti dol na Ogersko, hočem biti tam nesrečna žena, le ne povej očetu in nikomur, da ljubim . . . Vogrina, da neha z njim, z njegovo ljubeznijo moja sreča!“

Glej, mama, vedno se mi zdi, da ne bodem dolgo srečna; zatorej mi pusti sedanjo srečo. Sanjalo se mi je, da so ga vrgli valovi pobitega na obrežje, in ko sem ga mislila prijeti, izginol mi je iz rok. In tako mi bode tudi izginola moja sreča, in nesrečna še bodem klicala po — Milku Vogrinu.“

Tako je končala uboga deklica. Obljubila je še enkrat vse storiti, kar se zahteva od nje. Ona hoče biti z Robertom prijazna, hoče mu obljubiti roko, naj tudi nje srce krvavi, hoče iti z njim k poroki, naj gleda tudi sreča jokaje za njo, vse hoče storiti, ako le mati o njenej ljubezni molí.

Mati sevéda obljubi to rada Olgi in hoče na vse pozabiti, kar jej je ona razkrila. Vogrin jim ostane prijatelj kakor do sedaj, in ne bode

mu kazala, da preti on uničiti srečo v gostoljubnej mu hiši. Na zadnje pa še skuša hčerki dokazati, da je njena ljubezen do Vogrina nesmiselna in ničeva, in ko jej ubogljiva deklica navidezno pritrjuje, čuti se mati zopet potolaženo, in od tega večera je spajala hčer in mater nova, tajna vez. —

(Dalje pride.)

Vesélje in strah.

Vesél si puške in sábljice,
Vesélje so ti konjíček
In líčno izdelane grábljice,
In štirikolésni vozíček;

In ovil-petelinec, in dímníčar,
Trobénta in bóben pisan,
Miklavž oblečen škofóvski in star,
In v knjížici svet narisan.

Iskréno in često mólil si,
In pred „hudóbcem“ se trésel,
A vsega, česar ti vóllil si,
Miklavž je sveti prinésel.

In za naméček je svetec dál
Tri jábolka tébi zlata,
Ki navlašé zá-te jih je izbrál;
Res, tó so darila bogata.

A tudi — vendar zeló se ne bój! —
Pozábil brézovke ni pleténe,
Saj kedar upóren je ljubéek moj,
Trebé, da trmica se prožéne.

Čuj, deček, takisto se godi,
Povém ti, med odráščenci námi:
Kder koli vesélje dar svoj deli
Takój nam je strah za petámi!

Jos. Cimperman.

Tri lipe.

Na gori tri lipe so stale,
Oj lepo dišeče, ravné,
Tako so zvečer šepetále:
„Več tukaj ne bomo samé.“

Mladenčí trijé so zapeli
Oj tam pod zeleno goró:
„Bodímo nooój še veseli,
Saj jutre ne bo več takó!“

Napočilo jutro je tretje,
Možjé so prišli na goró
Posekali lipe, — zavetjé
Gradili iz njih za vojskó.

Zvečer pa na gori kopali
Vojaki tam grobe so tri,
Tovarše tri vá-nje so djali,
Ležali ki tam so bleđi.

Milko Vogrin.

Novela. Spisal dr. Stojan.

(Dalje.)

III.

Nasledek Olginega razgovora z materjo bil je ta, da je hči odslej molčala ter kolikor mogoče zatajevala svoje notranje boje. Kedar je le količkaj mogla, pobegnola je skrivši iz materine bližine na vrt v svojo utico, ali si pa poiskala v zelenem gozdiči skrit prostorček. Tú se je potem razjokala, kakor malo dete, če vidi, da mu hoče kdo predrago mater odpeljati. Večkrat jo je našla mati na skrivnem jokajočo, in solze v hčerinih očéh segale so jej globoko v srce. Bilo jej je neskončno težko videti, kako žaluje in trpi njen otrok. Nehotoma je tedaj Olgo večkrat po uzroku njene žalosti popraševala, ali deklica se je vrgla, ne da bi besedice izpregovorila, materi v naročje in se v njenih objemih izjokala.

To dušno stanje ni dolgo prenehalo. Sicer je istina, da čas vse ozdravi, ali ta izrek je presplošen. Mati se je varala, ko se je s prva tolažila s tem, da bode po nekih dneh Olga na vse pozabila in zopet poprejšnjo veselost pridobila. A tú je bilo nasprotno. Olgino obličje bledelo je vedno bolj od dne do dne, njeni živci postajali so vsak dan bolj občutljivi, in uboga deklica se je včasih tresla kakor šiba na vodi. Tudi po noči ni bilo mirú. Zdaj je celo noč prejkala, zdaj v sanjah govorila, zdaj blodila, da je mater, ki je z njo v istej sobi počivala, kar strah in groza obhajala . . . Kaj je bilo materi storiti? Ali bi naj pisala očetu in ga prosila, naj pride v Poreče? Ali bi mu naj razkrila tajno Olgino ljubezen in povedala, kakšne nasledke je imel nje pogovor s hčerjo?

Taka vprašanja so mučila mater, ko je čuvala po nočéh svojo hčer in devala jej na vročo, gorečo glavo mrzle obveze. Slednjič je pa sklenola sama pri sebi, da hoče slušati hčerino nedolžno srce in stati mu sočutno na strani. Občutljiva materina нрав ni mogla več kazati iste osornosti proti svojemu dragemu otroku, kakor smo jo oni večer pri njej opazovali. Mati je zdaj pozabila, kar je zadnjič proti hčeri govorila, ter je začela Olgo pomilovalno tolažiti. Nje tolažba pa je bil lek dekličinemu srcu!

Ko je Olga že četrto noč, bilo je v soboto, vsa obupana v svojej postelji na skrivnem solze točila in kakor brezútna zrla némo pred se, užalilo se je materi sree, da se ni mogla več premagovati, in to noč razkrila je hčerki svoje sočutje. Obljubila jej je, da je ne dá od doma, in da se ne bode zveza z Robertom tako hitro vršila, kakor se je bilo določilo.

„Nič še ni izgubljenega,“ tolaži jo zdaj mati. „Ako tvoja ljubezen do Vogrina enaka ostane in ti le z njim srečna biti želiš, tudi to še lahko božja previdnost tako obrne, da vse po tvojej želji in volji izteče. Nikar še ne obupaj, saj poznaš resnico starega pregovora: Človek obrača, Bog pa obrne. Če dobi dr. Vogrin stalno, dobro službo, potem tudi jaz sama tej zvezi ne nasprotujem, ali zdaj te naj le tolaži prepričanje, da storim vse za te, kar je mogoče in kar tvoje srce poželi.“

Po teh besedah se je Olgi srce utolažilo. Začela je govoriti o Vogrinu, o njegovem lepem značaju, plemenitem njegovem srci, in mati jo je molče poslušala. Vedela je, da si Olga, kakor vsak človek, govorjenjem le notranjo svojo žalost olajšuje. Med tem pa je vedno mrzle obveze hčerki na čelo pokladala, in hvala Bogu, vse skupaj je tako dobro uplivalo na razdražene živce, da je hči to noč prvič zopet trdno spala.

Visoko je stalo v nedeljo jutro solnce na nebu, ko se je Olga vzbudila. Mati je že bila na vrtu sama použila zajutrek, ker ni hotela iz sladkega spanja buditi svoje uboge hčerke. Ravno je vabilo v bližnji cerkvi „Marija na Otocč“ k deseteri maši, ko je prišla Olga k materi na vrt.

„Dobro jutro, moja ljuba mati,“ pozdravlja mater hči ter jo iskreno poljubi. „Danes si pač dolgo ná-me čakala! Zakaj me nisi bila vzbudila?“

„Videla sem te mirno spečo,“ odvrne mati, „kakor da bi čuvali angelji nad tebój, in zdelo se mi je, da se čutiš srečno v svojih blaženih sanjah. Nisem te torej hotela buditi, ker vém, da je človek srečen, kedar spi. Njegov duh se tedaj ziblje po visokih uzornih višavah, on kroži breztelesen v blaženih, rajskih krogih, a ko se truplo vzbudi, vrne se zopet v dejansko, težko življenje.“

„Glej mama, danes se čutim bolj krepko,“ odgovori Olga pogumnega glasú. „Spala sem, kakor še nikdar v svojem življenji, trdno in mirno. Dobrodejni upliv nocojšnje noči razliva se po mojem telesu.“

In deklica je govorila resnico. Na njenem bledem, upadlem lici začela se je zopet rudečica prikazovati, in na njeno obličje vračala se je prejšnja vabljiva lepota. Srčni nemir je jel zapuščati njeno srce, in pričakovati je bilo, da se jej v kratkem povrne prejšnje veselo dušno stanje. Ali one živahne veselosti in duševnega mirú, ki smo ga pred nekimi dnevi še na njej občudovali, ni bilo videti zdaj na Olgi. Huda izkušnja, da ne more človek na tem svetu vsega doseči, po čemer hrepeni, prepričanje, da se mora boriti za najblažje čute svojega lastnega srea: vse to je neizkušenej deklici srea hudo potrló in vzelo jej prejšnji dušni mir.

„Kaj bodeve danes, ko je nedelja, celi dan delali,“ vpraša po kratkem premolku mati. „Danes in jutre sve še samé, ali v terek že pridejo gostje k nam.“

Mati je navlašč zamolčala ime barona Roberta Bende, ki je imel že v dveh dneh v Poreče priti. Bala se je, da bi z imenom, ki je bilo deklici tako zoperno, ne žalila mladega srca.

„Veš kaj mama,“ odgovori nagloma hči; „pojdive tja na Otok v cerkev! Imave še dovolj časa peljati se tja!“

Materi je bil ta predlog povšeči, in četrť ure pozneje vozila je že krepka, moška roka hčer in mater po bliščečej gladini Vrbskega jezera. Od vseh strani so prihajali v čolnih tja na Otok okoličanje k desetej maši, in med njimi ste bili tudi naši znanki. Prijetno in harmonično pa se je razlegal glas zvonov, ki so vabili pobožne farane k službi božjej.

Kakor pa človeško srce sploh v molitvi tolažbe in olajšanja išče ter v največjej sili k Bogu pošilja najsrčneje prošnje in želje, tako je tudi Olgino srce vplétalo danes v cerkvi novo prošnjo v svojo molitev. Bila je prošnja, naj Bog usliši njene srčne želje in jej podeli srečno prihodnost. Kakor pomladanska roža po pohlevnem deži zopet krepko na kvišku svojo glavico vzdiguje, tako je zdaj deklica pomlajena stopala srčno iz cerkve; povzdigoval jo je tolažilni čut, da je uslišana njena molitev.

Celo nedeljo je prebila Olga v družbi svoje ljube matere.

Različen je bil njun pogovor, a vsaka beseda iz dekličinih ust kazala je, kako srčno je udana hči svojej materi, in kako so jo bile sinoči potolažile njene besede. Olgino otročjo ljubezen pa je tudi mati dobro vračala. Ko ste govorili o prihodu barona Roberta, izmišljala si je Olga, kako bi se mogla njega izogibatí. S prva je dejala, da hoče odslej tu ljudi in okolico spoznavati ter obiskavati v bližnjih kopelih, kakor v Vrbi, v Beljaku, znanee in prijatelje. Teh potov in pohodov se pa sevéda ne sme baron Robert ndeleževati, temveč ona gre s služkinjo sama ali pa z materjo.

Mati jej sicer to misel odobruje, a vendar pristavlja, da se ne spodobí brez moškega spremstva hoditi kam dalje in obiskavati bližnje kopele. Zatorej ne bode drugega kazalo, kakor prijazno vesti se proti Robertu in z njim gostoljubno ravnati. „Midve sve v tem oziru od njega odvisni,“ končuje napósled mati, „dokler ne prideta oče in Rihard k nama.“

„Ako pa moram tukaj vedno le z Robertom občevati,“ odgovori Olga na te besede, „potém pa boljše, da bi ne bila nikdar sém v to kopele prišla. Kaj hočem z njim početi? Saj véš, da mi je že njegova so-seščina zoperna, in strašno tesno mi je pri srci, kedar sem koli sama z njim.“

Razumna mati je takoj spoznala, da je Olgina izjava resnična. Bala se je torej, da še hči slednjič obolí, ako jo sili v družčino, ktere ne mara.

„Kaj pa hočem storiti, Olga?“ vpraša nevoljno mati.

„Jaz vém le eden pripomoček, in ta je, da pride Rihard k nama. Ker še nisi, kakor si mi rekla, očetu o najinem zadnjem pogovoru pisala, piši mu danes in ga prosi, naj mi pošlje brata Riharda sèm. Z njim bodem potém hodila, kamor bom hotela, in se tudi lahko Robertove družčine izogibala.“

Mati je hčerinim besedam pritrdila, a ne samo zaradi tega, da bi imela Olga družčino in tovariša na svojih izletih, temveč jasno jej je bilo, da bi se ne spodobilo, ako bi ju povsod le baron Robert spremljal in bil on edini moški v njunej družbi. Saj ne vé zdaj, kaj še prihodnost prinese, ako iskra Olgine ljubezni do Vogrina ne ugasne! To bi deklici škodilo in vsej rodbini. Tudi Robert bi menda postajal drznejši s svojimi terjatvami ter bi se še bolj vsiljeval, ko bi zvedel, da ga Olga ne mara. Samé torej ne morete ostati, bil je njen konečni sklep, in še isto nedeljo je poslala očetu pismo s prošnjo, naj jima na vsak način Riharda v Poreče pošlje, sicer bi se morala ona sama vrniti z Olgo domú. Natanko in obširno je očetu dokazovala, da potrebujete tukaj, ako dojde Robert, še druge, in to domače moške osebe, in najboljše bi bilo, da pride Rihard k njima.

„Jaz upam, da nama oče Riharda že v nekterih dneh sèm pošlje,“ pravi mati svojej hčeri, ko ste nesli sprehajaje se pismo na pošto. „Do njegovega prihoda pa bove že same prestale, ako naju tudi baron Robert pojutrešnjem obiše. Ti pa bodi proti njemu prijazna in se ga navlašč ne ogiblji. Ako pride k nama večkrat v vas, tedaj pomisli, da je naš gost, a z gosti se moramo vselej vesti priljudno.“

Deklica je sicer vse to materi obljubila, ali njene misli so bile zdaj pri bratu, ali bode brzo prišel, zdaj pri Milku Vogrinu, ali jih on z grofom Konarskim v kratkem ne obiše. Pri vsem tem pa si je vedno le želela, da bi barona Roberta ne bilo, ter se bala njegovega prihoda.

V torek dne 4. junija stopil je nadporočnik baron Benda prvič na slovenska tla v Porečah. Videlo se mu je, da ni iz našega kraja. Ogerski tip si mu bral takoj z njegovega obličja. Zavihane brke pod nosom, zagorelega lica, nekaj strastnih potez v obrazu, črnožareča zenica v očéh: to vse je ovajalo njegov nemir in sanguinično nrav. V huzarske uniformi in z ježno šibico v roki skoči iz koupéja ter hiti k izhodu.

Ponosnim pogledom meri svet okoli sebe ter gleda, ali ga kdo pričakuje. Vsi obrazi so mu tuji. Tudi jezik, ki se govori, ni mu šepetal milo na uho, bil je nemški. „Ali slušaj,“ misli si sam pri sebi, „kakšen jezik je pa to? Ali ni magyarski?“ In zdaj obstane ter vleče posamezne besede ná-se, a vendar ni mogel ničesa razumeti: ta jezik je bil mili jezik slovenski, a ne magyarski!!

Zmagonosno je hodil potém sem in tja pred kolodvorom, a njegov sluga Janoš pa je znašal skupaj razne zaboje. Že je začel baron Benda nemiren postajati ter samega sebe popraševati, kaj to pomeni, da ni Skenovskih po njega, ko vidi hipoma proti kolodvoru krenoti gosposko kočijo, v kateri je gospá Skenovska sedela.

Takoj po prvem navadnem pozdravu vpraša baron Robert, kako da ni tudi Olge na kolodvor. Gospá Skenovska se je bila na tako vprašanje že pripravila ter odgovori, da se Olga danes slabo počuti ter si ne upa na prosto. Zatorej naj ne zameri, da ga ni prišla pričakovat.

„Že nekaj dnij sém,“ nadaljuje gospá, „boleha Olga in se nič kaj življenja v prostej naravi ne veseli.“

„Uzrok temu je pač,“ seže jej Robert naglo v besedo, „da nima pravega razvedrenja. Jaz jo bodem že razvedril, da bo vesela. Ona nima družbe, in zatorej jej nekaj manjka; to pa dela človeka slabega, in njemu se zdi, da boleha.“

Gospá Skenovska in Robert se nista mogla zdaj dolgo razgovarjati. Hitro je obstala kočija tam, kjer je bilo za barona in njegovega slugo stanovanje pripravljeno. Gospá ga še povabi, raj pride zvečer na čaj in na kratek pogovor, ter se poslovi.

Roberta je bilo s prva hudo dirnolo, da ga ni prišla tudi Olga pričakovat, ali on se hitro potolaži.

„Za dekle mi ni nič,“ misli si zdaj sam pri sebi, gledajóč se v zrcalu. „Vesela je lahko, da dobi tako zalega moža in povrh še barona. Očetu njenemu že itak srce kar radosti poskakuje, ako sliši, da bode njegova hči — moja žena, baronka. Zatorej še rajši večjo doto s hčerjo dá, in meni sevéda je ta najljubša. Potém bodem gospodaril na svojej grajščini, kakor se mi bode ljubilo; živel bodem po zimi na Dunaji ali v Budapešti, ona pa lahko ostaja na grajščini pri mojej materi, saj se s tem že dovolj raduje, da je — baronka, žena magyarskega kavalirja! Ta čut pa, da bode živela po zimi sama brez mene dole na Ogerskem, goji morda že sedaj ter se pripravlja na samoto, kajti že tú biva rada sama in se celó mene izogiblje.“

Tako je mislil baron Robert sam pri sebi, a na tihem se je vendar jezil, da se Olga zá-nj tako malo zanima. Ali to se mu je z druge strani zopet dopadalo! On je namreč vedel, da se nedolžne deklice s prva zeló bojijo moškega spola. In ako se kdo než leó gospicipribližuje, kaže se, kakor da bi se ga bala, a vendar ga zna na tihem ljubiti. Treba je torej nekaj umetnosti v obnašanji proti takim deklicam. Človek mora biti drzen. Z drznostjo se pri ženskem spolu največ opravi, in to najbolj v vojaškej suknji. Česa se je pa treba sramovati ali bati? Deklicam se moška drznost dandanes le dopada.

„Ogerske gospice so rekel bi vse na to stran jako lahke; tudi nemške, in med njimi Olga sama, nimajo menda tršega srca kakor moje rojakinje,“ sklepal je potém Robert. „S prva je treba malo ponositi se s plemstvom svojim, pobáhati in zarožljati s svetlo sabljico; nató nekaj laskavih besed o njenej lepoti in o ženskej kreposti sploh; potém se govori o sreci, udanosti, ljubezni, slednjič pride tajen poljub — in srčna vez je gotova! Tako sem zmagal vsekdar in bodem tudi tú,“ vzklikne zdaj Robert ves vesel in tleskne dlan ob dlan. „Meni se ne more žensko bitje protiviti, ako ga v srce zadenejo moje iskre oči. Tu v Porečah bode veselje! Danes se pošalim z Olgo, jutre grem zopet kam drugam, ali v mesto Celovec, kjer so neki lepe, žive gospice, ali v kako bližnjo kopel. Povsod mi bode src na izbiro, in Olga naj pazi, če hoče, da se jej ne izneverim!“

V takih pogovorih in mislih bil je baron Robert vesel in zadovoljen, kajti nikdo mu ni tu ngovarjal, saj je bil sam v sobi. A ko bi ga bila, ti ljuba bralka, videla, kako samosvestno je trdil on vse to, smejala bi se mu bila rekóč, da se zeló vara o ženskem spolu in da si zida gradove v oblake!

Manj zadovoljnega se je pa kazal baron Robert s svojim stanovanjem. Zdaj ste mu bili njegovi dve sobi premajhni, zdaj mu ni lega proti solčnemu vzhodu ugajala, češ da ga bodo juterni solčni žarki nadlegovali, zdaj so mu bile služkinje v villi pregrde in preumazane, kakor da bi bile Magyarde najsnažnejše in najlepše ženske na svetu; a znano je vendar dovolj, da so slovenska dekleta v kopelih jako belo in praznično oblečena. Dà lahko bi bil rekel, kdor ga je videl, da je ta magyarski baron nestrpljiv kakor mnogo drugih!

A tudi narava mu ni ugajala. Jezil se je rekóč, da so mu gore previsoke, ker ne more prek njih videti; zdaj mu je manjkalo ravnin, kakor so one tam na Ogerskem; zdaj je zopet klet, da se bode jahanju celó odvadil, ker ni dobiti ježnih konj, a tudi pripravnega prostora za jahanje ni; dà še s krasnim jezerom ni bil zadovoljen, in ga je imenoval mlako, če tudi ono 3581 oralov površine obsega in je do 85^m globoko ter se celó do 1660^m na široko razteguje. Z ničim ni bil ta ogerski patron zadovoljen, a prestopil je bil komaj prag svojega stanovanja!

In to svojo nezadovoljnost kazal je tudi pri Skenovskih. Ošteval je ljudi in jih zmerjal, kako so neotesani, ker se mu sevéda niso tako priklanjali, kakor ogerski kmetje na njegovem zadolženem posestvu ob Blatnem jezeru. Naš slovenski kmet že vé dandanes prav dobro, komu se imá odkrivati in komu ne, a to je baš jezilo magyarskega plemenitaša. Govorila je zgoli ošabnost iz njega, a ta se kakor znano ne prikupi nikomur, in tedaj tudi ni Olgi in njenej materi ugajala.

Razgovor pri Skenovskih bil je torej prvi večer jako enoličen. Največ je govoril Robert sam in se pri tem dobro počutil, ker mu ni nikdo, tudi Olga ne, ugovarjal. A to se ni zgodilo iz ljubezni do njega, ali ker bi bila z njim gojila enake nazore, temveč iz malomarnosti, katero je kazala pri njegovem besedovanji. Ni se jej vredno zdelo, da bi se o takih ničevnostih in abotah pogovarjala z njim. Pri vsem tem pa se je vedel Robert proti Olgi in sploh v Skenovski hiši, kakor da bi bil domač. Čutil se je vzvišenega nad obiteljjo Skenovsko kot baron in se ponašal s svojo visokostjo ob vsakej priliki. Hotel je pokazati, da si mora Olga v čast, v veliko čast šteti, da pride v baronsko rodbino, in to v grajščino ogerskega magnata, kakor se je večkrat sam imenoval.

Baron Benda ni nikakor slutil, da ga Olga ne mara, tako je bil v sebe zaslepljen. Domišljeval si je, da se njegovej dražesti, vojaškej močatosti, lepoti in plemeski visokosti ne more žensko srce ustavljati, in tako je mislil tudi o Olgi, svojej bodočej nevesti. Zatorej mu še na um ni prihajalo vprašati kdaj Olgo, ali ga ljubi, ali hoče biti njegova. Kaj še! To se je pri baronu Robertu vse samo ob sebi razumevalo. Saj pa tudi on prave ljubezni ni poznal niti vedel, da še more kdo drugače ljubiti kakor on. Njemu je bila ljubezen kakor ogenj, ki se zažgè ob škopu slame. Zdaj nastane visok plamen, ognjeni slop, a hipoma ugasne vse, ni svetlobe, ne gorkote, niti ognja, da bi se grel o njem. Dà še večja temota ti nastane, in kmalu ne vèš več, kje se je bila slama zažgala.

Tako je bilo Robertovo srce, in on sam ni vedel prav, kje, kdaj in kolikokrat se mu je že bila vnela iskra ljubezni. Samo to bi ti bil znal povedati, da je že marsiktero vojsko bil z Amorjem in boginjo Venero, a v takih bitkah je podlegel, kakor boja bog Mars na trojanskem bojišču pred silno močjo deviške Athene. Le obrunki so ostali ter kazali zacelejene srčne mu rane. Bil je torej zavarovan proti nežnim čutom, in kakor neranljiv vitez v pravljicah korakal je sigurno med ostrimi puščicami vse očarajočega ženstva!

Prve dneve je zahajal Robert pogostoma k Skenovskim. Najljubše mu je sevéda bilo, ako je naletel Olgo samo. Ali to se je k sreči malokdaj zgodilo. Kedar je imela mati izvèn hiše nujnih opravkov, opazovala je pametna deklica vse dohode kakor vojak na straži, ali se nikdo ne približuje. Je li pa zapazila, da prihaja Robert, zbežala je k materi in ostala pri njej, dokler se ni on poslovil. Na vrt in v gozdič pa ni sicer sama hodila, kakor kedar je vedela, da ne bode nagloma Roberta k njej.

Vsled tega se je bil Robert hitro prepričal, da se ga deklica boji. A to je le pripisoval njenej mladosti in plahoti sploh, kajti vedel je, da se mlade gospice možatega huzarskega častnika také boje kakor piščeta trdokljunega jastreba! „Mora se me pač še privaditi,“ mislil si je sam

pri sebi. „Ona pač ni navajena občevati s častniki in visokim plemstvom. Sramuje se, a ta sramežljivost jej bode že v kratkem izginola.“

Zató pa, da se zadnji njegov izrek uresniči, znal je pa tudi Robert skrbeti. On ni popraševal o ljubezni niti govoril, kakor je sicer navada, o srčnih ranah, o nagnenosti, o udanosti do nje, temveč on je udaril na enkrat s celo vojsko na svojega nasprotnika.

Ko se je bila enkrat mati slučajno, še predno je Rihard z Dunaja došel, iz Robertove in Olgine družčine za malo časa oddaljila, prijel je Robert deklico, kakor kragulj nedolžno pišče, z vso silo okoli pasú, pritisol jo na srce ter jo siloma krepko poljubil. A v tej bitki je bil premagan! Vsa srdita in razkačena izvije se mu Olga s pomočjo svoje telesne sile iz njegovega objema ter zbeži jokaje in ozmerjajóč ga k materi v stransko sobo.

Od tega trenutka ni mogla Olga Roberta nikakor ne trpeti in se ga je samega strahú še bolj umikala. Ni si mogla tolmačiti njegove velike predrznosti v tujej hiši ter si domišljala, da bi jej utegnil na tihem še enkrat kaj takega storiti! To strastno Robertovo početje bilo pa je v Olgi še zadnji čút do njega zatrló, in zdaj je začela tudi njena že prej prisiljena prijaznost pojemati.

Robert je slednjič vendar uvidel, da se je v svojej sodbi o ženskih varal in se povrh še hudo spekel v svojem drznem početji. A ob enem je pa tudi spoznal, da je Olga izjema, velika izjema v ženskem spolu, in da ne dá igrati s seboj kakor druge, dà sto drugih lahkoživih deklic. To odločno Olgino postopanje proti njemu, zaničevanje, preziranje njegove osebe in njegovega imena jelo pa je v Robertovej duši poganjati novo kal, in sicer kal spoštovanja do nje. Prepričal se je, da hrani Olga v sebi sree polno čistosti in nedolžnosti, kakor malo deklic, ktere je on spoznaval in jih moral tudi napósled zaničevati. Vso vero je bil izgubil v ženstvo, smatral je ta spol celó ničevim in slabim, kot igračo moškemu svetu!

A vse to ni dandanes več čúdo onemu, ki pozna svet po mestih in tudi v višjih plemenitih krogovih. Redke so izjeme, ki so še ohranile prvotni kinč in kras ženskemu spolu, a tém bolj se veselimo, ako vidimo, da je naša deklica zmagovito odbila napad silovitega sovražnika. Odslej naprej se je pa Robert Olgi le v največjej spoštljivosti približeval. Govoril ni več v njenej družbi tako ponosito in zaničevalno o ženskem svetu, kakor je bila sicer njegova navada. Videlo se je, da se je premagoval, da bi ne žalil Olgine rahločutnosti. Zdaj bi bila mati lahko svojo hčer samo z Robertom pustila, in on bi se ne bil drznol proti njenej volji le za roko prijeti je. Tako se mu je dozdevala Olga vzvišena, in čutil je vedno bolj in bolj, da hrani njeno srce v sebi ono žensko krepost, ki vlada in gospoduje nad moškim bitjem. Robert si je

jel zdaj v Olgi domišljati ženski uzor in nehoté hrepeneti po njem. In iz spoštovanja nastala je v njegovej duši tiha ljubezen, hrepenenje po svojem idealu!

Tako so tekli dnovi, eden drugemu enak, dokler ni bilo Riharda v Poreče. Kakor se pa čestokrat zgodi, da že ena sama oseba, na novo došla, družčino izpremeni ter jej ali celó novo življenje udahne ali jo pa moti, da ne nahajamo več v njej poprejšnje zabave, tako je bilo tudi z Rihardovim prihodom, kajti je ta donesel sestri novo življenje. Olga je našla v svojem bratu steber, na kterega se je naslanjala v sedanjej samoti. Blizu tri tedne le pogrešala je sestra Riharda, ali ta ločitev bila je sestri ljubezen tako povzdignola, da se je zdaj neločljivo oklenola svojega brata.

Takoj prve ure mu je razkrila, kaj namerjavajo stariši z njo, in da jo hoče baron Robert snubiti, a ona ga ne ljubi. Nató mu pové, zakaj ga ne mara, in kako jej je Robert prisiljen. Napósled ga še prosi, naj jej bode on spremljevalec na sprehodih in večjih izletih, da se lažje Roberta izogiblje.

Rihard je sevéda svojej sestri obljubil, da jej vse, kar ga prosi, izpolni; kajti tudi njemu ni bil Robert povšeči, ker ga je kot mladega pravoslovca — on kot nadporočnik preveč preziral. Robert se ni namreč prej nikdar proti Rihardu prijateljski obnašal. Tudi je sicer z njim malo, rekli bi lahko da skoro nič občeval in govoril. A kakor nam znano, uséli se najprej v mlado moško srce antipathija do onega, kdor se proti njemu ošabno obnaša in ga prezira.

Tako je bilo tudi pri Rihardu, ki se je čutil vsled tega v svojem srci razžaljenega. Sevéda ni Rihard o svojej razžaljenosti nikomur nič pravil, a ona je bila uzrok, zakaj se je proti očetu obotavljal iti v Poreče, naglašajóč, da ne more prej z Dunaja, dokler se kolegije ne končajo. A vse to mu ni nič pomagalo, očetova beseda je bila ostro povelje.

„Kaj mi bode samemu početi tu v Porečah,“ mislil si je, ko se je vlak že bližal Vrbskemu jezeru. „Olga bode vedno pri materi, in baron Robert se gotovo ne gane od nje. Sam se bodem torej moral sprehajati, kopati, veslati in dolgočasiti se; saj vé, kako je bilo druga leta, ko nisem imel nobenih pravih tovarišev, a s starci in gostobesednimi mamicami pa mi tudi ni, da bi z njimi celi dan modre razgovore razpravljaj in njih politične neslanosti poslušal. Življenje po kopelih pač ni za mladega človeka, kakor sem jaz; to pač ni nič za me!“

Tako je tožil Rihard že prve dni tudi svojej sestri, ko sta se po hladnem gozdiči sama sprehajala. A napósled še vpraša Olgo celó po uzroku, zakaj ga je oče prav za prav tako hitro sèm poslal.

„Veš, moj dragi Rihard, to je nekaj posebnega,“ odgovori mu sestra premišljujoča. „Vsediva se tu sem na tó-le klopico, od koder se razprostira tako lep razgled na Karavanke in po celem jezeru, in hočem ti vse razkriti, a le pod tem pogojem, da o vsem molčiš.“

Brat se jej zaroti, da hoče kakor stena molčati, in podá jej roko v znamenje, da ostane mož-beseda. Zdaj še le mu sestra na kratko razloži, zakaj je mati pisala pó-nj.

„Ne huduj se, moj ljubi Rihard,“ sklene slednjič pripovedovanje, „da si prav za prav zavoljo mene sém prišel. Mislila sem, da bodem s tebjó, v tvojej družbi lažje neljubo mi družčino Robertovo prenašala. Vse hočem, ljubi moj Rihard, zá-te storiti in ti tvojo ljubezen stoterokrat povrnóti! Kamor koli želiš, hodila bom s teboj in delala le tebi družčino, da ti ne bode nikdar dolg čas. Mati so se zdaj že hvala Bogú do dobra okrevali in ne potrebujejo več moje pomoči; zatorej me bodo tudi lahko pogrešali, ako napraviva večkrat kak daljši izlet v to lepo okolico.“

„Ne hudujem se več,“ odgovori jej mirno Rihard, „zdaj ko vém, da tebi s svojo navzočnostjo ustrezam. Ali prej sem bil pač zeló nevoljen, menéč, da me ta ošabni baron zató, da me je prej preziral, še zdaj ob moj prijetni čas na Dunaji spravlja. Tvoji načrti o izletih v krasno okolico in tudi na visoke gore, kjer se čuti človek prostega kakor ptica pod milim nebom, so pač lepi, a izvedejo se težko! Jaz sam ne poznam namreč dobro okolice, jezika slovenskega pa, ki se tú med kmeti govorí, pa celó ne razumevam, in tako bi bilo silno težko napravljati izlete. Povrh pa tudi ne moreva midva sama nikamor dalje od todi iti, kajti baron Robert bi naju skušal na vsak način spremljati, a to bi bilo meni kakor tebi še neljubše.“

Vsi bratovi pomisleki bili so sestri razvidni, a takoj jej pride nekaj na misel, kar je itak že v sreči nosila.

„Jaz vém za neko dobro pomoč, za dobrega tovariša.“

„Za koga pa,“ vpraša jo naglóma Rihard.

Olga bi bila iz celega srca rada takój ime svojemu bratu povédala, a tega si ni upala storiti. Bala se je, da bi tako izdala svojo ljubezen, o ktérej sevédá brat Rihard níti sanjal ni. Obotavlja se torej svoj načrt bratu razkriti, menéč, da je itak vse zastónj in da se vsemu velike težkoče ustavljajo. A ker le brat ne jenja sestre popraševati, kdo bi to bil, naznani mu Olga imé, sramežljivo imenujoča dr. Milka Vogrina.

In pri teh besedah zarudi nedolžno dekletce tako same sramežljivosti v lice, da bi bil brat njeno tajno ljubezen do Vogrina lahko ugonil, ko bi ne bila njegovega pogleda ná-se vabila ptica tonóvsica umetno krožujoča nad jezerno gladino.

„Dá, rés, dr. Vogrin bi nam bil najboljši tovariš,“ pritrđi Rihard vesel svojeji sestri. „On je tukaj nekje blizu domá; on pozna vse kraje,

gore in doline, ter bi nama lahko bil vodja na vseh izletih. Saj mi je že mnogo pravil o koroških visokih gorah, ktere je vse obiskal, in rekel mi je tudi že, da bi bilo njegovo največje veselje, ko bi mi mogel enkrat s teh gor kazati krasoto in kinč svoje domovine. Dà, prav imaš, ljuba sestra; dr. Vogrin bi nama krajšal in slajšal čas ter delal veselo družčino tú na Vrbskem jezeru. Meni samemu je že težko, da nisem tako dolgo z njim govoril. Sedaj nič ne vém o njem, ali je zdrav ali ne. Na zadnjem zabavi pri nas zdel se mi je jako otožen, kar ni sicer njegova navada. Tudi v kavarni, kamor je navadno prej zahajal, nisem ga videl, odkar smo imeli zadnjo veselico, in reči moram, da sem ga zelo pogrešal.“

Olgi se je srce samega veselja smejalo, ko je Rihard tako ljubo o Milku govoril. Najrajši bi bila bratu roké okoli vratú ovila ter s tem pokazala, da se strinja z njegovimi besedami, kajti tudi ona ga že zelo pogreša! Kakor steguje v mraku otrok, ki še ne more govoriti, nežno ročico po svetlej zvezdi na nebu ter skuša ziniti, da bi svojo notranjo željo po zvezdici izreklo, a jezik mu ostane ném: tako je bilo Olgi pri sreči. Gledala je v svojej domišljiji Milka Vogrina, želéc objeti ga s svojimi rokami ter naznaniti bratu svoje notranje hrepenenje po njem, ali sramežljivost jej je vezala jezik ter zakrivala Rihardu njene srčne želje. Zatorej mu mirno, a vendar s stresočim glasom nehoté seže v besedo:

„Tudi jaz sama sem le nekaj besed z njim govorila, ko sve se mati in jaz od Konarskih poslavljali. Tedaj mi je rekla grofinja, da odidejo vsi začetkom junija v Belo pri Železnej Kapli, in da nas okoli 15. tega meseca obiščejo. Danes je pa že 18. junija, a mi še nimamo nobenega poročila, kdaj pridejo k nam, in ali so dospeli srečno na Koroško. Da bi se le ne bilo nič hudega pripetilo!“

In pri teh besedah je mislilo njeno nežno srce, vse prestrašeno, na Vogrina, ali hitro se zopet potolaži, spomnivši se, da je molila vsak dan tudi za blagor svojega Milka!

Ko ni Olga v svoje misli zamaknena dalje govorila, pristavi Rihard, da je sicer njena misel izvrstna, le izvesti jo je težko. Potém pa sta se brat in sestra vneto poganjala, kako bi mogla Vogrina v svojo družbo dobiti: Rihard sevéda zató, da bi se kratkočasil in z njim kot koroškim rojakom obiskaval bližnje trge in vasi, hodil na strme gore in v krasne doline, — Olga pa, da bi imela človeka v svojem obližji, po katerem njeno srce že tako goreče, a brezuspešno hrepeni. Pride li Milko v njeno bližino, in spozna li ona, da goji do nje če ne enake, pa le slično nagnenost, tedaj dobi ona isto nepremagljivo moč, ktero potrebuje njeno srce, da se zoperstavlja sladkim besedam Robertovim. To je bil močen nagib, ki je silil Olgo, da poskuša zdaj vso svojo bistrournost v tem, kakó bi pridobila Vogrina v svojo družčino, a sevéda tako, da bi sama svoje nagnenosti do njega ne izdala!

Ko brat in sestra skupaj premišljujeta, kako bi mogla svojo misel izvesti, približa se jima na enkrat mati z baronom Robertom sèm po gozdiči. Bilo je že pozno popoldne, kedar je navadno Robert k Skenovskim dohajal. Ker pa ni bilo niti Riharda niti Olge od nikoder, napotita se mati in Robert v gozdič iskat ju. Od daleč ju je že zapazilo bistro Olgino okó! Pri tem vidu se pa deklica kar sklone, tako jej je pogled na Roberta srce pretresel.

„Za božjo voljo, Rihard, tiho bodiva,“ vzkliknola je deklica vsa preplašena. Mislila si je namreč, da se je mogel njun pogovor že tako daleč slišati, in da sta Robert in mati menda že ugonila, o čem se z bratom pogovarja. Kakor se nedolžni otrok, kedar kaj krivega misli ali storiti namerjava, pred materjo ustraši, če se mu nagloma prikaže, ter v svojej neizkušenosti méni, da se mu notranje misli kar na lici beró, tako se je zbala tudi Olga zapazivši mater in Roberta. Zatorej je nagloma vstala, popravila si obleko ter še enkrat, a tiho rekla:

„Molčiva zdaj, da naju ne slišita. Po noči pa premišljuje vsak zá-se, kako bi se dala najina misel izvesti: jutre se hočeva dalje posvetovati. Zdaj pa pojdiva njima naproti, ali véš Rihard, pazi, — in pri teh besedah položi prst na usta, — da se ne zagovoriš!“

Deklici je lice žarelo, in srce jej je samega strahú močno plalo, ko se je z bratom roko v roki približevala materi in Robertu.

Po bolj etiketnem nego prijateljskem pozdravu med Olgo in Robertom nadaljevala sta zadnji in gospá Skenovska svoj poprejšnji razgovor. Olga se je namreč še vedno čutila razžaljeno, in to tudi očitno kazala Robertu. Tudi zdaj se je bila hitro matere oklenola, in sicer tako, da sta bila Robert in mati na sredi med njo in Rihardom.

„Vam se torej dozdeva, gospod baron, da je naš vrt prevarčno ali preekonomično urejen,“ nadaljuje gospá, in vsi štirje korakajo dalje, radovedni, kaj bode baronova glava na to odgovorila.

„Dà, to je neovrgljiva resnica,“ odvrne odločno Robert. „Saj imate le domače in za vsakdanji živež potrebne rastline po njem nasajene. Na vseh gredah ne najde človek tropičnega rastlinja, ki bi služilo očém in vonjavi. To kar je tú, dobi se v vsakem kmetskem hišnem vrtu ali zelinjaku.“

Te besede bile so priprostej gospé vendar le preveč, in po njih se je čutila prisiljeno, posvetiti malo nazorom baronovim, zatorej odgovori odločno:

„Ravno to pa hočem pri hiši imeti, da nisem od drugih odvisna. Kaj mi pomaga cvetnjak ali park, polen dišečih in vonjivih cvetlic, ako nima kuharica zelenjadi vzeti z domačega vrta? Vi tam doli na Ogerskem dičite lahko hiše, grajščine in ville s cvetnjaki in dragimi rožami v njih, a tú pri nas se mora varčno gospodariti, ako hoče človek kaj

imeti in si sam pomagati. Tako so delali moji stariši, tako delam i jaz, in bode menda delala tudi moja Olga.“

Hčerki je bilo kaj ljubo pri srci, da je mogla materi pomagati, ko je ta nasprotovala Robertu; zatorej pristavi malo nagajivo:

„Dà mama, tako bodem tudi jaz ravnala kakor ti. A reči pač moram, da bi svojemu možu, če bi mi kaj takega oponašal, pometala vse tropično cvetje in rastlinje iz cvetnjaka, in rajši bi tam karfiola, špargla, salate in druge zelenjadi nasadila. Jaz ne vém, zakaj bi postavim mi tukaj na deželi morali imeti poseben park ali celó cvetnjak; saj je vsa narava tako lepa, da se njej gotovo najlepši umetni vrtni ne dadó primerjati!“

„Gospica Olga, Vi bodeste potém drugače govorili, ko vidite naše umetne vrte dolí na Ogerskem,“ pristavi hitro Robert obrnen proti Olgi. „Že naš vrt okoli grajščine je prav lep in tako vkusno nasajen, da se mu bodeste čudili, ko stopite vá-nj.“

„Ne bode mi pač treba, gospod baron,“ odvrne brezozirno deklica, „ogledavat si iti Vaših parkov na Ogersko; kar se mene tiče, prepuščam Vam rada vse Vaše vrte, a Vi pustite meni mojega! Ta je meni najljubši ter mi je tako k srcu prirastel, da ga ne menjam za Vašega najlepšega!“

Dekličina odločnost in tako brezozirna izjava zdela se je Robertu malo čudna. Skušal jo je potolažiti, kajti uvidel je, da ni bilo pametno odkrivati tu svojih nazorov o oekonomiji; zatorej odgovori mirno:

„Danes ste pa kaj huda, gospica Olga. Upam, da ni to Vaše pravo mnenje in resno prepričanje. Vi se radi z menój malo pošalite, kaj ne, gospica?“

„Ni moja navada, gospod baron, da bi se s kom šalila, najmanj pa z Vami. Kar govorim, je moje sveto prepričanje. Ali vsak dan mi je bolj jasno, da so Vaši nazori v vsem in vsakem od mojih različni. Če sem še tudi mlada in neizkušena deklica, toliko pa vendar vém in čutim, da bi se Vašim idejam ne mogla uklanjati.“

„Danes si pa kaj čudna in razburjena, Olga!“ seže jej mati v besedo. „Kakor navlašč hočeš vedno le nasprotovati! Da ima baron Robert druge ideje kakor ti, je celó razumljivo; temu se tudi ne smeš čuditi. On je že skusil mnogo svetá, a živel pa več svojemu vojaškemu poklicu, kakor se pa pečal z gospodarstvom. Zatorej ima pa tudi celó druge nazore o njem, kakor pa mi, ki se vedno z njim bavimo. — Kedar začnete, gospod baron,“ nadaljuje potém proti Robertu, „sami gospodariti na svojem posestvu, kakor ste namenjeni, spoznali bodeste brzo, da imam jaz prav, in slušali tudj svojo ženo, ako bode kaj o gospodarstvu razumela.“

Pri tej materinej opazki bila se je Olga kar pretresla. Čutila je, da meri mati na njo s temi besedami, in je kar obstala, kakor otrok, če zagleda na potu golazen pred seboj. Nastopila je za nekaj trenutkov tihota. Nobeden si ni upal izpregovoriti. Tudi baron Robert, ki je imel sicer vedno dovolj besed na jeziku, molčal je zdaj, a opazoval vestno, kako se izpreminja na Olginem lici barva za barvo. Videl pa je tudi, da se je Olga pri slednjih materinih besedah stresla, kakor da bi bila na gada stopila.

Čuden in nepopisljiv utis delalo je vse to na Roberta. Danes je prvikrat spoznal, da nima res Olga nobenega sočutja do njega in da mu vsekdar in povsod nasprotuje. Sedaj mu je pa še izrečno odgovorila, da mu prepušča — vse njegove vrte na Ogerskem. Žal mu je postajalo, da se ni brzdal v svojem govorjenji, da ni zatajeval svojih mislij in nazorov. Spoznal je, da je s svojim ošabnim in brezozirnim postopanjem malo dosegel, temveč si še bolj odtujil mlado Olgino srce, ki mu je vsak dan tém vrednejše in milejše postajalo. Zdaj se je začel stoprav bati, da bi mu res Olga v svojej odločnosti, kakor jo je danes kazala, ne odrekla srca in roke, in da bi mu nič ne utegnolo pomagati plemenito ime in grajščina pri njegovem namenu.

Takove misli so rojile po Robertovej glavi. Močno je bil ta nepričakovani prepir z Olgo in deloma tudi z materjo potrl njegovo srčnost in samosvest. Iznenadilo ga je bilo odločno nasprotovanje prej tako plahe deklice.

Iz te splošne zadrege in tihote reši celo družbo posel, ki se je sèm po vrtu približeval. Najprvi ga zapazi Rihard in vzklikne:

„Telegrafski posel gre!“ In pri teh besedah se ozrejo mahoma vsi ter gledajo, od kod bi posel prihajal. Vsa družba se zelo ustraši nepričakovanega posla, kakor se to tudi sicer v vsakdanjem življenji dogaja. Gospá Skenovska in Rihard sta mislila, da se je kaj domá očetu pripetilo. Olgi je začelo srce še bolj nego prej bítí, menéč, da se jim kaka nezgoda o Vogrinu in Konarskih poroča. Le Roberta ni ganol poslov prihod, zakaj njegovo srce so v tem hipu druge važnejše misli, strah in up, naudajale.

V kratkem se je pa pokazalo, da so se bili vsi trije zbalí zastonj brzozavnega posla. Bralo se je v brzozavu, da pride Skenovske jutre, dne 19. junija, popoldne grof Konarski z obitelji vred obiskavat. Tega naznanila pa se je bila najbolj razveselila Olga. Njeno srce, prej otožno in razsrjeno, postajalo je zopet veselo. Takoj je pogledala brata, namežikala mu z očmi, smehlja se, ter s tem izrazila, da se njun načrt menda le uresniči. Upala in nadejala se je, da dojde s Konarskim gotovo tudi Milko Vogrin, po katerem že njeno srce tako željno hrepení. In te misli ni ona celi večer opustila. Vsled tega je bila tako zamišljena,

da ni zvečer pri čaji čestokrat vedela, o čem se govori. Mati sama je nekterekrati opazila, zakaj je nocój tako vsa v mislih in redkobesedna. Večkrat jo je tudi opomnila, naj se razgovorov udeležuje. Mislili so pač vsi, da jej je razpor z Robertom segel tako globoko v srce, in zategadel se jej ne ljubi govoriti, ali varali so se vsi, kakor véva midva, dragi čitatelj! Zatorej pa tudi niso mogle nocój niti materine besede niti uljudno Robertovo obnašanje ničesa pri njej opraviti. A ker je Olga še vedno isto malomarnost in zamišljenost kazala, poslovil se je Robert prej, nego je bila sicer njegova navada, in tudi domači so šli ta večer kmalu počivat.

(Dalje pride.)

Aforizmi.

Kakor v svetišči naj zbira
Vselej se dúh,
Kedar zamakne se v pesen
Um in poslúh.

Kajti izhajal nebeski
V srci je zór,
Ko zaigral tam je milo
Pesnij izvór.

Védi, pravih pesnij slednja
Več je nego biser vredna:
Biser je nosilo
Mrzlo dnò morjá,
V górcem srci bila
Pesen je domá.

Nigdar prazno hrepenenja
Pesnikovo ni srcé,
Zdaj mu pólje od veselja,
Zdaj sežima je gorjé;

In ko čujstev prítok vliva
Črez bregove se z močjó,
Svet takrát vesel pozdravlja
Milih pesnij spet novó.

Lujiza Pesjakoca.

Milko Vogrin.

Novela. Spisal dr. Stojan.

(Dalje.)

IV.

Kedar človek kaj veselega pričakuje, vrti se njegova misel neprestano okoli zaželenega predmeta, in ves drugi svet ga ne zanima. Kri-late misli nadvladujejo tedaj njegov duh, da ne more ničesa početi; on je podvržen domišljiji. O takem prevladanji človeške fantasije so pa tudi živci razdraženi, in teló ne more mirovati niti uživati blagodejnega spanja. Tako se je godilo i gospici Olgi zadnjo noč. V svojej radosti, da bode jutre videla Milka, govorila z njim ter poskusila izvesti svoj in bratov načrt, da pride Vogrin za nekaj časa v njuno družbo: v tej radosti ni mogla Olga spavati. Zjutraj zgodaj hitela je že na vrt ter pričakovala ondi brata. Večkrat si je ponavljala, kar si je bila izumila po noči, ko ni mogla najti počitka.

Znano je, da se ženske v bistrournosti, kedar hočejo svoj namen v ljubezni doseči, daleko od moških odlikujejo. One so tedaj podvzetne, pogumne, srčne in neustrašljive. Ne dadó se ostrašiti niti ondi, kjer bi že bila moška glava davno obupala. To vsakdanjo prikazen potrjuje nam tudi Olga. Dočim je bil Vogrin nad vsem obupal in se ni mislil dalje potegovati za svojo srečo, rastla je v Olgi srčnost in neustrašljivost. Ljubezen jej je določevala vsa početja. Tudi si je bila sama izmislila, kako bi dobila Vogrina v svoje obližje, ne da bi to pozornost vzbujalo. Takoj drugo jutro, ko je prišel brat na vrt, naznani mu svoje mnenje, in Rihard je bil njene bistrournosti jako vesel.

„Izvrstno je to, kar si si izumila,“ pohvali jo Rihard. „Jaz bodem torej, kakor si rekla, danes tajno o tem z Vogrinom govoril, ko pride s Konarskimi k nam. Opomniti ga hočem med drugim, da je zdaj najlepša priložnost, da mene in tebe s svojo domovino seznanim, kar mi je bil nekaj obljubil. On bo gotovo rad v to privolil, treba je le, da si izprosi pri grofu dopusta za kakih deset ali štirinajst duij. Te prošnje pa mu grof Konarski gotovo ne odreče, saj je že dve leti pri njem, a dopusta še ni niti eden dan imel.“

Jaz véim, da želi tudi Vogrin sam nekaj časa pri svojej materi bivati, ktere že celi dve leti videl ni, in on jo neizrečeno ljubi, kakor sem se dostikrat že iz njegovih besed prepričal. Ker pa je, kakor mi je on večkrat trdil, njegov dom nekje blizu jezera ravno Porečam nasproti, bodedo se lahko vsak dan shajali in se na izletih, lovu, sprehajališčih in na jezeru skupaj razveseljevali.“

Tako sta se brat in sestra zjutraj dogovorila, in Rihard je moral Olgi še enkrat obljubiti, da še danes z Vogrinom govori.

S težkim srcem je potém Olga popoldne pričakovala. Nikdar se jej še ni jutro tako dolgo zdelo kakor ravno danes, ko bi jej moralo najhitrejše preminoti. Ali zakon naše narave je tak, da se nam dozdeva, kakor da bi ne mogli tega nikdar dočakati, česar prav željno pričakujemo. Večkrat je bratu, a nehoté tudi materi potožila, da je danes dolgočasno jutro, da menda dan spi, ker ure tako polagoma tekó.

Iz takošnih opazek pa je bistrumna mati hitro ugonila, kaj te besede pomenijo. „Olga pričakuje pač težko Vogrinovega prihoda, in zatorej jej postaja dan predolg,“ mislila si je mati, in to je bila tudi istina. Zaradi tega se je pa začela bati, da bi res utegnil z grofom Konarskim tudi dr. Vogrin priti in bi s svojo navzočnostjo slabo uplival na Olgino sree. Iskra tajne ljubezni bi se lahko potém v mogočen plamen razpalila! — Zatorej je mati navlašč opomnila Olgo, naj se danes pametno in pre-mišljeno vede proti dr. Vogrinu, kajti sicer bi se baron Robert hudoval in njima še utegnil veliko sitnostij delati.

„Posebno dobro pa pazi,“ pristavi še napósled mati, „da se ne bodeš proti njemu samemu osorno vedla kakor včeraj, kar nas je bilo vse v neljubo situvacijo spravilo. To bi namreč malo ženske rahločutnosti in pre-mišljenosti kazalo, če bi hotele me vedno moškim ugovarjati!“

Ne omenjali bi teh materinih naukov, ako bi ne vedeli, da se dan-danes mestne gospice čestokrat tako ne podučujejo. Od tod pa pride, da je njihovo vedenje včasih tudi nevljivo in nepremišljeno, ali to škoduje sevéda največ ženskemu spolu samemu; zakaj moške merijo stopnjo ženske izobraženosti in nravnosti po njihovem obnašanji!

Nič manj skrbij kakor Olgi in nje materi pa je napravljaj prihod Konarskih tudi baronu Robertu. Ta je bil tako rekóč do dobra prepričan, da pride z njimi tudi dr. Vogrin. Ali ta človek mu je že od zadnje zabave nestrpljiv in ga ne more videti, a sedaj ga še bolj črti, če tudi ne vé zakaj. Le to mu je jasno kot beli dan, da se ne bode mogel veseliti, ako pride to nizko človeče v njegovo družbo, in povrh še k Ske-novskim!

„A kaj bi pa naj storil potém, ko bi se Olga proti njemu še tako ljubeznivo in priljudno vedla kakor zadnjič?“ govoril je polglasno Robert sam seboj, počivajóč po obedu na naslonjači. „To ni mogoče, da bi se Olga tako daleč spozabila ter mi kazala očividno tudi vpríčo tega nepoklicanega tujca, kakor včeraj pred svojo materjo in bratom, da me ne ljubi. To ni mogoče. Ali ko bi me pa hotela s tem skušati in se šaliti z menoj, pa gorjé njej, a še bolj njemu! Pokazati jej hočem potém, kaj je baron Robert, kaj nadporočnik Benda, kaj magnat magyarski proti slovenskemu neomikancu. Za to skodlo plebejsko ne bode gotovo nikdo

popraševal, kam li, da bi ga kdo pogrešal, saj še sam ne vé, v katerem gnezdu se je izvalil!“

A te besede niso bile zadnje, s kterimi je ozmerjal baron Robert dr. Vogrina. Tako se je bil razburil, premišljujôc svoje razmerje do Olge, da je kar vstal in začel razjarjen, z opetnicami ob tla bijôc, hoditi po sobi gor in dol. Napôsled pa je še jel samega sebe oštevati. Oponašal si je, da je premehek, premalo odločen, da je preplašljiv, ker se daje tako neizkušenej deklici v kozji rog uganjati. Jezil se je, da se še sploh briga za Olgo, da se poganja za njo, kakor še poprej nikdar ne za nobeno žensko bitje, a vendar ne more reči, da bi bil premalo ženskega sveta spoznaval!

Vsa ta nevolja bila je sicer opravičena, a pomagati si ni mogel. Pognalo je bilo spoštovanje do Olge toliko kal v njegovem srci, da se ni dalo več z lahka zadušiti. Sicer je že marsiktera puščica iz Amorjevih rok zadela njegovo srce, a pouzročena rana se mu je zopet hitro zacelila! Ali zdaj je bilo drugače. Akô se osnuje v človeku ljubezen na kakej podlagi, tedaj vztraja ona tem dalje, čim trši in trdnejši je nje temelj. Izcimi se li kal ljubezni v našem srci iz spoštovanja, prijateljstva ali hvaležnosti, potém požene to séme tudi svoje korenine in deblo, in taka ljubezen se ne dá hitro izruvat iz naše duše.

Tudi v Robertovem srci je spoštovanje do Olge pognalo močne kalí, rodilo se je v njem hrepenenje po spoštovanej osebi, ljubezen do zaželenega bitja! Tem močnejša pa je prihajala v njem moč ljubezni, čim bolj se je vedla deklica proti njemu neprijazno in neodljudno. Vzlasti njeno včerajšnje nasprotovanje bilo ga je zeló užalilo. To premišljujôc izprevidel je slednjíc sam, da je tudi on preneglo in nepremišljeno ravnal. Sklenol je bil torej, da se hoče odslej naprej proti Olgi prav pohlevno obnašati, samo da si pridobi v kratkem, menda celó natihoma njeno srce in rokó.

„Ali kaj mi je početi,“ pride mu kratko pred grofovim dohodom na misel, „ko bi prišel sedaj oni domači učitelj, ki mi je že bil na zadnjem plesu trn v peti, in bi Olga z njim zopet prijateljski kakor prej občevala? Kaj naj potém storim? Se-li naj tudi še pohlevno vedem proti njej? Tega ne! Jaz ne bodem nikdar svojega plemenitega hrbta krivil pred žensko puhlo glavo in pred tujim vsiljencem. Današnji dan bode odločil moje vedenje in tudi odkril, kaj premore Robert Benda.“

Robert se je bil tako v svoje misli in togotovanje zaril, da je skoro pozabil, kako hitro teče čas. Bilo je že tri, ko pogleda na uro, in on bi že imel biti na kolodvoru. Odločilo se je bilo namreč, da gredó vsi grofa Konarskega pričakovat. Ko pride torej Robert na kolodvor, čakali so že tam gospá Skenovska, Olga in Rihard. Le malo minut še, in železni voz pridrčí.

Radovedno se ozirajo vsi, kakšni novi gostje pridejo danes v Poreče; kajti vsak dan so že taki prihajali. In glej! Tú se poganja debeluhast židov z bledoličnima hčerkama proti izhodu, tam se spravlja angleška obitelj z voza ter kupiči svoje plašče, plaide in razne škatljice postrežčekom na ramena; a zdaj še le, ko je prvi naval odšel, stopa po malem grof Konarski iz koupéja ter pomaga potem tudi svojej soprogi iz njega.

Sprejem in prvi pozdravi bili so, kakor pri gospodi navada, presrečni in ljubeznivi. Grof Konarski je takoj ponudil gospé Skenovskej svojo desnico, grofinji pa Rihard. Šli so danes peš na dom, saj je bilo od kolodvora do Skenovskih le nekaj minut hodá.

Vsem se je kazala na licih notranja veselost, in vsak je imel drugemu marsikaj novega povedati. Tudi Robert je postal hipoma vesel; v tej radosti pa je ponudil i on Olgi svojo roko, vedóč, da mu je javno ne more odreči.

Mirno mu torej deklica roko podá ter stopa lahno na njegovej strani. A srce njeno ni bilo pri svojem spremljevalci, in ona se ni kakor ostala družba veselila. Kako pa tudi? Saj je pogledovala zastonj po koupéji, ali stopi iz njega Vogrin; zastonj se je ozirala nazaj, odhajajoča od kolodvora, ali ne pride Milko za njimi, zahman pa je tudi gledala po vlakcu, ko je odhajal, ali jej ne migne Vogrin iz njega z roko v slovó!

Jedva in jedva je mogla Olga sama sebe prepričati, da ni prišel on, kterega je toliko pričakovala. Uvidela je, da je njen načrt zastonj, da je ves njen up uničen! Zakaj ga le ni? Ali ga nič ne vleče do nje? Ali se je izogiblje ter noče navlašč pred njeno obličje? Kdo jej zna vse to razložiti?!

Take misli so Olgi stiskavale dušo, ko je vsa žalostna in pobitega srca stopala zraven svojega — bodočega ženina. A ta se je nasprotno radoval, ker ni prišel on, kterega se je tako bal in ki ga do dna svojega srca sovraži. Skušal je torej tudi svojo spremljevalko kratkočasiti, ali kakor drugekrati posrečilo se mu to tudi danes ni. Olga je bila osobito sedaj redkih besed in mu je le na najpotrebnejše stvari odgovarjala.

V kratkem so dospeli gostje v villo, kjer sta si grof in grofinja vse hitro ogledala. Nató gredó vsi skupaj na vrt in v gozdič, od koder so občudovali krasno okolico in čarobno Vrbsko jezero. Osobito grofinja se ni mogla krasnih prizorov nagledati, in konečno se je izrazila, da ima dr. Vogrin vendar prav, če svojo domovino povzdiguje. Olga se je sevéda razveselila takega priznanja, vzlasti ker je ono nasprotovalo Robertovim nazorom. Zdaj bi bila tudi sama grofinjo rada vprašala, zakaj ni zraven prišel dr. Vogrin, ali sramežljivost jej je to zabranjevala, in vpríčo barona Roberta bi si itak tudi ne bila upala kaj takega storiti. Pričakovala pa je vedno, da bodeta grof ali grofinja sama od sebe to razložila, a poslednjima se ni sevéda vredno zdelo o tem govoriti. Tudi ko je

grofinja pozneje omenila, da bi bilo tu kaj prijetno igrališče za njenega Hugona, obžalovala je sicer Olga, zakaj ga ni grofinja sebjóv privedla, ali ona jej nató le naznani, da se je bil Hugon véceraj prehladil in da ni mogel zaraditega z njo na pot.

Iz teh besed je bilo Olgi dovolj jasno, zakaj ni Vogrina. „Ubogi Milko je pač moral domá ostati pri svojem učenci,“ pomilovala ga je napósled v svojem srci in sama sebe le s tem tolažila, da misli menda on na njo; a vse druge načrte morala si je sedaj izbiti iz glave.

Ko so si bili gostje vse posestvo gospoda Skenovskega ogledali in se sprehodili po krasnih sprehajališčih, ki kinčajo kopel Poreče ob Vrbskem jezeru, šli so se kopat. Med tem pa je že tudi prihajal čas za kosilo, katero je imelo danes biti pri Skenovskih ob pol šestih popoldne.

Gospá Skenovska je umela izvrstno počastiti svoje goste. Na altani, od koder se razprostira pogled po jezernej gladini in na visoke Karavanke, napravila je danes kosilo. Gostje bi naj občudovali prekrasni razgled iz njene ville in se ob enem tudi čudili nad domačimi pridelki, ktere jim hoče danes s svojega vrta postaviti na mizo. In rés, gostje so bili vsi zamaknjeni ter niso mogli skrbne gospodinje in njene Olge prehvaliti.

Po obedu se je določilo, ker je že bilo blizu večera, naj se šetanje za danes odloži. Saj še ostanejo gostje jutre dopoldne tukaj in si lahko drugi dan kopel bolj natanko ogledajo. Kakor pa navadno visoka gospoda rada med sebjóv „whist“ igra, odločijo se tudi naši gostje za to zanimivo angleško igro. Grofinjin „aide“ ali pomočnik bil je baron Robert, h kateremu je prisedla gospica Olga, z grofom skupaj sta pa igrala gospá Skenovska in nje sin Rihard, ali prav za prav ta je materi le pomagal.

S prva je bila igra jako mikavna. Igralci so se vrlo dobro zabavljali, le Olga je ostala vedno malomarna. Čestokrat še celó zapazila ni, kako izborno je baron Robert uganjal z grofinjo svoja nasprotnika. Čim dalje postajala pa je Olgi igra manj zanimiva, in prisiljeno sedenje pri Robertu bilo jej je tem bolj neprijetno. Zatorej je naposled vstala, pomudila se še malo na altani, potém po sobanah, a slednjič se napoti na vrt in od tod v gozdič na ono klopico, kjer se je véceraj z bratom tajno pomenkovala.

Ta prostor jej je proti večeru najbolj ugajal. Z njega se je lepo videlo na jezero in na visoke gore, ki so se rudeče žarile o zahajajočem solnci. Hotela je biti nekaj trenutkov sama ter premišljevati o svojej žalostnej osodi. Dolgo časa že ni bila tako otožna, kakor danes. Vedno se jej je zdelo, da ona nekaj pogrésa, da išče nekaj — njeno srce, njena osamela duša . . .

A kaj je bilo to, ugoni naš blagovoljni čitatelj sam. Celo popoldne so se bavile njene misli le z Milkom Vogrinom. Kedar je bila

sama, uganjala je, zakaj ga ni k njim in ali misli on tako na njo, kakor ona na njega!

Take misli gnale so jo tudi sedaj iz družine tja na samotno klopico. Med tem ko so drugi veselo igrali, ozirala se je ona tja gori proti istej belej hišici, ki je zadnji večer tako lepo sèm doli materi in njej odsevala; gledala je po jezeru, kako se podi na njem čoln za čolnom, in tudi v njenem srci se zdaj hipoma rodi želja, da bi i ona sama sedla rada v čolniček in se v njem peljala ... kam? ... k Milku Vogrinu ...!

Nepremično je sedela deklica v take blažene misli utopljena. Niti očesa niti roke ni ganola, zrla je kakor kamenita podoba pred se, niti mislila niti čutila ni več: nje duh je plaval kakor v sanjah tam nad jezerom za svojim hrepenenjem ... kar se začujejo stopinje, krepki koraki, — Olga se samega strahú skloni, menéč, da je baron Robert, in oј čudo, pred njo se ves prestrašen ustavi — Milko Vogrin! Tudi dr. Vogrin se je bil kar sklonil, ko je nepričakovano zagledal ob potu pred seboj na klopici — gospico Olgo!

„Dober večer, milostljiva gospica,“ pozdravi Olgo dr. Vogrin. „Prosim najponižnejše odpuščenja, da sem Vas tako prestrašil. To ni bila moja nakana! Pridem ravno od doma tukaj sèm prek jezera. Ker mi je pa brodnik rekel, da je to obrežje, ta gozdič in villa last gospoda Skenovskega, ukazal sem mu, naj pristavi čoln tu doli ob kraji gozdiča. Potém sem se podal po najkrajšem potu nagloma proti villi, kjer mislim gospoda grofa in gospo grofinjo najti ter pozdraviti Vašo milostljivo mater in nje milo hčerko Olgo! Zatorej še enkrat, ne zamerite mi mila gospica, da sem Vas tú na samem tako prestrašil!“

Dr. Vogrin je moral odpuščenja prositi; kajti zapazil je bil, da se je o njegovem prihodu gospica Olga kar samega strahú stresla in kakor stena obledela. Videlo se je, da je zeló vznemirjena in osupnena vsled nepričakovanega gosta. Težko in težko se je Olga premagovala, ko je videla pred seboj stoječega z dušo in telesom — Milka Vogrina. Same radosti ni mogla kar nič govoriti. Zatorej jej dr. Vogrin iz zadrege pomaga, vidéč, da je vsa osupnena, ter reče:

„Kako da ste sama gospica, ali ni grofa in grofinje tukaj? Kje so pa mati? Ako bi bil vedel, da Vas tú samo najdem, ne bil bi se drzno! todi iti in Vas v Vašem premišljevanji motiti.“

„To nič ne déne,“ odgovori zdaj Olga. „Jaz sem se le prestrašila, ker mi je celó nepričakovano, da bi kdaj kdo todi hodil, kajti gozdič je razvèn ob jezeru ves zagrajen. In še bolj me je strah obšel, ker ste hipoma, kakor da bi bili padli z neba, stali pred menoj, a pričakovala bi bila vse drugó prej nego Vas.“

„Ali Vam ni gospod grof naznanil,“ vpraša hitro dr. Vogrin, „da pridem proti večeru v Poreče?“

„Jaz ničesa ne vém, in nisem tudi nič slišala o tem govoriti,“ pristavi Olga.

Te Olgine besede so Vogrina hudo zadele. „Kako bi bilo to mogoče,“ mislil si je sam pri sebi; „saj je grof rekel, da me izprosi ter naznani, da še le pridem proti večeru k Skenovskim.“

Takoj mu šine huda misel v glavo, da je morda grof navlaščé vse to zamolčal, in da ni nikdo, nikdo po njem, ubogem domačem učitelji, popraševal niti ga pogrešal, dà tudi Olga ne, njegova nekdanja ljubezniva učenka! Ta misel pa je slabo uplivala na njegovo dušo. Postal je takoj otožen ter izgubil poprejšnjo veselost. Olga je vse to zapazila, ali temu tudi hitro uzrok ugonila, zatorej ga skuša potolažiti rekóč:

„Jaz bi bila večkrat rada vprašala grofa ali grofinjo, zakaj niste tudi Vi z njima k nam prišli, ali s prva je bil vedno baron Robert zraven nas, a vpríčo njega nisem hotela tega storiti. Pozneje pa, ko mi je grofinja rekla, da se je mladi grof Hugon prehladil in zategadel ne prišel z njo, mislila sem si pa, da ste Vi pri njem domá ostali. Zdaj sem pa že precej časa tu na vrtu in v gozdiči sama, dočim oni veselo na altani „whist“ igrajo. Med tem pa je že grof gotovo materi naznanil, da nas Vi še le proti večeru obiščete. Pozdravljam Vas torej jaz prva kot gosta na našem posestvu: Dobro nam došli, gospod doktor!“ in pri teh besedah mu podá nežno ročico v pozdrav, ktero Vogrin spoštljivo poljubi.

Nočemo opisovati sreče dveh src, ki sta se sicer tajno, a tem bolj iskreno ljubila. Zakaj mi vémo, da je malo izmed naših bralcev in bralk, katerih bi ne bila vsaj enkrat v njihovem življenji naudajala iskra ljubezni in nje blaženost! In taka srca nam gotovo pritrédé, da je zdaj tudi Olgo in Vogrina blažila enaka sreča, kakor nekdanj njih. Mi le opomnimo, da se je čutil Vogrin srečnega kakor še nikdar, ko je po dolgem času videl zopet nedolžno obličje svojega uzora in smel mu poljubiti belo ročico! — In Olga? Kakor reši blagodejni dež rožico pogina, ko že usiha in vene pred žgočimi solnčnimi žarki in morečo soparico, tako je oživil Olgino dušo Milkov prihod, in njegova sapa in dih krepila sta njeno obupano srce!

V takej sreči pozabi človek na vse, kar ga obdaje; in blagor mu, kdor jo more dolgo uživati. V takih trenutkih ne greni človeškega srca žala misel niti skrb, v takih trenutkih že čutimo slast bodoče nadzemeljske radosti! Tudi Olga je pozabila družčine igrajoče tam na altani, pozabila na Roberta, pozabila, da bi jo utegnil kdo videti samo — z Vogrinom. Zatorej ga povabi, naj k njej na klopico prisede ter jej pové, kako da pride zdaj sèm od doma in kaj je počel ves čas, odkar je bil na zadnje veselici pri njih.

Temu povabilu se Milko Vogrin sevéda ni upiral. On prisede takoj k Olgi in jej začne pripovedovati, kakó se je izvrstno na zadnje veselici

zabavljaj. Poudarjal je osobito, kolikokrat se je v svojih grenkih urah spominjal one ljubeznivosti, s katero ga je kraljica celega društva, gospica Olga, odlikovala. Spomin na one ure bile so mu lek in tolažilo v njegovem obupnem stanju. Nató jej naznani, da se poganja za državno stalno službo; kajti mesto domačega učitelja pri grofu Konarskem izgubi v jesen, ker pošlje grof svojega sina Hugona v vojaško akademijo. Bil je radi svoje prošnje pri ministerijalnem referentu za srednje šole, a uspeh njegovega pohoda bil je slab; zatorej ne pričakuje nič veselega zá-se. Gospá grofinja ga sicer tolaži in mu dela velike nade, ali on nima nobenega upanja več ter ne vé, na kaj bi se zanašal. Skusil je že mnogo, in vsako upanje, katero je le gojil, splavalo mu je po vodi. Zatorej čuti tudi zdaj kakor slutnjo v svojej duši, da mu ministerstvo i zadnjo prošnjo kakor prejšnje odbije! In kaj hoče potém početi? Bode li moral zopet po suppenturi beračiti in zatajevati v njej svoje najblažje čute, ljubezen do domovine in svojega naroda? Ali če mu še službe za supplenta ne privošijo, češ da že dve leti javno ne službuje, kaj pa potém? Gre li naj zopet za domačega učitelja in si naj tako spridi vso svojo bodočnost in cele svoje studije, kakor se je to že marsikomu zgodilo?

Tako nekako je tožil Vogrin iz dna svojega srea gospici Olgi. A ona ga je omilujóč poslušala ter čutila enako z njim njegovo žalostno stanje. Ko je pa Vogrin opazil, da najde njegova tožba v Olginem srci preglobok odmev, in da postaja ona vsled njegovih besed tudi sama otožna, ohrabri se ter reče:

„Kaj bodem tožil in Vam tukaj, gospica, svoje razmere razkladal? Možu ni lepo, ako svoje breme nemožato prenaša. Ne zamerite torej, da sem Vaše rahlo srce žalil s takimi tožbami. Vaš nežni čut je preslab, da bi mogel prenašati udarce nemile moje osode!“

„Rés gospod doktor, nam ženskim bitjem ni dano, da bi prenašala mirno in možato kakor pravi moški značaji udarce svoje osode; temveč naša ženska srca iščejo tolažila in ga mnogokrat najdejo v tem, da razodevamo bitju, katero z nami enako čuti, svojo nezgodo. In tako si lajšamo sree!“

„Prav imate, gospica,“ odgovori Vogrin. „Ali to je splošni človeški nagib, ki ga čutijo moški kakor ženske. Tudi jaz sem si olajšal sree, vidéč, da čutite Vi z menój, osobito pa ker sem spoznal, da se še nahaja bitje, ki čuti in obžaluje mojo osodo. A zató Vam izrekam, mi-lostljiva gospica, svojo najprisrčnejšo zahvalo in največjo udanost!“

Za te iskrene besede, ki so prihajale iz moškega, a čutečega srea, zahvali se mu Olga; kajti vedela je, da Vogrin ne govori puhlih, praznih besed, ampak da to tudi čuti, kar besede izražajo.

„Zdaj Vam pa hočem razložiti, kako da nisem prišel z grofom skupaj k Vam, temveč da še le zdaj proti večeru prihajam,“ nadaljuje

nató Vogrin. „Jaz sem že dolgo želel obiskati enkrat svojo mater in svoj rojstni kraj. Vidite, tam le gore, ona bela hišica, ki se semkaj blišči, je moj rojstni dom. Hišica stoji na hribčku, od koder je krasen razgled čez celo jezero in kopel Poreče. Vaša villa, vrt in tá-le gozdič se pa izmed vseh drugih najlepše vidijo!“

Vsa začudjena se ozre zdaj Olga proti onej hišici in vzklikne: „Je-li res to Vaša hiša? Glejte, to je nekako čudno! Ves čas kar sem tukaj, opazovala sem ono poslopje, in vse se mi je jako dopadalo; dà nekaj nezapopadljivega me je vleklo vedno tja, in nehoté sem si mislila: Tam gore mora biti veselo, tam je sreča, ona idylnost domá, o kateri ste Vi meni tolikokrat govorili, ko sem še bila Vaša učenka. Včkrat sem si na tihem mislila: Takov je menda Vaš dom in kraj, kterega toliko povelečujete!“

„Da gospica,“ pritrди jej Vogrin; „tú gore na obalih Vrbskega jezera tekla je moja zibelka, tu je bila moja mladostna sreča domá! Dve leti že nisem videl svojega doma niti svoje matere in sestre Rezike; kajti oče, brat in ena sestra počivajo mi že davno v hladnej zemljici. Tedaj še ko sem učiteljeval v Celovci na gimnasiji, hodil sem čestokrat, malo da ne vsako nedeljo domú mater in sestro obiskavat. Alí ko sem potém zopet na Dunaj prišel, nisem mogel nikdar domú; zatorej me je gnala zdaj otročja ljubezen k svojej materi.“

Ko se je bil namreč včera j grof Konarski odločil, da Vas obiše, in Vam je bil svoj prihod brzojavil, prosil sem ga, naj mi dovoli, da grem jaz sam že zjutraj domú svojo mater obiskavat. Proti večeru pa sem mu obljubil v Poreče priti, in to naj on blagovoli naznaniti gospé Skenovskej, Vašej milostljivej materi. Tudi mladi grof Hugón je bil namenjen z menój, alí k nesreči se je bil včera j prehladil in še danes v jutro je tako hripal, da ni mogel na pot.“

„Ali ste šli skozi Poreče tu mimo nas domú,“ seže mu Olga radovedna v besedo.

„Tega ne gospica, če ravno je todi pot dosti bližja nego ondi, kjer sem jaz danes hodil.“ In zdaj jej opisuje, kako je došel zjutraj iz Bele v „Sinčjo ves“ in na kolodvor, potém pa v Celovec, kjer se je malo pri svojih prijateljih in nekdanjih šolskih tovariših pomudil in tudi nekaj malega za mater in sestro nakupil. Nató se je peljal na parobrodu do „Marije na Otocé“ ter šel potém peš proti domu v Dole.

„So bili pač mati in sestra Vašega prihoda veseli!“ opazi naivno deklica vsa zamaknena v Vogrina, ki je bil jako živobojno opisal svoje današnje potovanje.

„Veliko veselje sem napravil materi in sestri, da sem prišel domú. Vsaka mati želi sicer videti svojega otroka, ako ga jej osoda za dalje časa odtrga, alí take radosti, ki je naudajala mojo mater, ko me je za-

gledala, ne vidi človek dostikrat. Že od nekdaj je mati mene najbolj ljubila. Prihranjevala je zá-me vsak novce, ki ga je le dobila; odtrgavala si je pri jedi in pijači, da je le imela meni kaj okroglega v roko stisniti, ako sem prišel dijak še ob praznikih domú. In ko sem mali fantek od nje slovo jemal, dala mi je vsakokrat darilo v lep papir zavito ter pristavljala brišóó si solze: „Milko, le pridno se uči, izogiblji se slabe tovaršije in ne pozabi na Bogá!“ A tudi moje srce je bilo tedaj otožno, in debele solze so mi stale v očéh, kajti jemal sem slovo od preljube, dobre matere!“

Tukaj obstane Milko z besedo in se obrne v stran, da zakrije pred Olgo solzo, ki se mu je bila utrnola. Tako je ganol spomin na mladostna leta rahločuteče, blago srce Vogrinovo. Ali Olga je bila s svojim bistrim očesom takoj opazila, kako je ganeno njegovo plemenito srce, ter je molcé občudovala njegovo ljubezen do svoje matere.

„In zdaj me najbolj boli,“ nadaljuje Vogrin, „da ne morem svojej materi povrniti, kar je zá-me storila. Srce mi od žalosti krvaví, če pomislim, da še tega dolgo ne bodem mogel storiti, ako se mi še zaduja prošnja za professuro odbije.“

„Čudim se,“ seže mu Olga v besedo, „da Vas je mati tako hitro od sebe pustila in ne obdržala domá. Jaz bi ne mogla svojega otroka več od sebe dati, ko bi ga ne bila tako dolgo videla.“

„Težko, prav težko me je mati že danes od doma pustila. Prosilá me je, naj nekaj dnij pri njej ostanem, da se kaj zméniva, ali to mi ni bilo mogoče storiti, ker sem bil grofu besedo dal, da pridem. A obljubiti sem jej pač moral, da jo v kratkem za dalje časa obiščem, kar hočem tudi storiti. Čas mi je pa domá čudno hitro pretekel, in bojim se, da ne pridem dosorej k Vam, obkorej sem bil grofu priti obljubil.“

In zdaj pogleda Vogrin na žepno urico, a kako se prestraši! Bilo je že tričetrť na osem, a on je bil grofu rekel, da pride gotovo že ob sedmih. Ali sedaj se ni Vogrin kesal kakor drugekrati, da ni, obljubljeni čas prestopivši, ostal mož-beseda. Zakaj te trenutke čutil se je zopet enkrat srečnega in bil sam seboj zadovoljen. Saj je pa tudi povedal gospici Olgi, da imá i on mater, ki ga ljubi, a ob enem tudi spoznal, da bije v Olgi srce, ki čuti zá-nj in obžaluje njegovo osodo!

A tudi Olgi je potekel hitro čas. Kakor ptičje žgolenje doneli so jej Vogrinovi glasovi na uhó, in pozabila je, da čas mirno ne stoji, ko srečo uživamo. Ona kar strepeta, ko jej Vogrin naznani, obkorej je!

Nagloma sta obadva vstala ter šla skozi vrt proti villi. Na vrtu je še deklica Vogrinu pokazovala razne nasade, cvetlice in tudi utico. Povedala mu je med drugim, da je zdaj i njen brat Rihard tukaj, in napósled utrga lepo dišečo rožico ter mu jo podari — v spomin današnjega sestanka!

Med tem pa, ko je Olga na samotnej klopici v gozdiči sedela, kjer jo je pozneje našel Vogrin, igrala je ostala družba na altani svoj whist.

S prva je imel baron Robert veliko srečo v igri, ali z Olgo ga je tudi ona zapustila; kajti hitro ko je bila Olga odšla, začel je slabe karte dobivati. Grofinja se je zategadel večkrat pošalila, da mu je gospica Olga vso srečo odnesla.

„Vi gospod baron morate pač rés imeti veliko srečo v ljubezni, kajti v igri je nesreča Vaša tovaršica,“ rekla mu je večkrat grofinja.

Te in druge nagajive opazke bile so pa ponosnega Magyara malo razjarile, in on je postajal redkobeseden. Slednjič so pa vsi uvideli, da ni baronu nekaj po volji in da radi tega celó malomarno igra. Zatorej so igranje ustavili ter se jeli med sebjó razgovarjati.

„Kje pa je Olga?“ vpraša na enkrat tiho gospá Skenovska sina Riharda.

„Jaz ne vém prav, kje je,“ odgovori Rihard. „Gotovo bode v utici, kajti igranje jej mrzí.“

Ta sinova izjava je mater potolažila. Bala se je namreč, da bi jo Robert po Olgi vprašal, a ona sama ne vedela kaj odločnega na to odgovoriti. A zopet jej pride na misel, da bi utegnola biti Olga pri jezeru in se tam sniti z dr. Vogrinom; kajti grof Konarski jej je bil rés naznanil, da pride Vogrin še le proti večeru, ali mati je bila to navlašč svojej hčeri zamolčala. Zatorej pomigne zdaj Rihardu ter mu naroči, naj gre skrivši po Olgo in jej reče, da pride v družčino, ker so že nehali igrati.

Ostali so pa sedaj gledali z altane na jezero ter občudovali krasoto njegovo in cele okolice. Gospá Skenovska bi bila morala zdaj gostom vse gore, holme in crkve opisavati, ali bila je v tej stroki slaba poznavalka. Tudi baron Robert ni vedel imen niti goram niti crkvam, le o Dobrači je bil nekaj zinol; zakaj on se ne briga za take ničeve stvári, kakor je sam trdil. Ker ni mogel torej grof Konarski nič gotovega od svojih tovaršic in barona Roberta zvedeti, reče na enkrat:

„Tú bi mi pa zopet znal le gospod dr. Vogrin vse pojasniti! Kako da ga še ni! Zdaj je že tričetrt na osem, a obljubil pa mi je bil že ob sedmih priti. On je sicer vedno mož-beseda!“

„Kmalu bode tu, kolikor jaz Vogrina poznam,“ pristavi grofinja. „Njegova stara mati ga pač ni tako hitro od sebe pustila, kakor je on hotel. Saj véš, da ljubi vsaka mati svojega otroka in ga rada vidi. Vogrin pa že tudi dolgo časa domá ni bil, in torej ni čudo, ako se danes dalje pomudí.“

S temi besedami se je grof zadovoljil, a baronu Robertu so začele očí žareti. Tiho kakor tat po noči, ki se približuje hiši, da bi kaj ukradel, vlekkel je Robert vsako besedo, ki se je o Vogrinu glasila, na svoje ubó!

Zdaj si je raztolmačil vse. Vogrin je imel tedaj priti proti večeru — ob sedmih, in Olga ga je šla pričakovat. Saj je pa tudi ona bila njega in družčino okoli sedmih zapustila!

Kakor ogenj na strehi bila je ta misel v njegovem sreci. Srd in gnev polnila sta njegovo dušo. Pesti je stiskal, in le groza in strah bile so njegove misli. Kakor Othello nad Desdemono bil bi rad ves bésen skočil nad Olgo in potisnil jej bodalo v dno srcá, a njega samega bi zmlel, da bi se raznesel kakor solnčni prah!

Take strašne misli so rojile v Robertovej glavi. Kakor se je tresel Orest pred strašnimi Erinyjami s kačjimi lasmi, tako je trepetala duša Robertova pred podobo, ki jo je slikala njegova razburjena domišljija, pred prikaznijo, da objemlje zdaj Vogrin — njegovo nevesto!

Šel bi tja ter poiskal Olgo, katero že dolgo pogreša. Prepričal bi se rad, ali je rés, kar si slika v svojej črnej duši, a k sreči ni mogel zapustiti družčine. Zdaj ga je nevedé zadržavala grofinja, zdaj gospá Skenovska in zdaj zopet grof Konarski.

Tako se je boril Robert sam sebój, ko prideta na altano Olga in Rihard — z dr. Vogrinom. Rihard je bil našel Olgo in Vogrina na vrtu. Z velikim veseljem je zadnjega pozdravil, a Olgi šepetol na uho, da ga je poslala mati po njo. Odpravijo se tedaj hitro v villo in tam najdejo na altani ostalo družčino.

Dr. Vogrin je elegantno in ponižno pozdravil celo družbo, gospéma roki poljubil ter prosil slednjič odpuščenja, da ni ostal mož-beseda.

„Z največjo težkočo sem se od matere poslovil. Ni me hotela prej z doma pustiti, nego sem jej bil obljubil, da jo v kratkem zopet obiščem.“

Tudi baronu Robertu se je bil Vogrin priklonil in ga častno pozdravil, ali ta ni imel zá-nj niti prijazne besede niti poklona, temveč gledal ga je pisano, kakor zrè gad svojega sovražnika, ki mu misli, držéč ga v precepu, stopiti na glavo.

A tudi Olgo je Robert po konci pogledoval ter jo meril v svojej strasti od nog do glave. Kdor pozna magyarsko živo нрав, kdor vé, da še hranijo v sebi pravi potomci Arpadovih sinov orijentalški svoj strastni temperament, ta lahko razumi, kako je vrelo v Robertovej krvi, ko je stal zraven njega in Olge v sredi družčine — dr. Vogrin in razkladal grofu in grofinji imena orjaških gorá, ki so v solnčnem žaru pozdravljale goste na altani.

„Tam na jugu je Obir, ki dva vrha v nebó molí: Mali in Visoki Obir,“ jame Vogrin razlagati radovednej družbi. „Ta gora se rada obiskuje, kajti ona podaje očesu krasen razgled. Jaz sem bil gore, ko sem v Celovci učiteljeval. Malo nižje pod vrhom je hišica za touriste, in ondí se dobro prenoči, če je tudi gora 2147^m visoka.“

„Na to goro moramo iti, mama in Rihard,“ vzklikne veselo Olga. „Ali morejo tudi dame na vrh priti, gospod doktor?“

„Pa še kako lahko,“ odgovori prepričalno naš Milko, dober poznavalec svoje lepe slovenske domovine. „Mnogo ženskih imen nemških, angleških, magyarskih, bral sem gore v zapisnej knjigi. Pri vsakem imenu je pa še posebej pristavljeno, kako so bile dame s postrežbo in komfortom zadovoljne.“

„Tudi me se moramo zapisati v to knjigo, gospá Skenovska,“ pristavi naglo grofinja Konarska, misléč kakor dandanes mnogo dam, da je to največji triumf in duševni užitek, ako se more človek na visokej gori v zapisnej knjigi uvečiti. „Vi, gospá Skenovska, pridete nas v Belo obiskavat, in potém gremo lahko vsi skupaj na goro, in gospod doktor bode naš voditelj.“

Vogrin se sevéda grofinji za to odlikovanje zahvali, a vedel je dobro, da bode težko kaj kruha iz te moke.

„Tú na zahodnej strani,“ nadaljuje Vogrin kažóč na Dobrač, „je pa ona znamenita gora, ki se izmed vseh koroških gor najbolj obiskuje. S te gore imate, moja gospoda, najlepši razgled; tam je tudi največji komfort, in dame se lahko pripeljejo, dá celó prijahajo na vrh, ki vendar blizu 7000' visoko v nebó molí!“

„To je baš ona gora, o kateri sem prej gospodi pripovedoval,“ seže srdito baron Robert v besedo. „Moji rojaki in rojakinje jo dobro poznajo ter jo radi obiskujejo, kedar so na Koroškem. Ta gora spominja namreč s svojim imenom še na nekdanjo moč magyarsko, ki je svoje dni tudi zemljo koroško obsegala. Veli se Dôbráš.“

Zadnjo besedo je baron Robert z magyarskim naglasom in kakor je aristokratom navada, prav zategneno izgovoril. A to še ni bilo dovolj, temveč on še dalje kvasi:

„Dôbráš pa je bil prej dosti višji. A pred nekimi stoletji se je udrl njegov vrh, ter gora tako nizka postala, kakor je danes.“

Vsi so se čudili učenosti magyarskej o zgodovini koroških gorá. Sevéda verjeli so mu pa tudi, vzlasti dame, ker je bilo vse to prav romantiško. Le Vogrin se je zavzel nad takim magyarskim chauvinismom, ki slepi svet in sebe, ter je hipoma razkril nevednost baronovo.

Najprej je opisal zgodovino Dobračevega razsipa vsled hudega potresa v letu 1384. Nató pa je povedal gore pravo imé ter pristavil:

„Imé D o b r a č pa je ta gora nosila prej, nego je stopila magyarska noga na evropska tla; zatorej je trdenje gospoda barona krivo. To imé bode pa še tudi gora imela, ko ne bode več nas, naših otrok in vnukov, če jo je zdaj tudi že puhla domišljavost Nemcev v Beljaku prekrstila v Villacheralpe.“

Ker ni baron Robert več ugovarjal, temveč se od jeze v ustnice grizel, vpraša grof Konarski:

„Kako se pa imenuje tó-le pogorje nam nasproti, dr. Vogrin?“

„To so Karavanke,“ odgovori naglo naš Milko. „Posamezne gore se pa nazivljejo na pr. Košuta, Zelenica, Stol, Golica, Hum.“

Tako je razlagal Vogrin tujej gospodi imena in posebnosti posameznih gor. Našteval je še potém druge znamenitosti, ki se nahajajo v koroški deželi, in naposled je prestopil v duhu Karavanke, pravil o Blejskem in Bohinjskem jezeru, o Triglavu in njegovem Zlatorogu, o čudnih planinskih jezerih, ter jim tako naslikal krasoto cele gorenjske strani.

Vsi so kar zamaknjeni slušali njegove besede in čudili se divnej krasoti teh majhnih, a bogatih deželic slovenskih. Med vsemi pa je bila najbolj očarana Olga. Zrla je nepremično v Vogrina, ko je tako ljubko pripovedoval o svojej domovini. Tembolj pa so uplivalo njegove besede na poslušalce, ker je on le o tistih krajih govoril, ktere je z lastnimi očmi videl. Bil je namreč vse te gore že sam obhodil, kterih divni razgled je poveličaval!

Med tem se je storil mrak, in noč je že jela nad zemljo razprostirati svoja temna krila. Na nebu pa so se prikazavale zvezdice ter odsevale od mirne jezerne gladine.

Gostje so zapustili altano in šli v jedilni salon, kjer se jim je s čajem postreglo. Sedeži so bili vsakemu posebej odmerjeni. Olga je sedela pri baronu Robertu, a njej nasproti pri grofinji dr. Vogrin in Rihard; h grofu pa je prisedla gospodinja sama. Mislila bi menda, draga čitateljica, da je bila Olga nevoljna, ker je morala sedeti pri Robertu, a temu je drugače; saj je bila Vogrinu nasproti ter mu mogla zreti v oči in obraz.

Ta večer je vse najbolj dr. Vogrin razveseljeval. Tudi Rihard je včasih še kaj dovtipnega grofinji povedal, in grof sam se je zdaj pa zdaj z Olgo in gospo Skenovsko malo pošalil. Le Robert je večjidel molčal, a tem ostrejše opazoval, kam meri vedno Olga z očmi. Postajalo mu je torej pri mizi vedno tesneje, in rad bi se bil tedaj ali poslovil od družčine ali pa inače svojej nevolji dušek dal. A ker ni mogel prvega storiti, da bi pozornosti ne vzbujal, iskal je, da se mu baš zadnje posreči.

Govorica je nanesla ta večer tudi na politiko, kajti ravno o tem času bilo je leto 1878. v političnem oziru jako viharno! Mnogo se je torej razpravljalo o berolinskem kongressu, ki se je ravno tedaj vršil. Govorilo se je sevéda veliko o novej dualističnej pogodbi z Ogrji. A tú je naglašal Vogrin, da je večna sramota, da si damo mi takraj Litave tolika denarna bremena po Ogrih nalagati,

Ta opomba Vogrinova pa je bila voda na Robertov mlin. Zavrnil je s strašansko psovko našega rojaka in somišljenika ter začel povelečavati one rodoljube avstrijske, ki spoznavajo, kolike važnosti je Ogerska za Avstrijo; a slednjič se je še drzno psovati in grditi naše slovenske poslance, da je bilo več ko gnus!

Huda besedna vojska bi bila zdaj med Robertom in Vogrinom nastala, ko bi ne bil grof Konarski, ki je ohranil v takih slučajih jako mirno kri, zadušil tega razvnetja. On je še bil edini, ki je imponiral v tej razdraženosti mladima politikoma. Dame sevéda niso v takih slučajih same svoje, temveč se le na nazore svojih mož upirajo. Zatorej povzdigne grof v tem trenutku svoj glas, ko je začela razburjenost med Robertom in Vogrinom že neljuba postajati, ter prosi besede. Takoj potihne vse, in on jame govoriti:

„Dovolite, gospoda moja, kratek intermezzo!“ In zdaj začne razkladati razne principe, na katerih se snujejo vlade in ministerstva. On poudarja splošna načela, po katerih se morajo ministerstva ravnati, in slednjič preide na tedanjo Auerspergovo vlado ter jo nad vse povelečuje.

„Jaz sem mnogo videl in še več skusil,“ nadaljuje zdaj samosvestno. „Bil sem pod raznimi vladami, ali reči moram, da je ni bilo boljše od sedanje!“

„Tako govoriš vedno, bodi si ta ali ona stranka na krmilu. Tebi je vsaka vlada, ki vodi baš državni čoln, najljubša,“ seže mu hudomušno njegova soproga v besedo, ki je tudi hotela nocój, po Robertu in Vogrinu navdušena, uganjati svojo politiko.

„To nič ne dé; zá-me je pač ta vlada najboljša, in to je dovolj! Ako bi ne bila, povedal bi jaz že svojim prijateljem, ki sedé na krmilu, odločno svoje mnenje.“

„Zakaj se Vam pa dozdeva, gospod grof, sedanja vlada najboljša?“ vpraša ga radovedno dr. Vogrin.

„Zatorej ker imam z njo enake nazore, kako se mora vladati v Avstriji. Avstro-ogerska država morala bi obstajati iz dveh narodov, t. j. Nemcev in Magyarov. V cislajtaniji naj vladajo Nemci, in nemški jezik bodi edini v rabi, tam pri Vas pa, gospod baron, le Magyari in edino jezik magyarski.“

Pri teh besedah pa puhne iz čibuka gosti oblak dima in konečno še pristavi: „In tej krasnej misli vladinej drznejo se še celó nekteri poslanci protiviti! Ali bi ne bila to lepa država? Ali niste vsi mojega in vladinega mnenja?“

Temu vprašanju nikdo ne odgovori, a ni ga tudi nikdo v tej družbi odobral. Grofinji ni hotelo v glavo, zakaj bi delili Nemci državo in vlado z Magyari, ter oméni, da je po njenem mnenji ona država najlepša, v

ktorej le en narod vlada in se le eden jezik govori, kakor je to na Angleškem, Francoskem, Italijanskem, Ruskem in na Nemškem.

Ali tudi baronu Robertu ni bilo mnenje grofovo povšeči. Zakaj bi njegov magyarski narod, ki šteje same junake in državnike, ne vladal tudi nad Nemei? Zakaj bi na Dunaji ne sedeli še na drugih ministerskih stolih Magyari, kakor slavni Andrassy na svojem? Saj je on uzor državnika. In ko bi ne bil ta sam na Dunaji, kakšna bi že bila njihova magyarska država!?

Taka ošabnost bila je našega Slovenca, dr. Vogrina, ki je bil kakor dandanes že vsak izmed nas tudi politik, skoro s stola vzdignola. Ali do dobra prepričan, da je treba v takih razgovorih hladne krvi, obsedi mirno, pričakujoč, kaj se pride nocój vse na vrsto.

A nikdo ne odgovori več. Gospá Skenovska se je namreč bala sama protiviti se gospodu grofu, kajti red je bil na njej, da svoje mnenje izrazi; a Rihard se je pa malo menil, kakor znamo, za politiške pogovore.

Ker se torej nikdo več ne oglasi, vpraša grof dr. Vogrina, kaj on k njegovim nazorom poreče. In kaj mislite je storil naš Milko? — Je-li molčal, kakor so navadno delali za Lasser-Auerspergove in Stremayerjeve vlade naši mladi, dà često tudi starejši Slovenci, ako so prišli v društva, kjer so bili ali edini zastopniki svojega naroda ali pa le v manjšini? Je-li on tako zatajil svoj notranji čut in svoje sveto prepričanje, kakor se še med nami dandanes godi, ko čestokrat možjé, ki se sicer z narodnostjo ponašajo, iz same kourtoisije v odličnih družbah svoje nazore in svojo ljubezen do našega naroda zatajujejo? — Ne, tega ni storil Vogrin! On je bil mož ne le po imenu, temveč tudi po značaji. Čutil se je Slovenca v svojem srci, a ne nosil narodnosti samo na jeziku! On je vedel, da imé „izdajica“ nikjer ne pristoja, tudi v salonu med damami in plemenitaši ne! Zatorej je Vogrin mirno, a odločno svoje notranje mišljenje izrekel ter govoril navdušeno, takó-le začevši:

„Ako je zarés Vaša želja, gospod grof, da Vam odkritosrčno povém, kako se mi dopadajo Vaša politiška načela, pač prosim, da mi visoka gospoda ne zameri, ako moj duh in srce druga mnenja in drugačne misli oživljajo.“

„Le govorite, gospod doktor,“ navdušuje ga gospá Skenovska, ki je že čutila, da jej bode iz srca govoril.

Tako vzpodbujan govoril je Vogrin dolgo. Sama navdušenost za narodno našo stvar narekovala mu je besede. Dokazoval je pravico enakopravnosti vseh narodov v Avstriji, našteval nedoslednosti nasprotnikov naših, navajal dokazov, kako pogubljiva je za nas Slovane — politjka Andrassyjeva, politjka magyarskega or . . .

Tu mu je pa presekala besedo baron Robert, kričéč, da to ni rés, naj molči, to je veleizdajstvo, to je — panslaviseim! A drugi so k sreči Roberta zavračali, rekóč, da vlada tú prostost govora! Zakaj take navdušenosti in prepričalnih dokazov ni mogla naša gospoda dostikrat slišati, in radi so torej poslušali našega rojaka, vzlasti gospá Skenovska in grofinja. In Olga — ona je samega strahú trepetala, vidéč, kako se iskrijo zdaj Robertu oči od same razburjenosti in notranjega srda.

Govor Vogrinov pa je bil tudi tako gladek in polen neovrgljivih dokazov, kakor govor našega poslanca grofa Hohenwarta, ki ga je govoril v državnem zboru dne 29. maja istega leta proti novej dualističnej avstro-ogerskej pogodbi. In besede Vogrinove majale so tako na stebrih vnaje Andrassyjeve politike, kakor javni govori dr. Vošnjaka in Hermana, naših narodnih zastopnikov, nekaj dnij prej v državnej zbornici!

Vsi so se čudili zgovornosti našega rojaka, najbolj pa ga je občudovala Olga, ki mu je zrla, ko je govoril, neprestano v oči.

Končal pa je Vogrin svoj govor, naglašujóč, da se že rušijo stebri tedanje vlade, da se že imenuje mož, ki bode ustanovil vlado, vsem narodom v Avstriji pravično. „In baš to mi je živ dokaz,“ nadaljuje potém, „da so sedanja načela o vladanji Avstrije kriva, in da bode konečno pravica in resnica prodrla in zmagala. Le ravnopravnost in mir med narodi bode krepil moč avstrijske države; a da to dosežemo, porok so nam besede Nj. Veličanstva: Naredite mir med mojimi narodi!“

Tako je sklenol Vogrin. Vsi so ga hvalili, najbolj pa gospá Skenovska, kajti njej je zarés iz srea govoril. Le baron Robert je še zavračal njegove dokaze, zasmehoval pravico in enakopravnost, trdéč, da je le tam pravica, koder vlada — moč in meč! A grof Konarski sam pa ni zameril Vogrinu njegove odkritosrčnosti, temveč on je le pristavil, kakor je tudi še dandanes navada našim nasprotnikom:

„Vi ste lepo govorili, gospod doktor, tudi mnogo dokazov ste navdli, ali — ali — prepričali me niste Vi kakor tudi Vaši poslanci ne!“

Baronu Robertu pa sevéda niso bile te besede po godu, temveč on je še dalje ugovarjal. Zmerjal je drznost Vogrinovo ter zavračal smešne zahteve malega slovenskega narođiča, iz kterega je vzrastel naš Milko.

K sreči pa niso njegove besede našle poslušalcev. Utis Vogrinovega govora bil je premočen in zmagovit, ali ta svoj triumf je naš Slovenec drago plačal! On ni slutil, da imajo stene privatnih salonov ušesa in oči, kakor se to še zdaj v gostilnah in kavarnah na Slovenskem žalibože nahaja, dà on niti sanjal ni, da se bode moral še za svoje besede pokoriti!

Njegov tekmeec baron Robert gojil je namreč srd in nepopisljivo sovraštvo do Vogrina, in ko je došel kmalu potém domú, izlil je svoj žolč v peró. Pisal je takoj gospodu Skenovskemu o vsem, kar je opazoval

med Olgo in Vogrinom. Naznanil mu je, da ljubi njegova hči, hči bogatega viteza Skenovskega, — revnega domačega učitelja, priprostega plebejca! Tu in tu ga je sama pričakovala; njegovej hiši pa preti po Vogrinu velika nesreča in strašna sramota. Opisal je tudi njegov politiški govor, tu in tam še marsikaj sam dodal ter tako očrnil blagega rodoljuba. Konec pisma pa je sodržaval nauk in nasvèt, naj gre gospod Skenovski k ministru in k referentu. Tam naj vse objavi in naj na vsak način skuša zaprečiti, da Vogrin državne službe ne dobi. Le tako se more Olgina ljubezen do Vogrina zadušiti in njegovej hiši odvrnoti preteča sramota!!

Še tisto noč je nesel Robert sam pismo na pošto; kajti bal se je, da bi prišlo sicer prepozno ter ne moglo več uničiti prihodnosti in sreče svojega nasprotnika.

(Dalje pride.)

B a b i c a.

Vnučka ima babica prerada,
Z zvesto ga ljubeznijo zaklada,
Vedno v mislih on pred njo stoji —
Naj ga tudi videla še ni!

O kakó bi glasno zavriskala,
Hvalo milemu Bogú dajala,
Ko v naročje njeno bi vesel
Vnuček, oj, pritekel, jo objél!

Ločiti se z njim bi jej ne bilo
Môci, ko okó bi zrla milo,
Ustic smeh in kódrice zlaté,
Čula glas besede mu sladké.

Izumela v kratek čas nemudno
Bajko bi mu ali basen čudno,
To poslušal vnuček bi skrbnó,
Vá-njo se zamikal preljubó!

Ko bi mlade ptičice zapele,
Rože in vijolice spet cvele,
Tja v zeleno bi dobravo šla
Z vnučkom svojim srečna babica.

In metuljev bi smejóč lovila,
Med poljubi róžic vkup nosila,
Solnčni čas bi njima bil cvetan
Vélik praznik od Bogá poslan.

To bi žitje bilo rajsko — blágo,
Babici neizrečeno drágo,
Smrti se branilo bi sreč,
Kajti bila bi v nebesih že!

Ko cvetlice v polji vse zaspale,
In snežinke v vzduhu bi plesale,
Nežnosti naklanjal bi razgret
Vnuček mislij jej nedolžnih cvet.

Nekega večera pa nosila
Práznična oba bi oblačila,
V hiši smrečij vonj dehtél krepák,
Zvunaj čul se glas zvonóv sladák.

„Božič zdaj drevesce ti napravlja,
Z lučicami ga, z darmi poslavlja!“
Divno-srečno se smejó oči:
„Li v dvorani zašumelo ni?“

Srčice glasneje mu utriplje
In naproti svit se že usiplje,
„Zvonček póje! — oj, hitiva tja —
Glejte lučic, zlata babica!“

„Grem, žegrem, moj!“ — — a zakaj li sanje,
Hrepenenje, želje te vsakdanje?
Kdó od juga mi je sever še! . . .
Tú sem jaz in tam moj ljubec je.

Lujiza Pesjakova.

Milko Vogrin.

Novela. Spisal dr. Stojan.

(Dalje.)

V.

Naši gostje in znaneč v Porečah kazali so drugi dan po onem vi-harnem večeru vesele obraze. Vsak izmed njih bil je sam seboj zado-voljen. Domišljavali so si, da se niso zastonj potegovali za svoja po-litična načela. Največ uspeha sta si prisvajala dr. Vogrin in baron Robert. Osebito prvi je imel mnogo uzrokov, da se veseli svojega nav-dušenega govora. Večkrat je dejal sam pri sebi: „Enkrat sem si le svoje srce izpraznil in povedal našim nasprotnikom, kaj mislimo mi Slo-venci, ktere oni tako neznosno prezirajo. Storil sem svojo dolžnost in upam, da ni moj trud brez uspeha.“

In rês, gospá Skenovska je Vogrinu takoj drugi dan pred odhodom rekla, da jej je on sinoči iz srca govoril. Poudarjala je, kako je ple-menito ravnal, da se je v gorečej navdušenosti potegoval za svoj slo-venski in tudi njen česki narod.

„Vi ste me bili s svojim govorom kar iznenadili,“ nadaljuje gospá proti Vogrinu. „Nisem navajena slišati tako tehtnih političnih govorov, najmanj pa bi bila Vam, mirnemu dr. Vogrinu, pripisovala tako nav-dušenje za svoje rojake. Ako bi bili vsi Slovani tako rodoljubni in od-ločni, tako vneti in zavzeti za narodnost svojo, kakor ste Vi, izpolnile bi se že bile besede, ktere ste izrekli sinoči. Hvala Vam za Vaše krepko postopanje!“

Teh besed ni gospá Skenovska prisiljeno govorila, temveč one so jej izvirale iz dna njene duše. Kakor pa ženske sploh ljubezen do svoje domovine dalje in globje ohranijo kakor moški, če so se enkrat narodne ljubavi navzele, tako je čuvala tudi gospá Skenovska še zdaj do českega in slovanskega naroda ono ljubezen v svojem srci, ktera se jej je bila v mladostnih letih ućpila.

Gospá Skenovska bila je tedaj lepa izjema, ki zasluđuje, da jo posnemajo naše žene po mestih in trgih. Pri nas se nahaja sto in sto primerov, ko je žena velika nasprotnica svojemu možu v političnem živ-ljenji in ga zavira v njegovem narodnem delovanji. Slovenske gospice izgublajo rade ljubezen do svoje domovine, kedar se omožijo. Kot žene pa zasmehujejo čestokrat z možem vred narodna prizadevanja. Tega ni storila gospá Skenovska, imela je preblago in predobro srce za tó. Ko je njen mož, zapustivši svojo česko domovino, pozabil na svoj narod in ga zanemarjal, tlela je v njegovej ženi še iskra domorodne ljubezni, in

ta ni nikdar ugasnola. Kedar je le mogla, zagovarjala je svoje rojake in se poganjala zá-nje. Zatorej jej je bilo kaj lahko pri srci, ko jej je dr. Vogrin tako po volji govoril. Hvala njena bila je odkritosrčna in tem večje vrednosti za Vogrina. Od tega večera čutila je ona neko posebno nagnenje do našega rojaka. To sočutje pa je s tem izrazila, da je povabila Milka, naj jo obiše, kedar dojde na dom k svojej materi.

Povabilo gospé Skenovske in Rihardova želja, naj ga v kratkem seznaní Vogrin s svojo domovino, ni dajala našemú znanecu več mirú. A on bi ne bil tako hitro ustregel prošnji Rihardovej. — saj ni vedel, da želi to tudi gospica Olga, — ako bi ga ne bila gospá sama povabila ter mu pokazala s tem, kako ga ceni in spoštuje zaradi njegovega narodnega mišljenja.

Tudi Vogrina je vleklo nekaj nezapopadnega h gospé Skenovskej. A temu se ni čuditi. Zdaj je še le bil on spoznal, da navdušuje tudi njo ista ljubezen do svojega roda kakor njega. In kar enako misli, čuti in trpi, to se tudi vabi med sebjó in eno se za drugo zanima. Ali tudi to enako mišljenje bi ga še ne bilo hitro zvabilo nazaj na Vrbsko jezero, ko bi ne bila tajna goreča ljubezen do Olge odločevala njegovega dejanja.

Vogrin se je ves udal notranjim svojim občutkom. Kako pa tudi ne? Saj mu je Olga kazala včeraj največje sočutje, pomilovala ga, tolažila, navduševala, naj ne obupa, naj se ohrabri ter misli, da še zá-nj vse dobro izteče. Dala mu je celó s svojega vrta cvetlico v spomin njunega sestanka in mu kazala isto, dá še večjo prijaznost kakor na zadnjem veselici na Dunaji! Kaj naj vse to poméni?

„Ali vidim prav?“ premišluje sedéč v koupéji, ko drdra železni voz po celovškeji dolini. „Ali me ne vara svet in blišé njegov? Ali sem rés zagledal zvezdo svoje sreče na obnebji, ki se razprostira nad mojo domovino? Je-li rés to ista zvezda, katero sem gledal nekđaj domá v mladostnih letih, tako srečen in vesel v oblížji svoje ljube matere? Tedaj so mi rekli, da imá vsak človek svojo zvezdico na nebu, in kdor imá večjo in svetlejšo, isti je srečnejši. Hodil sem torej vsak večer na bišni prag ali na obali Vrbskega jezera gledat zvezde; in med njimi, mislil sem si, bila je moja največja. In zakaj tudi ne? Saj sem bil takrat domá naj-srečnejši človek na svetu, menéč ob enem, da je vse okoli mene tudi tako srečno kakor jaz!

Ali to ni trajalo dolgo. Vzrastel sem in zapustil dom. Dali so me v šolo. In kaj je pomenilo to? Ko sem zapustil dom, izgubil sem tudi svojo zvezdo, katero sem hodil prej gledat vsak večer. In odtorej je nisem videl nikdar več, — a zdaj se mi zopet dozdevlje, kakor da bi jo bil sinoči zagledal, in čutim se srečnega, kakor nekđaj v letih svoje mladosti! In kdo vé, kako dolgo bom gledal sedanje zvezde blišé in sijaj?

Hudi viharji in črni oblaki mi jo bodo zakrili; — moj čoln bode plaval v temi nesrečno pot, dokler se ne razbije!“

Pri teh besedah preleti Vogrin v duhu tek svojega življenja. Vse trpljenje in nezgode mu stopijo pred oči, in zdi se mu, da mu je bila osoda malokdaj mila. Kot dijak moral se je že ubijati, sam si za živež in obstanek skrbeti, moral druge podučevati in si tako po hišah kruh služiti na gimnasiji kakor na vseučilišči. Koliko časa, koliko truda je pokopanega v teh urah, ko je on drugim svoj duh in svojo moč prodajal! In zakaj? Zató da živi in si pribori boljšo bodočnost! Srečen, kdor ni skušil tako grenkega kruha! Vse to pa je naš rojak dobro prestal; ohranil je pri vsem tem svojo čilo moč in dobro, nepopačeno srce. Edino tolažilo bile so mu vedno besede:

„Rés je sicer, da jaz podučujem, ko drugi igrajo in se veselé; rés je, da se začnem jaz še le zá-se učiti, ko že sladko spé premožnejši moji tovariši: vse to je sicer rés, ali enkrat lahko ponosno rečem: „Vse kar imam, dosegel sem s svojimi lastnimi močmi, svojim trudom in umom. To bode enkrat moje plačilo in moj ponos!“

In glej, ni li imel Vogrin prav? Te misli so ga vzdržavale v vseh njegovih nezgodah in hudih časih. One so ga vodile in mu dajale vedno moč. Izvršil je pri vsem tem svoje izpite, postal je rezervni častnik in na vse zadnje priboril si še doktorski klobuk. Mnogo je dosegel naš Milko, in to v slabih razmerah! Ali osoda nemila ga pa tudi ni hitro pozabila, in nam se zdi, kakor da bi se ne mogla nesreča ločiti od istega, ki je enkrat zapadel njenim udarcem. Vogrin že zdaj šesto leto stalne službe prosi, in si mora vedno še kot domači učitelj služiti svoj kruh! Kdaj bode vsega tega konec? Ali bode letos nameščen in dosegel svoj cilj?

Take žalostne misli so rojile ubogemu Vogrinu po glavi. Spomni se onih časov, ko je še mlad dijak na gimnasiji deklamoval Prešérnovce sonete. Marsikaj mu tedaj ni bilo jasno, a zdaj mu stopajo stihí nesrečnega pesnika nehoté pred oči. Zamisli se globoko in ponavlja v duhu pesnikove besede, ktere se le zdaj prav razumeva:

„O srečna draga vas domača,
Kjer hiša mojega stoji očeta!
Da b' uka žeja me iz tvojga sveta
Speljala ne bilá, goljfi va kača, —
Ne vedel bi, kakó se v strup prebrača
Vse, kar srce si sladkega obeta!“

V teh besedah je izrazil pesnik svoje gorjé, in le za človeka, ki čuti in trpi kakor Vogrin, pisane so te vrstice!

IZ TAKIH MISLIJ VZDRAMU VOGRINA GROFINJA. Čudno se jej je zdelo, da je Vogrin na enkrat utihol. S prva ni bila tega zapazila, kajti občudovala je

lepo celovško ravnino in okrožujoče jo gore. A ko se začne železnica bolj po enoličnih krajih pomikati, izpregovori:

„Zakaj tako tiho, gospod doktor? Gotovo premišljujete, kakov učinek je napravil sinoči Vaš navdušeni govor. Do dobra ste ugnali Magyara, gospoda barona Bendo. Ako se ne motim, ugajali so Vaši nazori tudi gospé Skenovskej in gospici Olgi.“

„Taki govori, milostljiva grofinja,“ odvrne premišljeno Vogrin, zatajujóč svoje pravo mnenje, „ostanejo brez globljih učinkov, ako jim ne moremo javno do veljave pripomoči. Sicer pa dandanes najboljše dokazovanje nič ne zamore, ako ne pride ono iz ust veljavnih, na krmilu sedečih mož. O tem sem dobro prepričan, in zatorej ne pripisujem večrajšnjim besedam posebnega pomena.“

„Tu imate prav,“ pristavi grof. „Ako človek v ozkej družbi, v krogu svojih znancev kakšno besedo zine in izreče svoje prepričanje, to še nima nobene posebne veljave. Jaz se le čudim baronu Bendi, da se je tako hudo razvnel in razsrdil. On je postajal celó razžaljiv proti Vam in Vašemu narodu.“

„V tem je pač pokazal svoje magyarsko pokolenje in нрав,“ odgovori mirno, a odločno dr. Vogrin.

„Jako ošaben in nagle jeze se mi dozdeva baron Robert,“ začena zdaj grofinja. „Njegove navade, njegovo obnašanje in govorjenje bilo je včeraj nekako čudno. Pri igri so ga že celó moje šaljive besede razjarile, tako da je bil potém celi večer slabe volje. Iz vsega bi lahko sklepala, da ne sodita skupaj Olga in Robert. Ona je zá-nj prenežno, prenedolžno bitje! Jaz se ne motim lahko v človeku, ako ga le enkrat vidim.“

Po teh besedah pa je začela grofinja opisovati značaj barona Roberta. Ženske razvidijo in spoznajo notranjost človeško sicer prej kakor mi moški, a čestokrat se tudi varajo; kajti pri njih je večjidel prvo srečanje odločilno. Tudi gospá grofinja je bila dobra opazovalka ljudij, a vendar si je večrajšnje Robertovo vedenje krivo tolmačila.

Z velikim zanimanjem je sledil sevéda Vogrin besedam gospé grofinje. Vsako potezo Robertovega značaja si je zapomnil, in sreé mu je samega veselja plalo, ko je grofinja dokazovala, da se ne moreta nikdar v srečnem življenji družiti tako nasprotna človeka, kakor sta Olga in Robert.

Ali to Vogrinovo veselje bilo je kratko. Grofinja, ne vedóč, da je Vogrin tajne ljubezni vnet do gospice Olge, razkrila je nató, kaj namerjava gospod vitez Skenovski s svojo hčerjo.

„Gospod Skenovski je odločil gospico Olgo v svojej neprevidnosti baronu Robertu,“ končuje potém grofinja, „in ta zveza bi se imela neki že v kratkem izvršiti!“

„Je-li to res?“ vpraša nagloma grof svojo soprogo. „Dekle je čedno in bogato, in vsak mora barona Roberta le zavidati.“

„Gospá Skenovska mi je včeraj sama to skrivnost razodela,“ odgovori grofinja, „in rekla mi je tudi, da je baron Robert zaradi tega v Porečah, da si pri Olgi osebno roke izprosi. Jaz sem potem Olgino in Robertovo vedenje opazovala, a zdi se mi, da ga Olga ne ljubi.“

Ta izjava je delala v Vogrinu čuden utis. Z grozo se je polnilo njegovo srce, pomislivši, da že izgubi tako nagloma uzor svojega hrepenenja. Ali bi mu naj rés zvezda njegove sreče, ki mu je sinoči nadepolno zasvetila, tako hitro za vselej izginola z njegovega obzorja?! „To je nemogoče, saj ona ne ljubi Roberta, dà nemogoče: ona ga ne ljubi, ne sme in ne more ljubiti!“ A zopet mu šine nasprotna misel v glavo: „Mogoče je vse! Prisilili jo bodo v to zvezo.“ In zakaj ne? On sam je tu brez močí, in ona — brez pomoči!

Svoje notranje boje pa je zakrival Vogrin ter navlašč napeljal govorico na mater in svojo tužno osodo. Poudarjal je grofu in grofinji, kako ga žalosti, da ne more svojej materi na stara leta, kakor bi hotel, pomagati. Slednjič pa poprosi grofa dopusta, da jo za več dni obišče.

„Rad Vam ustrezem z desetimi ali štirinajstimi dnevi,“ odvrne prijazno grof. Jaz sem z Vašim podučevanjem jako zadovoljen, in veseli me, ako Vam morem skazati kakšno ljubav. Tudi za Vašo službo, za katero ste letos prosili, potegoval sem se osebno pri gospodu ministru in upam, da jo dobite. Ako prejmem med tem, ko ste Vi domá, kako poročilo, naznanim Vam nemudoma Vašo“

Grof še ni bil zadnje besede izgovoril, ko se vrata odpró, in kondukteur naznani, naj izstopijo. Tako je bil govora konec. Vogrin pa je še le prav za prav zdaj začel premišljevati o negotovej svojej osodi. Vse upanje je stavil edino le na svojo prošnjo za službo in v Olgino ljubezen. Na ta dva stebra zidal si je naš rojak svojo srečo, a baron Robert mu jih je izpodkopaval in podiral!

Baron Benda si je smatral za svojo prvo in največjo nalogo, da uniči svojega tekmeца in političnega nasprotnika. Pisal je bil, kakor vémo, gospodu vitezu Skenovskemu ter začel hud boj proti Vogrinu. Prepričan je bil, da bode pismo njegovo več pomagalo, kakor pa ko bi skušal v Porečah spraviti Vogrina iz Olgine družbe. Ako ne dobi Vogrin stalne službe, uničen je ves njegov up, in zatrta je Olgina ljubezen. Zmaga Robertova je tedaj sijajna, kajti potem pride gotovo Olgina roka in srce zmagovalcu v last.

S takimi mislimi bavil se je baron Robert prve dni po Vogrinovem odhodu. To bombo hotel je vreči med Olgo in Vogrina ter tako zatreči na veke njuno tajno vez. Od zadnjega večera ni Robert več tako pogostoma zahajal k Skenovskim, kakor poprej. Saj je vedel, da ne bje

zá-nj Olgino srce, a tudi uvidel, da goji gospá Skenovska sama njemu nasprotné nazore. Vsakokrat pa ko je prišel v Olgino obližje, krvavelo mu je srce, spoznavajóč, da je ono bitje, po katerem zdaj sam neskončno hrepení, udano njegovemu največjemu sovražniku! Zatorej se je rajši izogibal Olgine družčine, željno pričakujóč trenutka, ko bode mogel slovesno in zmagonosno naznaniti, da je uničena Vogrinova bodočnost in da je nesmiselna — Olgina ljubezen!

Olgi in Rihardu pa je bilo zopet jako ljubo, da se jima odteguje baron Robert. Vedno sta bila skupaj brat in sestra, ter delala načrte za bodoče dneve, ko pride Vogrin. Čestokrat sta se o njem pogovarjala, vzlasti pa o njegovem odločnem vedenji proti Robertu. Osobito Olgi se je bil Milko s tem še bolj prikupil, a tudi Rihard je bil odslej zá-nj ves zavzet.

„Ali ti je dr. Vogrin zarés obljubil, da pride k svojej materi domú in potém k nam v Poreče?“ vpraša v soboto jutro, tretji dan po odhodu Vogrinovem, Olga svojega brata.

„Dà, obljubil mi je, da pride,“ odgovori Rihard, „ali kateri dan, mi ni rekel. Sploh pa ni natanko določil, ali pride v kratkem ali še le proti koncu tega meseca. Iz njegovih besed pa bi tudi lahko povzel, da že pride danes, a to ni gotovo.“

Takega neodločnega odgovora ni bila sevéda Olga vesela. Zatorej je vsa nevoljna sama pri sebi také-le sklepala: „Ako me imá Vogrin rad, pride gotovo danes, ako ne, ne bode ga tako hitro!“

Bilo je ravno istega dne popoldne, ko so sedeli Olga, Rihard in mati na vrtu v utici. Solnce je celí dan gorko pripekalo! Bila je o tem času najkujša poletna vročina. Bližal se je kres ali bil prav za prav že tu, kviti prihodnji pondeljek smo že imeli 24. junija, t. j. dan sv. Janeza Krstnika. Vsak je torej iskal pred pekočimi solnčnimi žarki hladne sence. Tudi Skenovski so se bili danes popoldne vsi skupaj zbrali v hladnej, zelenej utici. Mati je vezla, Olga pregledovala francoski list: „La mode universelle“, Rihard pa je študiral koroški zemljevid, ugibajóč, kam bi najprej napravil daljši izlet.

„Glej Olga, ta le pot bi bil kaj pripraven!“ izpregovori po dolgem molku Rihard, kažóč v zemljevidu na črto, ki je vodila iz Vrbe prek gore v Rožno dolino. „Tu si ogledamo najpoprej kopel Vrbo na zahodnem konci našega jezera, potém gremo na vrh, od koder se vidi v Rožno dolino, in proti večeru že pridemo lahko zopet domú.“

„To je pametna beseda, Rihard,“ pristavi hitro Olga in prisede k bratu, odloživši svoj modni journal. „To bi bilo vse kaj drugo, nego pa vedno domá sedeti in se nikamer ne ganoti! Glej, mama, sèm le na zemljevid! Ali bi to ne bil lep izlet: Od tod v Vrbo, potém na tá-le vrh in nató prek tega hriba v Rožek do Drave . . .“ pri teh besedah pa

kaže materi s svojimi belimi prsteki na ona mesta, ktera je imenovala, „Je-li da greš Ti z nama? Kaj ne, mama?“

„Zakaj pa ne, saj ni daleč! Ali, ali nekoga moramo še vendar le seboj imeti! Kaj misliš, Rihard?“ vpraša mati svojega sina.

„Koga naj vzamemo seboj? Menda celó barona Roberta?“ odgovor nagloma Rihard ter pogleda po strani in skrivši svojo sestro. „Ta itak nikamer drugam ne gre kakor k večjemu v Celovec k svojim tovarišem. A njega sploh ne potrebujemo pri svojih izletih! Nekaj dnij sèm in ako se ne motim, že odkar so nas Konarski obiskali in sta se bila on in dr. Vogrin malo o politiki sprla, obnaša se baron Robert čudno proti nam. Glavo svojo nosi še zdaj bolj po konci kakor prej, in mene skoro celó prezira.“

„Tudi jaz sama že opazujem,“ odgovori nató mati, „da se je baron Robert izpremenil v svojem obnašanji. Tudi ne zahaja te dni več tako pogostomá k nam kakor sicer. Morda ga je žalilo, da sem Vogrinove nazore o političnem življenji v Avstriji odobraval.“

„Vogrin je govoril resnico,“ pritrđi zdaj Olga. „Njegov navdušeni govor je mene celó prepričal. Njegov narod se mi usmili. Jaz čislam in cénim Vogrina zaraditega, ker ga tako ljubi in se zá-nj odločno in ognjevito poteguje. Le pomisli, kako nežno in fino je govoril Vogrin, a kako grdo in nesramno je napadal Robert njegov narod!“

„To je res,“ odvrne hitro Rihard. „Od tega časa tudi jaz Roberta več ne maram. Iz njega govori neznosen chauvinisem. Povzdiguje se, kakor da bi bil Bog vé kaj, a to še ni vse, ako je človek Magyar in in ogerski magnat. Tem bolj mi je pa že od nekđaj dr. Vogrin dopadal, in reči moram, da mi je ljubši eden Vogrin, kakor deset takih barónov, kakov je Robert. Zatorej pa že tudi težko dneva in ure pričakujem, ko pride Vogrin na svoj dom in potém k nam v Poreče.“

„Kaj mi praviš Rihard?“ vpraša mati, vsa iznenadjena po zadnjih besedah. „To mi je celó novo. Kđaj pride Vogrin in odkod? Jaz tega ne razumem.“

„Vidiš mama, to je tako,“ začénja zdaj sin materi razlagati. „Dr. Vogrin mi je rekel, ko je bil zadnjič pri nas, da hoče gospoda grofa za nekaj dnij dopusta prositi. Nató sem ga jaz poprosil, naj me potém večkrat obišče ter me s svojo lepo domovino seznaní. In baš zdaj sem gledal po zemljevidu, kteri izlet bi najprej napravila; zakaj jaz mislim, da že pride Vogrin v kratkem na svoj dom in potém hitro k nam v Poreče.“

Čuden se je dozdeval materi Rihardov načrt. Zavzela se je vsa nad to novostjo. Takoj jej je šinola neljuba slutnja v glavo, da ne bode to nič dobrega, ako še pride zdaj Vogrin v njihovo družbo. Kaj bode rekel baron Robert? Ali bode on to mirno prenašal? Kaj bode z Olgo, ako še dalje občuje z Vogrinom? Že zadnjič jo je Robert nekako hudo pogledoval,

ko je bila z Vogrinom skupaj z vrta prišla, a kaj bode še le zdaj, če si je Vogrin kakor navlašč dopust izprosil, da z njo občuje? On bode bival v Dolah na onem bregu jezera, Robert pa tu. Vogrin bode po dnevu na ta kraj jezera in še celó k nam zahajal, a kaj si bode mislil Robert pri tem?! Ali ne bode takoj spoznal, da Olga ljubi Vogrina, in rekel, da ga mi navlašč k sebi vabimo, zató da bi se njega samega odkrižali?

Take nagle misli in hude slutnje rojile so zdaj skrbnej materi po glavi. A kaj si je hotela? Ali ga ni zadnjič tudi sama vabila, naj jo pride zopet enkrat obiskavat? Ali ga ni povzdigovala in hvalila, ker jej je zadnjič proti Robertovim napadom iz duše in srca govoril? Dà, vse to je ona rés storila! Ali ko je premišljala, kake nasledke bi utegnola imeti ta prijaznost, to enako mišljenje in odkrito prijateljstvo z Vogrinom, obžalovala je, da ni zakrivala svojih notranjih čutov proti njemu. Zakaj ga je vabila, zakaj se mu je kazala tako udana in prijazna?

Mati je hotela svoje pomisleke ravnokar tudi Rihardu in Olgi naznaniti. Sina je še mislila posebej posvariti, da je nepremišljeno ravnal, ker je vabil k sebi Vogrina: kar prileti služkinja in naznani, da je prišel oni gospod, ki je bil zadnjič z grofom Konarskim tu.

„Vogrin je prišel, Rihard,“ vzklikne veselo Olga in vstane, kakor da bi ga hotela iti pozdravljat. Rudečica oblije njeno lice, in srce jej jame močno biti, kajti zdaj je uvidela, da jo ljubi; saj je prišel še danes, kakor si je sama mislila. Hitela bi mu naproti in ga objela, kakor objame žena svojega možá, ki pride iz daljnega, nevarnega potovanja, a sramežljivost devičja jo je ustavila, in povšeči jej je bilo, ko odvrne Rihard:

„Ostanite tukaj, mama in Olga; jaz grem pó-nj in ga privedem sèm v utico, saj je tu prijetnejše sedeti nego v zaduhlej sobani.“

Rihard je kar skočil, in ko bi trenol, bil je pri Vogrinu. Samo veselje in notranja udanost gnala ga je k svojemu nekdanjemu učitelju. Zdaj se napotita obadva skozi vrt v utico, in bila sta prej tam, nego je končala mati svoj poduk, kako se naj vede Olga proti došlemu gostu.

„Dober dan, milostljiva gospá in mila gospica,“ pozdravi Vogrin naši znanki globoko priklonivši se ter gospé roko poljubi. „Čudili se bode, da sem že zopet tu pri Vas, milostljiva gospá, a danes me je privedel k Vam poseben namen. Kakor Vam je gotovo že gospod Rihard povedal, namenil sem se bil, da na več dnij svojo drago mater obiščem. To sem pa kar storil, kajti gospod grof mi je dal takoj dopust. Danes predpoldnem bil sem že domá tám-le v Dolah. Ker ste mi pa, milostljiva gospá, dovolili, da Vas smem obiskati, storim to takoj prvi dan. Smatram si namreč za najprijetnejšo svojo dolžnost, da se zahvalim za Vašo gostoljubnost in Vam izrečem svoje največje priznanje za Vaše narodno mišljenje. Oni trenotki mi ostanejo vedno v najlepšem spominu, ko ste mi Vi zadnjič sami priznali, da sem Vam iz srca govoril in da

Vi enako z menój mislite in čutite. Ne bil bi mislil, da hrani kdo v Porečah tako plemenite, pravične nazore, in da bije tudi tu, v tem blišči in blesku, narodno srce za mojo ubogo domovino!“

Vesela je bila gospá Skenovska teh besed, in vse prejšnje slutnje in hude misli so jo mahoma zapustile. Zopet je čutila prejšnjo nagnenost do Vogrina. Radovala se je, ko se je mogla potém z njim pogovarjati o slovanskem narodnem življenji. Tudi Olga se je danes udeleževala njenih pogovorov in dajala v vsem le Vogrinu prav, a sevéda ne toliko iz prepričanja, kakor pa zató, ker ga je ljubila.

Razpravljali so o mnogih stvaréh. Govorilo se je o izletih, o lovu, o ribarstvu na jezeru, o raznih podjetjih koroških rojakov, Nemcev in Slovencev, največ pa o trgih in mestih, o gorah in dolinicah, ktere bi to poletje lahko obiskavali. Rihard je bil neizmerno vesel, vidéč, da se zdaj nehá njegovo enolično in pusto življenje.

„Pravega namena, zakaj sem prišel k Vam, milostljiva gospá, pa še vendar nisem povedal,“ pristavi po daljšem razgovorjanji dr. Vogrin.

„Kaj pa še imate lepega? Kakšen namen pa Vas je privedel k nam?“ vpraša radovedno gospica Olga. „Gotovo nam imate kaj novega, in to veselega o samem sebi poročati!“ In tú gleda Olga nepremično Vogrinu v oči, pričakujoča, da jej radostno odkrije, da je že dobil stalno službo, za katero je prosil.

A o tem ni bilo ne sluha ne duha, temveč Vogrin naznani navzočim, da jih je prišel vabit, naj gredó jutre z njim gledat najlepših prizorov, ktere more tujec videti pri Slovencih.

Vsi ga kar strmé pogledajo, prašujoči, kaj bi neki to bilo; in potém ga poslušajo vestno, ko jim je pravil sledéče:

„Jutre v nedeljo, dne 23. junija, je predvečer sv. Janezu Krstniku. Ta večer netijo naši Slovenci kres, to je oni sežigajo ognje po gorah in gričih, na hribih in holmih. Vsaka gora, vsako brdo imá ta večer svoj ogenj. Ni lepšega nego gledati, kako plapolajo in se vzdigujejo ognjeni slopi proti nebu, ter opazovati šege in navade prostega naroda pri teh nočnih svečanostih.“

In nató jim jame Vogrin razlagati pravi pomen tega večera. On jim dokazuje, da govori iz teh običajev nad tisoče let stara preteklost našega naroda. V sivej, poganskej starodavnosti častili so naši slovanski pradedje solnčno božanstvo, in ta običaj ohranil se je do današnjega dne. Saj še dandanes ljudstvo govori: „O kresi se dan obesi“, in to je prej in slej po več tisoč letih pomenjalo, da začne o tem času solnčna moč pojemati. In v istini, kres se vrši tedaj, ko je solnce največjo moč razvilo ter došlo na vrhunec svoje gorkote in veličanstva! Naravno je torej, da so naši pradedje solncu tedaj, ko se je zemljanom v največjej krasoti in moči pokazovalo, doprinašali slovesnih žrtev.

„A ta običaj ne živi le v Slovincih tu na Koroškem,“ nadaljuje Vogrin, „temveč to šego nahajamo pri vseh Slovanih na jugu, severu in zapadu. Pri Vas, milostljiva gospá, imenujejo to svečanost „sobotka“, in ona se celó z našim kresom ujema. Da pa visoka gospoda pravi slovenski kres spoznava, vabim Vas, da greste jutre zvečer z menój na óni-le grič nad Dolami. Z njega se vidi celo Vrbsko jezero in vse znamenitejše gore, na katerih bodo goreli veliki kresovi.“

„Dà, mama, to bode lepo, to bode krasno!“ pristavi nagloma Olga. „Saj gremo vsi z gospodom doktorjem, ali ne? Glej, jaz še nisem nikdar videla takih kresov, o katerih pripoveduje gospod doktor!“

Gospó Skenovskej so se jeli vzbujati lepi spomini iz njenih mladostnih let. Živo jej je stopilo pred oči, kako je ona, deklica še kakor zdaj Olga, hodila na Českem ta večer na bližnji mestni holm ter gledala, kako so netili kres njeni rojaki. A pravega pomena temu sežiganju še ni vedela do danes. Vogrin ga jej je bil prvi razložil. Ona je vedno mislila, da spominjajo ti ognji le na one čase, ko je krvoločni Turek pustošil po naših krajih, domišljujóča si, da so ubogi kristjani le s takimi ognji nanznanjali od gore do gore prihod ljutih nevernikov.

Vzbudila se je torej zdaj tudi v njej želja, da si pogleda ta stari slovanski običaj in se po toliko letih zopet osebno udeleži kresovega sežiganja.

„Naj bo, pa gremo gledat, kako netijo Slovenci kres, in gospod doktor bode naš vodja,“ odgovori mati na Olgino vprašanje.

Pri teh besedah poskoči deklica same radosti in mater iskreno poljubi, rekóč, da jej je ona napravila s tem veliko veselje.

„A tudi mi sami bodemo velik kres zanetili in po svoje povzdigovali to lepo svečanost,“ dostavi Vogrin. „Da nas bode pa več skupaj, bi pa prosil milostljivo gospó, da povabite tudi gospoda barona Bendo. A jaz vzamem sebój, ako mi visoka gospoda dovoli, gospoda dr. Sirnika, tukajšnjega Vam itak znanega zdravnika, ki je moj rojak in nekdanji šolski tovariš.“

„Slobodno Vam, gospod doktor, da povabite, kogar hočete,“ odvrne gospá. „Meni je celó ljubo, ako dojde tja tudi dr. Sirnik. Mi smo se z njim že do dobra seznanili; on je kaj olikan mož. Tudi barona Roberta kočem povabiti, naj z nami gre, ali o njem ne vém, kaj stori. Njemu ni mnogo do takih svečanostij, ktere priprosto ljudstvo napravlja. On je, kakor sodim, nasprotnik vsem tem narodnim običajem in ljudskim spominom!“

„Temu se ne smemo čuditi,“ pritrjuje dr. Vogrin, „ako pomislimo, da ni baron Benda iz ljudstva vzrastel in nikdar ne med njim živel. Sploh pa smatrajo magyarski plemenitaši priprosto ljudstvo onim nizkim stvorom, ki naj le trpi in si v potu svojega obraza služi kruh. Ono jim

naj le hlapčnje brez vsake omike, zató da ga lažje zlorabijo v svoje namene!“

S tem je napeljal Vogrin govorico na drugo stran. Začelo se je razpravljati o socijalnem vprašanji, ki je danes skoro povsod na dnevnem redu. Vogrin ni bil demokrat v navadnem pomenu besede, ali on je ljubil priprosto ljudstvo, vzlasti pa svoje slovensko; zakaj vedel je, da še ono hrani nepokvarjeno moč in čilost v sebi!

Ko je nató Vogrin razložil, kakšno je razmerje priprostega ljudstva na Ogerskem, in dokazal, kako brezdno loči ogerske magnate in grajščake od prostega naroda, zasuče se govor na naše, osobito šolske razmere. Gospá Skenovska se je ujemala z Vogrinovimi nazori, da je krivo in celó neopravičeno, ako se ljudstvu po šolah in uradih vsiljuje tuj jezik, kakor se to dandanes godi. Tudi ona je poznala svoj narod ter dejala večkrat, da je bilo v prejšnjih letih tudi na Českem tako, ali vsakokrat je pristavila, da nastopijo i Slovencem boljši dnevi, v kar Bog pomozii!!

Tudi Rihard in Olga sta se udeleževala teh pogovorov, a ne v nasprotnem pogledu. Njuna mati je namreč na misljenje svojih otrok tako uplivala, da sta se fant in dekle vedno le potegovala za njene nazore. A tudi dr. Vogrin je deloval v istem pravicoljubnem in spravljivem smislu na svoja učenca, ter jima bil kolikor mogoče utisnol v sree svoje nazore o ljudstvu in o narodnostih. In glej, danes je bilo Vogrinu kaj lahko pri sreci, vidéč, da se skladajo vsi, gospá Skenovska, Rihard in Olga, z njegovimi idejami. Ta edini slučaj ga je stotero odškodoval za ves trud, ki ga je imel s podučevanjem. V teh trenutkih je pozabil na svoja uboga dijaška leta na Dunaji; povzdigovalo ga je prepričanje, da je ukoreninil v dveh sreih blago sočutje do svojega roda!

Kakor pa človek, razgovarjajóč se s svojimi somišljeniki, ne čuti, kako hitro ure in minute v večnost tekó, tako je bila tudi naša družba izpregledala, da je že bilo zatónolo solnce.

„Zdaj smo pa zamudili planinsko žarenje,“ vzklikne na enkrat Olga. „A to nič ne dé. To prikazen lahko večkrat vidimo, takih zanimivih pogovorov in vprašanj pa se človek le redkokrat udeležuje. Mnogo ste nam, gospod doktor, o svojem narodu povedali ter nas v marsičem podučili. Če je pa povrh še Vaše ljudstvo tako vztrajno in trdno kakor Vaše gore, tako nepopačeno in čisto kakor vodovje Vrbskega jezera, poté bode pa tudi svoj cilj in smoter doseglo. Prišlo bođe do blagostanja in omike ter delovalo z drugimi narodi vred na prospéh vesoljnega človeštva. Tedaj ga pa bodo tudi vsi ljubili, kakor ljubijo zdaj njegove krasne goré!“

Za te prelepe besede se Vogrin gospici Olgi posebej zahvali ter vstane, da bi se poslovil. A gospá Skenovska ga ustavi, povabivši ga na čaj, s katerim se je nocój v utici postreglo.

„Jutre zvečer o tem času pa pijemo čaj pri kresu tam le na onem holmu,“ pristavi Vogrin poslavljajóč se pozno v noč od gostoljubne družčine. „Visoko gospodo pričakujem jutre zvečer z mrakom vred. Dr. Sirnik Vas bode vzel v svoje varstvo ter preveslal na oni breg, kjer Vas hočem sam sprejeti.“

Tem besedam so vsi radostno pritrdili, in Vogrin je odjadral veselo domú.

Tema je krila zemljo, ko je Vogrin, pripenši svoj čoln na onem bregu jezera, korakal proti domu. Njegova rojstna hiša je stala kakih pet minut od Vrbskega jezera na majhnem griči. Vogrin stopa po malem navkreber, premišlujóč, kako veselo je današnji popoldan preživel. Zdaj postoji, da se malo oddahne, in zida si zlate gradove v oblake. Zdaj koraka zopet naprej in postoji vdruzič, bil je že blizu hiše: kar zasliši na enkrat, da trka nekdo na okno!

Po prstih stopa zdaj okoli ogla, in tu zagleda podobo, ki ob oknu sloni. Mirno posluša, opazujóč z bistrim očesom, kdo bi bil; a bilo je pretemno, podobe ne more spoznati. Zdaj čuje tiho klicati: Rezika, Rezika! ali odgovora ni. Vse je zopet mirno kakor v grobu. Nekaj trenutkov še, in prikazen potrka zopet na okno, a v tem hipu priskoči Vogrin in zgrabi človeka. Ponočnják pa je bil mož, a to krepke postave. Obrnovši se poprime z obema rokama Vogrina in ga vrže od sebe na tla, a sam se izgubi brez glasú v nočnej temini!

Na krik in klic Vogrinov priletite mati in sestra prestrašeni iz hiše z lučjo v roki in pomagata Vogrinu na noge. Hudo ga je bil vrgel predrzni postopač, a k sreči se mu ni bilo nič nevarnega zgodilo. Le udaril se je na desno stran, kamor je bil padel, tako da je komaj dihal; padec ta je še dva dni dobro čutil, če tudi o tem ni pravil nikomur.

Mati ni vedela, kdo bi bil prišel pozno v noč Reziko klicat; kajti iz vasi ni nobeden fant hodil k njej vasovat. A deklica je takoj povedala, da jo že več večerov nekdo nadleguje. Če se ne moti, bil bi to neki vojak iz Poreč, ki tam stanuje, kamer nosi ona jaje in masla na prodaj.

„Jaz mislim, da je sluga nekemu častniku, ki je prišel prve dni tega meseca v kopel. Zdi se mi, da sta gospod in sluga z Ogerskega. Jaz nisem nobenemu nikdar lepih besed ponujala, a sluga me vselej nadleguje, kedar koli v Poreče pridem.“

Tako se opravičuje Rezika brišóč si debele solze, ki so jej tekle po lici.

„Zakaj pa nisi materi o tem ničesar povedala?“ vpraša jo resno brat Milko.

„Ni se mi zdelo vredno, da bi bila o tem pravila materi. Saj sem mu bila sitnežu prepovedala, naj ne hodi trkat, ter si sploh mislila, da bode sam vse opustil, ako vidi, da z menój nič ne opravi.“

Nató je Vogrin sestro dobro podučil. Zapovedal jej je pa tudi, da ne sme v Porečah več v ono hišo hoditi, kjer stanujeta isti častnik in njegov sluga. Sicer ostane pa tako odslej nekaj časa on sam domá ter hoče skrbeti, da bode po noči vse mirno okoli njegovega stanú.

To se je rés zgodilo, in od istega večera ni hodil nikdo več trkat na deklíčino okno. Ali vsaka, najbolj pa srčna izguba išče svoje maščevanje, in to je izkusil tudi Milko Vogrin!

Prihodnji dan v nedeljo bilo je vreme, kakoršnega si kmet kakor mestjan o kresovem želf. Vse je kazalo, da bode gorkemu dnevú sledil tih in miren večer brez vetra in sape. In tako je tudi bilo. Solnce je popoldne jako hudo pripekalo, kakor da bi si hotelo nanošene gromade že po dnevú samo ožgati. Tam pa tam se je sicer prikazal kak črn obláčič, a je zopet hitro izginol. Le proti večeru so se Karavanke s temnimi oblaki pokrile, in tudi Dobrač je dobil svoj klobuk. Kmetje so sklepali iz tega, da pride pozno po noči dež, a kresovi se bodo vendar še lahko mirno in brez vse skrbi sežigali. Zatorej so se vršile v Dolah največje priprave, da zapalijo na ta večer ogromen kres.

Ponosni so bili Doljani, da je vzrastel iz njihove srede tak gospod, kakoršen je bil dr. Vogrin. Céla fara še ni izredila možá, s katerim bi se bila tako ponašala, kakor z Vogrinom. A ta pa je bil tudi zá-nje pravi mož!

Vogrin ni nosil glave po konci, ko je prihajal še dijak latinskih in visokih šol v počitnicah domú. Z vsakim je rad govoril, za vsakega je imel lepo besedo, in njegova ponižnost je vsem vaščanom in sosedom tako ugajala, da so ga vedno k sebi vabili, danes ta, jutre drugi.

Večkrat so prišli tudi vsi veljavnejši kmetje cele občine skupaj. Pri takih prilikah jim je razpravljaj Vogrin lepo po domače, v lahko umevnem jeziku dnevne novosti ter jih podučeval o vsakdanjih potrebah. A ne samo z besedo, temveč tudi z dejanjem širil je on narodno zavest med svojimi vaščani.

Ko je prišel Vogrin kot vseučilišeni dijak prvokrat v velikih počitnicah domú, naročil si je več slovenskih časopisov. Te liste je najprej svojim vaščanom sam prebiral in razlagal, a potém jih razdelil med nje. V kratkem je toliko dosegel, da so si premožnejši kmetje sami takih listov pribavili, in sicer se je eden na tega, drugi na onega naročil. Tudi knjige družbe sv. Mohorja delil je Vogrin med moške in ženske, vzlasti pa je dekletom z njimi ustrezal. In glejte, uspeh Vogrinov je bil velik: Njegova vas je zaslovela gledé narodne zavesti in ljudske omike na slovenskem Koroškem!

Z malim trudom je Vogrin mnogo dosegel, veliko koristil. A zató so pa tudi spoštovali in ljubili Doljani svojega študenta in gospoda!

To nagnenost so vaščanje tudi danes Vogrinu v velikej meri skazovali. Ko je prišel Milko v soboto domú, obiskal je hitro vsakega sosedu. To je lahko v kratkem opravil, ker so Dole majhna vas. Kogar je le obiskal, vsak mu je po našej slovenskej navadi ponudil jedi in pijače. Povrh ga je še povabil, naj pride v nedeljo večer netit kres gor na grič, kjer se hočejo vsi, mladi in stari, moški in ženske, skupaj zbrati.

Veliko veselje so imela dekleta, ko jim je bil Vogrin obljubil, da pride kres sežigat. Tem večja pa je še njih radost postajala, ko jim on v nedeljo popoldne naznani, da pridejo z njim tudi gostje iz Poreč, in sicer visoka gospoda z Dunaja, pri kateri je on nekdaj podučeval.

„Tudi zlahtna gospoda bi rada videla naše navade in šege pri kresu; zato sem jih na današnji večer povabil sèm v Dole,“ pristavi naposled Vogrin, posvetujòc se z vaščani o kresu. „Zdaj pa le glejte, dekleta in fantje, da bode kres lepo gorel in visoko plapolal. Cèla okolica naj vidi, da je kres v Dolah največji in najlepši, kar bode tudi v istini; zakaj pri nobenem ne bo zbrane tako lepe in visoke gospode, kakor pri našem!“

Ognju enako hitela je ta novica od hiše do hiše, in vsi so je bili veseli. Zaraditega so pa tudi sila veliko drv nagromadili na griči ter obvili polena s smolo in slamo. Kakor se je visoko vzdigovala proti nebu gromada, katero so pred Trojo zgradili Ahilej in njegovi Myrmidenci, da se sežgè na njej truplo Patroklejevo in darovane mu žrtve, taka je bila tudi kresova gromada, katero so nanosili Doljani na večer pred sv. Janezom Krstnikom.

Ko je zašlo solnce in odzvonilo „večno luč“ v bližnji crkvi: Marija na Otoč, prihajali so vaščanje na holm h gromadi. Cela vas bila je že zbrana. Tudi Rezike, Vogrinove sestre, in njegove matere ni manjkalo v družèini. Le Vogrina in njegovih gostov so še vsi pričakovali. Radovedno so se popraševale deklice, kakšna je ona gospá in gospica, o katerih je Milko pravil, da pridete h kresu. Ni trajalo dolgo, in gostje se približajo. Zdaj so videli fantje in dekleta, da so imeli oni prav, ki so trdili, da vabi Vogrin gotovo le lepo in bogato gospodo v vas!

Po prvem pozdravu so se gostje takoj vsem vaščanom prikupili. Gospá Skenovska in gospica Olga kakor tudi Rihard niso znali sicer slovenski, ali naš sedanjí zarod na Koroškem ob nemškej meji, okoli Celovca in ob Vrbskem jezeru, razume in govori tudi nemški. Zatorej se je med gosti in vaščani vnela živahna govorica. Vzlasti se je prikupila gospá Skenovska, ker je tam pa tam v svoj govor česke besede in cèle stavke vpletala. Osobito veliko ste pa govorili ona in Olga z Vogrinovo materjo in njegovo sestro Reziko. Tudi zdravnik dr. Sirknik se je vaškim deklicam takoj priljubil, kajti bil je sin našega ljudstva ter vedel, kako se mora občevati s slovenskimi deklicami!

Med tem pa ko so se vaščanje in gospoda med seboj pogovarjali, začeli so že okrog po holmih in gorah goreti kresovi. Zdaj se je vzdignol vzadi nad Porečami velik plamen, in njemu na desno in levo kazali so se majhni ognji. Tam daleč na zahodu se je videla kakor zvezda goreča pičica; to je bil kres na visokem Dobrači. A kaj je pa to tam na vzhodu? Kakor da bi se goreča mesečna krogla vzdigovala izza ftastega Obirja, takov blišč je odseval z njegovega vrha. A to ni bila polna luna, ampak kres je plapolal ondi proti nebu, kažóč, da ni vrha, kamer bi ne nesel Slovence svojega ognja!

„Zdaj moramo pa tudi mi, dekleta in fantje, kres zapaliti,“ izpregovori Milko. „Kdo ga bode pa nocój ožgal? Tedaj ko sem še bil jaz mlad dečko domá, bila je med fanti in dekleti lepa navada, da je najkrasnejše in najljubeznivejše dekletje iz vasí zanetilo kres. In ako se je dobro ožgalo in je začel plamen takoj visoko švigati, bilo je to znamenje, da se ona deklica prihodnjo zimo srečno omoži.“

„To je rés, gospod Milko,“ klicale so zdaj deklice in fantje.

„Tudi jaz se še spominjam,“ pristavi Vogrinova sestra, „da se je lepa Blaževa Jelica še tisto leto omožila, ko je bila na tem griči zapalila kres. In zarés takrat je kres gorel, kakor da bi bil človek hišo zažgal. Takega ognja kakor tedaj nismo že dolgo videli!“

Vsi fantje in dekleta pritrjujejo tej opombi in začnejo se med seboj posvetovati, kdo bi naj nocój zanetil kres. A posvetovanja je bilo hitro konec. Zakaj le éno dekletje bilo je v celej družini, ki je vse očarovalo s svojo lepoto in ljubeznivostjo!

Iz posvetovalnega zbora stopi brhek mladeneč, sin Vogrinovega sosedá, naznanjajóč gospodi, da so vsi fantje in dekleta enega glasú in mislij: „Ta čast pripade nocój le milostljivej gospici Olgi!“

Gostje se kar začudijo, da je gospico Olgo doletela ta visoka čast, vzlasti se je pa Vogrin veselil, da so se njegovi vaščanje s to volitvijo tako dobro obnesli. A tudi Olgi samej je ugajala ta poslavitev. In zdaj je ona z gorečo plamenico zanetila kres na štirih oglih, radovedno čakajoča, kako se bode kazalo prorokovalno znamenje!

Kakor bi trenol, bila je vsa gromada v ognji. Začelo je prasketati in pokati, plamen švigati in plapolati, kakor da bi sama smola in olje gorelo. Ogenj je rasel višje in višje, žar se je vzdigoval visoko proti nebu, in kakor rakete letéle so kvišku iskre iz plamenečega morja. Okoli stoječi fantje pa so med tem vriskali, dekleta in drugi pa častitali gospici Olgi na dobrem znamenji!

Tako so častili nekđaj v poganskej starodavnosti Slovani svoje solnčno božanstvo ter molili žrtvujóč, da jim milše solnce posije. A tudi danes se obrača marsikteri Slovenec, sežigajóč svoj kres, v tihej molitvi do pravega Boga, da bi nam skoro boljše solnce kakor zdaj sijalo!

Takega kresa še ni videlo Vrbsko jezero, kakoršnega so imeli nocój Doljani. Daleč na strani stojé občudovali so gostje ta krasni ogenj. A tem bolj so se še zavzemali, ko jamejo fantje goreča kolesca kvišku metati ter kotaliti s hriba, med tem ko deklice plesaje narodne pesni pojó!

Gospá Skenovska in Olga se niste mogli teh prizorov dovolj nagledati. Bili ste dr. Vogrinu prav hvaležni, da ju je k tej narodnej svečanosti povabil. Gotovo bi se i baron Robert ne bil kesal, ko bi bil k sežiganju došel, ali on si je rajši kresove prav sam iz Poreč ogledaval. Pri tem pa je tudi on imel kres nad Dolami izmed vseh za najlepšega, nevedóč sevéda, da ga je zanetila Olga v Vogrinovem društvu.

Ko je on tako v noči sam hodeval po sprehajališčih, premišljujeó svojo bodočnost, peklo ga je nekaj v srci. To je bila ona strašna bolezen, katero imenujemo ljubosumnost. Zagrenilo mu je življenje, in v teh bolečinah in ljubosumnih borbah grozil se je nad Vogrinovo prisiljenostjo, ki mu hoče izneveriti bodočo nevesto. Nehoté in nevedóč kaj dela, podá se na obrežje, stopi v čoln ter vesla v temi vèn na široko jezero.

Pri kresu v našej družbi pa je postajalo veselje tem živahnejše. Vogrin je bil ta večer oskrbel za fante in deklice nekaj pijače, gostom pa je njegova mati s čajem in skromno večerjo postregla.

Med petjem in govorjenjem je bil čas hitro potekel. Tudi ogenj je začel pojemati, in okoli in okoli že ni bilo nikjer nobenega kresa več videti. Vse to je kazalo, da je že pozno, in rés bilo je tričetrt na ednajst. In zdaj se vsa družba takój na odhod pripravi.

Polagoma so korakali naši gostje navzdol proti Vogrinovemu domu. S plamenicami so si morali svetiti, kajti temno je bilo kakor v rogu. Le zdaj pa zdaj je pot razsvetlil blisk, prihajajóč sèm od Karavanskega gorovja, kjer so se bili med tem nakupičili hudourni oblaki. Bliskanje je postajalo gostejše, močen veter potegne in — ugasne vse plamenice! Gospá Skenovska in Olga zakričite, kajti še hujsa tema sledila je svetlej luči, ter se oklenete svojih spremljevalcev, gospá dr. Sirnika, Olga pa — Milka Vogrina.

Tako je korakal Vogrin z Olgo, svojo roko v njenej roki držéč, in dvoje srečnih src se je spajalo v teh trenutkih. Olga je zdaj prvokrat čutila, kako je pritisnol Vogrin njeno roko na svoje ljubeče sree, ter spoznala, da jo rés ljubi. A tudi Vogrin je videl, da mu Olga roke ne odteguje; in ko mu je rekla, da bi se ona nikjer in nikdar nočne teme ne bala, če le stopa na njegovej strani in pod njegovim varstvom, rodi se v Vogrinovej duši radostna misel, da čuti njeno srce gorečo ljubezen do njega. In v tej blaženosti sklene on, da se hoče boriti za svoje hrepenenje, da si hoče pridobiti deklico, za katero gori njegovo srce, naj tudi bliska in grmf, treska in bučí, da se trese zemlja in gore majejo. Tu je pozabil Vogrin na svoj stan, na svoje uboštvo, na svojo ničnost! Te

trenotke se je čutil močnega, nezmagljivega, a vendar se je pretresel, ko pri tej priči zabliška in zagrmí, da je vid in sluh jemalo!

Blizu je že bila nevihta, ko dospje družčina do Vogrinove hiše. Tu si zopet plamenice ožgó ter hitijo k jezeru, da bi veslali domú. Ali glejte, jezero je gnalo tako valovje, da se je vse penilo. Dr. Sirknik in Rihard poskusita sicer, ali bi bilo mogoče veslati prek razljučenega vodovja, a njun čoln vržejo hitro valovi na obrežje, in malo da ga niso raznesli. Povrh pa še začne hudo liti, bliskalo je in treskalo, da je bilo groza. Družba se mora torej na vsak način vrniti nazaj na Vogrinov dom.

Kakor pa ljubeče srce nobene težkoče in nezgode ne pozna, ako ima le zaželeno bitje v svojej bližini, tako je bilo tudi z Olgo in Vogrinom. Ne da bi bila tožila o nevihti in hudej plohi, veselila sta se še le nad tem naključjem ter si mislila, da pospešuje sama božja previdnost njuno ljubezen! Radostno in smeje se korakata za ostalo družčino. Živahni njun pogovor ovajal je veliko medsebojno nagnenost in kazal njuno srčno ljubezen. Milko skuša zdaj s svojo suknjo ogrniti Olgo, da bi jo prehudemu dežu ubranil, ter jo stisne bližje ná-se: kar hudo zabliška, in svetloba nekaj sekund trajajoča odkrije ljubečo dvojico — bistrim očém barona Roberta, ki je prežal za grmovjem ob potu!

Robert je bil veslajóč po jezeru sklenol, da hoče opazovati, kdaj in kako se vračajo Skenovski z Vogrinovega doma. Nevihta ga je pa dohitela na sredi jezera. Valovi ga ženejo na nasprotno obrežje, in tu izstopi. Zdaj si poišče kraj, kjer so imeli Skenovski privezan svoj čoln. Tu pričakuje na skrivnem njihovega prihoda. A ko se vrnejo nazaj, stopi ob potu za grmovje, da bi slišal, kaj govorita Olga in Vogrin. Njune besede pa so mu vse ovadile. Olge še ni videl nikdar tako vesele in zgovorne kakor nocój v Vogrinovej družbi. In ko mu je dolgotrajni blisk kakor navlašč odgrnol temno zagrinjalo raz ljubeče dvojice, tedaj je bila pa tudi polna kupa njegovega trpljenja! Jedva se je premagoval, da ni skočil kakor razjarjen lev na svoj plen, zdrobil svojega sovražnika ter odtrgal njegovim krempljem nežno golobico. Zbal se je sevéda drugih moških spremljevalcev, dr. Sirknika in Riharda, ki sta hodila pred njima z materjo. Zatorej se pa zarotí pri vseh dobrih in zlih duhovih, da se hoče nad Vogrinom maščevati in ga pri prvi priložnosti kakor gada uničiti!

Celó premočena je prišla vsa družčina pod streho. Tu so dolgo čakali, da se izvedrí, a bilo je zastoj. Tudi baron Robert, ki je zasledoval ljubečo dvojico do Vogrinovega hleva, moral je stopiti pod streho. Vlegel se je potém tja v pojato na listje, kjer je počival, dokler ga ni vzdramilo petelinovo petje!

Ura je že odbila cno po polnoči, a dež ni prenehal. Družba se odloči, da prenoči na Vogrinovem domu. Milko je prepustil svojo sobo

gospé Skenovskej in Olgi, njegova mati in sestra pa ste se iz svoje sobe umaknoli Rihardu, dr. Sirkniku in Milku. V kratkem je vsak na svojem mestu počival, a zvonaj je še vedno bliskalo in grmelo, da so klepetale šipe na oknih.

Kakor pa človek dostikrat ne more zaspati, kedar v nenavadnej postelji leži ter v tujej hiši prenočuje, tako se je godilo nocój tudi Olgi. A povrh jej še pa tudi niso dale spavati srčne rane. Dolgo je premišljala o svojej osodi, o Vogrinovej ljubezni, ter uganjala, kako bi se moglo uresničiti njeno hrepenenje. Vse misli in čuti, ki so jo navdajali zadnjič domá na Dunaji, prešinoli so njeno dušo tudi nocój, in razburjeno, ljubezni polno srce ni moglo mirovati. Da si pa glavo in srce malo ohladi, napravi si zopet luč, ko je že mati trdno spavala, in išče po miznici knjige, da bi si čitajóca misli pregnala.

In glej, kmalu jej pride knjižica v roke. A kaj je to? Odpre, pogleda, čita. Nezapopadno jej je vse. Kaj je to? — Bil je dnevnik, v kterega je zapisaval Vogrin svoje čute, žalostne in vesele!

Olga je dolgo brala, marsikaj večkrat čitala. Včasih se jej je solza utrnola, zdaj jej je zopet srce same radosti hitrejše bilo: Deklica je čitala, kako nesrečen je Vogrin, odkar ljubi — svojo Olgo. Nocój je spoznala, da se ni varala o Vogrinovej ljubezni, in zdaj je tudi upala, da se uresniči njeno hrepenenje.

V teh blaženih mislih in upih pa je deklica zadremala, dnevnik na prsih držéč, ter spavala sladko, dokler je niso vzbudili zlati solnčni žarki!

(Dalje pride.)

Tvoj sem, Slava!

Kar so me rodili mati mila — Tvoj sem, Slava!
 In dokler me zemlja bo nosila — Tvoj sem, Slava!
 Ako me zahtevaš v boj krvavi med vragove,
 Volja Tvoja bo se izpolnila — Tvoj sem, Slava!
 Tebi rad darujem, kar imam in kar zamorem,
 Svoje vse moči in opraviša — Tvoj sem, Slava!
 Zadnje v smrtnem boji strašnem te besede
 Usta moja bodo govorila: — Tvoj sem, Slava!
 O da mi nebó bi željo srčno izpolnilo,
 Da slovanska zemlja bi me krila — Tvoj sem, Slava!

Tone.

Milko Vogrin.

Novela. Spisal dr. Stojan.

(Dalje.)

VI.

Viharnej noči sledilo je lepo, jasno jutro. Zrak je bil čist in prozoren, gore brez megle. Kakor novorojeno pozdravljalo je solnce vso naravo, ki je oživljena po deži veselo vzdigovala iz nočnega spanja svojo glavico. Dežnica je bila hitro potekla v razpokano zemljo, in zjutraj ni bilo videti mlake. Le velika rosa je visela na rastlinji, in ako si se zadél ob košato drevesce, stresla se je z njega in zmočila te. Po logu pa so žvrgolele ptičice svojo juterno pesen, in veselje je polnilo človeku dušo in sree, ako je slišal to izborna pevska harmonijo.

Solnce je ravnokar začelo zlatiti najvišje vrhove Karavanskih gorá, ko stopi — baron Robert iz Vogrinove pojate. Kakor tihotapec pogleduje okoli, ali ga nikdo ne vidi stopajočega navzdol proti Vrbskemu jezeru. Najprej si poišče mesto, kjer je bil čoln Skenovskih privežan. Tú pa si vse na tanko ogleda, kakor da bi bil kaj izgubil. In rés tam ob potu pri grmovji, kjer je videl sinoči v blisku Olgo in Vogrina, zapazi nekaj belega. Bila je žepna ruta z zobci ozaljšana, in na njej si bral vezeno imé: Olga. Hlastno pobere Robert to dragocenost in shrani jo. Potém pa stopi nagloma v svoj čoln ter vesla proti Porečam.

Domú prišedši, ne da bi bil šel Robert počivat, preobleče se ter gre na sprehod. Hotel je videti, kdaj in kako pridejo Skenovski domú.

Solnce je že plavalo visoko na nebu, ko zapazi od daleč znan čoln. Bili so v njem Skenovski in dr. Sirknik, ki je veslal. Lahko je bilo Robertu pri sreci, ko ni videl med njimi Vogrina. Skrivši je opazoval, kako so vsi še v mokrej in zgnetenej obleki, stopivši iz čolna, hiteli po vrtu domú, da bi jih nikdo ne videl.

Ko so došli Skenovski do ville, kjer se dr. Sirknik od njih poslovil, napoti se Robert počasi v bližnjo kavarno k zajutreku, kajti bilo je že osem. Zvunaj na vrtu použil je svoj zajutrek, kakor je bila sicer njegova navada. Drugekrati je imel družbo, a danes vjutró bilo je premokro; občutljivi gostje zajutrekovali so rajši v dvorani. Tudi upokojenega konjiškega stotnika, grofa Randiča, pričakoval je zastonj danes Robert. S tem se je bil namreč v kopeli do dobra seznanil, kajti bil je njegov rojak in enakega stanú.

Pri zajutreku imel je tedaj naš baron, ker je bil sam, mnogo prilike, premišljevati o svojih načrtih. Najbolj pa ga je vznemirjalo to, da ne

dobi od gospoda Skenovskega nikakega poročila. Začel se je bati, da bi se ne bilo pismo izgubilo.

„V sredo večer sem pisal, in danes je že pondeljek,“ premišljuje nevoljno Robert. „Kaj pomeni to? V soboto bi že bil moral dobiti odgovor, a še danes v pondeljek ga ni. Na vsak način mi hoče Skenovski odločno poročati ter mi naznaniti konečni rezultat!“

S tem se naš gost potolaži ter še ostane nekaj časa v kavarni. A ker le ni nobenega znanca na dan, hoče oditi, a zdaj pride pismonosec. V naglici ga popraša, ali ima kaj zá-nj. A ko mu pa ta pové, da je danes nekaj tu za gospoda barona, ali pismo je že oddal slugi, zdirja Robert nagloma domú.

Ves brez sape stopi v slugino sobo, a ko ga ne najde v njej, začne kleti in rotiti se nad strežajem. Povsod ga kliče, a ne more ga priklicati. Slednjič pa ta vendar prihiti, sam nevoljen, da ni mogel nikjer najti svojega gospoda. Iskal ga je namreč s pismom okoli po sprehajališčih, a zasledil ga je še le v kavarni, od koder je bil baron ravno pred njim odšel.

Hlastno in strastno seže Robert po pismu. Pogleda naslov, bila je pisava gospoda Skenovskega. Ves vesel raztrga ovitek ter bere. Beróč pa hodi sem ter tja. Zdaj postoji in mrmra, zdaj udari z roko po pismu, vmes pa tudi zakolne.

Gospod Skenovski mu je zaráš danes pisal. Poročal mu je, da je prejel od njega v četrtek pismo, v petek pa že šel h gospodu ministru, a ni ga našel domá; kajti pred dvema dnevoma odpeljal se je v kopel Toplice na Hrvatsko. „V soboto pa se snidem z gospodom referentom v nekej družini,“ nadaljuje Skenovski v pismu, „in tu ga vprašam, kako je kaj s prošnjo Vogrinovo. Povém mu nató, kakov političen nasprotnik je ta mož, ter pristavim, da bi ne bilo previdno in modro, ako bi se takemu človeku podelila državna služba. Gospod referent je obžaloval, zakaj mu nisem tega prej povedal, kajti zdaj je že izročil vse predloge gospodu ministru. Sicer pa ne vé na pamet, ali ima Vogrin kaj upanja ali ne. Hoče mi pa sicer sam takoj poročati o Vogrinovej zadevi!“

Toliko sem zvedel po gospodu referentu. V nekterih dneh pričakujem daljših in odločnih naznanil; o njih pa poročam ali neposredno Vam ali pa svojej gospó.“

Te novice niso sevéda baronu ugajale, tem manj zadovoljile ga. Spoznal je iz njih, da ni s svojo denunciacijo in lažjo ničesa opravil. Bil je malo da ne prepričan, da se Vogrinu prošnja usliši.

Ta misel kakor dogodki zadnje noči niso dali mirovati Robertu. Črv hude ljubosumnosti glodal je v njegovem sreči. On je začel hujšati. Postajal je bolj tih in zamišljen. Prejšnja veselost ga je zapuščala.

Znanci in prijatelji pa so ga popraševali, zakaj na enkrat tako sam zá-se živí, in kaj mu je, da je otožen.

Taka vprašanja bila so pa Robertu neljuba. Začel se je tedaj še bolj svojih tovarišev v kopeli izogibati. Tem gošče pa je zahajal v mesto Celovec, da bi se ondi razvedril, a bilo je vse zastoj. Kamer koli je šel, povsod ga je spremljala ona nočna podoba, da je Vogrin objel — Olgo, njegovo bodočo nevesto. Povsod ga je vznemirjala slutnja, da mu odreče Olga roko in srce. Temu pa se je še pridružila strašna misel, kako se naj nad Vogrinom maščuje ter ga uniči. Čim dalje, tem potrebnejše se mu je dozdevalo, da ga mora celó s pota spraviti, ako si hoče utrditi svojo lastno srečo. Zdaj pa ko mu je bil Skenovski poročal, da je njegovo prizadevanje na Dunaji celó zastoj, pa je sklenol neovrgljivo, da se nad Vogrinom maščuje ter v kratkem uniči svojega tekmeča. In ta maščevalna misel in skrb ga je celó prevzela. Z njo se je bavil noč in dan, dokler ni našel pravega načrta. Prej pa nego izvrši svoj hudobni naklep, pa še hoče govoriti z Olgo, razodeti jej svojo ljubezen ter jo prositi roke in srea!

Za Olgo in Vogrina bilo se je začelo od večera, ko sta netila kres, novo in srečno življenje. Kakor je hodil junak Črtomir oslajat si ure in dneve svojega življenja k Bogomili in njenemu očetu, kakor je on vnet srečne ljubezni obiskaval osredok Blejskega jezera, kjer je bilo domovje izvoljenej devici njegovej: . . . tako je zahajal sedaj tudi Vogrin k Olgi in njenej materi, iskaje v njenem društvu svojo kratko srečo. Ni bilo dneva, ko bi ne bil videl Vogrin svoje izvoljene. Ali ta blažena sreča ni cvetela Olgi in Vogrinu celo leto kakor Črtomiru in Bogomili, ampak le teden dnij!

A tudi drugim je bilo nastopilo novo življenje. Vogrin in dr. Sirknik sta delala družbi mnogo zabave. Danes se je napravil večji izlet, jutre so šli na lov, ta ali oni večer se je ribilo na jezeru. Tako je prinašal vsak dan kaj drugega in zanimivega. Dnevi so tekli kakor ure. Kratke noči bile so mladini celó predolge, zatorej so se večkrat, igrajoči pozno v noč, razveseljevali v utici na vrtu.

Baron Robert je pa vse to ali sam ali po svojem slugi opazoval. Včasih se je tudi osebno pridružil naši gospodi, ali dolgo ni ostajal v druščini, rekóč, da ni zadnji čas nič kaj pri zdravji. Obiskaval pa je Skenovske skoro vsak dan, in sicer predpoldnem. Tedaj so bili Skenovski sami, zakaj Vogrin je k njim navadno še le popoldne zahajal. A mudil se je Robert le kratko časa pri njih, največ po pol ure. Olga se je vedla proti njemu ljubeznivo kakor proti domačemu prijatelju, ali v daljše in skrivnostne razgovore se ni nikdar spuščala z njim. Saj pa ni tudi sama občevala z Robertom, temveč vedno sta bila navzoča ali Rihard ali pa mati.

Baron Robert ni hotel pretrgati prijateljske zveze s Skenovskimi. Zakaj le tako je imel prilike, opazovati Olgo samo in tudi nje mater. A tu ni našel nobene izpremembe. Vse je bilo kakor prej, o Vogrinu pa se ni govorilo nikdar. Le tedaj se je omenjal on, kedar je nanesla govorica na kres in da so morali potém vsled hude nevihte spavati na Vogrinovem domu. Robert se je pa delal pri tem, kakor da bi o vsem ničesa ne vedel, in tudi rute še ni bil nazaj dal. Iskal je namreč za to lepše priložnosti, hotéč z Olgo samo naravnóč in odkrito govoriti. In to se mu je tudi posrečilo v kratkem in nenadoma.

V četrtek popoldne sli so Rihard, dr. Sirnik in Vogrin na lov v bližnji gozd vzadi nad Porečami proti Blatogradu. Tudi barona so bili povabili, ali on se je s tem izgovarjal, da ni celó zdrav. Kmalu po kosilu ob dveh odrinoli so mladi loveci. Olga in mati ste ostali sami domá. Bila pa je njuna navada, da ste se hodili vsak dan ob štirih popoldne kopat. To je vedel tudi Robert. Zatorej ju je zasledoval, ali greste tudi danes obedve ob istej uri v kopel ali ne. In glej, danes je šla mati sama. Olga je ostala domá, rekóč, da jo glava boli, in tedaj se ne upa iti kopat. Ali to bil je le prazen izgovor!

Vogrin je namreč prinesel véčeraj Olgi v nemškem prevodu rusko novelo, da jo čita. Bila je to izvrstna in zanimiva novela: *Stotnikova hči* (Kapitánskaja dóčka) od znanega ruskega pisatelja Aleksandra Puškina, kterege je v osemintridesetem letu njegove starosti (1837) zadela krogla barona Anthès-a.

Olga je začela to novelo takoj danes predpoldnem čitati. Radovedna je bila, zakaj jo dr. Vogrin tako hvali in priporoča, naj jo ona bere.

Ob štirih popoldne bila je Olga že dočítala deseto poglavje, kjer se bere tó-le:

„Rajši bi umrl, nego Marijo Ivanovno prepustil Švabrinu,“ vzklikne celó divje Peter Andrejič Zdaj nagne glavo, obup se ga loti, a na enkrat ga prešine sréčna misel. Kaj pa je bilo to, zvé čitatelj iz sledečega poglavja“

Do todi je bila dočítala Olga, ko prispe mati rekóč, naj se gre kopat. A deklici ni bilo materino vabilo po volji; preveč jo je zanimalo sledeče poglavje. Zatorej se izgovarja, da jo boli glava, in kopel bi jej menda dobro ne déla. Mati gre tedaj sama, in to je bil Robert takoj zapazil.

„Olga je zdaj sama domá,“ mrmra baron ugibaje, ali bi jo šel obiskavat ali ne. Zdelo se mu je, da je sedaj zá-nj najlepša prilika, da govori z njo na samem. Célo uro bi lahko porabil v to, da jej svoje srce razkrije in razodene svoj namen.

A zopet mu šine v glavo, da utegne Olgo ostrašiti, ako jo tako

nenadoma obišče. Morda bi se še pred njim celó potajila, kakor da bi je ne bilo domá!

Tako premišljujóč zagleda Robert na enkrat od daleč, da stopa po Skenovskem vrtu lepa, visoka ženska postava. Bila je gospica Olga, ki je solučnik v roki drže stopala, novelo čitajóča, po vrtu proti gozdiču. Tam na znanej nam klopici pa se je vsedla, hlastno dalje beróča.

Že dolgo ni Olge nobeno berilo tako zanimalo, kakor ta povest, katero jej je bil priporočil Vogrin. A zakaj? — Zató ker je vse, kar je čitála v noveli, obračála ná-se. Domišljála si je, da je njena in Vogrinova osoda enaka osodi Marije Ivanovne in Petra Andrejiča. Najbolj se jej je pa sevéda dopadalo, ko vzklikne Andrejič, častitelj Marije Ivanovne, da rajši umrje, nego prepusti izvoljeno devo svojemu tekmeču! Nehoté jej pride pri teh besedah na misel: „Bi li storil to tudi Vogrin — zá-me, za svojo Olgo?“ In s to mislijo v duši zasleduje dejanje v sledečih poglavjih.

Ne ozrši se niti na desno niti na levo, brala je Olga dalje. Čutila je globoko v srce osodo Marije Ivanovne. In ko je zvedela na konci trinajstega poglavja, da sta dva vojaka odvedla Petra Andrejiča, njenega ženina, uklenenega v mesto Kasan, bilo jej je težko pri sreči, in roki spustivši na krilo, vzkliknola je, mirno pred se gledajóča:

„Uboga sirota Marija Ivanovna! Koliko morata trpeti ti in tvoj ženin!“

„Kdo mora trpeti,“ odvrne nagloma moški glas. Olga se obrne in na njenej strani stoji — baron Robert. Deklica se ga hudo prestraši, a zopet se hitro ohrabri, menéč, da jej ne more baron zvonaj na prostem storiti nič krivega.

„Kaj ste čitali, gospica Olga, da Vas je tako užalilo,“ začne zdaj baron Robert, priklonivši se jej v pozdrav.

„Jaz čitam Puškinovo novelo: Stotnikova hči. Osoda dveh ljubimcev v tej noveli segla mi je tako do srca, da sem zarés žalostna. V globino moje duše usmili se mi deklica in nje ženin, kterega so kakor razbojnika v železnih verigah odpeljali v daljno mesto.“

„To je res žalostno,“ odvrne Robert, „ako izgubi nevesta svojega ženina. Ali pa Vam to ne seže v dno srca, ako izgubi ženin svojo nevesto?“

„To je ravno tako strašno, in jaz omilujem obá.“

„V tem kažete pač jako nežno srce,“ pristavi porogljivo Robert. „Ali Vam, gospica Olga, usmilijo se le ljudje v novelah in povestih, a v dejanskem življenji ne!“

„Jaz čutim enako za vse. Domišljuje si namreč, da se je to, kar berem, zarés dogodilo; in jaz trpim tedaj z osebami, kakor da bi jih poznala. Meni se sploh vsak človek usmili, kterega zasleduje nezasluzena, nemila osoda!“

„Temu se držnem oporekati, gospica. Jaz poznam nekoga, ki v dejanskem življenji mnogo trpi, a Vi nimate zá-nj nobene milosti.“

„Usmiljenje imám gotovo z njim, ako le vém za njegovo trpljenje. Drugo vprašanje pa je to, ali mu morem pomagati,“ odvrne Olga pre-mišljeno na rezko opazko Robertovo, o ktorej je vedela, kam ona méri.

„Tudi pomagati mu morete, ako le hočete,“ pristavi odločno Robert.

„Vse storim, ako morem; le povejte mi, kdo želi moje pomoči in milosti!“

Po teh besedah poprosi Robert Olgo, ali se sme vsesti zraven nje na klopico, kar mu gospica sevéda takoj, če tudi ne rada, privoli.

Zdaj jej Robert najprej naznani, zakaj jo je tukaj v tihem prirodnem svetišči obiskal. Želi že namreč dolgo na samem z njo govoriti. Naj mu tedaj te prisiljenosti ne zameri, in naj mu žrtvuje nekaj časa, da jej vse, kar mu je na sreci, razodene.

Iz teh besed je Olga takoj spoznala, kaj ga je privedlo k njej, ter si misli: „Danes si hoče gotovo izprositi mojo roko ter me vprašati, ali hočem biti njegova!“

Zdaj pa je začelo deklici srce od samega strahú hitreje býti, in ne- navadna rudečica se je razlila po njenem obličji. A vendar se opogumi ter sklene, baronu na vsa vprašanja odločno in odkritosréno odgovarjati.

„Slobodno Vam, gospod baron, da mi poveste, kar Vam je na sreci,“ odgovori tedaj Olga na Robertove besede.

„Dobro Vam je znano, gospica, zakaj sem prišel v Poreče v Vaše obližje. Vi veste, zakaj Vašo rodbino in Vas tolikrat obiskujem. Vi raz- vidite, zakaj se Vam, gospica, približujem, in davno ste že ugonili moje namene. Vse to Vam je znano, a proti meni se delate, kakor da bi ničesa ne vedeli o tem. Dà še več, Vi se mene celó izogibljete! Moja družčina Vam je neljuba in — celó zoperna.“

„Vi o tem preostro in krivo sodite, gospod baron,“ odvrne Olga mirno, a videti jej je bilo, da se komaj premaguje.

„Odkar Vas je bil grof Konarski z gospó grofinjo obiskal,“ na- daljuje Robert, „izpremenilo se je mnogo pri Vas. Vaša družčina se je pomnožila. Drugi, tuji ljudje postali so Vam — ljubši od mene, in to me boli.“

„Da bi bili našej rodbini tuji ljudje ljubši kakor Vi, gospod baron, to ni rés, in jaz tedaj tudi ne vém, kaj bi Vas bolelo v srce,“ odgovori Olga v tla gledajoča. A čudila se je, da je baron Robert v svojem go- vorjenji tako miren; kajti o drugih prilikah kazal se je bolj razburjenega. Tresla se mu je pa beseda, in poznalo se je naravnóč, da vidno zatajuje svojo strast.

Robert je sevéda danes navlašč z Olgo prav mirno in nežno govoril, menéč, da bode pri njej z dobrimi in lepimi besedami še največ opravil.

Premagoval se je, zató da bi deklici sree omečil ter se jej tako bolj prikupil. Tedaj nadaljuje polagoma:

„Blagovolite mi, gospica, da Vam razkrijem vse svoje misli in namene! Dospevši v Poreče imel sem preveliko srečo, spoznavati Vas, gospica, bolj na tanko. V svojem prvem obnašanji proti Vam bil sem se malo prenaglil, a zapeljala me je bila zgoli ljubezen do Vas. Zatorej mi odpustite moj nepremišljeni greh!

Čim dalje ko sem pa Vas spoznaval, tem bolj pa je klilo v mojem srei spoštovanje do Vas. V Vas sem našel veliko izjemo ženskega spola, v Vas vidim utelešen oni uzor ženskega sveta, ktereга že od nekdaj iščem in cénim. Od dne do dne sem Vas torej bolj častil, povzdigoval in — ljubil!“

Olga se pri tem govoru ne gane. Kakor prej gleda tudi zdaj nepremično pred se. Robertove besede bile so jej malovažne. Ona je mislila na blagodneči glas svojega Milka, ki jej edini pretresa z radostjo sree! Ker torej Olga molči, nadaljuje Robert:

„Čutil sem, da sem bil srečen v Vašej družčini. Že sem Vas bil mislil vprašati, ali je našla moja nagnenost odmev v Vašem srei, že sem Vas hotel prositi, da mi rečete, ali mi morete slediti na moj dom — kot nevesta, kot moja žena, že sem bil sklenol razkriti Vam, da je moja sreča le od Vas odvisna in da zamorete le Vi osrečiti mene in mojo rodbino: vse to sem že hotel storiti, a kar na enkrat se izpremeni — Vaše sree! V mojej duši se je rodila strašna slutnja, da ste mi svoje sree odtegnoli, in od istega časa ne najdem več sreče ne mirú! Polotila se me je huda bol. Mojo dušo pretresa ljubosumnost. Ne morem se več premagovati, in moja velika ljubezen do Vas prisilila me je, da Vas zdaj tu motim

Ali moj sklep je končan. Danes mi morate povedati, ali mi je Vaše sree udano ali ne. Reči mi morate tákoj tú, ne izpustim Vas prej, ali smem upati, da mi poklonite roko, če prosim pri očetu za njo. Govorite Olga! Recite mi odkritosrčno, kako čuti Vaše sree do mene!“

„Dà gospod baron, biti Vam hočem odkritosrčna,“ odgovori mrzlo po dolgem molčanji Olga. „Vaše današnje vedenje zdi se mi čudno, predrugáčeno. Tako še niste nikdar govorili z menój. Kako celó drugače vedli ste se prej! Niti ene nežne, niti ene ljubeznive besedice niste imeli za me. V vsakej Vašej besedi kazala se je ošabnost in preziranje vsega, kar ni Vašega stanú in plemstva. Ne smete se torej čuditi, da me je Vaše vedenje bolj odvráčalo, nego vabilo ná-se. Nikdar se nisem mogla spoprijazniti z mislijo, da bi se mi nekdaj utegnolo kazati, kako sem le po milosti svojega soproga došla v kroge ogerskih magnatov, kamer po svojem rodu ne pripadam.

Razven tega pa se je pokazovalo, da postaja navzkrižje najinih idej in nazorov o življenji in svetu tem večje od dne do dne. Najino mišljenje ovaja v vsem in vsakem druge naglede. Najina značaja sta si tako različna, tako nasprotna, da se ne moreta nikdar družiti v srečnem skupnem življenji. Tedaj lahko razumevate, gospod baron, zakaj ni našlo moje srce v Vas nič vabljivega zá-se, in le zatorej se Vam zdi, da se je ono izpremenilo!“

Robert se je, poslušaje Olgino očitavanje, jedva premagoval, da ni pokazal svoje prave nravi in razburjenosti. Mislil si pa je: „Zvite so kakor kače te ženske, a kažejo se v golobjej nežnosti. Kako lepo in odkritosrčno izvaja vse uzroke, zakaj mi ni udana! In sevéda vsemu sem le jaz kriv, moje plemstvo in vedenje! A kaj hoče z značajem? — Večje fraze ni, kakor je ta beseda, ktero vsak po svojem merilu tolmači. A hočem jej trdno stopiti na prste, da me nikdar ne pozabi.“ Zatorej jej takó-le odgovori:

„Vaše srce, gospica Olga, se ni le izpremenilo, ampak ono se je meni celó odtujilo. Ali jaz vém dobro, zakaj. Ker se Vam ne dobrikam, ker Vam ne dvoranim, ker se Vam ne uklanjam, kakor ljudje brez stanú in službe, zategadel Vam moje vedenje ne ugaja. Ker Vam ne hlapčujem kakor drugi, oponašate mi ošabnost!

Vi govorite tudi, da so si nasprotni najini nazori! — Vam sevéda ni povšeči, ako se drznem oporekati Vam; ali jaz storim to vse iz lastnega prepričanja in lastnih izkušenj. Jaz ne zatajujem svojega mnenja kakor drugi, ki si ne upajo govoriti drugače, kakor jim ukazujejo ženske — dobivše jih v svoje zanjke!“

„Pomislite, gospod baron, kaj govorite. Vi me žalite s temi besedami.“

„Dà pomisliti hočem v bodoče, kaj govorim, a ob enem tudi pomisliti, kaj delam, na kar ste Vi, gospica, celó pozabili,“ odvrne zbadljivo Robert ter nadaljuje: „Ker niste Vi, gospica, odkritosrčna v svojih besedah, hočem pa biti jaz! Vi ste se mi začeli odtegovati, odkar prihaja ta plebejec, oni domači učitelj pri grofu Konarskem k Vam. Ali ni to rés? Govorite!“

„Rés je, kar trdite. A kaj potém, gospod baron,“ vpraša ga Olga, težko se premagujóč, da ne vstane ter odide pustivši ga samega.

„Jaz hočem vedeti, kakšne razmere so med Vami in onim vsiljencem,“ trdi in zahteva zdaj Robert.

„In to zakaj?“

„Zató da zvém, pri čem sem jaz in Vaši stariši. Jaz hočem imeti gotovost, ki odločuje na dalje moje dejanje. Zatorej Vas vprašam celó na ravnost, ali ljubite rés onega tujca? Govorite resnico, gospica, sicer Vam to dokažem.“

„Kaj mi dokažete?“ vpraša Olga prestrašena.

„Jaz Vam dokazem, da je Vaše vedenje z Vogrinom nedostojno. Ono mi ovaja, da sta si Vidva kakor dva prsta na roki. Za mojim hrbtom se ljubkujeta in milujeta kakor ljubeča dvojica.“

„To je obrekovanje, grdo natolcevanje. S tem mislite mene ugnati, a motite se. Jaz vém, kaj je ženska dostojnost. Vi me je ne bode te učili; to ste že sami pokazali!“

Po teh Olginih besedah potegne Robert ruto, ki jo je našel ono jutro v Dolah, iz žepa ter jo pokaže Olgi, zmagonosno vprašajóč, ali je ne pozna.

Olga seže hlastno po njej in spoznavši jo reče: „To ruto sem izgubila oni večer, ko smo netili kres.“

„Ali pa véste, kje ste jo izgubili, gospica?“ vpraša hitro Robert in pogleda Olgo po konci, porogljivo smehljaje se.

„Tega ne vém.“

„A to pa vém jaz. Izgubili ste jo ondi, kjer Vas je bil Vaš sprem-ljevalec — objel in poljubil! Noč je bila temna, ali blisk jo je pogostoma razsvetljeval, kažóč mi ljubeče prizore!“

„To je nesramno, kar pravite, in grda laž. Sram Vas bodi, da zasledujete mene po noči ter mi po nedolžnem očitavate tako nedostojno obnašanje.“

„Pomirite se, gospica, in recite mi odkritosrčno, ali ni rés, kar Vam hočem zdaj povedati.“

In nató začjenja Robert pripovedovati, zakaj ni šel k sežiganju kresa, in kaj ga je gnalo pozno zvečer na široko jezero. Vse je na tanko opisal, kar je videl in opazoval. A potém mu je zopet Olga vse razložila ter dokazala, da ga je varal pogled: on je videl vse to le v svojej ljubosumnosti, v svojej razdraženej domišljiji. Ker je tedaj deklica trdila, da je vse to, kar je on pravil, le gola laž in obrekovanje, prosi jo Robert, naj mu prežene hude slutnje ter mu resnico pové.

„Nočem Vam resnice prikrivati,“ nadaljuje Olga. „Izmed vsega, kar ste Vi trdili, je le to rés, da zahaja dr. Vogrin k nam, v našo hišo. Mi se že dolgo poznamo. Jaz sem bila nekđaj njegova učenka in sem ga visoko cénila. Tudi zdaj še hranim v sebi spoštovanje do njega. Vse njegovo bitje mi je tako milo in drago, da ga ne morem sovražiti. A zakaj pa tudi, saj mi ni nič žalega storil!“

Zakrivati pa nočem, da me mika osobito njegov značaj. Vse njegovo dejanje in nehanje imá do mene nekaj vabljivega. Tudi se mi dozdevlje, da se moji nazori in ideje lepo ujemajo z njegovim mišljenjem. Vse mi kaže, da kraljuje neka harmonija med nama, ktere nisem med Vami in menój nikdar zapazila, kam li čutila.

Vse to je tedaj, kar me vabi k njemu kakor magnetna moč, in to odločnje moje dejanje. Kaj pa bi to bilo, tega ne vém. Ali je spoštovanje ali prijateljstvo ali — ali — ljubezen!“

Olga umolkne. Robert je povesil glavo. Ukrotila ga je za nekaj trenutkov Olgina mirnost, s katero je ona tako odkrito in nedolžno govorila o svojej srčnej nagnenosti. Vse je bilo tiho kakor v grobu. Le zdaj pa zdaj zbreneči mimo njiju bučela in sede na bližnjo rožico, da se nasrka sladkega medú. Tam v travi se oglašá čriček in cvrči vesel svojo pesen, a tu v grmovji zraven klopice zakriči senica, kakor da bi hotela ta dva človeka pokarati, zakaj se prepirata.

Po tem molku pa izpregovori najprej Olga, rekóč:

„Zdaj sem Vam, gospod baron, povedala vse, kar in kako čuti moje srce. Z Bogom!“

Po teh besedah pa vstane Olga ter hoče takoj oditi. A zdaj se vzdrami Robert iz svojih sanj ter pogleda tovaršici na ravnost v obraz. Njegovo oko pa je kazalo ljubezen in sovraštvo, odpuščanje in osveto!

„Blagovolite, gospica, še nekaj besed, predno se ločiva. Poslušajte mene, darujte tudi meni za nekaj trenutkov svoje srce,“ govori Robert mirno, a Olga vidi dobro, da se on jedva premaguje. Prsi se mu vzdigujejo, obraz mu je zdaj rudéč kakor kri, zdaj bled kakor stena. Strašen boj bije v svojem srci in tresóč se mrmra med zobmi sam zá-se: „Torej ljubezen, ljubezen!“ A vendar se zmaguje ter je miren in tih, krotek in pohleven!

Zdaj se usmili za trenotek Robert Olgi, a ta mu ne more pomagati. Ona ne gospoduje več nad svojim srcem. Podlegla je nepremagljivej sili zmagonosne ljubezni, ki ne pozna milosti in pomilovanja, bojujóč se za svoj uzor!

„Je-li torej moj up zastonj, Olga, in ne najde li moja ljubezen, moja gorka ljubezen v Vašem srci nobenega odmeva več? — Vi molčite!

Ali bi mi Vi dali roko, ko bi mi jo Vaš oče položili v tó-le desnico? — Vi ne govorite in gledate v tla!

Ali Vam ne pravi Vaše čuteče srce, da bi Vi mogli biti srečni tudi z menój? — Vi molčite! A kaj pomeni to?

Recite, kar Vam srce, le srce veléva. Ne bojte se me. Pripravljen sem — na življenje in smrt! Govorite!“

„Strašno vprašanje to!“ odvrne tiho Olga. „Ne mučite me do smrti, ne trgajte z žarečimi kleščami iz mojega srca oni čut, ki dela človeka srečnega. Ne silite me, da sem hinavka, da Vam dam roko brez srca, teló brez čuta! Ne storite me nesrečne in nezveste žene, ki sovraži možá, a ljubi — drugega! Oh moj Bog, kaj bode z menój?“

In pri teh besedah omahne nazaj na klop, pokrije sí z rokama obraz in začne ihteti. Tako je sedela nekaj časa, in solze, debelè solze

kakor jagode kapale so jej z žarečih lic. Okoli nje pa je zavladala skrivnostna tišina.

Dolgo si ni upala Olga pogledati na to stran, kjer je stal Robert. Misli si je, da še stoji on vedno zraven nje, a v tem se je motila. Olgin odgovor bil je Robertu dovolj. Srd njegov je prikipel do vrhunca. Čutil je, da bi se ne mogel dalje premagovati, ter se zbal, da bi se spozabil nad nedolžno deklico ter jej žugaje ovadil svoj naklep. Zatorej hiti, pustivši Olgo ihtečo na klopici, naglih korakov k svojemu čolnu ter vesla na jezero, da si ohladi razsrjeno dušo. In potem si poišče na onem obrežji kraj, kjer pristavlja Vogrin navadno svoj čoln, ter premišljuje vedno, kako bi izvršil svoje osveto. Tu si pomiri počivajóč razdražene živce.

Ko je prišel Robert proti večeru domú, čakal je že ná-nj njegov sluga. Imel je zá-nj naročilo od gospoda stotnika Randiča. Robertovi znanci v Porečah napravili so bili namreč danes popoldne izlet v Vrbo. Sluga je dobil povelje, naznaniti to gospodu baronu, ali ni ga mogel celo popoldne najti nikjer. Robertu je bilo to prav po volji, da ni danes zvečer njegovih znancev in prijateljev v Porečah. Tedaj lahko tudi on nocój izostane iz svoje navadne družčine, in zatorej si dá večerjo prineesti domú.

Sluga je imel danes prav masten večer. Gospodu baronu ni dišala niti jed niti pijača po tako razburjenem dnevu. Zatorej podari vso večerjo s pijačo vred svojemu Janóšu. Dà nocój je skušal baron svojega slugo celó upijaniti, namerjavajóč o tem in onem izprašavati ga. Ko se je že bil Janoš precej napil, vpraša ga nagajivo Robert, ali mu je v Porečah že kaj znanja in ženske družčine!

Sluga je bil kaj vesel, da imá priložnost, gospodu nadporočniku razkrivati svoje ljubeče srce. Takoj začčenja pripovedovati o svojem vasovanji pri Reziki, Vogrinovej sestri.

Robert je kar debelo gledal, ko mu sluga tako ognjevitó govori o svojej ljubezni in lepej Reziki.

„Prej je bilo veselo tukaj, ko še ni bilo onega vruga domá,“ nadaljuje sluga že dobro vinjen. „Ali zdaj je vse pusto, verjamite mi, strašno pusto, gospod baron. Le škoda je in kesam se, kolikor imam las na glavi, da mu nisem bil oni večer, ko me je izpod okna pognal, zdrobil njegovih suhih reber. Ali zató mi pride drugokrat v moje trde pesti, in tedaj mu Bog pomagaj! Tako zalega dekleta ne pustim meni nič tebi nič iz rok. Ta nepridiprav pa še bode skusil, kaj so ogerski fantje! Vrgel sem ga bil sicer že zadnjič, da je kar zaječal, alj črez nekaj dnij lazil je že zopet todi okoli po kopeli. Kakor se mi dozdevlje, gospod baron, stika ta človek tudi za ono lepo gospico pri Skenovskih! Že tedaj, ko je bil grof Konarski tukaj, videl sem ga, ko je z njo samo dolgo časa govoril na vrtu in v gozdiči.“

Zadnje besede so Roberta kar spekle, in misli si: „Glej ga, že moj sluga opazuje vse to, a jaz bi tega ne videl in ne vedel! Menda bode vendar kaj z mojim momkom, poskusimo!“ In nató jame slugo dražiti, kako velik strahopetec in norec je, ako se dá strahovati takemu človeku.

„Ali ne greš zdaj nikdar več vasovat k lepej Reziki, odkar je njen brat domá?“ vpraša ga navlaščé baron, rogaje se mu, da je tak plašljivec.

„Nič več, ker se bojim, da bi me zasačili in stepli.“

„Sram te bodi,“ odvrne Robert. „Zakaj ga pa ti ne zasačiš in zbiješ, potem pa kar v jezero vržeš. Saj ga ni škoda, ako ga ribe požró in raki očépljejo; bodo vendar bolj mastni in debeli! Živa duša ne bode popraševala po njem, a ti lahko nató brez skrbi zahajaš k deklici!“

„Tu imate prav, gospod baron,“ odgovori sluga malo premišljujóč, „ali ubiti ga, to vendar ne gre!“

„Zakaj bi ne šlo? Kaj pa v vojski! Tam ubije človek človeka kar tako, če mu tudi ni nič hudega storil.“

Dolgo sta se potem gospod in sluga pogovarjala o tej stvari. Konečno se je pa toliko dognalo, da napade sluga Vogrina veslajočega po noči domú, in sicer blizu tam, kjer on navadno pristavlja svoj čoln.

To mesto je prava luka. Dve veliki pečini segate ondi precej daleč v jezero. Sredi med njima je strašna globina, ali obrežje je prav dobro zavarovano na obeh stranéh. Valovi ne morejo ondi poškodovati čolnov, in zatorej se radi pripenjajo tam. Ako pa na jezeru ob kamenitej steni prisloniš svoj čoln, ne vidi te nikdo, bodi si tudi svetla noč. Obrežje je namreč z velikim drevjem obrasteno, ki celo luko s temno senco pokriva. Zategadel pa morajo čolnarji stojé veslati v to zatišje, da ob pečino ne zadenejo. Če pa veslárja, v čolnu stojéčega, sunéš z močnim drogom, prekopicne se ti v vodo. Potém pa je vsakemu kaj lahko, v temnej noči ugonobiti svojega sovražnika, in nikdo ne vé, kdo ga je napadel, ali kam je izginol!

Tak strašen naklep osnoval se je ta večer. Sluga ga je bil vesel. Robertu se je pa kakor Mefistu smejalo srce, da ga uboga njegov famulus. Ali ta sevéda ne vé, da stori to maščevalno delo le za gospoda, a svojeje črnej duši si naloži zloben čin brez dobička! Mi nočemo namreč imenovati dobiček onega darila, ktero je baron Benda blagodarno obljubil svojemu slugi za to zločinstvo.

Povrh pa je še gospod nadporočnik slugi zagotavljal, da ga hoče sam zagovarjati, ako bi ná-nj kaka neljuba sumnja letela, a tega se itak ni bati. Prava priložnost izvesti svoj namen pa se mu tedaj ponudi, kedar veslá Vogrin sam pozno v temnej noči iz Poreč domú. Sicer si pa naj sluga oni kraj dobro ogleda, kjer misli svojega sovražnika uspešno zasačiti. Tako je bilo vse dogovorjeno, in pozno v noči pognal je še le Robert svojega slugo počivat.

Naravno je, da si je nadporočnik Benda s tem maščevalnim narčtom utešil strast in razburjenost. Prepričan je bil, da bode njegov sluga, ki je bil krepek in močen mož, točno izvedel svoj naklep, vzlasti pa zdaj, ko mu ni tega sam odsvetoval.

„Pri vsem tem je pa to zá-me najboljše,“ mislil si je napósled, „da sem jaz sam nedolžen. Ako bi tudi kdo slugo sumničil, da je on napadel Vogrina, vendar ne morejo priti meni do živega. Zakaj lahko se izpriča, da se je sluga sam nad njim maščeval. A tudi tega ne bode potreba, ako le jaz potrdim, da je bil sluga isto noč in uro domá, ko se je ta nesreča dogodila na jezeru. Moje vedenje proti Olgi pa je bilo danes tudi mirno, in najmanjši sum o tem ne more ná-me leteti!“

Tako je skušal Robert svojo vest zadušiti, a vendar ni mogel to noč sladko počivati. Olgino obnašanje, njena odkritosrčna izpoved, njene odločne besede niso mu dajale mirú. Takoj mu pride na misel, ali mu ne bode ona tudi pozneje, akoravno se odstrani Vogrin, odrekla roke ter se mu celó odpovedala. A to misel je s tem ovrgel, da se Olga vendar le tedaj prej v zakon prisili, če je njegov tekmeec mrtev, kakor pa če on živi. Izvršiti se pa mora njegova zveza z Olgo na vsak način še letošnjo jesen, ako hoče sploh rešiti svoje posestvo denarstvenega propada. Vse je namreč kazalo, da pride to leto Bendino imenje ob Blatnem jezeru na boben, ako ni od nikoder pomoči. Od vseh strani so priganjali upniki Robertovega očeta, žugaje, da mu grajščino z zemljiščem vred prodajo, ako jim vsaj polovice dolgov v kratkem ne poplača. Baron Benda, Robertov oče pa je svojim upnikom vedno obetal, da jim brzo ustreže, a konečno jim je le moral natanko obljubiti, kdaj jim v resnici misli plačati dolgove. Določila se je jesen kot zadnji obrok. Tedaj se oženi njegov sin Robert in ta bode tudi dolgove hitro poravnal. Saj mu prinese njegova nevesta najmanj kakih stotisoč goldinarjev za doto, in ta svota bode tudi zadolženemu ogerskemu grajščaku že nekaj pripomogla!

To slabo denarno razmerje bilo je Robertu na tanko znano. Lahko je torej razumeti, zakaj se je on še bolj poganjal za Olgino udanost ter se bal svojega tekmeca. Strast svoje ljubezni bil bi Robert sevéda že še premagal in na deklico tudi v kratkem celó pozabil, ali misel, da mu vzame Vogrin z deklico vred tudi doto, ki naj reši njegovo posestvo, njegov ponos, njegovo slavo in njegov glas: ta misel mu je bila strašna, in ona mu nasvetuje, naj uniči svojega nasprotnika, ako hoče Olgo prisiliti v zakon. Tako je dolgo časa premišljeval baron Robert, in razumljivo je, zakaj ni mogel spavati.

A tudi Olga ni našla ta večer zaželenega mirú. Sedela je še precej časa potém, ko je bil Robert odšel, sama na klopici, premišljujoča o svojej negotovej bodočnosti.

„Prisilili me bodo v zvezo s tem človekom, to slutim vedno. Izruvati bodem morala iz dna svojega srca ljubezen, svojo gorečo ljubezen do Vogrina. Omožili me bodo s človekom, ki ga ne ljubim in ne bodem in ne morem nikdar ljubiti! Kaj bode z menój? Kdo me reši te nesreče, te nemile osode, ki mi jo hočejo dodeliti? Kdo me iztrga iz objemov mojega sovražnika, kakor je rešil Pugačef Marijo Ivanovno njenemu ženinu? — Milko me mora rešiti, a ne drugemu, temveč sebi! Z njim hočem biti, z njim hočem iti na konec sveta; njegova bodem, le njegova, ali pa nikogar!“

Tako je mislila Olga vsa prepadena in žalostna. Zdaj še le se je zjokala, spoznavši, da je ni pomoči drugje kakor v Vogrinu. Z njim pade ona, z njim nehá i njena sreča. Ako je on ne reši, ni je za njo rešitve več!

Napósled premaga vendar njeno razburjeno domišljijo hladna pamet. Ona se začenja z lepimi upi tolažiti. A vesela ni bila več Olga ta večer, temveč klaverno in s povešeno glavo hodila in posedala je tu in tam. Proti materi pa je vedno trdila, da jo glava hudo boli. Ne diši jej ne jed ne pijača. Tedaj ostane brez večerje in gre še pri svetlem dnevu v spalnico.

Čudno se je dozdevalo materi, da je Olga tako izpremenjena. A ker ni vedela temu pravega uzroka, verjela je slednjič njenim izgovorom.

Ta večer bilo je pri Skenovskih vse tiho, rekel bi nekako skrivnostno. Kamer si pogledal, povsod je bilo vse brez življenja: smrtna tišina vladala je po sobah Skenovske ville. Olge ni bilo nikjer videti, in tudi mati se je skrila v samotno sobico. Le Rihard je prinesel novo življenje, prišedši pred mrakom z lova domú. A tudi on je takoj spoznal, da ni domá vse, kakor bi moralo biti. Videl je žalostni obraz svoje sestre ter opazil na materi zgrbančeno, temno čelo. Ali on ni hotel popraševati po uzroku tej otožnosti, temveč naznani takoj materi, da bode delal nocój dr. Sirkniku v gostilni tovaršijo in da pride bolj pozno domú.

Nató gre na vrt, kjer je ná-nj čakal Vogrin, njegov lovski tovariš. Danes pa je imel Rihard le žalostne novice zá-nj; kajti povedal mu je, da se sestra Olga slabo počuti in da je zelo otožna. Ta vest je Milka hudo zadela, in nató ga ni bilo več volja, da bi še bil šel v družčino. Zatorej se prijatelja hitro ločita. Rihard gre v gostilno, Vogrin pa stopi v čoln ter veslá proti domu.

Na svojej vožnji se je pa naš čolnar pridno oziral na gozdič in vrt, kjer se je bil z Olgo prvič sešel: vzlasti pa je gledal na okno Olgine spalnice, opazujóč, ali mu ne miga nikdo z ruto pozdrav. Zakaj težko mu je bilo pri srci, da se ni mogel posloviti od svoje deklice želéc jej: Lahko noč!

A Vogrin se ni zastonj oziral tja, kjer mu je bivalo ljubljeno srce. Olga je videla Milka, sedeča pri oknu, ko je odhajal. Otožno je zrla za njim, a ni se mogla premagovati, opazivši, kako jo išče njegovo okó. Zatorej odpre okno, nasloni se ná-nje in mu mahlja z ruto, šepetajóča: Lahko noč! Nekaj minut je še gledala svojo nado in up, a na enkrat so zanesli čoln iz njenega obzorja — jezera šumóci valovi!

Noč je že jela razprostrirati svoja črna krila na utrujeno zemljo, vabéč njena bitja k sladkemu počitku. Ali Olga je še vedno slonela pri oknu, gledajóča tja proti Vogrinovemu domu. Mrtva tihota je vladala okoli nje, le včasih se je čul globok vzdihljaj, ki je prišel iz srca nesrečne deklice! Dolgo je bila Olga sama v spalnici, in marsiktera solza prikazala se jej je med tem iz kalnih očíj.

„Kaj je neki to, da ni danes matere k počitku?“ vpraša deklica sama sebe. „Je li bolna, ali kaj, da ne pride v spalnico? Že prej se mi je nekako nevoljna videla. Zdi se mi, da jo nekaj teži. Jaz ne pričakujem nič dobrega. Grem jo iskat, kje je!“

Tako govoreča zapusti Olga spalnico. Najprej popraša hišno po materi, a tudi ta ne zna, kje je. Ker pa tudi od drugih služabnic nič gotovega ne zvé, išče jo sama po vseh sobanah in sobah, dokler ne pride do majhne sobice, ki je bila zaprta. Tu trka in kliče. Napósled se vendar mati oglasi ter odpre hčeri.

„Kaj Ti je, mama? Za božjo voljo, kaj Ti je?“ vzklikne Olga vsa prestrašena. „Zakaj se jočeš, mama?“

Mati ne odgovori s prva, a ko jo hči še vedno poprašuje, reče jej nató: „Ne prašaj me, kaj mi je. Tudi Ti ne bodeš vesela, ako Ti to povém. Srd in žalost mi polni dušo, ker vidim, da nas ljudje, in to znani ljudje, dà prijatelji, črnijo in natolcujejo. Laží raznašajo o meni in Tebi ter nam krađejo ljubezen pri skrbnem očetu.“

Vsa začudjena gleda zdaj Olga mater, ne vedé tolmačiti si njenih besed.

„Jaz Te ne razumem, mama. Kdo nas obrekuje? Razjasni mi to!“

„Ko sem prišla danes iz kopele,“ nadaljuje mati, „prejela sem pismo od očeta, ki me je celó iznenadilo. Ne bila bi si mislila, da so ljudje rés tako hudobni!“ Potém pa pripoveduje hčeri na dolgo in široko, kaj jej oče piše.

Pismo, ktero je bila danes gospá Skenovska prejela, razločevalo se je zeló od drugih pisem, ktera je sicer ona od svojega soproga dobivala. V današnjem pisanji oponaša gospod Skenovski svojeji ženi, da vabi ona k sebi na dom — Vogrina, ter pospešuje sama Olgino ljubezen od tega berača proti njegovej volji. Dà to še ni dovolj! Ona ga sama obiskuje in prenočuje celó s hčerjo vred pod njegovo beraško streho. Sam bi prišel, da ga izpodi kakor potepina od svoje hiše, kamer vsak dan zahaja, ko bi mu pripuščali bodoči vojskíni časi, da zapusti svoje tovarne,

„Prepovedujem pa Tebi in Olgi,“ glasi se dalje v pismu, „da bi še enkrat vabila Vogrina na moj dom, v mojo hišo. On ne sme več priti v Vašo družbo. Ako se to le še enkrat zgodi, morate še tisto uro vsi skupaj zapustiti Poreče in priti k meni domú. Olgi pa še posebej zapovém, da mora, ali hoče ali noče, to je vse eno, dati roko baronu Robertu. Iz glave si mora takoj izbiti vse druge ljubovne spletke in nespameti, in Bog jej pomagaj, ako zvém, da ravná proti mojej volji!“

To so bile krepke besede, toda prehude za ženska srca. Olga se je kar tresla, beróča začetek očetovega pisma. Bleda je postala in se ni premaknola. Še skoro dihati si ni upala, menéč, da stoji oče zraven nje. Vse zaljubljene misli, vsi načrti in upi v srečno bodočnost zapustili so jo, kakor bi pihnul. Le utelešena ubogljivost do očeta vladala je sama te trenutke v njenem srci!

Tu se je zdaj videla moč in sila očetova, pod katero se zruši in kakor prah raznese lastna otročja sodba. Taka nespametna očetova volja pa uničuje tudi blage čute v človeškem srci. Krepka mladeniška duša jej še nasprotuje, če tudi dostikrat brezuspešno, ali nežno deklíje srce, kakor je Olgino, strepetá in utihne pred osornim glasom očetovim ter se mu voljno udá, če izgubi tudi s tem — svojo srečo!

A to še ni bil konec pisma, zatorej berimo dalje:

„Kako nepremišljeno in nespametno pa je Tvoje in Olgino ravnanje, vidiš iz sledečega. Vidve ubijate tudi politiške kvante in gogle z Vogrinom, in Ti žena mu še pomagaš ter celó odobravaš njegove napéne nazore! Le poslušaj, kaj imá Vogrin od tega, da jezika za zobmi ne drži.

Gospod referent pri naučnem ministerstvu mi je baš véčeraj na moje vprašanje také-le odpisal: „O gospodu dr. Vogrinu, o katerem sva govorila v soboto, Vam imam sledeče poročati. Tudi mi tukaj vémo dobro, na kakem glasu je ta mož. Vaše besede o njem ujemajo se popolnoma z našimi poročili. Zaráditega se mu tudi letos prošnja za službo ni izpolnila. A sploh pa mislim, da bodo taki ljudje tudi v bodoče zastonj pri nas državnih službah prosili, ker imamo mnogo svojih močij na razpolaganje.““

To je tedaj plačilo Vogrinu za njegovo nespametno govorjenje in ravnanje. On ostane menda vedno brez državne službe, brez stalnega kruha. Storil se je sam berača, in to ga menda še spokori!

Iz tega razvidiš, draga moja, kako ste se Ti in Olga spozabili, ker ste se pajdašili s takim človekom, in to še vpríčo barona Roberta, bodočega Olginega ženina!“

Te besede so razno uplivalo na mater in Olgo. Dočim je začetek pisma v materinem srci pouzročeval žalost, srd in jezo, prinesel je drugi del ubogej hčerki novico, ki jej je vzela zadnji up in nado v svojo srečo. Ali zdaj ni Olga jokala in tožila. Njeno srce ni moglo več v solzah in

tožbah najti olajšanja, temveč kakor brezčutno bitje udala se je deklica svojej osodi. Tolažila se je le s tem, da je bila vsaj nekaj dnij srečna v svojej ljubezni. Uživala je le čut sladkih spominov! Zdaj je vse zastoj, zdaj je vse proč. On je brez službe: razrušen in podrt je steber, na kterega si je zidala svojo srečo!

Olga in nje mati niste s prva hoteli črkam v pismu verjeti. Večkrat ste list prečitali, najprej obé skupaj, potem vsaka zá-se, a vedno jima je bilo v njem marsikaj nerazumljivo in temno.

„Od kod je vse to?“ vpraša mati Olgo. „Kdo je to očetu poročal in naju pri njem tako očrnil?“

Odgovor je bil lahek. Olga kakor nje mati imenovali ste barona Roberta — svojega nesramnega obrekovalca. In v tem se niste motili. Robert je bil namreč po prvem pismu še poslal drugo gospodu Skenovskemu. V zadnjem mu je poročal, da zahaja Vogrin vsak dan k Olgi, dà ženske ga celó obiskujejo in so že pod njegovo streho prenočile, in še drugih stvari več, ktere je on opazoval in videl v svojej ljubosumnosti! In rés, Robert je dosegel s svojimi lažmi, kar je namerjaval, in to je zá-nj bilo dovolj!

„Jaz bodem Robertu pismo pokazala,“ reče napósled mati še vedno vsa razjarjena. „Terjati hočem od njega, naj se izpriča, da ni on tega pisal, ali mi pa mora sam odgovor dajati za to nesramno obrekovanje.“

„Tega ne mama!“ odvrne hči. „S prva bodive tiho in ne povejve nikomu ničesa, kakor da bi se ne bilo celó nič dogodilo. Morda se Robert sam izdá. Tudi proti Vogrinu se ne sme naše obnašanje nikakor ne izpremeniti. Saj pa tudi on malo k nam zahaja, temveč hodi le z Rihardom in dr. Sirknikom na lov, a to naju nič ne skrbi!“

S tem mnenjem bila je tudi mati zadovoljna. Tolažilo jo je pa prepričanje, da ni nič krivega in nedostojnega storila. „Zakaj pa bi ne smel Vogrin v našo hišo zahajati,“ mislila si je sama pri sebi. „Saj je človek kakor drugi in povrh še naš znanec in prijatelj. Prej je smel v našo hišo zahajati, ko je še moje otroke podučeval, zakaj pa zdaj ne, odkar nas obiskuje baron Robert?“

Kmalu potem se podaste obédve v spalnico, a takoj pride Rihard domú. Zapazil je, da še bedite mati in sestra. Zatorej stopi k njima in tú zvé po prvem vprašanji, zakaj še ne spite. Dolgo so se nató vsi skupaj o tem osornem pismu očetovem pogovarjali. Rihardu je postalo še le zdaj marsikaj jasno. A tudi on je stopil na Vogrinovo stran, zagovarjal ga ter žugal, da hoče Roberta zaradi takega obrekovanja pozvati na odgovor. Napósled se je pa vendar dal pomiriti ter konečno obljubil, da hoče molčati o tem.

Prihodnja dneva, petek in sobota, sta pri Skenovskih kaj enolično pretekla. Riharda ni bilo mnogo domá, kajti hodil je z Vogrinom in

dr. Sirkom na lov. Vogrin se je pa pri Skenovskih le kaj malega mudil, ker je Olga vedno tožila, da jo boli glava. Zaradi tega ga tudi zvečer ni bilo k Skenovskim, kedar je prišel z Rihardom z lova, temveč oba dni se je še pri svitu napotil domú.

A tudi baron Robert se je te dni bolj skrival kakor drugekrati. Hodil je vedno zamišljen. K Skenovskim pa je še prihajal kakor prej vsak predpoldan. Tu je pozdravil mater in hčer, a se takoj zopet poslovil, vidéč, da se vsi hladno vedejo proti njemu. Vzlasti ga je pa jezilo, da se Olga tako hñini in potajuje. Zakaj vedel je dobro, da se ona navlašé dela, kakor da bi jo bolela glava. Vogrin in Robert se pa sploh te dni videla nista.

Tako ste bili Olga in mati skoro vedno samé. Deklica je v teh dneh marsiktero solzo prelila. Premišljala je vedno le o Vogrinovem žalostnem stanju in o svojej nesrečnej ljubezni, ki je ne dovede nikdar do zaželenega smotra. Napósled je pa začela ubožica misliti na svojo prisiljeno zvezo z Robertom. Kaj pa hoče tudi početi? Vogrin jej ne more pomagati, sama je brez močí, a volja očetova je nepremakljiva in trda kakor železo. V svojih mislih se je torej udala nemilej osodi. Postajala je brezčutna. Nič je ni več mikalo, in dejala je vedno proti materi: „Storite z menój, kar hočete. Vi stariši imate o meni določevati!“

Le kedar je Vogrina zagledala, zasvetil jej je nadepolni žarek vse oživljajočega solnca. Čutila se je zopet srečno in zadovoljno. Tedaj ni mislila na očetove besede niti na zvezo z Robertom. Njena duša, njene misli in njeno srce, vse je bilo pri Milku. Če se je pa on približal ter dalje govoril z njo, tedaj se je pa Olga nehoté zopet spomnila, da ne sme in ne more imenovati Milka nikdar svojega. Stopile so jej pred oči očetove beseda, donel jej je po ušesih Robertov glas, v srci pa jej je postajalo neskončno težko: in tedaj je rekla, da jo boli glava, . . . a Vogrin se je po takih opazkah vselej krvavečega srca poslovil od nje.

Vse to je Milko težko prenašal, nezajóč sevéda tolmačiti si Olginega vedenja. Mislil si je pa vsekako, da ga ona menda ne mara, a tudi sicer je čutil, da se je prijaznost njene matere izpremenila proti njemu. Zatorej naznani gospé Skenovskej in Olgi v soboto večer, prišedši z Rihardom z lova, da odide v ponedeljek nazaj v Belo h grofu Konarskemu.

Ta izjava je Olgo hudo pretresla, a materi bila je sevéda po volji. Da bi se pa Vogrin kakor tujec poslovil od njih, to pa vendar ni šlo gospé Skenovskej v glavo. Zatorej ga poprosi, naj pride v nedeljo večer k njim v gosti, prav za prav na „valete“. Tudi Roberta in dr. Sirknika povabi na ta večer, ki jej obá obljubita, da prideta.

V nedeljo bilo je deževno vreme. V jutro je že začelo deževati in

ni se zvedrilo do šestih popoldne. Ali zdaj so se oblaki hitro razpršili, in solnce je še potem prijazno sijalo.

Gostje so se že jeli ob sedmih zbirati pri Skenovskih. Najzadnji došel je danes Vogrin. Kaj pa je bilo temu uzrok, ni vedel nihče. Izgovarjal se je s tem, da je dobil danes več pisem, na ktera je moral takoj odgovoriti.

„Malo je manjkalo, da bi ne bil prišel,“ rekel je napósled. „A opustil sem rajši več važnih pisanj, da bi se le mogel nocójsnjega večera v tej gostoljubnej hiši udeležiti.“

Tem besedam so vsi verjeli, če so bile tudi prazen izgovor. Resnice je bilo le toliko na tem, da je bil Vogrin danes predpoldnem prejel éno pismo. Vsled tega pa je že mislil v istini odpisati gospé Skenovskej, da ne pride v gostí, kar bi bilo sevéda boljše zá-nj, a ni se mogel vzdržati. Njegov notranji čút ga je gnal, njegova goreča ljubezen do Olge silila ga je na vso moč, da se poslovi od svoje prijateljice. Póvédati jej hoče, da je dobil danes od grofa Konarskega poročilo, da so mu na Dunaji njegovo prošnjo — odbili.

Naravno je torej, da je bil Vogrin céli dan ves potrt in otožen. Kaj hoče zdaj početi, ko se mu je porušil zadnji in edini steber, na ktereга je zidal zlate gradove svoje sreče? Kaj mu hasni ljubezen, kaj ljubeče sree, ako ne more uresničiti svojih želj, ako ne more stopiti pred Olginega očeta ter ga prositi njene roke? — On je uničen, je brez upa in pomoči!

Tak žalosten položaj ni sevéda vabil Vogrina, da bi šel v veselo družbo, in to k Skenovskim, od katerih se mora nocój posloviti za vselej. A vendar se je odločil, pogumno prenašati nemilo osodo in zatajevati v družčini svoj notranji boj.

Nocójsnja družba pri Skenovskih bila je celó majhna. Obstajala je z domačimi vred le iz šest oseb, a zabave bilo je mnogo. Ni se poznalo, da bi vladale hude slutnje in temne misli v pojedinceh našega omizja. Izmed vseh je le Vogrin kazal neki notranji nemir, a tudi tega je izgubil, ko je zlato avstrijsansko vince razvedrilo gostom glave. Tudi Olga se je dobro premagovala in še precej rada govorila, a v svojih pogovorih kazala je veliko resignacijo, trdé, da je nič prav ne zanima.

Mnogo se je nocój ugibalo o berolinskem kongressu in o zasedanji Bosne; kajti tedaj, dne 30. junija, bilo je že znano, da je prejela naša država mandat, zasesti Bosno in Hercegovino.

Prva mobilisacija bila se je že pred 14 dnevi razglasila, in eden del vojske stal je že na nogah. Celó naravno je tedaj, da so govorili nocój v našej družbi o vojski, saj sta bila dva častnika, Robert in Vogrin, navzoča.

Čudno nasprotje si pa mogel opazovati v teh pogovorih. Nadporočnik baron Benda, ki se je sicer vedno s svojo hrabrostjo ponašal,

ni nič kaj kazal, da bi sedaj rad imel vojsko. A to lahko vsak razume, kdor pomisli, da se je Robert ravno ženil. Najbolj ga je bilo skrb, da se poroči z Olgo v jesen, sicer je izgubljeno njegovo posestvo!

„Ni se nam bati, da bi imeli kakšne težave v Bosni in Hercegovini,“ trdil je Robert. Gospod minister Andrassy pozna dobro ondotne razmere. Z éno kompanijo in énim eskadronom pomirimo célo Bosno. Bosnjaki so preveliki strahopetci, da bi se drznoli kaj resnega početi proti našim vojakom. Sicer pa bode najboljše, da mi vso druhal v teh deželah pobijemo; potém bode mir. Vse to pa že tudi lahko ta vojska stori, ki je po prvi mobilisaciji na nogah, in jaz sem celó prepričan, da zdaj nobenega vojaka več ne pokličejo v vojsko.“

„Jaz bi pa prav rad vojsko imel,“ odvrne nató rezervni častnik Vogrin. „Zdaj še imam nekaj časa služiti in rad bi skusil, kako je kaj tam, kjer puške pokajo in boben poje.“

„To ni lepo, gospod doktor,“ pristavi gosa Skenovska, „da po krvi in kroglah hrepenite. Ali bi Vam ne bilo težko ločiti se od svojih?“

„Zakaj, milostljiva gosa?“ vpraša Vogrin. „Svojej materi itak ne morem pomagati, drugih ljudij pa nimam, ki bi me pogrešali! Jaz ne izgubim ničesa, ako že danes stopim na krvavo bojišče. Boljše gotova smrt, kakor tako — negotovo — življenje!“

Pri teh besedah pa pogleda Vogrin Olgo, zakaj le ona je mogla razumeti njih pomen. A Robert postane hipoma bled; sree mu je utripalo samega strahú, da je menda Vogrin že zvedel za zločinsko namero — njegovega sluge.

„Prav imate, gospod doktor,“ izpregovori zdaj Olga. „Ko bi bila jaz moški in vojak, pozdravila bi tudi z veseljem vojaške trombe glas in ne trepetala bi pred švigajočimi krogli. Boljša je plemenita, junaška smrt na krvavih poljanah, kakor v leskečih dvoranah mestnih — nesrečno življenje!“

Olgine besede so zbudle Roberta globoko v sree. On je dobro vedel, kaj je hotela deklica izreči s tem. A čutila, kaj prav za prav one izražajo, in razumevala sta jih pa le Vogrin in Olga sama.

V takih pogovorih je čas hitro pretekel. Ura je že bila nad ednajst. Družba se poslovi. Dr. Sirk in baron Robert gresta svoja pota. Vogrina pa spremljata — Rihard in Olga skozi vrt v gozdič, kjer je bil njegov čoln priklenen.

Olga še poprosi mater, naj jej dovoli, da se z Rihardom malo po vrtu izprehodi, češ da še ni bila danes na prostem. Mati jej prošnjo usliši, vedóč, da deklici čisti zrak le koristi.

V živahnem pogovoru stopajo Olga, Rihard in Vogrin ob jezeru, kar se zasliši, kakor da bi bil nekdo skozi prste zažvižgal. Vsi postanejo, a divna tihota vlada zopet kakor prej v nočnej naravi. Le zdaj pa zdaj pljusne mali valček ob kamen ali drevno koreninico na obrežji!

„Mene bi bilo strah, gospod doktor, ko bi se morala zdaj sama kakor Vi peljati prek jezera,“ začena Olga. „Vi se ne smete nocój voziti sami domú. Meni se grozi, a ne vém zakaj.“

„Ne bojte se, gospica,“ odvrne Vogrin. „Kolikokrat sem že veslal o vsakej uri po noči prek tega jezera, in nikdar mi se še ni nič pripetilo. Tu se ni nič bati.“

„Noč imá svojo moč,“ gospod doktor,“ pristavi Olga vsa v skrbeh. „Danes je mlaj, in noč je zeló temna; le tam pa tam blišči kaka zvezdica. Vi se ne smete sami peljati. Z Rihardom Vas spremiva, ali ne Rihard?“

„Sevéda, zakaj pa ne,“ odgovori hitro brat. „Jako prijeten zrak je na jezeru, mrzlo tudi ni, in škodilo nama ne bode, ako se malo razvedriva; saj sva bila itak céli ljubi dan v sobi.“

„No dobro gospod Rihard,“ opomni Vogrin. „A midva morava vsak v svojem čolnu veslati, sicer ne moreta vidva nazaj. Dalje ko tja do sredine, t. j. do „Samotarskega otoka“, ne smeta me spremljati. Gospica Olga mora pač k enemu izmed naju prisesti.“

„To je naravno, gospod doktor,“ pristavi Olga. „Tja me peljate Vi, nazaj pa Rihard. Pogovarjamo se pa lahko vsi skupaj; saj se bodeta čolna eden zraven drugega vozila. Na otoku pa stopim potém v Rihardov čoln.“

To je obveljalo, in Olga se vsede v čoln k dr. Vogrinu. Rihard je tudi pripravil svoj čoln, in s prva veslata obá eden zraven drugega. Čolna sta tekla kakor ptica po zraku. Radost in veselje je navdajalo mlado družbo. Olga in Vogrin sta zdaj pozabila na svojo žalostno osodo ter še uživala zadnje trenutke svojo srečo. Kmalu dospejo do otoka, kjer bi bilo treba posloviti se. Olgi in Vogrinu pa ni bilo nič kaj po volji, da bi se že zdaj ločila, zatorej pristavi prva:

„Veslajmo še dalje. Po noči je tako čudno in celó drugače na jezeru kakor po dnevu. Tudi se mi dozdeva, da je že noč svetlejša kakor prej, in nebrojne zvezdice migljajo na nebu. Vozimo se malo tukaj okoli, ali ne Rihard! in potém veslajmo tja, kjer navadno gospod doktor pristavlja svoj čoln.“

Rihard pa kar pritrdi svojej sestri, rekóč: „Meni je celó po volji, kar praviš. Spanec me ne sili, a vozim se pa tudi rad v tihej noči po jezeru. Jaz hočem s prva tú-le okoli krožiti ter skušati svoje moči v veslanji, nató pa krenem proti obrežju. Kdor pa pride prvi od nas na suho, ta naj pokliče drugega!“

Mirno in veselo zibala sta se čolna na vodi. Lesketajoče zvezdnato nebó zrcalilo se je v jezeru. Le včasih je potegnola hladna sapica ter vznemirila vodovje, da so se zibale v njem tudi nebeške zvezdice. Krasna je taka vožnja po noči na jezeru. Človek pozabi tedaj na težko zemsko življenje, čuti se prostega in vzvišenega, njegov duh postaja poetiški in njegova duša spoznava, da vlada nad vodami — bog ljubezni!

Tako se je počutil nocój Vogrin, tako se počutila tudi Olga. Naravno je torej, da razodeva človek v takih trenutkih svoje notranje čute, da govori o ljubezni, o svojej sreči, o svojih uzorih! Tudi Milko je razkril prvokrat Olgi svoje srce in povedal jej, da jo ljubi.

Vogrin je nevedé prenehal veslati; čoln se je zibal, lahno vrtéc se.

„Nekaj imam na sreci, gospica,“ jame on tiho. „To Vam moram razodeti, predno se ločim na veke od Vas. Danes me je zadela huda nesreča. Grof Konarski mi poroča, da se mi je prošnja za državno službo — odbila.“

„To vém tudi jaz. Oče so nam pisali o tem, ali jaz si nisem upala tega povedati Vam. A pomilovala sem Vas ter prelila marsiktero solzo nad Vašo nesrečo in nemilo osodo.“

„Doletela me je zarés velika nezgoda, ali dokler omiluje moja osodo tako srce, kakor je Vaše, tedaj še nisem nesrečen. Nasprotno, ako bi si smel misliti, da je Vaše srce meni tako udano, kakor moje Vam, bil bi najsrečnejši človek na svetu. Nikdar se še nisem čutil tako srečnega kakor zdaj, ko veslam z Vami sam po širokem jezeru. A prepričan sem, da bi bil in ostal na veke srečen, ko bi mogel z Vami skupaj jadrati — po valovitem morji vsakdanjega življenja!“

Olga ni našla v tem trenutku besede, ki bi bila izrazila njene srčne čute. Nepremakljivo zrla je tja v globino jezera, od koder so svetle zvezde odsevale. Le srce, le srce njeno je hitrejše bilo, oznanjajóč Milku, da se strinja z njegovimi besedami.

Ves omamljen tako nepričakovane sreče, prime Vogrin Olgo okoli pasú, pritisne jo na svoje srce, a ona ga milo in ljubeče pogleda. Zdaj jo misli iskreno — poljubiti: a v tem trenutku zakriči sém od obrežja strašen glas: „Pomoč, pomoč! Lopovi, lopovi!“ In čuje se močen štrbunk v vodo, zdaj pljuskanje, zdaj kričanje, a v istem trenutku potihne zopet vse.

Vogrin in Olga odskočita kar samega strahú ter zakričita: „Moj Bog, kaj je, kdo je?“ In Olga še vpije na ves glas: „Moj Bog, Rihard je mrtev, mrtev! Lopovi so ga vrgli v vodo!“

A tudi Olgin glas umolkne. Padla je v nezavest ter obležala kakor mrtva v čolnu. Le Vogrin je ohranil glavo in pamet. Spoznal je takoj nevarnost ter veslal pogumno proti obrežju, kjer oni dve pečini v jezero molite. Prišedši tja pa je potegnil iz temnih valov v svoj čoln — človeka, ki se je z zadnjimi silami boril s smrtjo.

Bil je njegov prijatelj, Olgin brat, Rihard!

(Dalje pride.)

Milko Vogrin.

Novela. Spisal dr. Stojan.

(Dalje.)

VII.

V človeškem življenju se čestokrat prigodi, da se nenadoma prečrtajo naši nameni. Zdaj se nameri ta dogodek, zdaj se pripeti ono naključje ter nas prisili, da izpremenimo svoje dejanje. Tako je tudi nesreča, ki je zadela Riharda, predrugačila Vogrinov načrt. Ta nepričakovana nezgoda je na enkrat priklenola Milka k prijateljevej postelji. Naš rojak je postal vsled nje dobitnik in tolažba Skenovskej obitelji.

Vogrin in dr. Sirnik sta čuvala noč in dan pri Rihardu. Stanje bolnikovo bilo je zarés jako nevarno. Zdravnik dr. Sirnik moral je celé prepovedati, da ne sme nikdo k Rihardu razvèn Vogrina. Tudi mati in sestra ga niste smeli obiskavati. Nujna potreba pa je tudi bila, da se je pazilo na to mlado življenje; kajti bolnik je bil s prva v smrtnej nevarnosti.

Vogrin je bil sinoči Riharda na pol mrtvega potegnul iz ježera. Strah je bil mladenčca tako prevzel, da so ga jele plavajočega zapuščati telesne moči. Celó je že bil obnemogel, in ko ga Vogrin, potegnovši iz vode, položi v čoln, obležal je kakor mrtev v njem. Še le domá, ko ga je jel dr. Sirnik drgati po životu, prišel je k zavesti, a jo zopet kmalu izgubil. Povrh se je še bil prehladil, in vročica ga je hudo mučila. Pred očmi se mu je temnilo in vse kar vrtelo v glavi. To pa je bilo slabo znamenje. Le največja skrb in opreznost zdravniška rešila ga je v kratkem smrtne nevarnosti.

Bilo je že v torek popoldne, a bolezen se še ni obrnola na boljše. Vogrinu je prihajalo ob tem tesno pri sreci; zakaj strah ga je bilo, da utegne izgubiti svojega mladega prijatelja. Zatorej popraša dr. Sirnika, ko se je ta vrnil ob štirih popoldne k bolniku, kako sodi on zdaj o Rihardovej bolezni.

„Veš kaj, moj dragi Vogrin, zdaj nimam več strahú. Preteklo noč je bolnik že mirno počival in tudi po dnevu je danes že mnogo spaval, a to je najboljše znamenje.“

Pri teh besedah pa se vzdrami Rihard in pogleda svoja prijatelja. Njegovo okó je bilo čisto, čelo se mu je razvedrilo, na lici pa se je že kazala barva, ki obeta, da se bolnik kmalu zopet okrepeča. In od tega časa je Rihardu vidno boljše postajalo. Vročinska bolezen ga je opustila, in drugi dan, v sredo, čutil se je že precej krepkega. Od danes naprej pa so mu stregle le mati in Olga, a dr. Sirnik je le še včasih k njemu prihajal.

Gospá Skenovska bila je v strašnem strahu ter si ni vedela pomagati, ko je ležal njen Rihard bolan v nezavesti. Vsak dan je s težkim srcem pričakovala, kaj jej bode poročal zdravnik. Lahko si torej mislimo, kakšno veselje je navdajalo materino srce, ko jej v torek popoldne dr. Sirník naznani, da je vsa nevarnost pri kraji.

„Hvala Vama, gospod doktor in gospod Vogrin, da sta se tako trudila za mojega sina,“ jame zdaj skrbna mati. „Le Vama se imam zahvaliti, da še živi moj Rihard. Le Vidva sta ga rešila. Célo svoje življenje bodem Vama za to hvaležna! Le Bog . . .“

„Kaj bi tako govorili, milostljiva gospá,“ seže jej Vogrin v besedo. „Bodimo veseli in zadovoljni, da je vse tako izteklo. Najhušji strah in nevarnost smo prestali. Hvala Bogu, da se ni kaj več dogodilo! Gospica Olga se je tudi že od svoje omedlevice okrevala, in čez teden dnij bode i Rihard zdrav in vesel kakor poprej. Ali ne misliš tudi Ti tako, gospod doktor?“

„Sevéda! Zdaj ni več nevarnosti. Kolikor jaz Riharda poznam, moram reči, da se v kratkem okrepeča.“

„Vidiš mama!“ pristavi veselo Olga. „Jaz sem imela vendar prav, ko sem trdila, da ne smeš obupati, in te prosila, naj ne naznaniš očetu Rihardove bolezni. Tako smo vendar njemu prihranili oni strah, ktereга smo morali mi tu prestati.“

„A očetu moramo le naznaniti, kar se je prigodilo Rihardu,“ odvrne hitro mati.

„To moramo in bodemo sevéda storili,“ pritrđi Olga, „ali še le tedaj, ko ni več Rihard v nobenej nevarnosti. Ob enem mu pa hočemo na tanko poročati, kako se je ta nesreča pripetila. Le gospod Vogrin in Rihard vesta vse na tanko o tem dogodku; zatorej pa je najboljše, da piše Rihard sam, ko ozdravi, očetu o svojej nezgodi.“

„Tu imate prav, gospica,“ pristavi Vogrin. „Jaz sem sam radoveden, kako je prišlo, da je padel Rihard v vodo. Ne morem si misliti, da bi ga bil kdo siloma v vodo vrgel. Saj ni nikomur nič hudega storil, da bi se bil kdo nad njim maščeval. A drugih takih ljudij pa tudi ni pri nas, ki bi kakor lopovi prežali na človeka, da ga obropajo!“

„Jaz pa vendar mislim,“ odvrne Olga, „da je Riharda kak lopov vrgel v vodo. Kajti slišala sem še razločno, da je klicaje na pomoč kričal: Lopov! A pozneje nisem nič več čula niti videla; zakaj prišla sem bila pri tej priči ob vso zavest. Povejte mi torej, gospod Vogrin, kako se je bilo vse dogodilo!“

„Tukaj ni veliko pripovedovati,“ odgovori naš rojak. „Stvar je táka-le: Ko slišim, da nekdo na pomoč kliče, domislim si takoj, da je to Rihardov glas. Saj je moral on biti nekje blizu mojega čolna. Vi gospica pa ste se v tem trenutku tako prestrašili, da ste kar omedleli.“

A jaz sem čutil, da bi utegnola biti nevarnost velika, ter veslam v največjej naglici tja, od koder se je čulo pljuskanje. Zdaj zagledam nekaj črnega na vodi, a poznal nisem, kaj bi bilo. Le to vém, da je mahalo in sopelo v zadnjih vzdihih. Jaz pograbim to bitje. Prejel sem ga baš za obleko in potém vzdigujem, kar se je dalo. Po vsej sili sem pa privlekel vendar truplo toliko iz vode, da sem ga mogel vzdignoti v čoln. Stoprav zdaj spoznam, da je bil Rihard. Nató ga položim po dolgem v čoln, in mislite si moje veselje, on je dihal, lepo dihal! Potipljem mu žilo: ona je bila. Zdaj še pa stopim k Vam, gospica, ki ste tudi ležali nezavestni v čolnu, a tudi Vi ste hvala Bogu še dihalí!“

„Moj Bog, kaj ste pa potém začeli? Jaz bi bila samega strahú umrla!“ pristavi gospá Skenovska stresóč se pri teh besedah.

„Nató letim domú po mater in sestro, kar mi je sapa dajala. Kmalu smo imeli luč in suhe obleke pri čolnu. Potém sem Riharda izul, ga malo preoblekel, nató drgal; in glejte, on se je zavedel za nekaj trenotkov. Ali zopet je nagnol glavo ter obležal v nezavesti. Gospica Olga pa je prišla hitro k sebi, ko jo je jela moja mati z vodo močiti po sencih. Napósled sem pa z materjo in sestro peljal obádvá k Vam domú.

To je na kratko zgodovina te nesrečne dogodbe, ki bi nam bila skoro uničila ljubega Riharda. A vse to se je moglo le zaraditega dogoditi, ker ste me Vi gospica spremljali z Rihardom tisti večer prek jezera domú!“

„Bogá zahvali, Vogrin, da Te je kdo spremljal oni večer,“ odvrne pomenljivo dr. Sirnik. „Meni se vedno dozdevlje, a ne vém zakaj, da se imaš Ti le gospici Olgi in Rihardu zahvaliti za svoje življenje! Ako bi ne bila Tebe onadva spremljala, ne bila bi ta nesreča zadela Riharda, temveč najbrže Tebe samega! Ali se Ti ne zdi tako Vogrin?“

„To je že mogoče. Mene pa bi ne bil nikdo rešil, ko bi ne bilo Vas, gospica, in Vašega Riharda blizu,“ odgovori Vogrin smehljaje se proti Olgi in pristavi: „Jaz se imam torej le Vam, mila gospica, zahvaliti za svoje življenje!“

Pri teh besedah pa se Olga na glas zasmee, ne znajoč sevéda, da je Vogrin nevedé govoril resnico; kajti zločinski napad bil je le njemu namenjen. Vsled teh in drugih pogovorov bili so se prej žalostni obrazi že malo izpremenili. Gospá Skenovska kakor Olga postajali ste zdaj bolj veseli. Lahko jima je prihajalo pri sreci, vidéč, da ni več nevarnosti za Riharda.

„Rihard je že danes toliko boljši, da mu lahko sami domači dovolj postrežete,“ tolaži napósled dr. Sirnik skrbno mater. „Ako bi mu pa utegnolo po noči hujše prihajati, pa pošljite takoj po me! V vsakej uri hočem priti ter ostati pri bolniku.“

Po tem razgovoru mislita se naša prijateljca že posloviti od Skenovskih, ali gospica Olga pristavi:

„Ne hodite še, gospod doktor! Ravno zdaj pride baron Robert popraševat, kako je kaj Rihardu. Videla sem skozi okno, da je on krenol proti našej villi. Prosim Vas, povejte mu sami, v kakej nevarnosti je bil Rihard. Zakaj nama, mami in meni, on tega nikakor ne verjame! Včeraj me je le zasmehoval, ko sem mu pravila, da je Rihard hudo bolan in da ste Vi, gospod doktor, z gospodom Vogrinom pri njem. Na noben način pa mi ni hotel verjeti, ko sem trdila, da ne sme razvèn Vaju dveh nihče k njemu!“

„To je rés, kar pravi Olga!“ pritrjuje mati, ko dr. Sirknik in Vogrin neverjetno z glavo majata. „Baron Robert noče nikakor ne verjeti, da bi bil kdo Riharda napadel in vrgel v vodo. To je izmišljeno, trdi on! — Ostanita torej obadva še nekaj časa tu in razložita mu sama, kaka nevarnost je pretila Rihardu. Meni s tem jako ustrežeta.“

Naša znanca sta gospé sevéda z velikim veseljem to željo izpolnila ter ostala, pogovarjajóč se z gospó o raznih stvaréh, dokler ni bilo barona Roberta v sobano. Olga pa je šla med tem k bratu pogledat, obljubivši Vogrinu, da se hoče v kratkem vrniti. —

Baron Robert si v istini ni vedel tolmačiti, kako bi bila Riharda doletela ona nezgoda, ki je bila le Vogrinu namenjena. V negotovosti je bil torej in se čudil nad vsem, kar je slišal pri Skenovskih. Zakaj Olga in nje mati niste mu ničesa drugega povedali kakor goli dogodek brez vseh okoliščin in njegove hude nasledke. A sam zopet vedel je le to, kar mu je pravil sluga.

Ko se je bil Robert v nedeljo zvečer poslovil od Skenovskih in dr. Sirknika, šel je na obrežje. Tu je nekaj časa poslušal, a napósled zažvižgal skozi prste, da se je razlegalo daleč tja po širnem jezeru. A žvižganja pa niso čuli samo Rihard, Olga in Vogrin, temveč tam na jezeru tudi — Robertov sluga Janoš. Ta je namreč v čolnu sedé pričakoval dogovorjenega znamenja. Imel pa je močen drog zraven sebe, in s tem je hotel zagnati — Vogrina na dno jezera ribam v živež in veselje! . . .

Težko je pričakoval potém Robert svojega slugo domú. Stoprav proti eni po polnoči pride Janoš ves uspehan na dom ter naznani svojemu gospodu, kako se mu je posrečilo njegovo početje.

„Ne vém, ali še živi ali ne,“ pripoveduje zdaj sluga. „Sunol sem ga sicer s tako močjo, da se je bil takoj iz čolna v vodo prekopičenol, kakor če lovec s svinčenko zajca dobro zadéne. Kričal je na pomoč, kakor da bi bil kožo raz njega rezal. Nató ga še en pot globoko v vodo porinem, ali glejte hudiča, na enkrat privesla nekdo — in zdaj sem jo moral sam hitro pobrisati. Gotovo je vrag sumil, da se ni varno tako

pozno voziti prek jezera, in si je najel tovariša. Jaz pa sem potém daleč okoli veslal, da me nikdo ne zasači, in zatorej pridem tako pozno nazaj.“

„Ali pa véš, da si njega zadel in ne koga drugega,“ vpraša prestrašen baron Robert.

„Koga pa drugega kakor Vogrina,“ odgovori naglo sluga. „Saj sem slišal žvižganje, in potém sem se naglo tja napolil, kjer oni dve skali v jezero molite.“

„Ali se je še spak rešil ali ne, kaj misliš?“

„Tega pač ne vém, gospod baron, ali jaz mislim, da ne bode več zemlje teptal in odganjal mene izpod okna,“ odgovori samosvestno sluga, in s to opazko je ob enem potolažil tudi svojega gospoda!

Kar človek želi, to tudi rad verjame, in tako je bilo i z Robertom. Verjel je sluginim besedam ter rés mislil, da je uničen, pokončan in na veke ugonobljen — njegov nasprotnik. Kakšna slast, kakšna radost bila je ta misel baronu Robertu! Tako na tihem, tako skrivši, tako na enkrat iznebiti se svojega tekmeca in imeti pri tem še sam čiste roké: to je bila kaj blažena misel našemu baronu!

Naravno je bilo tedaj, da ni baron Robert niti hotel niti mogel Olginim besedam verjeti, ko mu je ona vpričo svoje matere v pondeljek popoldne pripovedovala, kako nevarno je Rihard zbolel. Še bolj pa se je zavzel in čudil, ko mu je ona celó trdila, da mu strežeta dr. Sirknik in — Vogrin!

S prva je tem besedam oporekal, a napósled se mu je vendar nehoté dozdevalo, da bi znalo vse to biti rés. Olgina žalost in materin strah govoril mu je bolj prepričevalno, kakor dolgo dokazovanje. Zavzemal se je le nad tem, zakaj mu noče nikdo bolj na tanko razjasniti uzroka Rihardovej bolezni. Ali Olga in nje mati molčali ste navlašč o dotičnih okoliščinah. Dobro ste vedeli, da bi Robert zopet očetu poročal, ko bi zvedel kaj več o Rihardovej nesreči.

Nekak strah pa je vendar Roberta obhajal, ko si je on domislil, da bi bil njegov sluga po naključji lahko Riharda namesto Vogrina napadel. In ta slutnja ga je jela hudo nadlegovati. Skušal je torej na vsak način zvedeti resnico o tem. Prihajal je zaraditega v pondeljek in torek večkrat k Skenovskim. Popraševal je sicer kaj skrbno, kako se Rihard počuti, a prav za prav pa je le hotel zvedeti, ali je rés in zakaj je Rihard bolan. Robert si je namreč domišljeval, ker ni slišal o nikakej smrtnej nezgodi govoriti v Porečah, da se je rešil Vogrin, pa da leži zdaj pri Skenovskih bolan, in tú mu strežeta Rihard sam in dr. Sirknik!

Ta misel ga je strašno mučila, a v svojih ljubosumnih strastih ni si mogel pomagati. Kakor črv glodalo je nekaj v njegovem srci in mu ni dajalo mirú. Zatorej je hodil po dnevu kakor po noči skrivši okoli Skenovskega domovja, opazujóč, kaj se vse tam godi in kdo vse k Ske-

novskim zahaja. Videl pa je le edinega dr. Sirnika, ki je prišel večkrat tja, a Vogrina ni mogel nikjer zaslediti. Vsekako se mu je to čudno dozdevalo, ali Olginim besedam ni vendar hotel verjeti.

Naravno je torej, da se je Robert danes popoldne jako zavzel, ko je stopivši v sprejemno sobano zagledal Vogrina zdravega v družbi gospé Skenovske in dr. Sirnika.

„Je-li res Rihard hudo bolan, gospod doktor?“ vpraša hitro po prvem pozdravu baron Robert našega zdravnika.

„Dà: pa še kako hudo! Mislil sem, da ga ne bomo mogli rešiti,“ odgovori mirno dr. Sirnik. „Ali danes se je prvič pokazalo, da mu je boljše in da ni več nevarnosti. Zatorej vidite zdaj tukaj gospoda Vogrina in mene, ki sva sama te dni stregla Rihardu. Razvèn naju ni smel nikdo k njemu, ker bi bil preveč bleдел, ako bi bil kdo drug stopil v sobo.“

„Kaj pa se mu je bilo prav za prav pripetilo?“ vpraša nató Robert ves radoveden.

„Tega pa sam dobro ne vém,“ odgovori navlašč dr. Sirnik. „Le gospod Vogrin nam zna nekaj o tem povedati, a tudi on ne vé vsega.“

Nató razloži Vogrin na kratko baronu Robertu, kako se je vse dogodilo, in da je sam Riharda iz vode potegnil, ko se je ta baš z zadnjimi silami boril s smrtjo!“

„Gotovo je sam od sebe v vodo padel,“ pristavi zdaj Robert, in barva se mu je menjavala na lici. „Saj ni misliti, da bi bil kdo Riharda zalezoval!“

Med temi besedami pa vstopi Olga, prišedši od brata, in opomni vsa začudjena:

„Ali to je pa vendar rés, kar mi vsi verjeti nočemo. Ko sem bila zdaj pri Rihardu, vzbudil se je. Pogledal me je zopet tako lepo in mirno kakor poprej. Sedaj se že čuti precej krepkega in trdi, da mu spanje jako dobro déne. Pogovarjajóč se z menój pa mi jame takó-le pripovedovati, kako se je bila vsa nesreča dogodila:

Ko sem se ločil od Vogrinovega čolna, vozil sem se v Vajinem obližji, Olga. Skušal sem se veslajе, in vse je šlo dobro izpod rok. Postalo mi je že bilo gorko, pot mi je lil s čela. Nató namerim v čolnu stojé proti luki, kjer kakor véš oni dve pečini v jezero molite. Polagoma veslam proti vohdu, a ko pridem na desnej do pečine, sune me nekdo z vso močjo iz čolna, in jaz padem pri tej priči v vodo. Ta nočna pošast, bil je moški, toliko vém, požene še nató moj prazni čoln na stran, mene samega pa porine z dolgim drogom globoko v vodó.

Prej sem še klical na pomoč, ali zdaj pod vodo jelo mi je sapo jemati. Prišel sem še sicer na vrh, in tu maham z rokama okoli, iskaje svoj čoln, da bi se prijel zá-nj. A zdaj me jamejo zapuščati moči, jaz si nisem mogel pomagati več, zapustil me je spomin in zavest . . .

Le toliko še vém, da me je nekdo zgrabivši za obleko in život potegnil na suho, menda v čoln! A tudi svojega rešitelja nisem poznal, zdi se mi pa, da je bil to Milko Vogrin, kogar sem videl pozneje v čolnu zraven sebe.

Na vse drugo se ne spominjam več. Tudi Tebe, Olga, nisem videl nikjer. Včasih me je že te dni strah in slutnja obhajala, da si ti utonola, ali Vogrin mi je vedno trdil, da se ni nikomur drugemu pripetilo nič žalega!

To pripovedovanje delalo je velik utis na našo družbo. Baronu Robertu bilo je zdaj vse jasno kakor beli dan. Spoznal je, da je njegov sluga po strašnem naključju zadel Riharda namesto Vogrina, in Vogrin sam je nató rešil prijatelja. Nezapopadno mu je bilo sicer vse to, ali Rihardovim besedam, ktere je baš Olga v družbi ponavljala, moral je na vsak način verjeti.

Strašna nevolja in srd bral se je Robertu pri tej priliki iz očíj. Same jeze se je grizel v ustnice, da mu je ves načrt tako izpodletel. Pisanim, gadovim očesom gledal je zdaj na onega pred seboj, ktereга je mislil mrtvega in nad čegar smrtjo se je že radoval.

„In Vogrin, njegov tekmeč, njegov največji sovražnik, rešil je zdaj Riharda iz smrtne nevarnosti, pridobil si hvaležnost pri Skenovskih in postal še iskrenejši prijatelj in večji ljubljeneč Olgi in Rihardu, nego je bil poprej! — In Olga je bila sama z njim v énem in istem čolnu na jezeru! Rihard ju je pustil obádvá po noči, o polnoči na samem skupaj veslati! In Olga je bila sama, čisto sama z Vogrinom tedaj, ko sem mislil jaz, da uničim njega na veke! Kaj se je vse utegnolo med tem z Olgo goditi, kaj sta govorila med seboj, kaj počenjala?“

Take strašne misli so se porajale v Robertovej glavi. Temnilo se mu je pred očmi. Komaj se je premagoval, da ni zgrabil svojega tekmečá in mu zabodel bridko sabljo v njegove prsi, naj bi mu bruhnola črna kri iz njih ter močila strop in tla! Zaraditega pa so bile tudi Robertove besede zbadljive in rezke. Kazale so, kako sovraštvo goji on proti Vogrinu.

Ko so napreč po tem pojasnilu gospá Skenovska, Olga in dr. Sirnik častitali Vogrinu, da je srečno rešil Riharda tako nepričakovane smrti, pristavil je baron Robert:

„To je celó naravno, da je moral gospod Vogrin rešiti Riharda iz te nevarnosti, ako hoče, da on sam to popravi, kar so pregrešili njegovi rojaki nad njim, njegovim prijateljem!“

„Kako je to razumevati, gospod baron?“ vpraša hitro Vogrin.

„Jaz si mislim, da je nekdo Riharda napadel hotéč ga oropati, to je vzeti mu denar in obleko,“ odvrne nagloma Robert. „Večkrat sem že videl takih sumljivih ljudij todí okoli hodečih, ki le o ropanji in kražeži živé. Sploh je vse ljudstvo tu jako ubogo, siromašno in nizko. Samo

čuditi se je, da še ljudje pri belem dnevu nas tujih gostov ne napadajo ter nas zavratno ne ubijajo!“

„Pomislite, gospod baron, kaj govorite,“ opomni nató resno Vogrin. In kri mu je šinola v glavo od same jeze, da se drzne tujec tako nesramno sumničiti in obrekovati njegove revne rojake. Zatorej nadaljuje ves razsrjen:

„Naše ljudstvo je rés ubogo in siromašno, ako ga bogatim ogerskim magnatom primerjamo, ali ono imá toliko, kolikor potrebuje. Največ vredno pa je to na njem, da je ono pošteno in da se o tem redí, kar si samo pridela in prisluži. V njem je sicer malo plemstva, ali zató več plemenitosti! Jaz protestujem odločno proti Vašej izjavi in terjam od Vas, da mi svoje besede ali prekličete, ali pa njih resnico dokažete!“

Olga in dr. Sirknik sta bila kaj vesela, da je Vogrin Robertu tako ostrih in gorkih povedal. Vse je potihnolo, ko je nehal Vogrin govoriti. Nikdo izmed družčine si ni upal črhnoti. Vse je čakalo, kaj poreče nató Robert. Olgi pa se je sree samega strahú treslo. Barva se je menjavala za barvo na njenem lici, ko je pomislila, kaka huda nasprotnika si tu stojita čelo ob čelo. Njena duša in sree je čutilo, da ne obrodi to za njo in Vogrina nič dobrega. Zaraditega pogleda takoj mater, proséc jo z milim očesom, naj pomiri ljuta leva. Ali Olgina pamet in glava dajala je Vogrinu prav. Ona je bila po lastnej skušnji prepričana, da baron Robert tukajšnje slovensko ljudstvo krivo sodi in ga le obrekuje, kakor je obrekoval mater in njo pred njenim očetom!

„Dokazila ni drugega treba,“ odgovori razkačeno Robert na odločne besede Vogrinove, „kakor je to, kar nam je baš gospica Olga povédala. Riharda je v istini nekdo napadel, in to je dovolj. Kdo bi pa to bil, je vse eno, najbrže pa Vaših vaščanov Doljancev nekdo, ki se je hotel s plenom obogatiti. Ali to mu je k sreči izpodletelo.“

Tako je moje mnenje in gotovo tudi opravičeno. Videl sem-že marsikterikrat ljudi sumljivega lica in stanú pohajajoče na ónem, to je Vašem obrežji. Bili so kakor pravi roparski kandidatje, ki škilijo in prežijo na tujca kakor mačka na zajca. Jaz sam sem se že bil večkrat takih postopačev zbal. Zaraditega pa tudi ne hodim rad brez sablje na Vaš kraj!“

„To je vse prazno, gospod baron,“ odgovori mirno Vogrin. „A dobro! Naj veljá tedaj Vaša, da je nekdo naših ljudi o polnoči napadel Riharda, in to na ónem, našem obrežji! — A kdo bi ga bil napadel, pa vprašam Vas, milostljiva gospá, ki tudi poznate ljudi v sosesčini ter véste, kdo Vam je prijatelj in kdo ne! Kdo bi ga bil torej utegnel napasti, kaj mislite, milostljiva gospá?“

„Na to vprašanje Vam ne vém odgovoriti,“ odvrne Skenovska. „Sploh se mi pa zdi, da nimamo v okolici nobenega sovražnika, ki bi

nam hotel kaj hudega storiti, Riharda pa skoro itak med kmeti nikdo ne pozna. A zakaj bi ga pa šel kdo napadat, saj si lahko vsakdo misli, da nima mnogo denarja sebjó! Celó neverjetno pa je tudi to, da bi kdo onega, kogar misli oropati, vrgel prej v vodo, nego bi ga oplénil. To vse ni tedaj resnici podobno. Zatorej pa tudi ne morem jaz tukajšnjih, to je Vaših rojakov, gospod Vogrin, dolžiti takega zločinstva!“

„Dalje pa je treba i tó-le pomisliti, moja gospoda,“ nadaljuje zopet Vogrin. „Kdor namerjava Riharda napasti, ne pričakuje ga o polnoči na ónem obrežji, kamer on nikdar ob tej uri ne veslá, temveč tam, kamer on sam večkrat zahaja. Vaše muenje, gospod baron, je torej celó neopravičeno, dà nesmiselno, ker vse okolnosti nasprotno pričajo.“

A tudi od občine sem zvedel, da ni nikjer tú blizu takih potepuhov in klatežev, ki bi po noči na jezeru in ob njem ljudi napadali. Kaj takega céla občina ne pomni, in se tudi zgodilo ni, odkar prva hiša v Porečah stoji. Zakaj bi morali torej ravno moji vaščanje napadati Riharda, ki so ga še le tedaj prvokrat videli, ko smo netili kres?“

„Takih okolnostij in izgovorov navajati ni težko,“ odvrne nató Robert bolj mirno in žé malo poparjen. Videlo se mu je, kakor da bi bil v osino gnezdo dregnul, a potém se takoj zbal, da bi ga one hudo ne opikale. Zatorej pristavi: „Jaz si ne morem kaj, da še kljubu temu vendar pri svojem mnenji ostanem; zakaj prepričan sem, da zločinski dogodek sam dovolj jasno za me govori.“

„Dovolite, gospodje, da jaz nekaj pristavim,“ jame nató Olga.

„Slobodno, gospica,“ kličeta dr. Sirk in Vogrin, a baron je molčal navlašč.

„Ko smo šli mi trije, Rihard, jaz in Vi, gospod Vogrin, v nedeljo po večerji skozi gozdič, slišali smo, da je nekdo zažvižgal. Mene je takoj hud strah pretresel. Zbala sem se bila za Vas, gospod Vogrin, da bi se Vam samim na jezeru kaj ne pripetilo. Zdi se mi, kakor da bi bilo to neko znamenje za onega, ki je imel prežati — a ne na Riharda, temveč na Vas, gospod Vogrin! Ali ni to verjetno, gospodje?“

Vsi so tem besedam pritrjevali, le Robert je smejó se pristavil: „To je vse prazno, gospica. Kdo bode gospoda Vogrina zalezoval, ki je tu domá in pozna vsakega človeka? To je nesmiselno!“

„Meni se pa zdi ta misel bolj verjetna nego Vaša,“ dostavi še enkrat Olga, „a tudi druge okoliščine govorijo za njo.“

In poslušajte dalje, gospodje! Meni se že od nekdanj dozdeva, da je v sanjah nekaj resničnega. Dostikrat se prigodi to, o čemer sanjamo. Tudi meni se je na Dunaji malo prej, nego smo odšli v Poreče, sanjalo, da smo potegnoli gospoda Vogrina na pol mrtvega iz jezera. In to se je rés dogodilo, le s tem razložkom, da je bil to — Rihard, pa ne Vogrin!“

„Sanje so prazne kakor strah, ki je na sredi votel, a na kraji ga nič ni,“ odvrne Robert naglo na Olgino modrovanje ter skuša samega sebe opogumiti; bal se je že, da bi se ne izdal.

„Nekaj resnice zna pa vendar le biti na tem, kar pravite Vi, gospica Olga,“ izpregovori zopet Vogrin, premišljuječ, kje bi mogel najti sovražnika, ki bi se bil drznil lotiti se tako strašnega zločina. Na barona Roberta samega bi lahko mislil, a zdelo se mu je to neverjetno. Saj bi mu on vendar ne mogel na ravnost pogledati v oči, ko bi ga bil sam zalezoval! Na koga drugega pa zopet ni mogel misliti, a tudi spominjal se ni, da bi bil koga razžalil.

Po vsem se je pa dalo vendar sklepati, da je moral nekdo navlašč le na Vogrina prežati. Dolgo so sicer ugibali potém, kdo bi bil Vogrinu tako sovraž, a nikogar niso mogli zaslediti. Zatorej so se že mislili gospodje posloviti od Skenovskih, a kar na enkrat pride dr. Sirkniku nekaj na um, in ta reče:

„Kaj pa misliš, Vogrin, o onem potepuhu, ki si ga zasačil vasujočega pod oknom Tvoje sestre Rezike tisto soboto večer, ko si prišel pozno iz Poreč domú?“

„Na tega pa sem bil celó pozabil,“ odgovori naglo Vogrin, in kri mu začne siliti v glavo. Kakor bi pihnil, postalo mu je vse jasno. Zdaj ni dvomil več, da je bila smrt njemu samemu namenjena, a nezgoda je zadela — ubogeга Riharda!

Nató pové Vogrin na kratko, kako je bil odgnal vasovalca. „Ta potepuh bil je strašno drzen. Vrgel me je tja v ograd in skoro bi mi bil vsa rebra polomil. Dva dni nisem mogel lahko dihati. A ni ga bilo potém nikdar več k našej hiši. Jaz sem mu bil trn v peti. In ta vrag se je gotovo hotel to noč iznebiti mene, da bi imel potém prost vhod do moje sestre, on — morilec njenega brata!

Z naglasom in tresóč se govoril je Vogrin zadnje besede. Oči so se mu vrtele v očnicah, da je bilo groza. Iz njih je žarela togota. Celó Olga je trepetala, vidéč svojega Vogrina — besnega. Meril je z vso strastjo Roberta v oči, ali ta mu je odmikaval svoj pogled, da bi se mu ne izdal. Vogrin je takoj slutil, da je Robert sam podšuntal svojega slugo, naj ga umori in uniči, ker se boji, da bi mu ne izneveril — njegove Olge. Zdaj mu je kakor blisk šinolo v glavo, da je Robert sam dal z žvižganjem znamenje. Prepričan je bil, da se je ta baron, ki zdaj tu pred njim sedi, zaklel sam proti njegovemu življenju. Le on, samo on se ga hoče iznebiti, samo on ga uničiti, a ne sluga njegov, ki je le slabo orodje svojemu brezvestnemu gospodu! In takega zločinca, takega obrekovalca naj bi imela za moža — blaga Olga, njegov uzor? Tega nikdar ne, naj veljá to tudi njegovo življenje!

Taka strast vzklopela je v prsih našega rojaka ter se mu tudi že brala iz njegovih iskrih očij. Pozabil je v tej razburjenosti, da je v gostoljubnej hiši, da je v družbi nežne gospice. Prevzela ga je togota in strast, in on vzklikne proti baronu obrnen:

„In poznate li tega zločinca, ki je hotel meni vzeti življenje, a skoro pri tem umoril Riharda, Olginega brata? Veste li, kdo je to, gospod baron? — Ker Vi molčite, hočem govoriti jaz: To je Vaš — Vaš sluga!“

Pri teh besedah pa odskočijo vsi s svojih sedežev, kakor da bi bila strela udarila v družbo.

„Kdo pravi to, gospod?“ vpraša strastno Robert.

„To trdim jaz, ako me poznate, nikdo drug. Tedaj Vaš rojak, ogerskega barona sluga, je oni potepuh in lopov, ki je napadel Riharda, menéč, da ubije — mene samega, zato ker sem ga bil odgnal izpod svoje strehe! A ne samo zato, kaj je njemu na tem, temveč zaraditega, ker je hotel s tem ustreči — Vam, svojemu gospodu!“

Olga in nje mati ste že trepetali, bojé se, da se pri tej priči poprimeta Robert in Vogrin. In to bi se bilo morda tudi zgodilo, ko bi ne bil dr. Sirnik stopil med njiju, rekóč, naj bosta mirna, naj ne oskrunita gostoljubne hiše, kjer vlada mir in sprava!

Sirnik prime takoj svojega prijatelja za roko ter ga potegne na stran. Vogrin je trepetal in se tresel same jeze in strasti. Robert pa je stal moléč, bled kakor stena sredi sobane, ter gledal ves osramočen v tla, dobro vedóč, da je resnica, kar mu vpríčo vseh oponaša Vogrin, in da verjame tudi Olga — njegovim strašnim besedam!

Sreča je bila za našega rojaka, da ni bil z Robertom sam. Brez dvombe bi bil zadnji razžaljen potegnil sabljo ter v svojej besnosti posekal Vogrina. To bi bil Robert tudi tu najrajši storil, ali navzočnost Olge in njene matere zadržavala ga je, da ni pokazal svojemu tekmeču, oholemu plebejcu, kaj se pravi — žaliti ogerskega plemenitaša!

Premagavši se, poslovi se zdaj baron moléč od gospé Skenovske in gospice Olge. Vogrinu pa zažuga s prstom rekóč: „Midva se bodeva o tem drugje zménila!“ Izgovorivši pa odide naglo iz sobane na prosto, po stopnicah jezno s sabljo rožljaje!

Globoka tišina postane potém, ko je Robert družbo zapustil. Olgi so silile solze v oči, a mati je globoko vzdihnola, obžalujóč, da se mora kaj takega baš v njenej hiši goditi. Dr. Sirnik pa je stal moléč pri svojem prijatelji, ki je slonel na njegovej strani opiraje se ná-nj. Gledal je nepremiéno skozi okno tja gori proti svojemu rojstnemu domu. Bil je bled kakor smrt, kolena so se mu šibila, in omahol bi bil, ko bi se ne naslanjal na svojega prijatelja.

„Potolaži se, dragi moj,“ jame zdaj Sirknik. „Glej, zdaj je že odšel oni človek, ki obrekuje naše pošteno in pridno ljudstvo, in ki ga dolži zločinstva, katero je on sam pouzročil.“

Vogrin se ozre pri teh besedah po sobani, in rés Roberta ni bilo več tu. Zdaj še le more prosto dihati. Stoprav zdaj zadobi zopet ono moč, da je mogel stati brez podpore. Mirno se ozira potém okoli sebe. Prvi njegov pogled zadéne Olgo v oči. Neizrečeno veselje mu šine hipoma v srce, ko ga ona milo in sočutno pogleda. Iz njenih solznih očij bral je Olgino iskreno ljubezen do njega, in pri tem pogledu čutil se je zopet — srečnega v svojej ljubezni!

Skesanega srea stopi nató h gospé Skenovskeje, poljubi jej roko proséč jo odpuščenja:

„Odpustite mi, milostljiva gospá. Jaz nisem vedel, kaj sem delal tu v Vašej gostoljubnej hiši. Spozabil sem se bil toliko in grešil sem proti vsakej dostojnosti. Žalost, srd, jeza, sovrašтво in ljubezen, vse strasti, ki poganjajo svoje kalí v človeškem srci: vse, vse mi je tako prevzelo dušo in pamet, da nisem vedel, kaj se spodobi in kaj ne! Zatorej, milostljiva gospá, odpustite mi moje prenačljeno, nespodobno ravnanje vpricho Vas in Vaše ljubeznive hčerke.“

„Jaz Vam nimam kaj odpuščati,“ odgovori mirno gospá Skenovska. „Vaše ravnanje je opravičeno, ako je to rés, kar ste očitavali gospodu baronu. A jaz ne morem tega verjeti. Nemogoče se mi vidi, da bi se mogel človek tako daleč spozabiti, kakor bi se bil baron Robert, ko bi bil on zarés sam najel svojega slugo in ga podšuntal, da Vas — uniči!“

„Kolikor jaz barona Roberta poznam,“ povzame hitro Olga, „znalo bi vse to rés biti. Le pomislite, kaka nepremagljiva strast, kaka ošabnost, kako sovrašтво proti Vogrinu pretresa že od davna njegovo dušo! Iz vsega, kar vém in znam, moram sklepati, da so besede Vogrinove proti Robertu sicer hude, a žalibože menda prej resnične kakor ne. Le pomisli, mama, kako je on naju očrnil in ogrdil pri očetu! Zahvalimo le Boga, da se ni nič hujšega primerilo, in da je Rihard že toliko ozdravel.“

„Najbolj nesramno pa je to,“ odvrne Vogrin, „da je začel moje vaščane dolžiti takega zločinstva, imenujôč jih potepuhe in lopove. To me je že bilo hudo razvnelo. A ko je nanesla potém govoricca na to, da bi bil hotel morda njegov sluga utopiti mene, prišlo mi je takoj na misel, da tiči gotovo on sam za svojim momkom. Tedaj se pa nisem mogel več premagovati, in povedal sem mu očitó, kar mislim o njem.“

Tako so se nekaj časa še pogovarjali. Nató pogledata dr. Sirknik in Vogrin k Rihardu, in proti večeru sta se še le poslovila od njega.

Milo je pogledovala Olga za Vogrinom, ko je odhajal potém s svojim prijateljem. Usmilil se jej je v dno srcá, a sirotica mu ni mogla pomagati. Potrebovala je sama pomoči!

„Jaz sem skoro do trda prepričana,“ jame zdaj Olga proti materi, „da je hotel Robert po svojem slugi utopiti — Vogrina. Hočem Ti povedati, zakaj imam tako slabo mnenje o njem, in vém, da se bodeš nad njim sama čudila.“

In nató razkrije Olga svojej materi, kako se je Robert zadnji četrtek obnašal proti njej, kaj je vse z njo govoril in da jih je kresno noč na onem obrežji sam zalezoval!

Med tem pa korakata dr. Sirknik in Vogrin polagoma proti domu, pogovarjajóč se o današnjem razporu. Dr. Sirkniku se je vse nekako čudno zdelo, kar se je bilo danes vpričo njega dogodilo. A on ni hotel svojega tovariša popraševati po teh skrivnostih in spletkah. Vogrin pa je sevéda zapazil to začudjenje, zatorej reče:

„Hvala Ti lepa, dragi moj Sirknik, da si mi prijateljski stal danes na strani. Le Ti si me zadržaval, da se nisem bil še bolj spozabil. Tvoja prijaznost zasluđuje odkritosrčnega prijatelja, in to hočem biti od danes Tebi tudi jaz.“

Zatajeval sem Ti, dragi moj, do zdaj svoje svete notranje čute. Ali danes Ti odkrijem vse, da me ne bodeš krivo sodil. Ti si prvi, kteremu zaupam skrivno, a gorečo ljubezen med Olgo in menój. Čuvaj to skrivnost kakor svetinjó v svojem srci. Ona naj Ti bo sveta, kakor je meni!“

Vogrin je nató dolgo govoril o svojej in Olginej ljubezni, a ob enem tudi razložil, zakaj mu streže Robert po življenji.

Dr. Sirknik se je s prva čutil Vogrinovim besedam. On ni nikakor mislil, da ga Olga v resnici ljubi. Ali danes se je bil sam o tem pričal, in stoprav zdaj si je znal tolmačiti njeno vedenje.

„Moje stališče je pa rés žalostno, kakor sam razvidiš,“ nadaljuje Vogrin. „Prošnja za državno službo se mi je odbila, in meni samemu streže po življenji — moj tekmeec! Kaj mi je početi?“

Med takimi pogovori prideta naša rojaka do Sirknikovega stanovanja.

„Pojdi malo k meni, Vogrin,“ povabi zdaj Sirknik svojega tovariša. „Hočeva čašico zlatega vinca popiti na zdravje Tvoje in — Olgino! Ta dobra kapljica iz „Slovenskih goric“ bode nama glavo razvedrila. In potém Ti hočem povedati, kaj bi naj Ti počel v sedanjem kritičnem položaji!“

Vogrin je bil tega vabila jako vesel. Čutil je, da si mora govorjenjem olajšati svoje prepolno srce. Kmalu je stala steklenica rumenèga „štajerca“ na mizi. Jezik se je obéma hitro razmočil, in prijatelja sta mnogo govorila o Vogrinovej zadevi.

„Najboljše za Te, moj ljubi Vogrin, pa bi bilo,“ končuje Sirknik, „da se takoj jutre od nas poslovíš. Idi nazaj v Belo. Reci pri Skenovskih, da ne smeš dalje tu ostati, a si tudi ne upaš, če bi ravno utegnil, ker véš, da Ti streže baron Robert po življenji. Ako Te Olga

rés tako iskreno ljubi, kakor sam trdiš, tedaj ne more ona nikdar Robertu roke v zvezo podati, če le pomisli, da je hotel on, njen bodoči mož, uničiti — Tebe, njenega prijatelja in častilca!“

Vogrin je tem besedam pritrdil in mu povrh obljubil, da se na vsak način jutre od todi poslovil. Na ta svoj namen pa prime za čašo, tréi s prijateljem in jo izprazni — na boljšo bodočnost!

Kmalu potém je hotel Vogrin oditi, a zdaj potrka nekdo na vrata. V sobò stopi stotnik Randič, prijatelj Robertov.

„Dober večer, gospoda! Ne zamerita, da Vaju motim. Blagovolite me, gospod doktor, predstaviti temu gospodu!“

Nató predstavi dr. Sirnik prišleca svojemu tovarišu. Zdaj se vsedejo vsi trije, in kupice se na novo nalijejo. Po kratkem splošnem govorjenji pa začne stotnik Randič pripovedovati, zakaj je prišel.

„Bil sem zdaj le v kavarni, beróč svoje navadne časopise, kar pride k meni nadporočnik baron Robert Benda. Ves razsrjen mi pové, kaj ste imeli danes popoldne pri Skenovskih. Tožil mi je, da ste ga Vi, gospod Vogrin, strašno razžalili. Nató me prosi, naj grem k Vam, gospod doktor, in Vam naznanim, da zahteva moj tovariš, baron Benda, od Vašega prijatelja, gospoda Vogrina, popolno zadostjenje. Gospod Vogrin je njegovo vojaško in moško čast, njegovo plemstvo in njegov ogerski narod tako žalil, da mu ne more tega z lahka odpustiti.“

„Kakšne pogoje pa stavi gospod baron,“ vpraša ga dr. Sirnik.

„On zahteva,“ nadaljuje Randič, „da prekličé gospod Vogrin v istej družbi, v kateri je njega žalil, vse kar je proti njemu govoril. On mora pripoznati, da ni napadel Riharda njegov sluga, temveč kak tukajšnji postopač, ktereга naj skuša občina zaseči. Dalje mora on izreči, da se je prenglil v svojih izrazih: tudi naj barona Roberta prosi odpuščenja, ker mu je slabe in zločinske namere izpodtikaval. Napósled pa se naj odreče vsakej zvezi s plemenito rodbino Skenovsko in naj ne sili tjá, do kamer nima nobene pravice.“

Ako tega ne storite, gospod Vogrin,“ nadaljuje stotnik Randič proti njemu obrnen, „hoče si baron Benda sam priti po zadostilo. Vi ste rezervni častnik in morate tedaj toliko časti v svojej duši imeti, da povrnete žaljeno čast mojemu prijatelju, aktivnemu častniku. To je povod, zakaj sem prišel!“

Strmel je pri teh besedah dr. Sirnik, zavzel se tudi Vogrin. Nekaj časa je vladala potém mrtva tišina v našej družbi. Napósled se pa obrabri naš rojak Milko in reče:

„Veliko zahteva, gospod nadporočnik. Nesramno je, kar terjá. To zločinstvo, katero je dal on sam po svojem slugi storiti, naj pripisujem jaz svojim rojakom, svojim sovaščanom? — Tega ne storim nikdar. Jaz poznam poštenost svojih ljudij!

Jaz nimam ničesa preklicavati in tudi ničesa ne prekličem. Še zdaj trdim, da je resnica, kar sem govoril. Baron Benda stavi zaradi tega do mene take pogoje, ker vé, da jih jaz nikdar sprejeti ne morem. On je žalil tako mene, kakor jaz njega. To kar on od mene zahteva, terjam tudi jaz od njega: Naj se on umakne od ondi, kjer ne najde lju-bezni in udanosti!

Jaz čutim, da hoče gospod nadporočnik po častnej poti doseči to, kar mu je bilo izpodletelo v nedeljo večer. Jaz znam, da me hoče s pota spraviti, zato ker je nekdo meni, a ne njemu daroval svoje plemenito srce! Jaz vé m to vse. Zatorej naj pride sam po zadostilo, katero od mene zahteva. Naj veljá pogum in sreča junaška!“

Dr. Sirknik ni hotel verjeti, da je to govoril njegov prijatelj Vogrin. Dolgo ga je čudé se pogledoval, a napósled ga vpraša:

„Je-li to Tvoja resna volja, Vogrin? Vino Te je hudo razvnelo, zmešalo Ti glavo in pamet. Pomisli, kaj govoriš! Zdaj se tehta življenje Tvoje in — smrt.“

„Tudi njegovo življenje in smrt,“ odgovori naglo Vogrin. „Moja glava pa je vedra in pamet zdrava, kakor malokdaj. Ali ni boljše odkrito stopiti pred svojega nasprotnika, kakor se pa dati po noči zavrtno napadati lopovu, ki je le po svojem gospodu našuntan in podkupljen strahopetec?“

Gospod Randič je imel pooblastilo, da pozove dr. Vogrina na dvoboj. To je takoj zdaj storil, a samega se predstavi kot baronovega sekundanta. Hladnokrvno poprosi tudi Vogrin svojega prijatelja, naj mu bode sodrug v dvoboju. Zakaj on je ob enem zdravnik, in tedaj ne bode treba tretje osebi razkrivati te tajnosti. Dr. Sirknik mu, če tudi nerad, izpolni to željo. Nató se odloči, da se bijeta obadva kot častnika v uniformi, in sicer s sabljami. Dvoboj pa se ima takoj jutre v sredo vršiti, in to ob osmih zvečer na mestu, katero bodeta dr. Sirknik in Randič spoznala pripravnim.

Čudne misli in čuti so obhajali Vogrina, ko je veslal potém v mraku domú. Sabljo je znal nekđaj naš rojak dobro sukati in bil je že tudi pri poskušnjah marsikterega borilca ugnal. Ali zdaj je že mnogo let od tega, in človek pozabi hitro take ročne umetnosti. Povrh pa tudi ni vedel, kakov mojster je nadporočnik Benda na sabljo.

Tako premišljujočemu stopile so mrzle kaplje na čelo. Neki notranji glas mu je pravil, da se ne bode dolgo vozil po domačem Vrbskem jezeru. Tožno mu je prihajalo pri takih slutnjah v srci. Ali njegov srd in sovraštvo zadušilo je ta čut, in Vogrin se je tolažil takó-le:

„Jaz moram rešiti čast svojih rojakov, ktere on dolži, da napadajo in ropajo tujce. Pokazati hočem, da nisem takov strahopetec, kakor on misli o meni in mojih rojakih. Osvedočiti hočem svet, da zaslužujem

ljubezen blage deklice, katero si hoče moj nasprotnik s tem pridobiti, da uniči mene, njenega častilca — svojega tekmeča!“

Te vzvišene misli podžigavale so našega rojaka. Iskre so metale njegove žareče oči. Pogum je rastel, bojaželjnost je navdajala njegovo dušo, in vzdignovski svoje trde pesti proti nebu, storil je svoj sklep neovrgljiv, v katerem je še malo prej omahoval. Zatorej pa tudi ni čeli večer domá v svojej sobi drugega delal, kakor sukal sabljo in se uril z njo.

Polnoči je že ura odbila, a Vogrin še ni bil v postelji. Ravno je sedel k mizi na stol, da bi se malo odpočil. Njegove moči so že jele pojemati; tako dolgo in s tako silo in vztrajnostjo vadil se je nocój v bojevanji. Zadovoljen je bil s svojim znanjem. Dobro je še znal sukati sabljo na desno in levo, udarjati gor in dol, stopati naprej in nazaj, umikati se nasprotniku odbijajóč namenjene mahe in napadati ga z umetnimi udarci.

Zopet je jel nadaljevati svoje vaje. Kmalu mu je tekel pot po čelu. Brzo je bil tako vnet in zavzet v svoje delo, da ni čul, ko so se na tihoma odprla — sobina vrata V izbo stopi z leščerbo v roki njegova mati in ga čudé se opazuje. A on je ni videl; bil je s hrbtom obrnen proti vratom. Mati je namreč večkrat slišala iz Vogrinove sobice krepke stopinje, véasih tudi udarce, kakor da bi kdo močno ob mizo udarjal. To se jej je čudno zdelo, vzlásti ker je bilo tako pozno v noči. Zatorej gre gledat, kaj je, odpre tiho vrata in stopi v Vogrinovo sobico.

Precej dolgo je opazovala mati svojega Milka, ki se je baš jako ognjevitó vadil z orožjem. „Zakaj mu bo to?“ misli si zdaj. „Ali ima s kom kak boj? Ali je, Bog ne zadéni, znorel ali kali?!“

Globok vzdihljej se ukrade pri teh mislih iz materinih prsij, in v tem hipu obrne se tudi Milko na stran. Lahko si mislimo, kako je Vogrin zdregetal in stresel se, vidéč pred sebjó — svojo mater!

„Moj Bog, kaj Ti pa je, Milko?“ vpraša ga zdaj mati. „Zakaj ne greš spat. Ali ne véš, da je že polnoči? Saj je še jutre tudi en dan!“

Milko ne odgovori nató. Bal se je, da ne bi izdal svojega tajnega namena.

„Čudno se mi zdi, da se začneš na enkrat danes vaditi na sabljo,“ nadaljuje zopet mati. „To ne pomeni nič dobrega, Milko! Jaz se bojim za Te. Vedno slutim, da imaš na skrivnem kake spletké. Tudi v nedeljo večer bilo je menda najbrž Tebi to namenjeno, kar je gospoda Richarda zadelo. Hvala Bogú, da mu je le boljše, kakor si mi pravil! Noben človek ni brez sovražnika, tako Ti kakor jaz ne!“

Vidiš, Milko, povedati Ti pač moram, kar že imam dolgo na srci. Ti si prišel k meni domú, ali domá nisi skoro nič. Vsak dan greš v jutro od doma in prihajaš še le zvečer po noči domú. Zadnja dneva še spal nisi domá! Rada bi se bila o marsičem s Tebjó pogovorila; saj se

že nisva dve leti videla. In moj Milko, Bog vé, ali me še najdeš na svetu, ko prideš zopet domú. Jaz sem se že postarala. A star človek je kakor kaplja na vejici, ki že pade na tla, če le sapica potegne!“

Pri teh besedah vzdihne mamica globoko, in solze se jej vlijejo po velem lici. Vogrin pa je slonel ob mizi kakor skesan grešnik, nepremično gledaje v tla. Hudo so ga pretresle materine besede, in tudi njemu je prilezla grenka solza v oči. Mrklo pa je svetila luč in mračno obsevala sobo. Solz nista torej videla sin ne mati eden drugemu v očéh, a tembolj pa sta vedela eden o drugem, kaj čuti njuno sree v prsih!

„Vi imate prav, mati,“ odvrne tiho Vogrin. „Življenje naše je kakor kaplja na veji. Tudi mlad človek ne vé, kdaj in kje ga smrt pokosi!“

Po tej opazki molčita zopet obá. Napósled pa izpregovori mati:

„Ako se ne motim, Milko, zahajaš Ti tja doli k Skenovskim. Že óno nedeljo, ko smo netili kres, spoznala sem, da sta si tista gospica in Ti kaj zeló na roko. Rés, da Te je že toliko možá, da bi lahko ženo imel. Tudi dekle je lepo, ponižno in prijazno, ali meni se vendar ta Tvoja misel ne dopada. Kdor previsoko leta, nizko obsedi, pravi stari pregovor.

Bojim se, Milko, da bode Tebe zaraditega še hudo glava bolela. Dekle je zeló zeló bogato, stariši visoki in plemeniti, a Ti Milko, Ti si ubožnih starišev sin! Mi prebivamo pod slamnato strebo, oni pa v mestnih palačah. Ti si sevéda učen in študiran, ali na to ne gleda bogatija! Meni se vedno zdi, da bi bilo najboljšje za Te, ko bi si Ti to misel in ljubezen izbil iz glave. Saj je še potém časa dovolj, ko cesarsko službo dobiš, da si poiščeš tovaršico Tebi primerno.

Glej, za gospico Skenovsko poganja se mnogo gospodov. Med njimi je gotovo tudi óni ogerski častnik, ki je zdaj v Porečah. Pravijo, da je neki baron in bogat ogerski plemenitaš. Kaj zamoreš Ti proti takemu, naj bi tudi dekle ljubilo Tebe, a ne onega? Ali ne véš, da morajo take mestne deklice storiti to, kar jim stariši velévajo?

In če se ne motim, ta ogerski baron Te tudi povsod zalezuje ter že slutí, da mu Ti v škodo zahajaš. Ono noč, ko so počivali Skenovski pri nas, bil jim je tudi on za hrbtom. Ko sem namreč v jutro, ko se je danilo, vstala, videla sem skozi lino s podstrešja, da je stopil mož v častniškeji obleki iz naše pojate. Šel je naravnó proti jezuru, kjer smo bili priklenoli čolne, in potém se je peljal sam prek jezera proti Porečam.

Kdo bi to bil, ne vé m prav. A zdi se mi pa le, da je naše goste in Tebe zalezoval, in ko ga je ploha zasačila, spravil se počivat v našo pojato. Dalje pa tudi mislim, da je morda ravno ta baron hotel zadnjič Tebe, svojega zopernika, uničiti, ker se boji, da bi mu Ti ne izneveril — njegove bogate ljubice.“

Vogrin je spoznal, da ima mati prav. Tudi on sam je že dolgo opazoval, da ga baron Robert neskončno sovraži in se navlašč ogiblje njegove družčine. Ali ko mu je mati še povrh naznanila, da je bil morda on, Robert sam, pod njihovo pojato in je tedaj zalezoval Olgo in njega, stresel se je na vsem životu; tako ga je ta misel iznenadila. Bilo mu je pa vse verjetno, in zdaj si je tudi tolmačil, zakaj ga hoče Robert na vsak način ugonobiti. Da bi pa Milko samega sebe ne izdal in ob enem potolažil svojo mater, odgovori jej mirno:

„To ni vse tako, kakor si Vi, mati, mislite. Gospá Skenovska kakor tudi njena hči ste mi rés prijazni; vzlásti pa me ima Rihard jako rad. Zató zahajam večkrat k njim. Ali o srčnej ljubezni z Olgo in menój ni tu govora. Tisti ogerski častnik nima tedaj prav, ako misli, da mu jaz odvrčam gospico Olgo, in me on zatorej iz ljubosumnosti zalezuje ter mi streže po življenji, kakor Vi ménite.

Da pa vidite, da je vse rés, kar govorim, povém Vam, da odidem pojutrešnjem nazaj v Belo. Le jutre še ostanem toliko tukaj, da se v Porečah od znancev in prijateljev poslovim. Predno pa grem na Dunaj, še pa pridem enkrat k Vam domú. A tedaj ostanem samo pri Vas in ne grem drugam nikamer!“

Vogrin je sevéda skušal materi marsikaj zatajiti, da bi jej ne delal težkega srca. Tudi to, da še sedaj ni državne službe dobil, zamolčal jej je, da ne bi žalovala.

S to Milkovo izjavo delala se je mati le na videz zadovoljna, a verjela mu ni, kar je govoril. Še bolj pa se jej je vse sumljivo zdelo, ko je Milko trdil, da se le kar takó brez posebnega namena vadi na sabljo, češ sicer bi vso vojaško urnost pozabil! Pravil je tudi, da se zdaj približujejo hudi vojskni časi. Tedaj pa je treba, da se že, dokler je še mir, pripravlja na vojsko. Saj bi še utegnoli tudi njega med vojake poklicati!

Vse to je sevéda sililo mater na smeh, ker ni ničesa vedela o tedanjem politiskem stališči v Avstriji niti o berolinskem kongressu. A sinu ni očito oporekala, tembolj si pa mislila, da zakriva on tajnosti pred njo. Nekaj časa sta se še pogovarjala, a potém se ločita obadva, ne vedóč, kaj prinese prihodnji dan!

Vogrin se je bil v svojih vajah tako utrudil, da je nató dobro in trdno spaval. Ker se je pa še le ob dveh po noči vlegel k počitku, spal je v jutro, dokler ga ni vzbudila mati prinesši mu zajutrek.

Mati in Rezika ste že bili domá vse poppravili, delavci in drugi posli so že odšli na polje, ko je Milko vstal. Bil je zdaj celó sam domá, in to mu je bilo prav. V vsej naglici poišče si velik gonilni brus ter jame sabljo ostriti. To delo je srečno dovršil, tako da ga ni nikdo videl pri njem. Ali mati je vendar, s polja prišedši, spoznala, da je rabil

nekdo brus. Mislila je sevéda pri tem takoj na Milka, in njeno srce je prihajalo otožno in žalostno . . . Rada bi ga bila vprašala, kaj je brusil. Ni li morda ostril svoje sablje? . . . Ali Milka ni bilo več domá in tudi njegove sablje nikjer!!

Malo predpoldnem veslal je iz Dol mlad in čvrst mož v vojaškeje obleki, z zlatim portepéjem in opasan s svetlo sabljico. Bil je dr. Vogrin, rezervni častnik 8. ogerskega peš-polka: „baron Abele“. Šel je k Skenovskim poslavljat se. Nikdar se še ni tako težko vozil v Poreče kakor danes. Z vso silo je moral vesla v mirno jezero zasajati, da se je čoln premikal. Po dolgej in trudapolnej vožnji dospè vendar do obrežja. Zdaj se napoti k svojemu prijatelju dr. Sirkniku, ki ga je že pričakoval.

„Mislil sem skoro, da Te ne bo, ljubi moj Vogrin,“ opomni Sirknik. „Kako se kaj počutiš?“

„Teško mi je bilo pri srci, ko sem zapušéal dom. Moram Ti reči, dragi prijatelj, da bi se ne bil mogel premagovati, ko bi bili mati tedaj domá, ko sem odhajal. Ne bojim se sicer ničesa. Zá-se pričakujem dobrega uspeha in konca, ali človek ne vé nikdar, kaj se utegne vse pripetiti; kajti moj nasprotnik mi na vsak način streže po življenji.“

„Le potolaži se. Bodi pogumen in hraber. Zmaga je gotovo na Tvojej strani, in potém se bodeš veselil svoje slave!“

„Dobitek je rés lep in slaven, ali nevarnost tudi velika,“ odvrne Vogrin premisslujóč. „Le éno Te prosim, dragi moj! Ako bi se mi kaka večja nesreča primerila, bodi zanesljiv in zvest tolmač mojemu sreú. Povej Olgi, da sem se s svojim nasprotnikom bojeval iz ljubezni do nje in svojih rojakov. Reci jej, da sem se moral boriti s svojim tekmeceem, ker sem spoznal, da vodi do nje le boj na življenje in smrt. A malodušno se nisem mogel umaknoti svojemu zoperniku ter brez boja prepuštití divjemu jastrebu svojo nežno golobičico! Naznani jej pa tudi, da je hranil Vogrin toli plemenito srce v prsih, da ni hotel zavratanó napadati svojega sovražnika. A tudi bojzljivo ubežati mu ni hotel on, temveč njegovo srce bilo je tako pogumno in hrabro v boji, kakor je polno goreče ljubezni — do svoje drage Olge!“

Dr. Sirknik se je čudil nad navdušenostjo svojega prijatelja. Ne bil bi mislil, da se Vogrin tako malo boji smrtne nevarnosti in da zamore tako strastno in goreče ljubiti.

Prijatelja se še pogovarjata potém o vseh malenkostih, ki so pri dvoboju potrebne. Nató se napotita k Skenovskim, da bi se Vogrin poslovil od njih, češ da že odrine jutre na vse zgodaj v Belo h grofu Kohnarskemu.

Ta novica je Olgo strašno pretresla. Dokler je bival Vogrin v njenej bližini, tedaj je še pozabljala vse nezgode. Ménila je, da ostane Milko še dalje pri Rihardu, a v teh blaženih mislih se je motila. Ko

se je torej Vogrin danes popoldne zarés od nje poslavljal, gledala mu je kaj milo v globoke, žive oči. Iz njih je brala vso moč njegove goreče ljubezni. Niti Olga niti Vogrin nista našla v tem trenutku besede v slovó, le njih duša je govorila tiho šepetaje: Na svidenje!

Ko ste pa potém mati in Olga spremili Vogrina do vrtnih vratíc, podá mu tu deklica rožico-spominčico v slovó in mu vroči Puškinovo novelo. V knjižici pa je bilo za Vogrina majhno pismice. V njem je razodela Olga, kako ga neizrečeno ljubi in da ta ljubezen v njenem gorečem sreci nikdar ne ugasne!

Od onega trenutka, ko se je poslovil Vogrin, čutila se je Olga zopet osamelo in pozabljeno. Pismo in grožnja očetova, zločinski napad in prepír Robertov, nemila osoda Vogrinova: vse to jej je sekalo zopet nove, nezaceljive rane. Tolažbo pa je iskala deklica v prostej naravi. Sprehajala se je na obrežji, ko je jelo solnce zahajati. Kakor v preteklih dnovih, tako so žarele tudi danes koroške gore, ko jih je poljubljalo solnce v slovó. Narava je bila ravno tako lepa in krasna kakor nekdaj, ali Olga ni danes čutila niti videla njene krasote. Nje pogled se je oziral vedno le tja na jezero, kjer jej je bil Vogrin razodel svojo tajno ljubezen!

V te misli zamaknena ni opazila Olga, kako sta ob osmih zvečer priveslala dva čolna vsak od svoje strani na „Samotarski otok“. Bila sta Robert in Vogrin s svojima tovarišema.

Samotarski otok je celó majhen otočič sredi med Porečami in Dolami. Na njem nahajaš le nizko grmovje in različno vodno rastlinje. Obrežje je bujno zarasteno, in z jezera ne moreš videti na sredo otoka. Ondi pa stoji dolga lesena miza na majhnem, s travo in cveticami obrastenem prostoru.

Tú sem sta došla točno ob osmih naša dvobojnika. Kmalu sta si stala nasproti rezervni častnik dr. Vogrin in nadporočnik baron Benda, Slovenec in Magyar. Na znamenje Randičevo začne se prvi hod. Vrlo dobro sta se dajala boritelja. Naš rojak je kazal velik pogum in čilost. Tudi njegova izurjenost in ročnost ni bila manjša od Robertove. Videlo se je, kakor da bi bil Vogrin že premagal nasprotnika. Zasuknol je bil spretno sabljo, odbivši baronov mahljej, in glej! Robertova roka — krvaví!

Boj se ustavi. Sekundanta pogledata, bil je lahek prask. A Robert še ni bil s tem zadovoljen; geslo mu je bilo: Na življenje in smrt!

Drugi pot se dolgo nič ne odloči. A boj je prihajal tem hujsi in hujsi, čim bolj je vzkipela kri v boriteljih. Ker pa le ni uspešnega konca, ustavita sekundanta drugi poskus.

Bil je še tretji pot na vrsti. Ta naj bode odločilen. Šlo je rés za življenje in smrt. Niti Vogrin niti Robert nista bila več pri mirnej pameti. Strast in krvoločnost zavladata je v njunih prsih!

Na Sirnikovo znamenje začne se zopet ljuti boj. Zdelo se je že sekundantoma, da zmaga Vogrin. Robert se je namreč jel umikati, a vendar še dobro odbijajóč Vógrinove mahe. A kakor bi trenol, napade z novo silo in močjo svojega naskakovalca. Odbivši udarec Vógrinov, zasukne zvito in prekanjeno svojo sabljo . . . Ona obtiči globoko v nasprotnikovej levici, in v tem trenutku se zgrudi Vogrin na tla!

Noč je že jela razprostirati svoja temna krila nad mirno jezero, ko je obvezaval dr. Sirnik rano nesrečnemu prijatelju. Vogrin je ležal v nezavesti. Pozneje ga je pa Sirnik z vsemi mogočimi pripomočki vendar le toliko vzdramil, da se je zavedel. Nató ga spravi polagoma po konci, in Vogrin je šel, držeč se z desnico svojega tovariša okoli vratú, po malem kakor hudo ranjen vojak proti čolnu. Tú ga Sirnik rahlo vá-nj posadi, poté pa peljá pri zvezdnatej luči — k nesrečnej materi!

(Dalje pride.)

Odpóved.

Óuj, ti si meni že predraga,
In po pravici se bojim,
Da spet ljubežen me premaga
Ter pókoj srčni izgubím.

Golobče ljubeznivo, prosim,
Ne káli mojega mirú,
Grenák spomin jaz v prsih nosim,
Spomin o cvetji brez sadú.

Lepota velik čar je tvoje
In v duši žije ti blagóst,
A kdo li, srce zláto moje,
Za žensko párok je zvestóst?

Svetló sijal je nekoč méni
Ljubezni prve srečni maj,
Vsi upi bili razcvetáni —
A kaj ti bodem pravil, kaj!

Sreč tačas je ukrenílo,
Ka premotiti se ne dá,
Naj tudi bi še kdaj vabílo
Najlepše dèkle je svetá.

Nerad prenašal bolečine,
Nerad bi novič bil bolán,
Če mi život brez sreče gine
Sem poleg tega vsaj mirán.

Zatorej prosim te, ne vpíraj
Očij skrivnosti polnih v mé,
Po drugih rajša se oziraj,
Ki v sreče upih še živé.

Znaj, jaz ne mogel bi ljubiti
Kot ljubil sem nekdanji čas,
Zató je bolje se ločiti,
Od mene tí, od tebe jaz!

Jos Cimperman.

Milko Vogrin.

Novela. Spisal dr. Stojan.

(Dalje.)

VIII.

Odkar je bil Vogrinov oče na smrtnej postelji blagoslovil svoje otroke ter se vzešši slovó od ljube žene, preselil v boljšo večnost, ni bilo več takega strahú in žalosti v Vogrinovej hiši kakor sedaj. Milko, nada in ponos materi in sestri, ležal je v smrtnej nevarnosti. Bléd kakor stena, upadlega lica in globoko udrtih očij, gledal je kakor suha smrt izpod bele odeje. Bolnik ni prve dni nič govoril. Le véasih se mu je izvil globok vzdihljaj iz krvavečega srca. Milko je čutil veliko slabost. Saj mu je bilo mnogo krvi izteklo iz rane. A on je tudi dobro vedel, kakšen konec mora vzeti, ako se mu rana vname in se prime prisad njegovega trupla.

Edina tolažba bil je Vogrinu kakor njegovej materi dr. Sirnik. Ta je prihajal vsak dan po dvakrat k svojemu prijatelju. Tolažil je mater in bolnika. Ali svetlemu dnevú sledila je tužna noč. Slabo brleča lučica razsvetljevala je blede Milkovo lice. A zraven njega je točila mati solze ter molila klečé pred božjo podobo, proséč, naj jej Bog ohrani edinega sina!

Zvunaj pa je skovikala sova, gledajóča skozi slabo prozorne šipe v sobo, kjer je vladala tuga in žalost. In glej, to je bila ravno ista sobica, kjer je pred kratkim časom Olga v svojo največjo radost spoznala, da jo ljubi — Vogrin. Tako menjuje na enem in istem mestu veselje in žalost, sreča in nesreča!

Med tem pa ko je trpel Vogrin smrtne bolečine ter so mu nehoté lile svetle solze po velem lici, veselil se je njegov zmagovalec baron Robert Benda svoje slave. Srce njegovo je zopet radostno bilo. On je zdaj prosto in lahko dihal. Srd in sovraštvo izginolo je iz njegove duše. Saj se je maščeval nad svojim tekmečem, pobivši ga kakor črvička v prahu. Neskončno se je radoval Robert nad Vogrinovo nesrečo, vedóč, da mu ne more ta človek od sedaj naprej zahajati več v škodo. Vsled tega se je pa tudi baronova zvunanost kar izpremenila. Hodil je zopet radostno, noséč glavo po konei, ter bil samosvesten v Vogrinovej domovini kakor domá na magyarskih tleh. Njegova ošabnost dospelo je kmalu na prejšnji vrhunec.

Prihodnje jutro prišel je Benda na vse zgodaj v kavarno na zajutrek. Žvižgaje pričakuje ondi svojega sekundanta, stotnika Randiča, „Kako, da Te ni tako dolgo?“ ogovori zdaj baron svojega prijatelja, prihajajočega sèm po cesti, in mu gre naproti,

„Govoril sem z dr. Sirknikom, ki je došel ravno zdaj od Vogrina. Bil je celo noč pri njem!“

„Ali mu je že — temu plebejeu — roka odpadla? Ne bode se mu več zljubilo, objemati z njo plemenite gospice!“ pristavi porogljivo Robert.

„Da bi se mu le kaj hujšega ne zgodilo! Dr. Sirknik se mi vidi jako zamišljen. Govoril mi je o vnetji in prisadu. Majaje z ramama rekel mi je, da pričakuje najhujše. V nekih dneh bode se vse razsodilo, ali na dobro ali na slabo!“

„Prav mu je,“ odvrne trdosrčno in škodeželjno baron Benda. „Kar je iskal, to je našel, in basta! Tudi zajcu ne prizanašamo, če nam hodi mladice obirat. Kako bi pa jaz temu plebejeu, ki se s prva potuhneno v naše kroge ukrade, a potem nam — izneverja blaga, visokorodna ženska srca! Saj mu je bilo znano kakor Tebi, da je Olga — moja bodoča nevesta! On se pa naj zdaj s smrtjo ženi in pri njej išče ljubezni! Eden Slovence več ali manj, to je pač vse eno. Ali ne, stotnik Randič?“

V tem smislu sta se naša znanca še dalje pogovarjala. Randič je sicer včasih pomiloval našega nesrečnega rojaka, ali baronu Róbertu žarela je zgoli radost na lici, ko je govoril o svojej včerajšnji zmagi in nesreči nasprotnikovej. Z veliko navdušenostjo je tudi pripovedoval, kako hoče svoj dopust sedaj porabiti v to, da se v kratkem njegova zaroka z Olgo izvrši. Češ Vogrin je uničen. Olga nima nobene zaslonbe več. Njegova zveza z njo je tedaj že kakor gotova! V jesen prevzame sam svoje posestvo in grajščino ob Blatnem jezeru, poplača z Olgino doto vse dolgove, in potem bode živel prav po kavalirsko v krogu bogatih magyarskih plemenitašev!

Tako je slikal baron Robert svojo srečno bodočnost stotniku Randiču. Slednjič še povabi prijatelja, naj ga obiše prihodnje poletje na njegovej grajščini. V roko si sežeta potem ogerska rojaka v znamenje, da se gotovo vidita prihodnje leto na baronovem posestvu.

Dogovorivši se tako med seboj, vstaneta polagoma. Spravljata se ravno na sprehod, kar stopi pred njiju — sluga Janoš z velikim pismom v roki.

„Kaj je zopet?“ zakriči nad slugo nadporočnik Benda. In vzešči mu pismo iz roke, pregleduje ga od vseh strani.

„Od vojaškega poveljništva je, glej stotnik Randič!“

Baron Robert postaja zdaj bled, zdaj rudéč. Roka mu trepeče. Neka huda slutnja prešine mu dušo. Nenavaden strah prehaja njegovo srce. Hlastno pretрга tedaj ovitek, prebere površno in nagloma pisanje. A zdaj omahne ves obledel na stol ter udari z obema rokama po mizi kolnéc:

„Strela gromska! Tega pa je še treba! Da bi jih le peklenko žrelo pogoltnolo te ljudi, in jih sama kuga in ogenj pomorila, da ne dajo mirú!“

„Ali so Ti, dragi prijatelj, dopust odpovedali in Te pozvali zopet v službo?“ vpraša ga ves radoveden stotnik Randič.

„Gromska strela naj vse ubije! Ná, beri sam in premišluj to prokleta povelje!“ —

Znano je po vsem Avstrijskem in ne najmanj med nami Slovenci, kakšni dnevi so nastopili s 4. julijem leta 1878. Tedaj se je napovedala druga mobilizacija. Poklicali so pod orožje mnogo sinov in očetov iz vseh slovenskih in neslovenskih pokrajin. Zbiralo se je silno vojaštva po vseh večjih mestih na Slovenskem. Kmet je popustil plug in motiko, rokodelc je vrغل v kot svoje orodje, dijak pa je zaprl knjige in uradnik zamenil peró s puško in sabljico. Hipoma se je začelo v Avstriji novo, vojaško življenje!

Po sklepu berlinskega kongresa imela je Avstrija zasesti Bosno in Hercegovino. V desetih dneh morala je biti vojska zató potrebna na nogah. In rés, okoli sredine meseca julija zapuščali so že polki, pop-evajóč in vriskaje, naše slovenske garnizone in podajali se v tabore ob turskeje meji.

A ne samo pehota, tudi konjiki poklicali so se na vojsko. Med temi pa je bil izbran za okupacijo 7. huzarski polk, kakor je vsem onim znano, ki so se tedaj zanimali za vojaške razmere.

Našega nesrečnega rojaka Vogrina pa ni dohitel vojaške trombe glas, kakor da bi bili vedeli, da itak ne more zdaj slediti takemu pozivu. Sedaj niso bili namreč 8. peš-polka, po imenu „baron Abele“, pri katerem je služil Vogrin za rezervnega častnika, poklicali pod orožje. Pač pa je bilo barona Bendo, nadporočnika pri 7. huzarskem polku, hudo zadelo to neljubo povelje!

Kakor strela iz jasnega neba, tako nenadoma došel mu je danes ukaz, da mora biti v 48 urah pri svojem polku. Ta novica ga je celó omamila. S prva je omahnovši na stol preklinjal Bosnjake in Hercegovce ter sploh vse Slovane, zakaj nikdar ne mirujejo. A spoznavši potém, da mu kletev nič ne pomaga, jame se tolažiti z mislijo, da ni tú nobene pomoči in izpremembe. Povelje je pač zdaj tukaj, in on mora iti brez ugovora na odkazano mu mesto!

„In ravno sedaj mora priti kaj takega,“ huduje se proti stotniku Randiču. „Baš sem mislil, da se začne zdaj zá-me tu novo življenje. Nadejal sem se, da še bodem sedaj v Olginem obližji preživel marsiktero veselo uro, ali glej, nenadoma me zadéne ta nesrečna osoda!“

„Moje največje pomilovanje, dragi prijatelj!“ tolaži potém Randič svojega tovariša. „Glej, Robert, to je že taka nemila osoda, ki meče

nas vojake iz enega kraja v drugi kot. Tudi jaz sem mnogokrat skusil takih grenkob. A napósled so me vendar razne nezgode prisilile, in jaz sem dal za vselej vojaščini slovó. Ali obupal nisem nikdar, če sem tudi čestokrat krvavečega srca zapuščal drage in ljube mi znanke. Zatorej se tudi Ti potolaži! Okupacija bode menda le nekaj mesecev trajala. Ti pa si lahko tedaj slavnih vencev in odlikovanj pridobiš. A dospevši venčan v Avstrijo nazaj, združiš se s svojo nevesto Olgo v srečnem zakonskem življenji!“

„To je vse prav in rés, gospod stotnik,“ odvrne baron Benda premišljujóč. „Ali naše posestvo, grajščina in vse je izgubljeno, ako svojih upnikov o pravem času ne utešimo. Saj sem Ti že pravil, z njimi se je naredila pogodba, da nas čakajo do jeseni, ko se jaz oženim. Tedaj sem jim mislil poplačati dolgove in propada rešiti naše imetje!“

A kaj je zdaj? Do jeseni ni misliti, da bi se vrnoli iz Bosne. Torej se tudi ne morem ob istem času oženiti. Določeni obrok pa doteče med tem, in ker ni več kredita, smo izgubljeni. Da bi nam pa gospod Skenovski, bodoči moj tast, hotel že zdaj seči pod roko, pa dvomim, ker je zveza z menój in Olgo — še negotova.“

„Zakaj negotova, prijatelj?“ vpraša hitro stotnik Randič.

„Zató ker bi se mi utegnolo v Bosni pri ustaših kaj pripetiti!“

„Bodi pameten, Benda! To je norska misel,“ trdi samosvestno prijatelj Randič in udari Roberta rahlo po rami, rekóč: „Glej, to še lahko zá-te vse dobro izteče. Svojega nevarnega tekmeča si sinoči slavno premagal. Ta Ti ne bode več ovir in škode delal. Drugo pa je treba dobro premisliti, a potém vse nenadoma in hitro izvesti!“

„Kaj naj tedaj počnem, prijatelj?“ vpraša radovedno Robert in pogledá svojemu tovarišu globoko v oči.

„Kaj bi naj zdaj počel, vprašáš? Vse to hočeva dobro preudariti, predno se ločiš od tod. Moj bodi svèt, a Tvoja je izvršitev!“

Zdajci vstane Randič in potegne k sebi žalostnega tovariša, šepetaje mu na uho: „Kaj bodeš žaloval in premišljal! To ne pristoja niti častniku niti magyarskemu magnatu! Zdaj pojdiva na sprehod, da si med ljudmi razvedriš glavo in srce!“

Vstal je baron Benda in šel, če tudi ne rad, s svojim tovarišem na šetališče. Zakaj on je potreboval v tem hudem položaji njegove tolažbe in dobrih nasvetov. Dolgo sta šetala potém naša ogerska znanca po hladnih drevoredih ob Vrbskem jezeru. In tú sta snovala sedaj naklepe ter določila ona dejanja, ki naj baronu Robertu zagotovijo — srečno in varno bodočnost!

Stotnik Randič je dosegel svoj namen. Zakaj Benda je postal zopet miren in vesel. Izginola je z njegovega lica vsa zamišljenost in osupnenost, ki ga je bila obšla vsled nepričakovanega povelja vojaškega. Dá,

Robert se je kazal hrabrega in za boj navdušenega, ko se je poslavljajal drugi dan od svoje bodoče neveste Olge in njene matere. Ali njegove duše ni navdajala bojaželjnost, temveč strah in up, ali se mu rés uresniči njegova nakana!

A ko so druge deklice roke vile in točile solze, poslavljajóč se od prijateljev in ženinov na boj odhajajočih, bila je Olga kamenitega srca. Njej se ni utrnila solza iz očíj, ko jej je mahal Robert z belim robcem iz koupéja v slovó, temveč njej se je v tem trenotku odvalil težek kamen od srca!

Ali tega občutka in olajšanja ni kazala deklica niti materi niti Rihardu. Tiha in malobesedna bila je prej ko slej. Hodila je zopet sama na vrt. A sedaj pa je dolgo ostajala v utici in se šetala po gozdiči brez skrbi, da bi jo na skrivnem zasačil baron Robert. Ali onega veselja, ki smo ga nekđaj občudovali na njej, ni bilo več videti na Olginem obličji. Kakor tlači móra spečega človeka, tako je stiskala dekličino srce huda slutnja, da jej je na veke ugasnola zvezda njene sreče. Le véasih se je njenemu duhu dozdevalo, kakor da so le hudourni oblaki zakrili zvezdnato nebó, a po hudej nevihti se zopet prikaže bleđa luna v osredji žarečih lučí, in med njimi bode lesketala zvezda njene sreče!

K takemu premišljevanju nagibalo je nehoté Olgino revno srce, če je bilo tudi skoro že celó obupalo. Ali človek ne vpraša v nesreči po tem, ali sme upati ali ne. Kakor se utopljenec v smrtnej borbi z razljučenimi valovi oklene najslabšega bruna, da se ob njem reši na suho iz morske sredine, tako se oklepa i človek še zadnjega upa, naj ga že tudi vse zapušča. Up mu je edina tolažba in edino olajšanje njegove osode. On mu je zvezdica, ki ga vodi kakor mornarja po širokem svetskem morji, dokler se mu čoln njegovega življenja ne razbije!

Gospá Skenovska je sevéda brzo opazila, da se je Olga, odkar je odšel Vogrin, zeló izpremenila. Zdela se jej je klaverna in pobita. Govorila je malo, odtegovala se družbi in posedala véasih célo popoldne sama v gozdiči. Zakaj pa je bilo Olgi težko pri sreí, vedela je mati tako dobro kakor hči.

Ali sama sebój bila pa je sedaj gospá Skenovska zadovoljna kakor že dolgo ne. Saj je bil Rihard že do dobra ozdravel, in videti je bilo, da se v kratkem celó okrepča. Vogrinova in Robertova svaja pa se je tudi celó mirno — tako si je vsaj ona mislila — brez hrupa in vsake govoriče zadušila. Vogrin se je ločil v starem prijateljstvu od njene hiše in ne dojde več v Poreče nazaj. A barona Roberta so nepričakovano kakor navlašč poklicali na vojsko. Po njenih mislih je vse tako lepo izteklo, da si ni mogla boljše želeti. Ali vendar, videti hčer žalostno in v se zamišljeno, ni mogla biti i sama vesela. Vedno jej je nekaj srce težilo. Zatorej sklene z Olgo natanko in zaupljivo govoriti o njenih razmerah!

Po Robertovem odhodu so prvi dnevi, sobota in nedelja, kaj enolično pretekli. Razvèn nekaj navadnih znancev v kopeli ni prišel te dni nikdo k Skenovskim v pohode. Tudi dr. Sirnika ni bilo k Rihardu gledat. Ali temu se niso čudili, vedóč, da imá doktor mnogo opravka na kmetih. Videli so tudi, da se vozi vsak dan po dva ali trikrat prek jezera proti Dolam. Rihard pa ni prav za prav zdravnika več potreboval. Saj je že bil v nedeljo toliko po konci, da je šel na vrt in v gozdič na kratek sprehod. Skenovski niso tedaj dr. Sirnika toliko pogrešali, da bi ga bili vabili k sebi.

V pondeljek popoldne gre Olga, zamišljena kakor je sploh bila te dni, kmalu po obedu na vrt. Mati je to opazila ter sklene odločno, takoj danes hčerki vso tugo in žalost izbiti iz glave. Zatorej se tudi napoti v utico, ali tú Olge ne najde! Išče jo povsod, po vrtu in gozdiči, a Olge ni nikjer. Mater obleti strah in slutnja, češ deklica bi si utegnola v svojej tugi storiti kaj žalega, Bog ne zadéni, morda celó — utopiti, ter jame na ves glas klicati: Olga, Olga! — A Olge ne priklíče od nikoder.

Nató stopi vsa prestrašena in trepetaje na obrežje, in tu kliče s tresóčim glasom na jezero: hop, hop! In glej! od daleč zagleda mali čolniček, ki se na valovitem jezeru lahno ziblje sèm od Samotarskega otoka. V njem bila je — Olga!

„Kam pa si veslala, Olga?“ huduje se zdaj mati nad hčerko. „Hudo sem se bila prestrašila. Trepèt mi je bil prešinol vse ude, ko Te nisem mogla od nikoder priklicati. Zakaj mi nisi nič povedala, da greš na jezero?“

„Kaj se mi pa more zgoditi? In če bi se mi tudi kaj, ne bilo bi to zá-me velika nesreča,“ odvrne pikro Olga materi in stopi iz čolna.

„Ali glej, kakšne valove žene zdaj jezero. Vse se peni in voda se besno zaganja v obrežje. Kje pa si bila? Kaj si iskala, Olga, na jezeru?“

Na to vprašanje je deklica materi le pol resnice povedala, rekóč jej, da se je peljala proti Samotarskemu otoku, a se takoj vrnola, zapazivši, da je jelo jezero gnati valove. V istini pa je bila ona brez pravega namena sedla v čoln ter jela po jezeru voziti se. A veslajóča zamisli se tako globoko v svojo nemilo osodo in bodočnost, da je pozabila na vse, kar jo je obdajalo. Njena duša in srce, um in pamet bila je le pri Vogrinu!

Valovi pa so gnali po svojej volji nje čoln. A dospévši tako nehoté in nevedé do Samotarskega otoka, vzdrami se vsa prestrašena ter veslá hitro proti domu, kjer jo je že na obrežji skrbna mati v največjem strahu pričakovala.

Tiho korakate potém Olga in mati nekaj časa ena poleg druge, a konečno povzame zadnja besedo:

„Povej mi, Olga, kaj te teži pri srci. Zakaj se mi vedno odteguješ in zakaj govoriš z menó tako brezsrčno, da bi ne bila zá-te velika nesreča, ko bi se ti kaj pripetilo?!“

„Glej, mama, ali me ne tepe nemila osoda! Vsi moji upi in nade so mi izginole. Svojih najblažjih čutov, najlepših mislij ne bodem in ne morem nikdar videti uresničenih. Vse, o čemer sem sanjala v svojem nedolžnem srci, vse, kar si je želela moja duša in po čemer sem hrepenéla z vso strastjo svoje ljubezni, — vse, vse je zá-me, kakor vidim, izgubljeno in uničeno na veke!“

„Ne govori tako, Olga!“ tolaži zdaj mati svojo hčer. „Ti vse pretiravaš, draga moja, in jaz vé, da ni to tvoje pravo mnenje in prepričanje. Dr. Vogrin nima rés stalne službe in kakor oče menijo, je on tudi več ne dobi. Ali jaz mislim, da temu ni tako. Pameten mož in prebrisana glava, kakor je Vogrin, vé si v vsakem slučaji pomagati. Tudi Vogrin pride enkrat do samostalnosti, ako ne prej, saj potém, ko dojde na krmilo — druga vladina stranka!“

„To je vse prav, mama!“ odvrne odločno hči. „Ali Vogrinova samostalnost mi nič več ne pomaga, potém ko sem postala žena — Robertova, kakor zahtevajo oče od mene!“

„Tudi tú še ni vse do pičice določeno. Osebito zdaj se utegne marsikaj izpremeniti, ko odide Robert na vojsko. Bog vé, kaj se še zna vse prej zgoditi, nego pride on nazaj!“

Tako ste se še dolgo pogovarjali mati in hči. A pri tem ni mogla Olga zamolčati, da je bil Robert pri slovesu nekako izpremenjen. Trdil je sicer, da mora takoj k svojemu polku na Ogersko, ali po njegovem obnašanji dozdevalo se je vendar Olgi, kakor da še ni to zadnje slovó, ktero jemlje zdaj od nje. Zatorej je deklica vedno slutila, da ni bil prvi pot njegov na Ogersko k svojemu polku, temveč na Dunaj — k njenemu očetu. In ta strah in sum je Olga tudi danes razodela materi.

Temu mnenju je sevéda mati ugovarjala, češ da ona vse pretemno vidi. Tolažila jo je tudi s tem, da je njena zaroka z Robertom malo da ne že gotovo dotlej odložena, dokler ne pride on iz Bosne nazaj!

Zadnja materina izjava bila je Olgi najljubša. Nasmehnola se je zopet deklica, in videlo se jej je na lici, da si je pogovorom olajšala srce. To priliko pa porabi mati, da razvedri danes enkrat za vselej svojo hčer, ter reče:

„Valovi so se že ulegli. Zdaj bi bilo kaj prijetno voziti se po jezeru. Peljive se gledat, kje je bil Rihard óno noč onesrečil. Rada bi že videla isti pečini, kjer ga je bil neznani lopov sunol v vodo.“

To vabilo je Olgi kaj povšeči. In nekaj časa pozneje veslate že mati in hči v živahnem pogovoru proti Samotarskemu otoku in nasprot-

nemu obrežju. Veslájše po jezeru pa se je Olga milo ozirala tja gori na grič, kjer stoji bela hiša Vogrinova.

Že s prva ko je došla Olga v Poreče, imelo je to borno, a lično poslopje za deklico nekaj idylnega. Tudi danes so se jej vzbujali blaženi spomini pri tem pogledu. A to so bili spomini na oni veseli kresov večer in ono srečno noč, ko je spoznala prvič, da jo goreče ljubi — Vogrin!

A ne samo Olgino srce blažili so taki spomini, temveč tudi nekemu drugemu lajšali so trpljenje in žalost. In to je bil — naš ubogi Milko, ki je gledal edino le še v preteklosti svojo srečo!

Danes peti dan po svojej nezgodi bil je Vogrin prvokrat vstal. Le njegova trdna, močna natura bila ga je rešila. Oteklina je že jela četrti dan pojemati, in zdaj ni bilo nobene nevarnosti več. Tudi telesna moč se je že vračala v oslavljeni život. In danes popoldne poskusil je Vogrin prvokrat iti iz zaduhle, majhne sobice na prosto. Roko levico pa je imel dobro zavarovano, da se ni mogla ganoti, noséč jo v umetnej obvezi.

Opiraje se na mater šel je Milko na vzhodni kraj hiše, od koder se ponuja človeku krasen razgled na jezero in Poreče. Ondi se vsede na dolgo klop in naslanjajóč se na skladnico bukovih drv, gleda na villo gospoda Skenovskega, njegov vrt in gozdič. Ker pa je jezero na tem mestu jako široko, ni mogel s prostim očesom razločiti, ali je kdo Skenovskih na vrtu ali ne. Zatorej mu prinese mati daljnogled, in zdaj je videl Vogrin, kar mu je srce pozelelo.

Tam na obrežji stali ste dve ženski podobi. On je v njih spoznal Olgo in nje mater. Ravno ste stopali v čoln, ki ju naj ponese tja do nasprotnega obrežja.

A kakor ne izpusti bistrooki orel iz očij svojega plena, tako je zasledoval Vogrin znani čoln. Srce mu je jelo močnejše bítí. Kri po njegovih žilah se je hitreje pretakala, ko opazi, da se ziblje čoln proti ondotnemu obrežju. . . . Zdajci je ravno veslala Olga na onem mestu, kjer jej je bil on zadnjo osodepolno noč razodel svojo gorečo ljubezen! Blaženi spomini mu stopijo v dušo. Globok vzdihljaj izvije se mu iz globočine žalujočega srca! A mati njegova, nevedé, zakaj vzdihuje njen Milko, izpregovori vprašajóč ga:

„Kaj ti je, Milko? Ali ti je slabo? Pojdi, pa greva zopet v postelj. Trga te li po roki, ali te boli glava, da se tako hudo poprijemlješ z desnico po čelu?!“

„Nič mi ni, mati! Le sveža sapa me je malo prevzela, ker že dolgo nisem bil na prostem,“ odgovori sin materi, zatajujóč svoje občutke, ki so se mu nehoté vzbujali v srci ter ga delali otožnega. Milko je nagnol glavo, podpirajóč jo z desnico. Tako je zakrival z dlanijo svetle solze, ki so mu kakor prozorni biseri kapale po bledem lici!

V tem trenutku se ga je polastila neskončna otožnost. Nemo je zrl pred se. Vse se mu je temnilo pred očmi. V njegovej duši pa so vstajale temne podobe njegovega osodepolnega življenja . . . Zavedel se je stoprav potem, ko ga je mati nagovorila rekóč mu:

„Milko, pojdi v postelj! Zakaj tako žediš in premišljuješ? Glej, tebi je slabo. Na celem životu trepečeš!“

Po teh besedah se zravnava Vogrin zopet po konci. Milo in proseče pogleda svojo mater. Ta pogled pa je bil tako nežen, tako pomenljiv, da je izražal več nego céli govor, več kakor vse prošnje. V njem je brala mati vso tugo, ki pretresa dušo njenemu sinu. Po njem je razumela, da jo prosi Milko, naj mu dovoli, da še ostane nekaj časa na prostem.

Vogrin je hotel sevéda še dalje opazovati znani čoln na jezeru. Zatorej se ni mogel ločiti od svojega mesta na prostem. Ali ko je potem ozrši se na jezero mislil zopet ugledati čoln, ni ga bilo nikjer več videti. Zakrilo ga je košato drevje, ki je rastle na brdu in ob obrežji.

Olga pa je med tem priveslala do nevarnega mesta, kjer je bil onesrečil Rihard. Mati in hči si hitro ogledate ta osodepolni kraj. Nató se pa vsedete v mehko travo pod košato lipo, občudujóč krasne prizore, ki jih ponujajo Poreče in jezero tukajšnjim seljanom. Okoli njiju pa so brenčale pridne buče, frčali metulji, skakale kobilice, oglašali se črički: vse je bilo polno življenja v bujni naravi. Kako pa tudi ne? Saj je bila tú cvetlica pri cvetlici, rožica pri rožici. Vsa livada bila je kakor najlepší cvetlični vrt, ki vabi ná-se žival kakor človeka. In rés, nekaj rajskega, nezapodadnega čutimo v svojem srci, stojéči sredi pisano-cvetóče ledine.

Tudi Olgino srce se ni moglo temu čudnemu uplivu in naravskeji milini ustavljati. Brhko kakor srna skoči deklica na noge. Zdaj leta po metuljih, tam utrga lepo dišečo cvetlico, tu občuduje bučelo, ki nabira med za svojo družino, ondi pa skuša zaslediti črička, ki jej čudnoglasno udarja za uho s svojim cvrčenjem!

To je bila zopet ona srečna deklica, kakor smo Olgo s prva poznávali. Sredi cvetlic in njihovih majhnih prebivalcev in gostov pozabila je na vse težkoče in nezgode svojega mladega življenja. Čutila se je zopet srečno kakor nekdanj, radujóča se nad bujno naravo! V tej nedolžnej sreči prileti k svoji materi ter jej prinese šopek krasnih cvetlic.

„Glej, mama, kako lepe so te rožice in kako prijeten duh imajo!“

„Kje pa si nabrala tako hitro in toliko krasnih cvetlic, Olga?“ vpraša jo radovedno mati ter poduha podarjeni šopek.

„Kar tám-le pod onimi drevesi je vsa livada posuta s cvetličnimi biseri, in kaj krasen je nje pogled! Vstani, mama, in pojdive malo gori proti Dolam, da si ogledave to krasno-obrasteno brdo. Vidiš, mama,

tukaj je vse tako mirno in prijetno, vse tako ljubo in milo! Take idylnosti ne nahajamo v Porečah!“

Mati ustreže rada tej želji, vidč, da je Olga zopet živahna in vesela, kakor že dolgo ni bila. Obedve greste torej sredi po visokej travi, ne gledé na pot, ki je vodil od jezera v vas, in tú trgate nežne cvetlice.

Tako dospete nehoté blizu vasí, vsaka z velikim cvetličnim šopkom v roki. Sadno drevje, ki je rastle okoli vasi, ju še le ustavi. Zdaj se ozrete, in glej, krasen pogled se jima odpira na jezero in na gore, vzdigujóče se vzadi za Porečami.

„Ali ni to lep izgled, mama?“ vzklikne Olga vsa vesela.

„Prav lepo je tukaj,“ pritrjuje jej mati. „Nisem mislila, da bi bil od todí takov razgled na vse strani; zadnjič ko smo tukaj hodili, nismo sevéda tega prizora videli, ker je že bil mrak. Kakšna krasota se še le mora človeku razodevati tám-le na onem hribu, kjer smo netili kres!“

„Véš kaj, mama! Pojdive gori. Saj ni daleč. Mimogredé pa lahko pogledave, kaj dela Vogrinova mati, ako je domá. Saj ne prideve zopet tako hitro semkaj, staro ženo in Reziko pa bode gotovo razveselil najin pohod!“

Mati je bila, nič hudega slutč, s tem predlogom zadovoljna. Obedve se torej napotite skozi vas: proti Vogrinovej hiši, ki je stala na vzhodnej strani konec vasí. V vasi je bilo danes popoldne vse kakor mrtvo; vaščanje so bili na polji. Le tam pa tam se je prikazala kaka stara ženica, ki je varovala dom in otroke.

Polagoma dospévši do Vogrinove hiše, pogleda Olga same radovednosti skozi okno v izbo. Ali tu ne zagleda nikogar v sobi. Zatorej gre k vratom, a tudi ta so bila zaprta. Tedaj pa reče deklica malo nevoljna:

„Škoda, da ni nikogar domá. Rada bi bila z Vogrinovo materjo in sestro govorila.“

Med temi besedami pa pridete Olga in nje mati do hišnega opla na vzhodnej strani. A tú ju ustavi — čuden, nepričakovan prizor: Vogrin, bled kakor smrt, počiva v naročji svoje uboge matere!!

Ta pogled je pretresel Olgo do dna njene duše. Kri jej je zastala, srce nehalo bíti, kolena so se šibila. In ko je pogledala Vogrinu v globoke solzne oči, strepetala je same bolesti in tuge na vsem životu ter padla svoje materj v naročje! . . . Tú se je razjokala potém kakor dete, če mu draga mati na smrtnej postelji leži. Ihtéla je kakor žena, ko jej polagajo v hladni grob ljubega moža. A kako bi tudi ne? Saj je videla, da so i njej pogubili in uničili — Vogrina, po katerem edino le njeno srce in duša hrepeni!

Smrtna tišina zavlada v našej družbi. Le globoki vzdihljeji so motili ta pomenljivi mir! . . . Tudi materama stopile so obilne solze v oči, in nobena ni mogla v prvih trenutkih tolažiti svojega otroka. Kakor zapira hud vihar sapo človeku, da ne more dihati, tako je srčna

tesnoba krčila prsi našim znancem, in njih tuga in žalost ni mogla dolgo najti niti duška ne olajšanja!

Prvi izmed vseh ohrabri se Vogrin. Premagujóč kolikor le mogoče svoje notranje boje, jame Olgo tolažiti — on, ki potrebuje sam največje tolažbe.

„Ne žalujte, gospica Olga! Opogumite se. Saj ni tako hudo, kakor se Vam dozdevlje. Rés, bil sem v smrtni nevarnosti, ali zdaj je ni več. In tudi roka bode menda le ozdravela.“

Te besede iz ust najdražjega bitja utešile so dekličino srce. Zdajci privzdigne Olga zopet glavo in pogleda Vogrina z objokanimi očmi. Ta pogled pa je izražal vso gorečnost njene ljubezni, a tudi strah in dvom v njuno bodočnost!

Olga je takoj, zapazivši Vogrina, slutila, da ga je v dvoboji smrtno ranil — baron Robert. Ali vendar je moral zdaj Milko vse natanko razložiti, kako je prišlo med obema do dvoboja, kje in kako sta se bila. Uzrok dvoboja bil je Olgi kakor góspé Skenovskeje celó razumljiv. A manj zapopadno pa je bilo obéma, kako se je dvoboj vršil. Nató je razložil Vogrin Robertove pogoje ter poudarjal krviželjno ravnanje in strast njegovo.

Vse to je bilo sevéda Olgi in njemu samemu dovolj jasno. Ali góspá Skenovska je pripisovala Vogrinovo nezgodo le nesrečnemu naključju, ki je nad obema enako vladalo v istih trenutkih. To pa je storila ona s tem namenom, da odvzame svojej hčeri strašni sum, kakor da je stregel baron Robert naravnóč Vogrinu po življenji!!

Olgina mati je na vso moč skušala vsestransko dokazati, da se ne more o baronu tako hudo misliti, kakor misli Vogrin. Čés njegovo početje je malo da ne opravičeno, saj ga je bil Vogrin sam prvi razžalil. „Robert je bil tedaj prisiljen,“ nadaljuje góspa, „očistiti svojo sramoto in rešiti čast sebi in svojim rojakom. Tudi njega bi bila lahko ista nezgoda zadela kakor Vas. In jaz véim, da bi Vam krivico delali, ko bi mi v tem slučaji tako sodili o Vas, góspod Vogrin, kakor Vi o baronu Robertu!“

A vsega tega ni Olgina mati toliko iz lastnega prepričanja govorila, kakor iz skrbi in ljubezni do svojega ubogega otroka. Uvidela je namreč, da ni upanja več, da bi se kdaj v zakonskem življenji združila Olga in Vogrin. Najmanj se pa more sedaj kaj takega misliti, ko je Vogrin brez stalne službe in povrh še v roko tako ranjen, da bode težko kdaj do dobra ozdravel. Zatorej si še ona bolj prizadevlje, da prepriča Olgo o pravičnem ravnanji Robertovem ter jej zatrè vsako misel, da Vogrin le zavoljo nje trpi!

A danes so materine besede malo uplivalo do Olginega srca. Njena prva misel: baron Robert je hotel iz gole ljubosumnosti ugonobiti Vogrina,

utisnola se je tako globoko v njeno dušo, da se je ni mogla z lahka iznebiti. Zatorej je tudi hotela proti materi kar opravičevati Vogrinovo mnenje, a k temu ni bilo več tú priložnosti.

Prišel je ravno v tem trenutku dr. Sirknik pogledat k prijatelju. Lahko si mislimo, kako je on osupnol, zagledavši pri Vogrinovih Olgo in nje mater. Vse drugó bi si bil prej mislil, le tega prizora ne. Saj je on molčal o dvoboji, kakor se je bilo dogovorilo med boritelji. A glej, zdaj vedó tudi Skenovski o tej nesreči!

Dolgo so se še mudili naši gostje potém pri Vogrinu. Govorilo se je osobito o bodočej zasedbi Bosne in Hercegovine. Pri tem se je pa vzlásti poudarjalo, kakšno naključje, rekli bi božja kazen, je pozvala barona Roberta takoj drugi dan po dvoboji na vojsko! Tam bode imel dokaj prilike, skušati svojo moč in sekati roke svojim nasprotnikom! Ali vse to ni bilo Vogrinu nič novega. Zakaj dr. Sirknik je z zdravili vred donášal svojemu bolniku tudi dnevnih novostij, ki ga utegnejo zanimati.

Solnce se je že nagibalo proti zatonu in gore so jele žareti, ko se poslovijo gostje od našega rojaka. Vogrinova mati spremlja gospodo do jezera. Milko pa ostane sam na svojem mestu, žalostno gledajóč — za Olgo. A sreča mu ni naklonjena. Kmalu so mu zakrili drago bitje košati drevesni vrhovi. Tedaj se pa ohrabri, napne vse svoje moči ter gre tja na rob, od koder zopet vidi — drago mu deklico. Kakor da bi gledal Olgo danes zadnjikrat v življenji, tako nepremično zre zdaj za njo! — Žalostni pogledi v bodočnost in sedanost pa mu otemnjijo dušo in oči, telesna moč ga zapušča: — on se združi na tla ter omedli. . . .

Vsa prestrašena dramila je potém mati, prišedši nazaj, svojega Milka. Čudno se jej je zdelo, da ga ni našla na prejšnjem mestu. Ali vse si je vedela takoj tolmačiti, ko ga najde tam na robu — ležéčega v omedlevici. Milko se k sreči zopet hitro zavé. Nató ste ga pa spravili mati in sestra k potrebnemu počitku!

Pri belem dnevu še došli ste Olga in nje mati domú. Solnce je ravno pošiljalo zadnje žarke visokim gorskim vrhovom v slovó, ko pogleda Olga še enkrat tja na dom Vogrinov, a potém stopi v villo.

Mnogo so imeli nocój govoriti Skenovski med sebjó. Rihard se je kar zavzel, ko mu je mati Vogrinovo nezgodo v dvoboji z Robertom nanzanila. Vse dogodke in uzroke morala mu je natanko zdaj Olga, zdaj mati opisovati. Tudi predmet večernemu pogovoru bila sta le baron Robert in Vogrin. Mati se je sevéda i zdaj trudila, svojima otrokoma dokazati, da je Robert le prisiljeno in celó opravičeno ravnal. S prva je bilo Olgi kakor Rihardu materino dokazovanje neverjetno. Ali slednjič sta morala vendar obadva priznati, da ni bilo Robertovo početje in ravnanje v dvoboji — hudobnega in zločinskega namena!

Tako se je dala napósled vendar Olga navidezno pregovoriti, ali v svojem srci ni bila prepričana o materinih besedah. Kako pa tudi? Saj je poznala Robertovo neizbrisljivo sovraštvo do Vogrina in strastno ljubosumnost njegovo. Na misel jej je prihajal zadnji pogovor Robertov z njo tam v gozdiči. Njegovi rezki glasovi doneli so jej zdaj na uho kakor še nikdar prej. Stoprav nocój razumela je njegovih temnih besed strašni pomen!

Pozno je že bilo v noči, ko se spravijo Skenovski k počitku. Vse v hiši je že mirno spavalo, le v Olginej spalnici gorela je še luč. Deklica in nje mati niste mogli po tem vihnem dnevu najti zaželenega mirú. Govorjenjem in čitanjem ste si preganjali žale spomine in tešili razburjeno sree. Kazalo na uri se je že pomikalo proti polnoči. Ravno pa je hotela Olga upihnoti luč, kar nekdo na hišnem zvonci močno pozvoíí.

„Jezus Marija, mama, kaj je to?“ vzklikne Olga vsa prestrašena. „Nekdo je pozvonil, ali si slišala?“

Obédvé poslušate molčé, še dihati si skoro ne upate. Zdaj zazvoni v drugo.

„Moj Bog, kaj je to?“ vzdihuje Olga. „Gotovo je došlo kako žalostno poročilo od koga tukaj, morda celó od dr. Sirnika!“

In pri teh besedah stopi deklici mrzel pot po obrazu. Huda misel se jej rodi v glavi in strašna slutnja prešine njeno sree. Ona trepeče kakor šiba na vodi: Pred sebjó gleda v meglenej podobi — Vogrina mrtvega! . . . V svojej razburjenej domišljiji ménila je uboga deklica, da se jim tako pozno v noči poroča le smrt — nesrečnega prijatelja!

A predno naznani to slutnjo svoje, tudi prestrašenej materi, zazvoni v tretje. Mati skoči zdaj po konci, odprè okno in zakliče vèn v temno noč: „Kdo je?“

Trepetaje pričakujete hči in mati odgovora, kar se oglasí moški glas: „Na gospó Skenovsko došel je nujen telegram z Dunnaja!“

To naznanilo delalo je razen utis na Olgo in mater. Deklici se je sree pomirilo in hipoma zadušila strašna slutnja o Vogrinovej smrti. A grozne misli pa so vstajale v duši gospé Skenovske. Trepetala je v svojem srci za dragega moža in skrbnega očeta svojih otrok!!

Kakor zbegana zavije se hipoma v nočno haljo in stopi sama v pritličje do vrat, da sprejme brzójavno poročilo. Vsa bleda in preplašena bere nekaj trenutkov pozneje vpričo svoje hčere telegram, ki se je takó-le glasil:

„Nujna potreba, da prideš z otrokoma vred z jutrajšnjim hitrim vlakom k meni domú.

Tvoj

Skenovski.“

Kakor grom iz jasnega neba, udarile so te besede na Olgo in mater. Obédve ste premišljali potém mnogo o uzroku tega poročila. Olga je trdila, da je baron Robert na Dunaji, in baš on je pouzročil to njihovo odpotovanje. A mati je mislila vsa v skrbéh, da je njen soprog nena-doma smrtno zbolel. Vsaka si je pa po svojem slikala razne slučaje in nasledke, ki nastanejo, ako se ta ali ona slutnja uresniči. Konec vsemu pa je vendar le bil sklep, da odpotujejo jutre v torek s hitrim vlakom od tod. Ali kaj jih pričakuje domá, to je zakrivalo temno, neprozorno zagrinjalo !!

Verjetno je sevéda, da ste Olga in nje mati še zdaj manj mogli počivati nego prej. Jeli ste torej pripravljati za odhod, kar je bilo potreba. Stoprav zjutraj, ko se je začelo daniti, zatisnoli ste svoje trudne oči. Ali zlati žarki juternega solnca so ju danes prehitro vzbudili iz blagodejnega spanja !

Žalosten je bil ta dan za Olgo. Še posloviti se ni mogla od Vogrina. Zakaj že predpoldnem je bil došel vlak, ki jo je odnesel iz toli priljubljenega kraja. Le po dr. Sirkniku so sporočili Vogrinu najsrčnejše pozdrave v slovó. Vzlasti pa mu je Olga želela, naj ostane srečen in hitro ozdravi!

(Dalje pride.)

Epiške indske pripovedke in pravljice.

Priobčuje *K. Glaser*.

VIII.

Sukanja.

Velikega puščavnika Bharguja sin Čjavana delal je pokoro na obrežji lepe reke Narmade. Stal je mirno kakor steber, da so mravlje napravile mravljišče, ki mu je segalo do glave.

Enkrat pride v ta kraj vladar Sarjati z lepo hčerko Sukanjo in z velikim spremstvom. Njene spremljevalke so se razkropile po livadi, da bi zbirale cvetke, Sukanja pa se približa Čjavanovemu hribčeku. Ko puščavnik krasotico zapazi, stori se mu milo pri sreji; kliče jo k sebi. Ona pa zapazi samo mravljišče, in na vrhu pa dvoje očij. V otročje nevednosti in porednosti mu jih s trnom iztakne.

Razljučen pošlje puščavnik kugo v Sarjatijevo vojsko. Takoj se je reklo, da se je moralo Bhargujevemu sinu kaj žalega pripetiti; kajti on je poslal to kazen. HčERICA očetu izpové, kar je storila. Puščavnik je zahteval Sukanjo v zadostilo. S tem je vladar potolažil puščavnika in se mirno vrnil domú.

Milko Vogrin.

Novela. Spisal dr. Stojan.

(Dalje.)

IX.

Še isti dan sporočil je dr. Sirkov svojemu prijatelju Vogrinu, da so Skenovski odpotovali na Dunaj. Vsi, vzlasti pa Olga pozdravljajo ga presrečno v slovó.

Čudno je uplivalo to naznanilo na našega rojaka. S prva ni hotel verjeti Sirkovim besedam. Ali čim dalje, tem bolj se mu je dozdevalo vse to resnično in verjetno. Saj je pa tudi včeraj gospá Skenovska proti njemu zagovarjala barona Roberta; ali sicer ni bila to njena navada. Tudi pri odhodu se je vedla proti njemu, kakor se mu je baš zdaj dozdevalo, nekako mrzlo ter mu bila celó mlačno in malomarno podala roko v slovó.

Iz vsega tega je torej naš Milko sklepal, da se je v sreci Olgine matere ohladila prejšnja prijaznost in naklonjenost do njega. Konečno je moral uvideti, da ni nikakega upanja več zá-nj, naj bi ga tudi Olga še tako iskreno in goreče ljubila. V Vogrinovej duši jela se je sedaj celó porajati misel: Skenovski so le s tem namenom odpotovali, da odpravijo Olgo iz njegove bližine. Dá še več! On si je v svojej razburjenosti celó domišljeval, da so zaradi tega tako hitro odpotovali, ker še hočejo Olgo in Roberta prej zaročiti, nego se zadnji napoti v Bosno.

„A zakaj mi pa ni Olga o tem ničesa povedala?“ vpraša večkrat sam sebe Vogrin. „Saj ne morem verjeti, da bi ne bila ona včeraj še nič vedela o svojem odhodu! Je-li to odkritosrečno? Je-li to znak prave in goreče ljubezni?“

Take strašne misli rojile so Vogrinu po vročej glavi. On je začel napósled celó dvomiti — nad Olgino ljubeznijo do njega. Ali kaj ne stori človek v obupnosti? Kaj ne počenja v svojej ljubezni? — Najbujše misli, najstrašnejše slutnje vzbujajo se v človeškem sreci tedaj, ko iskreno ljubimo. Ljubosumna in neverna postaja takrat duša človeška; človek se muči sam in trpinči v svojej ljubezni!

Enako je bilo tudi z Vogrinom. Hud črv je glódal v njegovem sreci. Strašna bolest pretresala je njegovo dušo. On si je domišljeval, da ga Olga ne ljubi več, a da tudi ljubezen do njega ni bila nikdar — odkritosrečna!

S to boljjo v sreci bil je Vogrin potr, tih in zamišljen. Nikdar pa ni črhnol o tem ne besedice, niti proti materi niti proti svojemu prijatelju dr. Sirkovu. A tožil pa tudi ni o svojej osodi. Z mirnostjo

je prenašal vse breme svoje dušne in srčne bolesti ter zatajeval samega sebe.

Pri vsem tem bila je velika sreča, da ni ta dušna bol uplivala na njegovo telesno bolezen. Do sredine meseca julija bila je že rana na njegovej levici precej zacelila. Tudi njegovo telo se je že do dobra okrepcalo. Lahko je hodil v obližji na kratke sprehode. Sploh pa se je smelo po vsem sklepati, da bode Vogrinova roka v énem meseci vendar toliko ozdravela, da jo bode mogel brez skrbi, če tudi previdno rabiti.

Ko se je bil Vogrin telesno precej utrdil, preganjal si je dolg čas branjem in pisanjem. Najpoprej je pisal grofu Konarskemu. Ta ga je že bil pismeno vprašal, zakaj ga ni tako dolgo nazaj na svoje mesto. Težko je bilo Vogrinu na to vprašanje odgovoriti, a še težje naravnóč resnico povedati. Vogrin se še ni čutil tako zdravega, da bi mogel službo nastopiti. A delati grofu nadlego s svojo boleznijo, to se mu pa ni videlo niti častno niti umestno, vzlasti v kopeli ne. Zatorej mu odpiše, da je bolan; bolezen pa mu ne dopušča, v kratkem nastopiti službe pri njem. Zaraditega je najboljše, da stópi celó iz njegove službe, osobito ker gre itak grofov sin Hugon na jesen v vojaško akademijo. Slednjič ga še poprosi Vogrin, naj mu pošljejo na dom vse njegove stvari. In zahvalivši se za prijaznost in gostoljubnost, poslovi se za vselej od te rodbine!

Malo dnij potém dobi naš prijatelj odgovor od grofa. Pismu je bilo pridejano dobro plačilo. In zahvaljujóč se za njegov trud, želi mu grof hitro ozdravljenje in srečno bodočnost.

Česar pa je Vogrin najbolj v pismu pričakoval, tega pa ni našel v njem. Mislil je, da mu grof naznani, zakaj ni dobil letos stalne službe, dasiravno mu je dajal on sam toliko upanja. Velika radovednost je nadlegovala in mučila tedaj našega rojaka o tem, zakaj se mu je zadnja prošnja za professuro odbila. Na vse strani je premišljeval in ugibal, ali zastoj. To mu je ostalo temno in nejasno.

„Edini politični nameni ne morejo biti tú odločilni,“ misli si Vogrin. „Saj dobivajo tudi drugi Slovenci po Štajerskem in Kranjskem služeb. A gotovo niso oni manj narodni nego jaz! Ali zakaj mi le ni zadnjič gospod referent pri ministerstvu povedal, kaj se je o meni poročalo, da me dela vladi — neza nesljivega? Zakaj bi mi le bilo neki službovanje za suppleta v Celovci škodovalo, kakor je to trdil grof Konarski svojej soprogi?!“

Vsa ta vprašanja bila sò našemu rojaku nerazumljiva. Ona so ga težila in mučila noč in dan. Na vsak način pa je hotel priti do zanesljivih poročil ter zvedeti, kaj je resnice na tem. Vogrin piše torej nekemu znanecu in prijatelju, tudi Slovencu, na Dunaj. Imé tega moža pa hočemo tukaj zamočlati, kar se nam gotovo odpusti. Saj je dovolj, ako le na-

znanimo, da je ta mož sicer tih, a iskren rodoljub. On je izpolnil svojemu rojaku željo. Pozvedel je na zanesljivem mestu o njegovih zadevah!

Da pa bodeš, dragi čitatelj, vse boljše razumel, spremljaj me v svojem duhu na Koroško in potem v glavno njegovo mesto Celovec. Ondi je pred dvema letoma služboval naš koroški rojak, Milko Vogrin.

Bilo je dne 13. avgusta leta 1876. Krasen je bil ta dan. Niti oblačiča nisi videl na nebu. Gore so moléle s svojimi jasnimi vrhovi v nebeško modrino, in vsako okó je občudovalo te velikanske orjake koroške. Zdeli so se pa oni danes tudi višji nego drugekrati, veličastnejši kakor koli kdaj, a vendar ljubeznivi v svojej velikosti in prijazni v svojem veličastvu. Pozdravljali so te kakor starega znanca, ki dojde po dolgem trudu in potu zopet domú. — Ali zakaj bi ne bile danes i gore vesele? Ali se ne omeči tudi gora in pečina kakor človek, ko mu radosti srce vzkipi? Dà, vesele so bile ta dan gore in planine, doline in griči. Saj so pa tudi videli, kako se časti in slavi mož, ktereга je njih zemlja redila in pojili njih studenci!!

Iz daljnih krajev slovenskih prihajalo je na ta dan mnogobrojno število iskrenih rodoljubov na zemljo koroško. A kaj pomeni to? Kam je namenjena ta množica?

V Vrbi, na zahodnjem konci Vrbskega jezera, stopala je danes ogromna množica slovenskih rojakov iz železnice na koroška tla. Znanec je tu pozdravljajal znanca, prijatelj podajal prijatelju roko. Vsi so bili kakor sinovi éne matere, vse je navdajal eden čut, vsem je bil odmenjen eden in isti pot! A ne samo iz Vrbe, temveč iz vseh drugih krajev koroških, iz bližnjih in daljnih mest in trgov, vasic in vasij, vrelo je skupaj ljudstva kakor listja in trave. A tudi tem je bil isti pot ter jih navdajal isti čut, kakor goste iz daljnih dežel slovenskih!

Vsi so se pa, kakor trudni potnik po svojem smotru, ozirali tja v Rožno dolino, občudujóč nje kras in lepoto. A v tej cvetócej dolini iskali so z radostnimi očmi óno vas, kjer se je zbiral danes cvet slovenskega roda. In ta vas so bile — Leše, rojstni kraj — Antona Janežiča.

Rés, ta dan je bil za Korošce in vse Slovence velik praznik. Bil je dan — Janežičeve slavnosti!

Tudi jaz in marsikdo izmed čitateljev bila sva med častilci ranjkega rodoljuba. Z veselim srcem sva se ustavila pred rojstnim domom našega Antona. Tú sva se ozirala po ogromnem ljudstvu, ki se je bilo zbralo k tej slovesnosti. Občudovala sva, kako čvrste in lepe postave je naš zarod slovenski. Zavzemala se nad globoko navdušenostjo, ki je ogrevala ondi danes rodoljubna srca, in strmela sva nad ljubeznijo, kojoj rod slovenski do svojih delavnih in značajnih mož, kakor je bil — Anton Janežič!

Med rodoljubi pa, ki so se bili zbrali k tej svečanosti, bil je tudi — Milko Vogrin. Malokdo ga je poznal, če tudi ni „incognito“ hodil. Ali če si ga zagledal, nehóte so se uprle ná-nj tvoje oči. Radovedno pa si potém popraševal svojega soseda, od kod in kdo je ta visokorasteni, lepi in čili mož. Nekaj mikavnega in vabljivega bilo je na njegovem licu. Vsak, kdor mu je pogledal v jasne, globoke oči, bil bi se rad seznanil in spoprijateljil z njim!

Tudi Vogrin se je odločil pri tej slavnosti izpregovoriti nekaj besed na slavo in v spomin rajnkemu Janežiču. Večji del svečanosti bil se je že izvršil. Spominska plošča, vzdana v hišo, bila se je odkrila, slovesni govor končal, in tudi slavnostno kantato bili so že navdušeni peveci dopeli. A zdaj se prikaže na govorniškem odru čvrsta, visoka postava. Njena zvonanost obetala je že sama na sebi veliko. Zatorej utihne mahoma ves krog mnogobrojnih poslušalcev. Na odru je stal — Korošec Milko Vogrin!

Z močnim, krepko donečim glasom govoril je naš rojak, in zbrana množica ga je vestno poslušala. Iz njegovega govora spominjam se še danes vzlasti sledečih mest. Med drugim rekel je i tó-le:

„Vsi, kar Vas je danes tukaj zbranih, poznate ranjkega Antona po njegovih delih. Vsi navzoči ga znate éniti po tem, kar ste iz njegovih knjig brali in se učili. A malo jih je danes med Vami, ki bi poznali Janežiča tako, kakor jaz. Jaz ga poznam po njegovej živej besedi, poznam ga kot učitelja, ki je nam učencem v Celovci netil iskro ljubezni do svoje domovine in dragega materinega jezika!“

Po teh besedah pa je govornik dokazoval, koliko zaslug gre Janežiču za njegovo domoljubno navduševanje svojih učencev v šoli. A pripovedoval je tudi, kako si je rajniki prizadeval, da se uvede slovenski jezik v ljudske šole na Koroškem!

Končal pa je govor s sledečimi besedami: „Odkrila se je danes rajnkemu spominska plošča za njegove mnoge zasluge. Napisana je z zlatimi, slovenskimi črkami.

Domoljubi koroški! Varujte ta spomenik, da ga nihče ne oskruni! A vsi slovenski rojaki iz bližine in daljave, ki Vam bije danes srce polno ljubezni do svojega naroda in jezika, — Vi vsi brez izjeme pa čuvajte in glejte, da bodo znali ta slovenski napis čitatit tudi še naših vnukov in jih otrók otroci!“ —

Vsak izmed poslušalcev je razumel globoki pomen teh besed. In še danes donijo one marsikomun bolj kakor nekdaj žalostno na uho. In rés! Vogrin je gledal kakor prorok daleč v bodočnost. A ta pogled bil je temen, bil je žalosten. Zatorej je opominjal zbrane Korošce, naj čuvajo svoj jezik

Letos je od onega časa preteklo še le sedem let. Ali glejte tužno majko Slavo: Mnogo otrok slovenskih Korošcev, ki hodijo sicer pridno v šolo, ne znalo bi neki več čitati — zlatih, slovenskih črk na Janežičevem spomeniku!!

Plačilo, katero je prejel Vogrin za svoj navdušeni govor, bilo pa je nekaj posebnega. Pri vseh narodih stare kakor nove dobe povzdiguje se ljubezen do domovine, do svojega naroda in jezika kot uzor. Možje, ki so žrtvovali vse moči svojemu rodu, ki so posvetili ves čas svojega življenja v to, da gojijo in povzdignejo narodni jezik svoj, taki možje se nam pri vseh narodih predočujejo kot pravi domorodci, kot ideali prave požrtvovalnosti domovinske ljubezni! Ali pri nas je tú — čudna izjema, in to nam potrjuje tudi Vogrin!

Dospevši v jesen o šolskem početku v Celovec, prejme naš rojak neljubo naznanilo: Dejali so ga iz službe supplentske. Ker ga je pa ta novica hudo zadela, kajti zdaj je bil hipoma brez kruha in stanú, poprašuje po uzrokih svojega odpusta. Ali povsod so mu nejasno odgovarjali. Trdilo se je sicer, da je njegovo službovanje dobro in uspešno, ali zdaj se mu ne more več pomagati, češ ukaz je že izdan.

Pravi uzrok Vogrinovemu odpustu pa je bil javni govor njegov pri Janežičevij slavnosti, osobito njegove zadnje besede. O njem se je, a sevéda v pretiranem smislu, poročalo tudi na Dunaj. In tako si vémo zdaj tolmačiti, zakaj ni prišel naš rojak v zadnjih dveh letih do stalne službe. Ob enem se pa tudi razvidi, zakaj je bil on, kakor se je rekalo, vladi — nezanesljiv.

Vse to zvedel je sedaj tudi Vogrin sam po svojem prijatelji na Dunaji, do kterega je bil pisal o tej zadevi. A naš rodoljub mu je še več razodel. Poročal mu je, da je bil pred kratkim pri ministerstvu tudi gospod vitez Skenovski, pri kterem je Milko nekđaj podučeval. Ta ga je očrnil kot političnega rogovileža in hujskajočega vladinega nasprotnalca!

„Kolikor jaz vém in vidim,“ piše Vogrinov prijatelj, „imajo na Dunaji o Tebi in Tvojem delovanji krive nazore. Ali bogme, takih predsodkov je težko, včasih celó nemogoče do cela odstraniti. Saj véš, da je lažje z obrekovanjem spraviti koga ob dobro imé, nego mu ga pa nazaj pripraviti!

Ničesar Ti nočem prikrivati, dragi moj prijatelj. Zdi se mi, da ne dobiš hitro stalne službe, pred več leti gotovo ne. Mnogo je kandidatov prosilcev izprašanih kakor Ti. Toda med temi izbirajo si tukaj najrajši take, do kterih imajo v vsakem oziru največje zaupanje!“

Te novice so sevéda Vogrina hudo dirnole. Na enkrat mu je padla mrena z očij. Zdaj je videl vse jasno. Nad žalostnimi nasledki svojega govora pri Janežičevij slavnosti se ni Milko nikakor ne čudil. To mu

je bilo vsaj verjetno. A nezapopadno mu je, zakaj ga opravlja in črni baš gospod Skenovski sam. Saj mu je bil ta mož vedno naklonjen! „Je-li to mogoče? Je-li to res?“ vprašal je večkrat Vogrin samega sebe. Rad bi bil dvomil nad tem poročilom, ali prijatelj njegov bil mu je prezanestljiv in odkritosrčen poročevalec. Temu je moral hoté ali nehoté verjeti. Iskal je torej povsod uzrokov za tako vedenje gospoda Skenovskega. Napósled ga je našel — v svojej ljubezni do Olge.

Čim dalje pa je o tem premišljeval, tembolj mu je prihajalo verjetno, da ga je najbrže baron Benda v svojem sovraštvu in strasti očrnil pri gospodu Skenovskem. Saj je pa tudi zadnjič v Porečah hudo nasprotoval njegovim magyarskim političnim názorom. Povrh pa mu je on še gotovo tudi poročal o Olginej ljubezni — do njega, ubogega domačega učitelja. Tako bi bil gospod Skenovski vse svoje pote proti njemu storil le iz skrbi do svoje Olge, češ deklici je treba uničiti vse upanje na uspešno ljubezen do Vogrina!

Stoprav zdaj mu je postajalo jasno, kako strasten in odločen nasprotnik mu je bil baron Benda. Zavezal se je z gospodom Skenovskim, Olginim očetom samim, da mu zagradi pot do samostalnosti ter uniči vse upanje do Olge. A to še ni bilo dovolj! Tudi po življenji mu je stregel zgoli iz ljubosumnosti in strasti. Ali ko ga ni mogel zavravno in natihoma pogubiti v valovih Vrbskega jezera, hotel je očitno doseči svoj namen v dvoboji!

„In vse to moram trpeti zató,“ vzdihne napósled Milko, „ker sem ljubil Olgo in — ona mene!“

Pri takih mislih pa mu zavrè kri v žilah. Žolč mu vzkipi same jeze in sovraštva do barona Roberta. Srce se mu krči, ko le pomisli, kakšno krivico mu dela svet, in kake spletke se po nedolžnem snujejo proti njemu. In v tej nesreči ga zapuščajo vsi. Celó Olga in nje mati ste se umaknoli iz njegove bližine, ne da bi mu bili podali roko v slovó!

To spoznanje vzelo je Vogrinu ves up in nado v sebe in svoje življenje. V njegovem srci izginole so vse želje, ki jih je nekdam gojil, le éna ne. A to ni bila želja po boljšej bodočnosti, niti hrepenenje po sreči in milej osodi, temveč to je bila strast po osveti in maščevanju.

To ni bil več oni mirni Milko, ki se je s svojim nežnim pogledom prikupil vsakemu sreću, temveč iz njegovih očij žarela je zdaj le strast in osveta. Poklical bi barona Roberta, naj se opraviči pred njim; zahteval bi, naj mu vrne dobro imé, ktero je očrnil svojim obrekovanjem. A če bi on tega ne storil, meril bi se še én pot z njim v dvoboji. In tedaj bi mu zagnal brez srca in milosti sabljino ost v sredino njegovega drobja!

A vse to bila je zdaj le prazna želja. Zastonj so iskale Vogrinove iskre oči svoj plen na obrežji Vrbskega jezera. Baron Benda ni šetal

več po hladnih drevoredih v Porečah, on se ni več vozil po sinjih valovih koroških vodá, ampak zdaj se je veselil svoje zmage nad Olgo in Vogrinom na Dunaji!

Baron Benda se ni bil, poslovivši se od Olge in njene matere v Porečah, napotil na Ogersko k svojemu polku, kakor je odhajaje trdil, temveč on je šel naravnóč na Dunaj k Olginemu očetu, gospodu Skenovskemu. Tú pa je njemu povedal vse, kar je bilo med Olgo in Vogrinom; dà še več: Razodel mu je med drugim, da so lopovi zavratno napadli Riharda na obrežji Vrbskega jezera; Vogrin je bival potém sam brez vsake sile in potrebe nekaj dnij v Skenovski villi. Ta napad na njegovega sina pa je sevéda navlašč nasnoval — Vogrin, češ na tak način pride najprej z Olgo v dotiko. Kar se je pa v teh dneh godilo v njegovej villi, o tem pa on kot mož, poln ljubezni do Skenovske rodbine, rajši molči. Saj se bode žalibože gospod Skenovski itak sam moral pričati o resnici njegovih besed. Dovolj je, ako mu le toliko pové, da je Vogrin onečastil njegovo rodbino, in on se boji, da bodo zaradi tega še ljudje s prstom kazali — za njegovo hčerjo!

To zlobno obrekovanje zadelo je pravo struno v srei skrbnega očeta. Zakaj on je, če tudi ne rad, verjel odločnim, zanesljivim besedam ogerskega magnata, tembolj ker so se one na videz strinjale s poročilom njegove soproge. Ves obupan divjal je Skenovski po sobi, zvedevši to strašno novico. Izpoditi je hotel od doma hčer in mater, ločiti se je mislil na veke od svoje žene.

A v tej besnosti in žalosti utolaži ga zopet plemeniti baron Benda. On sam se ponudi, da hoče sramote rešiti njegovo hčer in celo rodbino. Zaveže se, da vzame Olgo za ženo, ako mu Skenovski toliko in toliko doté kar na roko odšteje; češ deklica se mu usmili, in le iz ljubezni do nje doprinese to žrtev!

Nató se pogodita Skenovski in Benda. Prvi naj poplača najbolj nadležnim upnikom dolgove. Benda pa mu obljubi, da se takoj z Olgo zaroči. A v jesen, ko pride iz Bosne nazaj, pa jo odvede kot ženo v svojo grajščino na Ogersko!

Ker pa čas ne praznuje, bilo je zdaj treba vse v največjej naglici izvesti. Vzlasti baron Robert je hotel in moral ta čas dobro porabiti. Največja težnja mu je sevéda bila, da se prikrade v Olgino obližje, menéč, da se zdaj deklica njemu kot ženinu gotovo udá. Moral je namreč, predno še odide v Bosno, skrbeti za tó, da mu bode pozneje mogoče, istino svoje trditve o Olgi dejanstveno dokazati!

Po omenjenem dogovoru brzojaví tedaj gospod Skenovski svojeji so-progi še pozno zvečer. In ona je, kakor že vémo, vsa prestrašena prejela o polnoči brzojavno poročilo od svojega moža. A med tem ko so Skenovski potovali iz Poreč na Dunaj, vedel si je še baron Benda izprositi

dopusta. Tedaj pa je ostal do skrajnega časa pri Skenovskih na Dunaji, radujoč se svoje zmage.

Glas Robertove slave pa je došel tudi v Poreče in do Vogrinovega doma.

Bil je ravno teden pretekel, odkar so se poslovili Skenovski od Vrbskega jezera in lepe zemlje koroške. Ves ta čas pa ni bilo ne sluha ne duha o njih. Nikdo v Porečah ni vedel, zakaj so Skenovski tako nenadoma zapustili svojo villo, vrt in gozdič. Tudi dr. Sirniku bilo je vse temno in skrivnostno. Njegov prijatelj Milko, h kateremu je še vedno vsak dan proti večeru prihajal, prosil ga je sicer, naj pozveduje, kaj je prav za prav uzrok njihovemu odhodu, ali tudi on sam ni mogel nič gotovega zvedeti.

V villi gospoda Skenovskega bivali ste zdaj samo dve osebi, in sicer kuharica in hišinja. Ti ste poopravljali na vrtu ter varovali hišo in celo posestvo. Tudi pri teh je popraševal dr. Sirnik, kedar ju je mimogredé videl na vrtu, ali še celó ti dve domači osebi niste imeli z Dunaja nobenih poročil o svojej gospodi.

Velika radovednost je torej mučila dr. Sirnika, a še bolj je nadlegovala ona njegovega prijatelja Vogrina. Zadnji je sicer trdil, da Skenovski zaradi tega o sebi ničesa ne poročajo, ker se je Olgina ljubezen do njega ohladila, ali Sirniku dozdevalo se je to neverjetno. Saj bi inače lahko pisali svojim poslom, a tega še do sedaj tudi niso storili.

Vsa ta skrivnost pa je stopila hipoma na dan. O njej se je potém govorilo po célej kopeli. Kako pa tudi ne? Novica je bila čudna in sama po sebi malo verjetna.

V torek popoldne prejel je dr. Sirnik pismo z Dunaja. Nemški naslov pisala je neznana roka, a bila je moška. Sirnik ogleduje pismo; ugoniti ne more, od koga bi bilo. Radoveden odtrga torej ovitek. A ko razgene list, strese se na vsem životu ter vzklikne ves trepetajoč: „To je neverjetno, to je nemogoče, to je strašno! O ti uboga, nesrečna deklica!“

Nepremično stojé bere potém Sirnik krvavečega srca pismo. Pri tem pa vedno z glavo pokimava, kakor da bi ne mogel črkam verjeti. Nató zgene polagoma list, utakne ga v žep ter gre premišljujoč na obrežje Vrbskega jezera. Tú pomigne molčé brodniku. Ta ga pelje potém proti Dolam. Dobre četvrt ure pozneje koraka že Sirnik proti Vogrinovemu domu.

„Zdravo, prijatelj! Kako pa to, da prideš danes že sredi popoldneva? Ali Ti ni prevroče? Strašno si uspehan. Pot Ti lije eurkoma po čelu. Saj ni več take sile pri meni, da bi se moral v hudej vročini prek vode prevažati in potém še hoditi gor po griči, koder solnce ob treh popoldne najhujše pripeka!“

Tako je ogovoril Vogrin svojega tovariša dr. Sirnika, ko je k njemu pod košato lipo pred hišo stopil brišoč si potne srage z vročega čela.

„Počakaj malo, prijatelj, da se oddahnem. Hitro sem hodil od jezera gor po griči in sem se prav uspehal. Pot gre zeló navkreber.“

Izgovorivši pa se vsede k Vogrinu na klop ter si mahaje z robcem preganja vročino raz lica.

„Ali je kaj novega po svetu?“ poprašuje zdaj Milko. „Kaj pa pišejo časopisi? Jaz imam sicer, kakor véš, „Slovenski Narod“, ali pri važnejših političnih in dnevnih vprašanjih pušča me ta list vedno na cedilu. Jaz bi zdaj celó nič ne vedel o drugej mobilizaciji, ko bi mi Ti vsak dan poročil ne donašal. Kako je kaj z okupacijo?“

„To že véš, kar sem Ti včeraj pravil,“ odgovori Sirnik; „Maroječičev polk se je tedaj že odpeljal iz Celovca v Slavonijo. Isto tako se zbirajo tudi iz drugih dežel vojaki na levem bregu Save pri Brodu. Danes sem pa že v dunajskih časopisih bral, da prekorači naša vojska dne 29. julija na več mestih tursko mejo. Poveljnik baron Filipovič stopi z glavnim oddelkom, kjer so tudi Korošci in Štajerci, pri mestu Brodu na turska tla. Pri tej trumi pa je tudi 5. eskadron 7. huzarskega polka. Tako zapusti i nadporočnik baron Benda avstrijska tla, kar Te gotovo jako zanima!“

Pri tem imenu pa se Vogrin zopet spomni svoje nekdanje sreče in sedanje nemile osode. Olgina podoba mu takoj plava pred očmi, in nehoté vpraša svojega tovariša:

„Ali še ne véš nič o Skenovskih? To mi je nerazumno, zakaj ni sluha ne duha o njih!“

„Tudi meni se je do zdaj taka godila,“ odvrne tovariš. „A danes pa sem prejel s popoldnevnim vlakom neko poročilo od njih, ali v njem zdi se mi vse neverjetno, dà nemogoče!“

„Govori, kaj pa je! Pokaži pismo. Kdo pa piše in kaj pišejo?“

„Pomiri se, prijatelj,“ pristavi zdaj Sirnik in ga potisne z desnico nazaj, ker mu je hotel siloma vzeti pismo iz rok, rekóč:

„Ne veseli se pisma, prijatelj! Ne želi zvedeti, kar Ti zadene najhujšo srčno rano. V tem pismu je nekaj, kar na svetu najmanj želiš!“

„Bodi prepričan, prijatelj,“ odgovori naglo Vogrin s tresóčim glasom, „zá-me ni v pismu naznanila, ktereга bi jaz v tej svojej nesreči ne mogel več prenašati. Najhujše, kar more človeka zadeti, doletelo je že mene. Vsaka nova nezgoda najde me od zdaj naprej pripravljenega in trdega kakor jekló! Ne boj se, prijatelj, da bodem trepetal in se tresel pismo beróč, ampak s hladnim, dà mrzlim srcem hočem ga čitati, naj mi tudi naznanja dan in uro — lastne . . . smrti!“

„Milko, govori sam, kaj se z Dunaja poroča o Olgi. Naznanja se smrt in življenje! Ugoni, kaj bi znalo biti to!“

„Kar je življenje mojemu sovražniku, to je meni smrt, a Olgi pa smrt in življenje!“

To je bil temen, ali pomenljiv odgovor Vogrinov.

Pri teh besedah pa vstane blede kakor stena ter pristavi ves prestrašen z umolklim glasom:

„Ako me moja nemila osoda ne vara, poroča se mi, da je že Olga z mojim smrtnim sovražnikom — združena na veke!“

„Združena je rés, a le pred ljudmi, in ne pred Bogom!“ odvrne mirno Sirnik.

„Ti mi prineseš tedaj, nesrečnež, Olgino poročno naznanilo?“ vpraša še enkrat Vogrin.

„Tega sicer ne, ali beri rajši sam!“

To rekši pa podá Sirnik prijatelju tiskan list, kterega on hlastno s tresóčo roko pograbi.

Kakor bel mramorni kip, ki stoji, a ne živi, ki gleda, pa ne vidi, ki ima žile, a ne čuti, prsi brez srca, teló brez duše: kakor kamenita podoba stal je Vogrin pod zeleno domačo lipo, prebravši poročilo, ktero ga je storilo neobčutnega, ki ga je delalo mrtvega, kakor je mrtev človek brez upa in strahú

„Olga je tedaj zaročena s človekom, ki me je še hotel umoriti, potém ko me je spravil ob kruh in samostalnost!“ izpregovori po dolgem molku in mrtvem pogledu Vogrin ter omahne tja k svojemu prijatelju na klop.

Dasi je tudi Milko prej trdil, da ga nobeno naznanilo ne iznenadi, pretreslo mu je vendar poročilo o Olginej zaroki dušo in srce. Tako ga je ta strašna novica prevzela, da se ni mogel dolgo zavédeti. Mrtva tišina zavlada potém okoli njega. A v njegovih prsih so bučali valovi, bojevale strasti, ljubezen in sovraštvo, osveta in obup, kakor se vojskujejo velikanski somovi na dnu neizmernega morja!

„Potolaži se, prijatelj!“ prigovarja mu po dolgem molčanju Sirnik, vidéč, da se Vogrinu vzdigujejo prsi, kakor ladija na valovitem morji. „Pomiri se! Saj vidiš, da je Olga nedolžna v tem. Pomiluj jo vsaj, ker jej ne moreš pomagati. Ona je dosti bolj nesrečna od Tebe, kajti nosila bo to strašno osodo do konca svojega življenja!“

Neverno pogleda Vogrin pri teh besedah svojega prijatelja. Zatorej nadaljuje Sirnik:

„Ako mi ne verjameš, prijatelj, pa poglej na drugo stran tega lista.“ Vogrin uboga in preobrne list. A tú ni bilo tiskanih mrtvih črk, temveč bile so žive besede, kiere je lastnoróčno dr. Sirniku pisal — Olgin brat Rihard. Pismo pa se je glasilo takó-le:

Blagorodni gospod doktor!

Namesto veselja in radosti vlada v našej hiši velika žalost. Olga prejokuje noč in dan. Očetova ostromost in zvičajna nakana Robertova prisilile so jo, da se je proti svojej volji zaročila — z znanim Vam baronom. V jesen pa, ko se povrne iz Bosne, imá se vršiti poroka! Pozdravite mi gospoda dr. Vogrina.

Vam udani

Na Dunaji, 15. julija 1878.

Rihard Skenovski.

Kakor hladno mazilo skelečej rani, bile so te besede Vogrinovemu sreču. Iz njih je vsaj spoznal, da ga je Olga v istini ljubila in da ga še vedno ljubi. Uvidel je, da se je morala ona, le prisiljena po očetovej železnej roki, udati njegovemu dosmrtnemu sovražniku!

A vse, kar je ostalo njemu samemu, bil pa je le pogled v srečno preteklost, le spomin na svojo in Olgino ljubezen. Vsi drugi upi in nade v bodočnost bile so uničene; zlati gradovi, ki si jih je zidal, porušeni; utrgan ter posušen — cvet njegovega življenja!!

Zmaga barona Roberta nad Vogrinom in Olgo bila je tedaj sijajna. In réš, Robert je tako premagal in uničil svojega nasprotnika, da še ta celó na osveto misliti ne more. Kako pa tudi? Saj je Vogrin zdaj siromak in povrh še nizkega stanú. On ne pride tedaj lahko v takova društva, da bi se obadva nasprotnika še enkrat srečala v življenji in se mogel naš rojak znositi nad svojim plemenitim sovražnikom. Bi pa li kdaj Vogrin siloma prodrl v Robertovo in Olgino bližino, kaj pa potém? Naj li postane on v dvoboju morilec in ubijalec — Olginega možá?! Tega nikdár! Češ tega ne zasluži Olga zaradi svoje ljubezni, ktero je gojila do njega samega!

Tako se je polagoma skrhala ostrina ter odbila ost maščevalnej strasti v Vogrinovih prsih. Od dne do dne postajal je Milko mirnejši in tolažil se s samim sebjó. Ali življenje mu je zagrenilo. Ostudil se mu je ničevi svet.

V teh žalostnih izkušnjah o ničnosti in praznoti svetá pa so v Vogrinovem srci tudi zamrli najblažji čuti. Izgubil je svojo poprejšnjo vero v višje uzore, o kterih i današnji, zgoli materijalni svet sicer mnogo govori, a izpolnuje jih le malokdo!

Le eden čút se še ni bil zadušil v našem rojaku. Baš zdaj ko so druge strasti v njegovih prsih utihnole in ni več on maral za svet in življenje, vzbujala se je v njegovih prsih v novem ognji — stara ljubezen, in sicer ljubav do svoje domovine!

Narodu svojemu odločil se je posvetiti sedaj vse svoje moči in delovanje. Zatorej sklene, potrt in pobit v svojej duši po hudih zadnjih bojih, da se odreče svetskemu življenju. A po dolgem, vestnem pre-

mišljevanji pa je izprevidel, da more pri svojih sedanjih razmerah in siromaštvu le tedaj največ koristiti svoje domovini, ako gre v — samostan. Tú se hoče posvetiti znanosti, ki daje edina otožnemu srcu srečo in zadovoljnost!

V to svrho si izbere Šentpavelski samostan v Labudскеj dolini na Koroškem. Zakaj benediktinski red se mu je že od nekdanj najbolj dopadal; on goji znanost ter podučuje in odgaja mladino! Vá-nj hoče vstopiti na jesen kot novinec. Žrtvoval bode vse moči le znanstvu in domačemu slovstvu. Deloval bode v tihej celici na čast in korist svojemu rodu!

Težko se je rodil v Vogrinovej duši tak sklep. Ali blagi namen imel je velik upliv do njegovega srca. Stoprav ta je prinesel našemu rojaku mir in zadovoljnost — po izgubljeni sreči!

(Dalje pride.)

Voda in njene moči v domišljiji štajerskih Slovencev.

Národno blago. Priobčil J. Majciger.

Skrivnostne moči, s katerimi mogočni živelj vode sploh deluje na človeško naravo, nahajajo pri Slovencih na Štajerskem svoj izraz v „povodnjem“ ali „divjem možu“, v „Muku“, v „Vilah“, v povodnjih devicah“ in v „zmaji“ ali „pozoji“.

Povodnji ali divji mož nahaja se po vseh na slovenskem Štajerskem tekočih vodah, v Dravi, Muri in Savi, v Sotli in Savinji in celó v manjših potokih, kakor v enem na Pohorji nad Frauahajmom, v studencih, ribnikih, jezerih in celó v vaških mlakah.

1) V Dravi nahaja se nižje Ormuža globoka struga, in tukaj je dom divjega ali povodnjega moža. Nekteri pripovedujejo, da so ga že celó videli, kako je hodil pri lepej mesečini na strehe bližnjih mlinov ležat. Oblečen je v zeleno suknjo in pisane hlače, na glavi ima rudečo kapo, na nogah pa včasih steklene, včasih sreberne črevlje. Pravijo, da ima ta mož pod vodo veličasten grad, v katerem se vse zlata, srebra in dragih kamenov blišči. Razven tega gradú pa še ima neizmerno veliko zlata in drugih dragocenostij. Ali gorjé temu, kdor bi tako aboten bil in bi šel teh zakladov iskat. Povodnji mož bi ga k sebi potegnil in raztrgal na male kosce.

2) Tik Sevnice teče Sava. Ne daleč od trga je velika pečina, ki do sredi Save sega. Za njo je strašna „vrtulka“. Pod to pečino, pravijo, priklenen je povodnji mož na debelej verigi in ima noge na ve-

Milko Vogrin.

Noyela. Spisal dr. Stojan.

(Dalje.)

X.

V jutro dne 29. julija istega leta bilo je vse prebivalstvo slavonskega Broda zgodaj po konci. Ob Savinem obrežji gnetila se je ogromna množica ljudij. Vse je radovedno čakalo, kdaj in kako bode prekoračila avstrijska vojska reko Savo ter stopila na turska tla. Tedaj še ni most vezal Slavonije s posestrimo Bosno.

Celó drugo lice kakor naše obrežje kazal pa je desni breg Save. Tú je bilo vse mrtvo in zapuščeno. Od nikoder se ni prikazal človek, ki bi bil nosil turban na glavi. Vse je nekam zbežalo ali se pa poskrilo v hiše. O sovražniku ni bilo sledú, in tedaj se je že ob šestih zjutraj začel delati most.

V treh urah so reko premostili, in ob ednajstih bila je céla brigada na bosanskih tleh. Zdaj razobesijo ondi avstrijsko zastavo, godbe zaigrajo cesarsko hymno, in iz tisoč in tisoč grl razlegal se je daleč tja po turskej zemlji gromoviti in navdušeni klic: Živila Avstrija!

To je bil óni pomenljivi trenotek, ko je prekoračila naša vojska meje avstrijske ter vzela Bosno v posest. Vse je bilo veselo in navdušeno. Bodi si častnik ali prosták, vse je vriskalo in pelo to popoldne in večer. Radostnega lica pripovedovali so si po noči vojaki, sedéči pri taborskih ognjih, pravljice o Turkih, ktere so otroci še slišali domá od svoje babice. Vse je pozabljaló danes na svoj dom in svoje domače; zakaj le pogum in vojaška slava je polnila vsakemu dušo in srce. Le eden, in morda edini v ogromnem številu, ni imel pojma za današnjo slavo. A to ni bil prost vojak, ki je domá zapustil ženo in otroke, temveč to je bil častnik baron Robert Benda, ki se je bil še le pred nekimi dnevi ločil od svoje neveste Olge.

Nadporočnik Benda je sedel tih in zamišljen v krogu svojih tovarišev, ki so si bili napravili nocój velik taborski ogenj. Tú se je napivalo, pelo in govorilo o veselih vojsknh časih. Vsak je vedel kaj zanimivega povedati, bodi si kar je sam izkusil, ali pa slišal od nekdanjih svojih tovarišev. Sicer je tudi baron Benda mnogo pravil o raznih in dovtipnih dogodkih, ki jih je kdaj sam doživel v visokih ženskih in moških družbah, ali nocój je on — molčal. Njegovi tovariši so ga sevéda skušali razvedriti, a vsi poskusí so bili brez uspeha. Baron Benda se je tedaj tudi prej nego druge večere poslovil od družbe ter si poiskal ležišče, ktero mu je bil pod milim nebom pripravil sluga Janoš.

Prva je bila ta noč v življenji nadporočnika Bende, da je moral na slami pod zvezdnatim nebom počivati. Vlegel se je tja na zemljo, menéč, da si spanjem razžene temne misli, ali to ni bilo mogoče. Šum in hrup po taboru, prasketanje na ogujiščih in hoja nočnih stražnikov motila je nočni mir. Če tudi utrujen, vendar ni mogel trdno zaspati. Le rahlo je bil zadremal. V tej dremoti so se pa vzbujali v njegovej duši temni spomini. Strašne podobe si zdaj slika njegova razburjena domišljija: Pred sebjó vidi Riharda, ko so ga na pol mrtvega potegnoli iz jezera. Tú se mu prikazuje Vogrin, njegov tekmeč, bled kakor smrt, suh da ga je sama kost in koža. Z otrpnenó levico sega po njem, a v desnici vihti oster meč, hotéč zagnati ga v njegovo drobovje. A v tem trenutku potegne roko nazaj, češ ta obrekovalec ni vreden, da ga prebode moj meč! — Pri tej prikazni strese se Benda na vsem životu. Roki si položi na oči, da si zakrije neljubo podobo. Nató se premetuje nekaj časa, a napósled zopet rahlo zaspi. — Zdaj pa stopi pred njegovo dušo ženska podoba. Visoka je in lepa, kakor njegova nevesta. Bela obleka, znak nedolžnosti, pokriva njen život. Poročni venec ima na glavi. Dragocen pajčólan jej sega do tal. Veličastnega obličja, jasnih, velikih očíj stoji prikazen pred njim. Čim dalje pa ko jo v sanjah pogleduje, tem lepša mu ona prihaja. Slednjič se mu vidi celó Olgi podobna! Sedaj se pa ne more več ustavljati njenej milini in krasoti. On se vzdigne, misli jo objeti, a v tem trenutku se izvije njegovim rokam ter izgine v meglenej daljavi, podávši mu nazaj — zaročni prstan! . . .

Trobente glas vzdrami nadporočnika iz teh neljubih sanj. Danilo se je, in vojaki so naznanjali po taboru, da je treba pripraviti se na odhod proti méstu Derventu. Jedva se je pa Benda oddahnoł od svojih težkih sanj, kar zapazi, da nima zaročnega prstana na roki.

„Kaj le to pomeni? Ali so bile to sanje ali ka-li? Sem li réš tudi jaz nočneje prikazni vrnoł svoj prstan?“

Tako se poprašuje Benda ves prestrašen ter začne iskati prstan po slami. V naglici premeče ležišče, a prstana ni nikjer. Dolgo ga je še potém iskal, a vse zastonj.

Med tem pa se pripravi konjiški oddelek za na pot. Tudi nadporočnik Benda že misli zasesti svojega konja, a vendar mu srce ne dá miru: češ brez prstana se ne loči od tod. Še enkrat gre nazaj, kjer je počival. In glej, kakih deset korakov od svojega ležišča zagleda v prahu nekaj svetlega. Bil je zaročni prstan, ktereга mu je bila podarila — nevesta Olga.

Benda si ni mogel razložiti, kako je prišel po noči ob prstan. Ugibaval je na vse strani. Ali ker ni mogel uganjke rešiti, pripisoval je temu slabo znamenje. Tedaj pa je še postajal bolj zamišljen.

A vse je bilo kaj naravno. Zaročni prstan mu je bil precej velik in se ni dobro prsta prijemal. Zatorej se mu zmuzne po noči raz njega.

A ko pa Benda v sanjah hlastno seže z rokama po nočnej prikazni, zažene nevedé prstan od sebe v tabor, kjer ga je bil pred odhodom takó rekóč le po naključji našel.

Današnji pot je bil za našo trumo kaj težaven. Huda vročina je mučila vojaka. Prah mu je jemal sapo in sušil grlo, a vode mu ni bilo dobiti nikjer. Pot do Derventa je le kakih dvajset kilometrov dolg, a naši ljudje so vendar hudo trpeli. Kakor muhe padali so fantje, težko obloženi, na cesto, in tú so obležali malo da ne mrtvi od žeje. Le ploha, ki se je po noči vnila iz neba, oživila jih je zopet. A marsikterega je bil vendar solnčni zapál ugonobil na veke. Dobro še pomnijo naši slovenski vojaki ta pot, in on jim ostane i vedno v spominu!

Tudi nadporočnik Benda se je komaj premagoval, da ni podlegel hudej vročini. Ali ta ni mislil toliko na težko ježo in pot, kakor na svoje sanje in razmere do Skenovskih.

Baron Benda je bil svoj zlobni namen deloma dosegel. Njegovo obrekovanje se mu je bilo, kakor vémo, posrečilo. Gospod Skenovski je bodočemu zetu vse verjel in mu tudi kakor prijatelju zaupal. Olga in mati ste prišli, brzojavno poklicani, na Dunaj. Sedaj pa je Skenovski svojo soprogo izpraševal o Vogrinu, ali o Robertovih poročilih ni zinol ne besedice. Vse pa se je dobro strinjalo in kar ujemalo z baronovimi besedami. Zakaj mati ni tajila ničesar, temveč v svojej nedolžnosti je povedala vse, kar se je bilo dogodilo. Ona je rekla naravnóč, da je zahajal Vogrin v njihovo družbo; tudi prenočili so celó enkrat pod njegovo streho, in Vogrin sam je čuval dva dni pri Rihardu, ko je bil ta v smrtnej nevarnosti!

Najbolj pa je dirnolo Skenovskega, ko mu soproga na tanko pové, kako se je bila njegovemu sinu pripetila ona nesreča na jezeru. Celó nerazumljivo se mu je zdelo, kako se je mogla njegova hči sama o polnoči voziti z Vogrinom po jezeru v énem in istem čolnu. Dalje se mu vidi tudi sumljivo, zakaj ni Vogrin kot tamošnji domačinec skrbel za to, da se pride zločincu na sled.

Vse to in še mnogo drugih naključeb je bilo za gospoda Skenovskega odločilno. On ni več verjel svojej ženi in otroku, temveč od sedaj je stavil vse zaupanje le v barona Roberta. Tudi si je domišljeval, da pospešuje mati kar na ravnost Olgino ljubezen do Vogrina; saj jo veže z zadnjim že od nekđaj enako politiško mišljenje!!

To pa je bilo óčetu dovolj, in samo v tem je tičalo vse nezaupanje do svoje soproge. Železna volja gospoda Skenovskega se je morala izvesti. Olgina zaroka z baronom se takoj izvrši, in to zvezo so kar vsem sorodnikom, znancem in prijateljem naznanili. Rihard je na sestriino prošnjo in željo poslal skrivši tudi dr. Sirniku takovo naznanilo, sevéda z

namenom, da je pokaže Vogrinu. Zategadel pa je tudi na drugej strani lista svojima znancema poročal o Olginej tugi in žalosti!

Odkar se je bil Robert z Olgo zaročil, zahajal je ta vsak dan k Skenovskim ter ostajal pri njih pozno v noč. Navidezno je bil torej svoj namen že celó dosegel. Ali baron ni bil samo z golo zaroko zadovoljen, temveč on se je hotel i neveste same polastiti!

Na vsak način si je skušal pridobiti Olgino srce. Dobrikal še jej je na vso moč. Približeval se je deklici, kedar koli mu je bilo mogoče, očito in skrivši, ali vse zastonj. Olgina ljubezen do Vogrina je bila neugasljiva, njena čednost uzorna. Vse poskuša je Robertove, vse naklepe, trude in zvijače njegove odbijala je Olga s svojo krepostjo. Njeno nedolžno srce se ni toliko spozabilo, da bi se bilo udalo možu, kateri jo le po zvijači in prisiljenosti imenuje — svojo nevesto!

V takem nadležnem položaji pa se je deklica le s tem tolažila, da jo mora Benda v kratkem zapustiti. Njeno mučno stanje se vsaj potém vendar toliko na bolje izpremeni, da jej ne bode ta sitni in zoperni človek vedno za petami. Na tó pa, kaj bode potém, če se Robert vrne iz Bosne in jo hoče peljati pred oltar, na tó pa še Olga v svojej sedanjej žalosti sploh mislila ni. Vedno se jej je dozdevalo, Bog še ni toliko na njo pozabil, da bi jo dal v roke in oblast tako osladnemu človeku!

Lahko si torej mislimo, kako je bila Olga vesela, ko je moral baron Benda proti koncu meseca julija odrinoti v Slavonijo. Deklici se je odvalil s tem velik kamen od srea. Zdaj je zopet mirno dihala, saj se jej ni bilo batí več za dragoceni zaklad svojega devištva. A tem bolj pa je bil Robert pobit in potr, zamišljen in molčéc. Na lici si mu videl nezadovoljnost s samim sebj. Zakaj on, nezmagljiv in mogočen plemenitaš, izgubil je odločilno bitko s slabo žensko, ki ni imela drugega orožja proti njemu kot svojo krepost!

Vsi uspehi njegovega obrekovanja so postali tedaj mahoma dvomljivi. Strah in skrb ga je obhajala, da bi ne prišlo njegovo zlobno početje in huda laž o Olgi na dan. A kaj mu je potém početi, ako se na jesen še ne vrne iz Bosne domú? Ali ne pride njegovo natolcevanje na svetlo, če se pozneje spozna, da je Olga nedolžna? Kaj pa bode mislil o njem gospod Skenovski? Ali ne bode takoj uvidel, da ga je ogerski ustregljivi baron le prevaril, hotéc si po zvijači prisvojiti njegovo bogato hčer, da si reši zadolženo posestvo?! — Z gospodom Skenovskim se je sicer dogovoril, da plača on dolgove baronovega očeta, a kaj je potém, ako zvé za njegovo tajno nakano ter mu odpové svoje zaupanje? Brez dvombe izgubi Robert Olgino roko in doto, ob enem pa pride več nego polovica njegovega posestva gospodu Skenovskemu v oblast!

Take misli in slutnje so obhajale nadporočnika Bendo, ko je bil v taboru pri mestici Derventu. Zdaj se je stoprav začel kesati nad svojim

načrtom. Hudoval se je nad prijateljem stotnikom Randičem, ki mu je bil nasvetoval ta naklep, a njega izvršitev z vsemi nasledki vred prepustil njemu samemu!

Izmed vseh se je pa bal baron Benda najbolj našega rojaka Vogrina. Na nobeden način se ni mogel iznebiti neljube slutnje, da utegne priti naš rojak zopet v dotiko s Skenovsko obiteljjo. Zakaj tedaj bi prišla njegova laž gotovo na dan.

V tem strahu pa si ni mogel baron nikakor ne pomagati. Pričakoval je le od svoje sreče, ki mu je bila do sedaj vedno mila, da zá-nj vse dobro izteče. Najbolj je zdaj skrbel za to, da ostane s Skenovskimi pismeno v ozkej zvezi. Malo da ne vsak dan pošiljal je s prva po eno pismo, zdaj gospodu Skenovskemu, zdaj Olgi samej na Dunaj. Pozneje pa je Robertovo dopisovanje bolj redko postajalo. Ali to je bilo celó naravno; kajti Olga ni svojemu ženinu nikdar pisala. Njen oče jej je sicer naročal, naj tudi v njegovem imenu piše Robertu, ali deklica je le samo trdila, da si dopisuje z njim, a v istini pa mu ni pisala nikdar! Robert se je sevéda v pismih pritoževal, da še ni nobenega odgovora prejel od Skenovskih; a tedaj se je Olga vsestransko izgovarjala, češ da se vsa pisma na potu iz Avstrije v Bosno poizgubé. Napósled so pa Robertovi listi kar na enkrat celó izostali. Nikdo pa ni vedel zakaj, ali Olga jih ni pogrešala in si jih tudi želela ne!

Tako niso imeli pozneje Skenovski ne duha ne sluha več o Robertu. A tudi od njegovih starišev, ki so živeli ob Blatnem jezeru, niso mogli zvedeti nič gotovega o njem. Tem več pa se je o Olginem ženinu govorilo v društvih. Tú se je mnogo ugibalo o njegovej osodi. Ali Olga se je pri takih prilikah obnašala, kakor da bi jej bil Robert — tuj in neznan človek. Nikdar ni črhnila o njem ne žale besedice, a tožila pa tudi ni, da bi bila sama nesrečna!

Skenovski so ostali to poletje vsi na Dunaji. Velike priprave so se vršile. Krasna in dragocena bala se je nakupovala in napravljala za Olgo, ali deklica sama je ostala, kakor da bi ne imela čuta za svojo srečo. Malomarno in zamišljeno kazala se je pri vsakem delu, v vsakem društvu. Molčala je, kakor da bi bila nema, da lažje zatajuje svoje čute in notranje boje. Pri tem pa je sevéda Olga hirala. Prejšnja živa rudečica je izginola iz njenih lic. Sedanja bledoba jo je delala očém otožno, ob enem kažóč, da se je deklica v kratkem nad svoja leta postarala. A tudi one otročje naivnosti in veselosti, ki nam tako dobro déne na mladem, vzlasti ženskem bitji, nisi nahajal več pri njej. Olga je živela od sedaj naprej celó tiho v krogu svojih domačih! . . .

V tem času pa so se vršili v Bosni in Hercegovini viharji dogodki. Spoznalo se je, da se ne dá Bosna zasesti z éno kompanijo, kakor je

trdil minister Andrassy. Nasprotno naša vojska se je morala kruto boriti z lokavim sovražnikom.

Poveljnik armade, baron Filipović, želel je takoj vso Bosno nagloma zasesti ter vsak nemir in vstajo mahoma zadušiti. Namerjaval je torej prej ko mogoče polastiti se glavnega mesta Sarajeva.

Tedaj je bilo treba iz Derventa hitro naprej. Na čelu so bili sevéda konjiki, in med njimi tudi nadporočnik Benda. Dne prvega avgusta došlo je konjiško krdelo v Dobož in drugi dan v Maglaj. Ondi si je na tanko ogledalo, ali je pot varen za ostalo armado. Niti najmanjšega suma ni našla nikjer naprednja straža. Brez skrbi so opazovali mesta in vasi, kraj in ljudi. V Maglaji so se konjiki dobro počinili. Zakaj prihodnji dan je bilo treba na dolg pot proti Žepčam. Tam so se bajé zbrali ustaši, namerjavajoč zoperstaviti se naši vojski. Naloga konjiškega krdele je bila tedaj, da se prepriča, koliko resnice je na tem poročilu.

Veselega srea so zasedli drugo jutro naši huzarji svoje konjičke. Jahali so že ob kalnej reki Bosni, ko je jelo solnce zlatiti vrhove bosanskih gorá. Nadporočnik Benda je že danes bolj veselo vzdigoval svojo glavo nego prejšnje dni. Izgnati si je hotel hude misli in slutnje iz svoje duše, ki so ga s prva delale tako zamišljenega. Navlašč se je tedaj s svojimi tovariši le o vojski pogovarjal in se le za njo navduševal. Obžaloval je celó, da se nikdo načelnej straži ne ustavlja, ter se bal, da dojdejo kar sprehajaje do mesta Sarajeva. Radostno je torej pozdravil poročilo, da se zbirajo ustaši pri Žepčah, in z veliko navdušenostjo je vodil on to jutro napredno stražo.

Od Maglaja naprej jahalo je naše krdelce med reko Bosno in visokimi brdi, in sicer v tako ozkej soteski, da nimaš prostora, krenoti s ceste na stran. Preskočivši potok Lisnico, jezdijo zopet naprej po ozkej dolinici, iz ktere se že takoj pri cesti visoki hribovi vzdigujejo. Več ur so jahali skozi Lisniško dolino, predno dojdejo do klanca ob vznožji Velje planine.

Ali ko dospó prvi konjiki v klanec, začuje se strel iz lesovja ob cesti, in krogle jamejo švigati nad njihovimi glavami. Zdaj je padel konj, zdaj se zvrtočglavil jezdec raz njega. Kakor bi trenol, poskačejo konjiki na tla, hotéc se streljaje ustašev ubraniti. Ali zastonj. Dalje ko se mudijo, tem večje narašča število sovražnikov. Od vseh strani vsujejo se Turki kakor mravlje iz gozdov in hribov na naše krdelo. Kdor se je hotel še zdaj rešiti, moral je nazaj. V trenutku zbeži vsak, ki je še gibal ude in ga nosil konj. A ko dospejo v največjem skoku nazaj do Lisniškega mostú, bil je ta zagrajen, cesta tu in tam prekopana, pot zastavljen notri do Maglaja. Tú so bili tedaj Maglajčanje zavratno napadli naše konjike. Iz gozdov in njiv, iz hribov in hiš žvižgale so krogle kakor strele iz pogubnih žrel na naše vojnike. V tej nevarnosti pa je le mogla lastna sreča, osebna drznost in pogum rešiti posameznika.

Prvi in najdrznejši konjiki se zaženejo na pregraje, zaseke in barikade, ter napravijo istim pot, katerim še ni bila svinčenka pretrgala niti življenja ali jih ne zapustile lastne moči! . . .

Le malo se jih je rešilo. Nadporočnika Bende ni bilo nikjer, pač pa se je nahajal med očetimi njegov sluga Janoš. Pozno zvečer je še le dospela majhna peščica konjиков v glavni stan pri Doboju ter naznanila ondi svojo nesrečo. Čéli eskadron se je bil razpršil. Veliko jih je bilo mrtvih, mnogo pa jih je tudi ostalo ranjenih ob potu in cesti.

Drugi in tretji dan potém so še iskali naši vojaki po gozdih in šumah žive in mrtve svoje tovariše. Ali uspehi so bili žalostni. Ob cesti in v rovih, na polji in v gozdih ležala so mrtva trupla ljudij in živalij. Ta je imel glavo s kroglo prebito, oni prsi z mečem prebodene, drugi odsekano nogo ali roko. Mnogo jih je bilo tako oskrunjenih in okrnjenih, da jih ni bilo moči spoznati. Tudi obleko in obutek so bili padlim vzeli krvoločni Turki. A kdor pa je prišel živ v njihove roke, nad tem so se kruto maščevali. Prizanašali niso nikomur. Srečen se je smel torej imenovati, kdor ni prišel živ v pest tej nečloveškej druhali. A najsrečnejši pa so bili sevéda óni, ki so, če tudi ranjeni, utekli krvoločnemu sovražniku. K zadnjim se mora prištevati tudi nadporočnik baron Benda.

Med vojaškimi vrstami postal je bil takoj tedaj, ko so jeli huzarji bežati, velik nered. Vsak je skrbel zá-se, da se reši. Tudi nadporočnik Benda je dirjal v najhujšem skoku nazaj. S prva je bil srečen. Konja se je še vedno dobro držal, če mu je že tudi po hrbtu lila kri ter ga rana hudo skelela. V ramo ga je bila zadela krogla.

A na enkrat se zgrudi konj pod njim, sam pa občéti, kakor da bi ga bilo kaj zbodlo na desnej nogi v bedro. V črevelj prihaja mokro, bila je kri, on tedaj v nogo zadet. Ali tudi tá rana ga še ni ostrušila. Upadati mu je jelo stoprav sree, ko ni mogel več spraviti konja na noge.

Benda je bil zdaj brez pomoči. Žalosten je stal pri svojem živinčetu ter ga vzdigoval, sam v smrtnej nevarnosti. Njegovi tovariši pa so dirjali med tem kakor blisk mimo njega, a nikdo ga ni mogel vzeti sebjó niti mu podati čilega konja. Ves obupan je gledal za tekóčimi; za in pred sebjó videl je gotovo smrt . . . Na enkrat pa si premisli ter skoči na stran v cestni rov, a iz njega kar na ravnost v potok Lisnico. Tú pa se skrjuje za grmovjem in jelševimi vejami.

Ali tudi tukaj si ni svest življenja. Vsak trenotek ga lahko opazi kak ustaš ter spozna v njem avstrijskega vojaka, a potém mu gorjé. Zatorej pomeče vojaško obleko s sabljo vred v potok, le samokres obdrži pri sebi. In nató gre na pol slečen, brez pokrivala in obutka, skrivši za vejami dalje po Lisnici navzgor, dokler se polagoma, ranjen v nogo in ramo, ne privleče do goste šume, kjer potém skrit in varen pričakuje noči.

Ondi je premišljeval prej takó ošabni ogerski magnat v smrtnem strahu svojo osodo. Spoznal je, da je posamezni človek le kakor kaplja v valovitem morji, ki še le združena z mnogo drugimi zadobi svojo pravo moč. Strepetal je na vsem životu, če se je le listje ganolo ali sfréal nedolžen ptiček iz grmovja. Tresel se je že za svoje življenje, ako je le od daleč zagledal človeka s turbanom na glavi!

Benda se je tú spominjal vesele preteklosti. A ves prestrašen je premišljeval i nesrečno sedanost in gledal obupan v negotovo bodočnost. Vse krivice, ki jih je storil svojemu tekmeču Vogrinu, in vse hudobne laži, ki jih je izmislil o Olgi, stopile so mu zdaj z večjo silo kakor kedar koli pred oči. In ako je občutil kateri človek kdaj kesanje v sreči ter obžaloval svoje pregrehe, storil je to sedaj baron Benda. Z mršavimi lasi, bledega lica, z okrvavljenimi rokami, ranjen na nogi in rami, na pol nag in bosonog, sedel je na kamenu sredi potoka, izpirajóč si skeleče rane. Bila je to žalostna podoba, slika nesrečnega človeka!

Benda še ni vedel, kaj je nesreča, niti skusil, kaj je gorjé. A takemu človeku je vsaka nezgoda še stokrat težja, kakor ljudém, ki uživajo sploh več grenkosti in težav kakor veselja.

Iz te smrtne nevarnosti mislil se je nadporočnik Benda rešiti po noči. Iti je hotel peš nazaj proti Maglaju, in od tod dalje proti Doboju, dokler ne pride do svojih, naj bi tudi hodil celo noč. Ali to mu ni bilo mogoče. Do večera je rana na nogi hudo otekla. Benda se ni mogel več z lahka premikati, kam li da bi še daleč hodil. Moral je tedaj to noč v skritem zatišji kakor hostna zverina prebiti. Pred ustaškim napadom je bil sicer tú varen, ali kdo ga reši od tod, kdo ga privede k svojim?!

Huda je bila ta noč. Očesa ni mogel naš ranjenec zatisnoti. A še hujši je bil sledeči dan, ko ga je jela gruditi lakota. Njegov up, da se reši, pojemal je od ure do ure. Z največjo težkočo je bil splezal na bližnjo grobljo. Od todi je gledal potém na cesto, koder bi naj korakala naša vojska, a danes je še ni bilo na vid. Zadržávala jo je bitka z ustaši pri Kosni pred mestom Maglajem. Iskali pa tudi niso več nadporočnika Bendo, ker so bili v reki Bosni našli njegovo obleko.

Še éno noč je ranjenec prebil v svojem skrivališči brez hrane in zdravniške pomoči. A še tudi prihodnji dan je moral čakati do večera. Stoprav zdaj se prikaže tam na cesti naprednja straža naše armade.

A kako se jej naj dá Benda iz šume na znanje, ker ne more sam do ceste? . . . In glej, tú ga reši nabiti samokres! Z njim jame streljati. A straža menóč, da so v gozdu ustaši, približuje se takoj vestno in polagoma naznačenemu mestu. In tú so na svoje veliko začudjenje in veselje našli ubogega avstrijskega vojaka, in njegovi tovariši so spoznali v njem nadporočnika barona Bendo.

V teh hudih nočeh in dnevih bil je Benda jako shujšal. Rana je postala nevarna. Sedanje njegovo stanje sploh je le malo obetalo, da se hitro okreva. Prišel je torej z drugimi vred v bolnišnico, ktero so bili v Doboju nagloma pripravili. Tukaj je ostal nadporočnik, a drugi bolj srečni od njega korakali so naprej z glavno armado proti Sarajevu.

Baron Benda se je že v nekih tednih precej okrepečal. Otekline na rami in nogi se je izgubljala, a ozdravel pa ni. V tej bolezni pa je on pridno zasledoval uspehe naše armade. O njih je poročal tudi Skenovskim. I o svojej nezdobi pri Maglaji bil je obširno pisal na Dunaj. In baš iz tega pisma posnela je Olga, kako potr in obupan je bil tedaj njen ženin. Ali ona mu vendar ne odpiše!

V tem žalostnem položaji pa je gojil baron Benda mnogo želj. Najbolj iskrena je bila ta, da pride iz Doboja v Avstrijo. Pri tem si je sevéda domišljeval, da se mu menda celó posreči, priti v kako večjo bolnišnico na Dunaji. Ali temu ni bilo tako. Določilo se je sicer, da pridejo bolniki iz Doboja v slavonski Brod, a povelje se ni moglo izvesti.

Bosanski ustaši so bili namreč v marsičem jako prebrisane glave. Spoznavši, da se ne morejo boriti z glavnim oddelkom, pustili so vojsko naprej. Sami pa so se umaknoli v stranske doline in v gore, čakajóč tu boljše prilóžnosti k novemu boju. A naša glavna armada pa je že po več bitkah in praskah ménila, da ni nikjer več nobenega ustaša, ter zasede, kakor znano, dne 19. avgusta srce bosansko, mesto Sarajevo.

V tem času pa, ko se je glavna vojska proti sarajevskemu gradu pomikala, jele so se že zbirati okoli mesta Doboja ustaške čete v obcestnih šumah in brlogih. Tedaj pa je bila cesta nevarna, in prevažanje bolnikov v Brod se je moralo odložiti.

Ustaši so namerjavali mesto Dobj zasesti in polastivši se ceste, pretrgati zvezo naše armade z Avstrijo. Velika nevarnost je pretila tedaj od te strani. Zató pa je bila naših poveljnikov prva skrb, da se zapreči izvršitev tega načrta.

To važno nalogo imel je izvesti grof Szapáry. Ta se je bil z 20. divisijo utaboril pri mestu Gračanići, ne daleč od Doboja proti vzhodu. A kmalu se je spoznalo, da so njegove sile premajhne. Zakaj število upornikov je tembolj od dne do dne naraščalo. Zatorej se napové v Avstriji tretja mobilisacija.

Vsled tega povelja se je med drugimi tudi četrta divisija, obstoječa iz sedme in osme brigade, pripravila na vojsko. Pri sedmej brigadi pa je bil 8. peš-polk, poimence: baron Abele, in v tem je služil, kakor vémo, tudi naš rojak, rezervni častnik Milko Vogrin.

Mnogo mladih močij iz vseh krajev avstrijskega cesarstva poklicalo se je zdaj z nova pod orožje. Med njimi je doletelo to povelje tudi Vogrina. Njegova levica je že bila zdaj skoro celó ozdravela, in on ni smel

upati več, da bi se mogel zavoljo nje odtegnoti službi vojaškej. Zatorej se ni obotavljal, temveč on se takoj napoti k svojemu polku, ko mu je došel dotični poziv.

Tudi mene je bila zadela enaka osoda z Vogrinom. Tudi jaz sem moral k 8. peš-polku. Ne morem zamolčati, da me je bila ta novica hudo pretresla. Slišal sem namreč več, ko je bilo treba, govoriti o strašanskih mukah, ktere so morali prenašati v Bosni naši vojaki. Čital sem po časnikih o krvoločnosti bosanskih ustašev, kako režejo nosove živim ujetnikom ter jim trgajo roke in noge. Ni torej čudo, da sem se zbal iti v Bosno. Vzlasti pa mi je bilo hudo pri srci, da sem moral k ogerskem polku, kjer nisem žive duše poznal. Zatorej mi je srce kar radosti plalo, ko sem vozčič se na Ogersko našel Milka Vogrina na mariborskem kolodvoru, kamor se je bil baš pripeljal iz Koroškega.

Na Dunaji sem že poznaval našega rojaka ter ga zdaj presrečno pozdravil kot vojaškega tovariša. A takoj sem opazil, da je Vogrin celó izpremenjen. Izgubil je bil ono živahnost in veselje, ktero sem občudoval še pred kratkim na njem. Postal je bil bled in suh, da sem ga jedva na prvi pogled spoznal. Videlo se je, da je moral biti hudo bolan, ali pa da ga mučijo notranje dušne bolesti. Govoril je le malo z menój. Bil je vedno tih in zamišljen.

A kedar sem napeljal govorico na njegovo mater in rojstni kraj, tedaj pa je globoko vzdihol ter si potegol z roko po čelu, kakor da bi si hotel iz glave izbrisati žale spomine. Iz tega pa sem spoznal, da ga nekaj v srci teži. Ali vprašati ga, kaj mu je, tega si nisem upal. Najbolj pa mi je poudarjal, kako težko se je ločil od svoje matere, in kako žaluje ona po njem, edinem svojem sinu. Naznanil mi je tudi, da je bil nekaj časa bolan pri njej domá, ali kaj mu je bilo, tega ni povedal. Trdil je sicer, da še ni celó zdrav, ali pridejal je vselej, da noče v svojej bolehnosti iskati uzroka, da bi se odtegnol službi vojaškej.

Tako mi je bil moj prijatelj neka uganjka, in skrb me je bila zá-nj. Zatorej sem opazoval vse njegovo početje in dobro tehtal besede njegove. Vsled tega pa sem bil tudi poskrbel, da sem prišel z njim vred k énej in istej kompaniji. In tako sem spremljal svojega rojaka povsod ter bil njegov drug in tovariš v vojski!

(Konec pride.)

Vse, oj vse o čustvu sreče
Milo mi, ljubó šepéce
Misel mi pri misli vstaja
S čutom pa se čut poraja!

Ná-te me spomin prošinja
V njem pač drugo vse izginja
Tébe zrem, edino tébe,
V mislih ná-te zabim — sébe!

In sré le-tó presrečno
Zá-te čuti, bije večno
Kar mi réče, kar veléva —
To zvestó ti razodéva!

Oj udán mi vedno bódi
Ljubi me vsegdar, povsódi —
Sreča mója — sreča tvója,
Žalost tvója — žalost mója!...

A. Funtek.

Milko Vogrin.

Novela. Spisal dr. Stojan.

(Konec.)

Četrta divisija je prekoračila dne 2. in 3. septembra Savo pri Brodu. V sledečih dveh dneh pa je že došel naš polk do mesta Doboja grofu Szapáryju na pomoč. Ustaši so namreč ondi njegove trume hudo nadlegovali.

Prihod naše divisije je bil odločen. Z novimi in čilimi močmi smo napadli nasprotnika. Hud boj se je vnel, in še le z mrakom vred so jo potegnoli uporniki v svoje brloge. A še tudi drugi dan so nas nadlegovali ustaši, ali napósled so se morali vendar umaknoti. Celó varni pa še nismo bili pred njimi. Po hostah in šumah bližajih gorá skrivala se je še marsiktera četa. Po dnevu so počivali, a ko se je storila noč, pa so se približali, večši skrivnih potov, našim stražam ter jeli streljati ná-nje. Ali večje nevarnosti ni bilo sedaj več pričakovati.

Ko smo tedaj v dveh dneh bili iztrebili cesto in oteli mestice Dobj, zavladata je velika navdušenost v naši trumi. Vrste naše so bile sicer redke, — pogrešali smo čez štiri sto vojakov mrtvih in ranjenih — ali ustaške čete bile so večinoma pobite in razpršene.

Vogrin in jaz sva bila v teh bojih kaj srečna. Švigale so sicer krogle nad nama in mimo naju, a zadela ni k sreči nobena. Osobito čudno se mi je pa zdelo, da ni bil ranjen Vogrin. Zakaj on se je kakor navlašč izpostavljaj turskemu ognju. Navduševal je v prvih vrstah svoje vojake, naj mu sledijo, bojujóč se sam pogumno in hrabro. Vogrin se ni bal smrti, on ni mislil na svojo ubogo mater domá, temveč on je iskal — smrti na krvavem bojišči.

Ljutemu boju dne 6. septembra sledila je temna noč. Ogromni oblaki so se proti večeru nakopičili na nebu. Pričakovali smo hudo, deževno noč pod prostim nebeškim obokom. Prenočevali pa smo ob reki

Bosni na istej planjavi pred mestom Dobojem, kjer se je bil v jeseni malo da ne pred dvema sto leti (1697) utaboril Eugen Savoyski, ko je vodil cesarske čete proti mestu Sarajevu.

Mesto Doboj je brojilo, predno je tja došla avstrijska armada, okoli 1500 mohamedanskih prebivalcev. Sedaj pa je bilo zapuščeno. Skoro vsi mohamedanci so ostavili mesto vsled zadnjih bojev in naših zmag. Od nas pa je bila v njem le majhna posadka, in ta je stražila hrano in živež. A čuvati je morala tudi bolnišnico.

Velika hiša kraj mesta na severnej strani bila je za bolnišnico pripravljena. Tú so bivali i ranjenci od prejšnjih bojev, med njimi tudi nadporočnik baron Benda. Mnogo strahú so zadnje dni ondi prestali naši bolniki. Ta strah je sicer zdaj minol, ali celó varni še vendar niso bili vsaj ponoči ne pred ustaši. Zatorej so se še straže pri bolnišnici vedno pomnoževale, vzlasti pa se je bilo to na večer po zadnjem boji zgodilo.

Ravno to noč pa sva prišla Vogrin in jaz s svojima oddelkoma na stražo k bolnišnici. Videlo se je, da bode to žalosten večer in tužna noč. Kmalu ko se zmračí, jelo je že deževati. Temno je bilo kakor v rogu. Nama se je zdelo, kakor da bi se bila z ustaši zjediniła noč v naše pogubljenje.

Zapalivši velik ogenj pod milim nebom, grejeva se ob njem. Tú sva si pripovedovala o preteklih časih, tú govorila o svojej domovini, prijateljih in znancih. Vogrin je bil s prva jako otožen in malobeseden. Še le ko sva se s čajem in z žganjem okrepečala, jame tudi on prihajati bolj vesel in živahen.

„Glej, prijatelj!“ izpregovori Vogrin. „Danes smo imeli hud dan. Bili smo se krepko. Marsikdo je izdahnol svojo dušo. Po mnogem pa bodo žalovali mati in oče, žena in otroci. Marsikterega bode tudi objokavala nežna deklica, ali celó nesrečna — nevesta . . . Tudi jaz sem mislil, da ne pridem več živ iz boja, — a našel nisem, česar sem iskal!“

Izgovorivši pa se zamisli globoko ter zre nepremično v plapolajoči ogenj.

„Kaj pa si iskal, dragi Vogrin!“ vprašam z milim glasom nató svojega tovariša. „Ako se ne motim, izpostavljal si se navlašč danes smrti. Le božjej previdnosti se imaš zahvaliti, da Te ne objokujem zdaj — mrtvega.“

„Boljša je smrt, ljubi moj, kot takšno življenje, kakoršno je moje!“ Govoreč pa si nasloni glavo v dlani in vzdihne globoko.

Okoli naju pa zavlada potém mrtva tišina. Le ogenj je prasketal, in tam pa tam se straža oglašala straži, a pohleven dež je rosil utrujeno zemljo. Dolgo sem gledal svojega prijatelja, ko je zrl tako čudno zamišljen v švigajoči plamen, a napósled ga primem za roko, rekóč mu:

„Dragi moj Milko! Že davno sem spoznal, da Te teži nekaj na srci. Ali nisem Te hotel vprašati po tem. Nocój pa si začel sam tožiti o svojem življenji. Zatorej si usojam prositi Te, moj ljubi prijatelj, da mi povéš, zakaj si vedno tako tih in otožen, zamišljen in sam seboj nezadovoljen!“

Po dolgem obotavljanji mi jame vendar razkrivati svoje srce. Pravil mi je, kaj je vse skusil zadnje mesece, poudarjajóč, koliko mora trpeti zavoljo svoje ljubezni do Olge in domovine. Govoril pa je o svojem uzoru tako nežno in s toliko udanostjo, da so segale njegove besede v globino moje duše. Nikdar nisem mislil, da čuti Vogrinovo srce tako globoko in da prenaša on s toliko mirnostjo in zatajujóč samega sebe svoje gorjé.

A stresel sem se, ko mi jame Vogrin govoriti o svojem sovražniku, baronu Bendi. Oči so mu žarele kakor ogenj, ki je plapolal pred menój. Njegove pesti so se krčile, kakor da bi videl v meni svojega tekmeca. Strah se me poloti in bal sem se že, da maščuje Vogrin v svojej razburjenosti in svetej jezi celó na meni, njegovem prijatelji, svojo nemilo osodo. Spoznal sem iz strastnega vedenja, kakšno gorjé še čaka njegovega nasprotnika, ako mu kdaj pride v maščevalne pesti.

Vogrin je izpraznil svojo dušo in srce. Povedal mi je vse, kar ga je težilo. Stoprav zdaj se je čutil olajšanega. Z nikomer še ni do danes govoril o svojej nesreči in nemilej osodi. Nikomur ni hotel potožiti o svojih notranjih bojih. Iskal je smrti, a še le potém, ko je ni našel, razkril je meni svojo ljubezen do Olge, neveste baronove, ter mi razodel neizbrisljivi črt do Olginega ženina, svojega smrtnega sovražnika!

Čudna pa je osoda človeka, ktereга preganja pošast maščevalne boginje. Kako blizu je že bila ona sedaj pritirala Roberta — do maščevalnih rok Vogrinovih! Ali nobeden njiju ne čuti niti ne slutí, da ju ločí le kratek pot, a temna noč!!

V takih pogovorih mi je čas hitro tekél. Saj sem se bil ves zavzel nad Vogrinovo osodo. Zatorej pa tudi nisem občutil, da je jelo med tem močneje deževati. Še le ko jamejo stražni ognji ugašati, spoznam, da hudo lije. Okoli naju pa je že bilo vse potihnolo, in napósled še tudi midva umolkneva. Nató se močno zavijeva v svoja plašča ter sediva molcé, radovedno pričakujóča, kaj nama poročajo nočne straže.

Bilo je polnoči. Straže nama naznanijo, da je vse okoli mirno in brez nevarnosti. A kmalu po polnoči vlije se huda ploha, in ta nam stražne ognje celó ugasi. Tedaj pa smo v temnej noči nestrpljivo pričakovali blaženega jutra.

Polagóma je zdaj tekél čas. Spanec je posilil marsiktereга stražnika. Tudi Vogrin je zadremal. In položivši trudno glavo na moje krilo, ležal je tú kakor brez zavesti. Le dihanje sem občutil, a ganol se ni. Meni pa je prihajalo kaj otožno pri srci. Pretresla me je osoda nesrečnega

prijatelja, in moj duh je bil razburjen. Roko sem položil Vogrinu na glavo, gladil mu čelo in lice... A kar na enkrat me vzdrami od daleč klic: „Kdo je tú?“

Jaz skočim po konci, in straža mi naznani, da se nekdo plazé približuje bolnišnici. V trenutku se zasliši velik šum in ropot. A predno pokličem Vogrina in svoje, naj se pripravijo na boj, čuje se pok in strel. Naš oddelek pograbi hipoma orožje ter se pripravi na boj. S polovico straže napotim se takoj na desno, od koder so žvižgale krogle nad našimi glavami. Bolj plazéč kakor hodé približujemo se pazno nočnim napadalcem. A v tem hipu ko zapovém svojim, naj streljajo, nastane za našim hrbotom pri bolnišnici strašen krik: Allah! Allah!

V istem trenutku pa še jamejo ustaši hujshe streljati iz gozda na nas, hotéč nas sevéda takó zadrževati, da bi ne mogli ranjencem in bolnikom na pomoč. A v tem so se varali. Zakaj polovica nočne straže je še bila ostala na svojem mestu v rezervi. In z njo se napoti Vogrin, začuvši napadni krik, k bolnišnici, in tú se vname hud boj.

Nekaj ustašev je že bilo hipoma prve stražnike v bolnišnici posekalo ter si priborilo vhod do ranjenih vojakov. Luči po sobah in hodnikih se ngasnejo. Strašna tema nastane v hiši. Tú nisi mogel razločiti našega vojaka od ustaša. Kričanje in kletev, streljanje in rožljanje razlegalo se je od vseh strani.

A v teh trenutkih ohrabri se tudi Vogrin. Vzemši v roke nočno svetilnico, zapové svojim, naj mu sledé. Luč v levici, v desnici pa sabljo vihtéč, koraka naš rojak na čelu svoje straže v bolnišnico.

Tu pa se je zdaj jelo brez milosti klati in mesariti. Iz éne sobe v drugo gonila je naša straža ustaše, deloma jih s kopiti pobijala na tla, deloma pa prebadala z bajoneti. Ali nekaj ustašev se je pa vendar bilo le še rešilo. Največ jih je sevéda skozi okna poskakalo iz hiše, a nekaj se jih je tudi po sobah v kotih in pod posteljami potuhnolo, menéč, da uidejo tako smrti. Temu pa je bilo drugače. Zakaj Vogrin je vse sobe sam preiskaval, da mu nobeden ustaš ne ostane potuhnen pod streho, a med tem sem jaz stražil hišne vhode, prišedši tovarišu na pomoč. V prvih sobah so našli mnogo ranjenih in ubitih Turkov. Marsikterega so pa tudi še celó zdravega izvlekli iz temnega kota ali izpod nizke postelje na dan.

Zadnja soba v prvem nadstropji je bila za častnike. Baš skozi to sobo je več ustašev uteklo. Poskakali so bili skozi okna na tla. Ta beg in nočni nemir pa je bil bolnike hudo prestrašil. In nekteri izmed manj ranjenih so se celó sami poskrili pod posteljami. Stoprav ko se prikaže častnik Vogrin na čelu svoje straže z lučjo v roki, naznanjajóč, da je vsa nevarnost pri kraji, izlezejo zopet vèn iz svojega skrivališča.

Le eden izmed njih tam v skrajnem kotu si ni upal na svetlo. To je bil nadporočnik — baron Benda. Čul je znan glas ter spoznal po govoru svojega sovražnika — Vogrina. Sree se mu je treslo samega strahú in sramote. Rajši bi bil videl, da ga prebode Turek, nego da bi moral zdaj izpod postelje — Vogrinu, svojemu rešitelju pred oči.

Ali takoj zapazi neki stražnik, da kuči človek tam v kotu pod posteljo. In vojak zakriči: „Tú je še én ustaš,“ ter udari s kopitom svoje puške po njem.

Vsi se zavzamejo nad tako tursko predrznostjo ter obkolijo postelj v velikej razburjenosti žugaje s smrtjo ustašu. Ali ko se pa ta le ne izkobaca izpod postelje, pa še zaukaže Vogrin: „Pojdi vèn, ako si Turek ustaš, sicer te takoj s sabljo posekam!“

Jecljaje in zamolklo odgovori sedaj moški glas, da ni ondi ustaša. Ali predno more Benda, ves omamljen po hudem udarci, povedati stan in svoje imé, izvleko ga siloma stražniki izpod postelje ter ga pehajo močno drzé pred poveljnika.

Z očmi uprtimi v tla, mršavih las in bledega lica stal je zdaj baron Benda — pred Vogrinom! Da pa se zadnji prepriča, ali je to rés ustaš ali ne, privzdigne brlečo svetilnico in mu posveti v obraz... A kakor da bi mrtvec nenadoma stopil človeku pred oči, tako se zganeta v énem in istem trenutku obá, Benda in Vogrin. Kakor obsojenec na smrt, stal je baron pred svojim rešiteljem Vogrinom, gledajóč nepremiéno v tla.

Vogrinu se pretrese duša pri tem pogledu. Vse storjeno gorjé in krivice stopijo mu v tem hipu hujše kakor kdaj koli pred oči. Srd in sovraštvo vzkipi na novo v njegovem sreci. In v tej razburjenosti in brez zavesti bi bil on svojega sovražnika kakor Turka ustaša z bridko sabljo prebodel, ko bi ne bila misel na Olgo zadržávala in krotila maščevalne strasti in togote njegove!

Vsa straža je bila svojega častnika in pred njim stojéčega navideznega ustaša obstopila. Nikdo od njih ga ne pozna. A ker tudi sam ničesa ne govori, mislili so že vsi, da je ta potuhneni ustaš, vrgši orožje skozi okno, slekel svojo vrhovno obleko, češ, da se tako najlažje utaji in reši nagle smrti. Poželjivo in razkačeno gledajo vojaki na svoj plen, hotéč prebosti ga v svojej togoti, kar zadoni močni glas Vogrinov: „Pustite ga; on ni ustaš, on je...“

Pri teh besedah pa ga še Vogrin enkrat s strupenim pogledom premeri od nog do glave, in ne izgovorivši besedice več, pusti ga sredi temne sobe stojéčega. A s stražniki pa gre vèn na prosto, in tú si ohladi pod milim nebom dušo in sree!

Po Vogrinovem odhodu se baron Benda stoprav malo zavé. Vse mu je bilo kakor v sanjah. Taval je potém v temi po sobi. V nezavesti pa se napósled vleže tja v kot na gola tla. Stražnik, ki ga je bil zagledal

pod posteljo, zadél ga je bil tako močno s kopitom v glavo, da je videl Benda v trenutku sto solnc pred sebj, a hipoma se mu je zopet vse stemnilo pred očmi. Le Vogrinov glas mu je donel na ušesa, le njega je poznal. In še dolgo potém, ko je že bila straža odšla, zdelo se mu je še vedno, da stoji Vogrin z dušo in telom pred njim, v desnici sabljo vihtéé. Sanjal pa je v svojej nezavestnej dremoti, da ga hočejo nočne straže kakor ustaša ugrabiti in umoriti, a le Vogrinov glas: „Pustite ga; on ni ustaš...“ reši ga smrti!

Tako je bleдел in sanjal baron Benda, dokler ga niso, ko je jelo daniti, vzdignoli strežaji v postelj. A ko se je potém do dobra zavedel, zvé še le od njih, kaj se je bilo prav za prav po noči dogodilo. Nató pokliče svojega slugo Janoša, a njega ni bilo od nikoder več. Ležal je mrtev v prvej sobi. Ondi so ga bili s stražniki vred posekali ustaši, predno je došel Vogrin s svojim oddelkom na pomoč. Za Janoša ni bilo več rešitve. Ljuti Turek mu je bil ostri svoj handžar porinol v prsi, in ta je tudi obtičal v njih, ko so pregnali napadalec naši vojaki. Umirajóé je videl Janoš stražo korakati mimo sebe, in njej na čelu spoznal je znano obličje — Milka Vogrina!!

Stoprav zdaj se je nadporočnik Benda prepričal, da ni to noč sanjal kakor drugekrati, temveč da je vse le gola, a žalostna resnica. A med rešenimi bolniki se je takoj drugo jutro razlegalo od ust do ust, da jih je to noč le Vogrin, poročnik pri 8. peš-polku, otel smrti s svojim pogumom in veliko hrabrostjo!

Tako je napósled baron Benda vendar samemu sebi pripoznaval, da je réš Milko Vogrin — njegov rešitelj!

Ali on ni dolgo niti hotel niti mogel tega verjeti. Saj mu je lastna vest pravila, da ne zasluži take milosti in dobrote od človeka, kterega je povsod obrekoval in preganjal, uničil mu ves up in nado do samostalnosti ter mu še celó po življenji stregel!

„Res, preplemenito je ravnal Vogrin z menój,“ misli si večkrat Benda. „Take milosti nisem pričakoval od neolikanega Slovenca. V njegovih rokah bilo je moje življenje. Le éna beseda iz njegovih ust, in stražniki bi me bili kakor ustaša neusmiljeno umorili.“

Ali on se ni hotel maščevati nad menój, če mu je bilo to tudi lahko. On ni hotel ugonobiti mene, da si s tem pridobi Olgo, on ni hotel oskruniti rok, s kterimi bi objemal potém — lepo in bogato deklico!!“

In sedaj spozna stoprav Benda, kako zlobno, hinavsko in lopovsko je ravnal nekđaj sam proti plemenitemu rešitelju. Vest in spomin ga peče. Pogrezzol bi pod zemljo, kedar koli pomisli, da se imá zahvaliti za svoj život le ónemu, kteremu je stregel sam — po življenji.

A bolj, kakor vse to, pekla ga je v srci misel, da si je Vogrin svest svoje velikodušne zmage nad njim. Nehoté si je domišljeval, da vé on gotovo vse, kar je proti njemu počenjal. Saj mu je Olga brez dvombe naznanila, kako ga je on sam očrnil pri njenem očetu in da se je ona le prisiljeno zaročila s človekom, kterega ne ljubi in ga ni nikdar ljubila. A njen oče je menda tudi že po Olgi samej zvedel za njegovo zvijačo in nesramno laž. Zakaj sicer si ne zna in ne more tolmačiti, kako da še ni do danes od Skenovskih prejel nobenega pisma.

Take hude misli in slutnje so mučile nadporočnika Bendo. Pobit in potrft je bil, vidéč da je vse izgubljeno, ako že vesta Vogrin in Olga za nesramno laž in obrekovanje njegovo. A na dan pa mora priti vse, če ne zdaj, pa pozneje. Zakaj on še ne more zavoljo svoje rane takoj na Dunaj, da bi se o pravem času poročil z Olgo!

Vsled tega je postajal baron Benda malodušen. Njegov up ga je pa tem bolj zapuščal, čim plemenitejše se mu je dozdevalo dejanje in vedenje Vogrinovo. On si ni mogel tolmačiti Vogrinove plemenitosti, ker ni bil sam plemenitega srca. Po sebi, po lastnem dejanji sodil je tudi druge ljudi. Vsakemu je prisojal óni samoprid in pripisoval óno sebičnost, ki je v tolikej meri navdajala lastno njegovo dušo! Nehoté si je torej domišljeval, da se je vedel Vogrin navlaš, s posebnim namenom, blagodušno proti njemu, svojemu tekmecu!

Tej viharnej noči sledil je miren dan. Imeli smo počitek, da se oddahnemo od hudega dela. Ravno sva Vogrin in jaz sedela popoldne v taboru, pogovarjajóč se o ustaškem napadu, kar dojde majhno pismice na mojega tovariša. List je bil od nadporočnika barona Bende. V njem prosi Vogrina, naj ga blagovoli še ta dan obiskati, kajti vsled svoje rane ne more sam do njega.

Dolgo se je obotavljal moj prijatelj, rekóč, da ne gre k baronu Bendi; zakaj s tem človekom je že svojo stvar za vselej dognal. A napósled sem ga vendar pregovoril, in Vogrin se napoti proti večeru v bolnišnico k nadporočniku Bendi.

Na postelji ležéčega, z obvezano glavo in prepadlega lica, našel je Vogrin svojega tekmeca, barona Bendo. Po némem in mrzlem pozdravu ponudi ta prišlecú sedež poleg svoje nizke postelje.

Dolgo molčita nató nasprotnika. Barve na lici pa so se obéma vidno menjavale, kajti v teh trenutkih so razne misli in spomini navdajali srca obéh. Napósled izpregovori prvi Vogrin:

„Zakaj ste me, gospod nadporočnik, prosili, da pridem k Vam? Govorite, sicer se moram takoj posloviti!“

„Zahvaliti se Vam hočem osebno za svojo in drugih bolnikov rešitev,“ jame s stresóčim glasom baron Benda. „Vzlasti pa Vam zdaj tu izrekam,

da zelo obžalujem in se kesam zato, ker sem Vas bil v dvoboji tako hudo ranil.“

„Zaraditega Vam ni treba kesati se“, odgovori mirno in kakor brez čuta Vogrin. „Zakaj roka se mi je zacéčila. Ali rane, ktere ste mi Vi vsekali v globino mojega srca, še niso céle in menda tudi ne bodo nikdar več. Vi ste mi vzeli vse, kar sem imel. Spravili ste me ob dobro imé, črnili mene in moje rojake, vzeli mi samostalnost in vsakdanji kruh, zatrli najblažje čute ne le v mojem, temveč tudi v drugih sreih, a napósled mi še vidno stregli — po življenji!

To so tiste rane, kterih ne more ozdraviti nobeden zdravnik niti čas zacéčiti. Zavoljo teh ran se morate tedaj Vi kesati!“

Sedaj nastane mrtva tišina. Baron Benda molí kakor zid. On nima besede, da bi govoril, ne vé, kako bi se opravičeval pred svojim sodnikom in rešiteljem. Kakor se zgame človeku život in se v njem vse do zadnjega živca pretrese, ako zasadi vá-nj gad svoje strupene zobe, tako globoko so rezale baronu v srce ostre besede, ki jih je govoril s pomenljivim naglasom nekdanji njegov tekmeec. Vse ga je tako osupnolo in iznenadilo, da ni mogel najti pravih besed za svoje opravičevanje. Razumel je, kar je govoril Vogrin. Vedel je dobro, kaj misli njegov nasprotnik, a vendar se hlina, kakor da bi ne razumel ničesa. Zatorej odgovori:

„Nerazumljive so mi Vaše besede in temen njih pomen. Vi se motite ter mi delate veliko krivico.“

„Ako so moje besede Vam nerazumljive, tem jasnejše je pa vse meni. Srečen bi bil jaz, ako se varam v tem, kar mi je svetlo kakor beli dan.“

Recite, ali niste bili Vi, ki ste me zasledovali v Porečah stopinjo za stopinjo? — Ali Vas ni bila na kresov večer ploha prisilila pod našo pojato, ko ste opazovali Skenovske in mene? — Ali me niste očrnili Vi pri gospodu Skenovskem, proséc ga, naj me spravi za vselej ob samostalnost in službo državno? — Ali niste, spoznavši, da ne najde Vaša ljubezen odmeva v Olginem srci, nasnovali s svojim slugo onega zlobnega načrta, da se na jezeru zavratno napade ter uničí Vaš tekmeec? — In nató še Vi dolžite moje rojake uboja in ropa! A ko sem Vam oponašal, da ste le Vi krivi nesreče Olginega brata Riharda, pozvali ste me v svojej besnosti na dvojoj, in tedaj ste mi vidno stregli — po življenji!

Kaj ste še pa počeli pozneje, pa véste sami. Ali nič ni tako skrito, da bi ne postalo enkrat očito! Prisilili ste po zvijači in nesramnih lažéh nedolžno deklico, da se je zaročila z Vami. Udale se je ubožica prisiljena. A kolikor jaz vé in gospico Olgo poznam, ne bode te Vi nikdar z njo uživali srečnega življenja. Ona Vas ni nikdar in Vas tudi ne bode in ne more nikdar in nikoli spoštovati niti — ljubiti!

Jaz poznam Olgino nedolžno in plemenito srce. A tako se ne more nikdar družiti v srečnej zakonske harmoniji s človekom, ki si je le siloma, zlobnostjo in lažmi prisvojil njeno roko, zato da uživa potem — tuje bogastvo!

Recite, ali ni to rés, kar Vam tú trdim!... So li pa moje besede gola laž in obrekovanje ter Vam le žalijo čast in stan, tedaj pa vstanite sami, ali pa pokličite kogar koli izmed svojih prijateljev, bodi si tudi Randiča samega, naj se bije z menój za Vašo prazno in navidezno čast baronsko!

Tú stojim jaz, in dokler ni zadnja sraga moje žaljene krvi prelita, ne jenjam in ne odstopim od svoje trditve!

Vogrinova odločnost in samosvest je bila oplašila in uničila že prej malodušnega barona. Prestrašil se je hudega očitavanja, in ni ga mogel več zavračati. Čutil je moč in silo svojega svestega si nasprotnika. Spoznal je, da vé Vogrin vse njegove naklepe do pičice. A takej odločnosti bi se tudi ne mogel več uspešno in srečno ustavljati. Povrh pa je še Benda iz Vogrinovih besed povzel, da vé vse to tudi Olga in njen oče, gospod Skenovski sam!

A kaj naj stori on sedaj! Ali še more pred oči možu, čegar otroka je tako nesramno pred njim samim ogrdil? Ali si še more misliti, da bi mu sledila Olga pred oltar, če vé ona, kaj je počel, kaj namerjaval, kaj storil njen ženin?!

V take misli je bil baron Benda utopljen, in Vogrin, končavši svoj govor, čakal je na njegove besede. Upadel mu je bil ves up, udal se je svoje osodi....

Benda ni tedaj odgovarjal Vogrinu niti se opravičeval pred njim. Le k steni se je obrnul, rekóč tiho in jecljaje:

„Moje moči so jele zopet pojemati. Zdaj ne morem govoriti. V bodočih dneh Vam naznanim svoj odgovor in sklep. Z Bogom!“

Tako sta se ločila Benda in Vogrin, ne da bi se bil poslovil eden od drugega.

Tri dni pozneje pa smo se imeli napotiti proti Gračanicai. Vogrin je bil te dni bolj vesel kakor poprej. Prav rad mi je pripovedoval, kako se je sešel s svojim nasprotnikom. Vsak dan pa mi je omenjal, da se bode še moral, predno odidemo od tod, meriti v dvoboji, ali s kom, tega ni vedel sam. Tudi za sekundanta me je bil naprosil, ali moja obljuba je bila odveč.

Trije dnovi so že bili skoro pretekli, a poziva na dvoboj še ni bil poslal baron Benda. Zvečer pred napovedanim odhodom pa me pošlje Vogrin k nadporočniku, naj mu naznanim, kdaj mi odhajamo. Ali na moje besede je Benda le z glavo pokimal, rekóč-mi, naj še Vogrin malo potrpi, češ da dojde vse ob pravem času.

Prišel je dan odhoda. Zgodaj se vstopimo v vrste ter jamemo korakati naprej, ali od barona Bende še vedno ni nikakoršnega poziva.

Prišli smo že bili kake pol ure proč od taborišča, a kar na enkrat se pozove častnik Vogrin iz naše vrste. Nepoznan jezdec mu vróči pismo. Predno pa Milko pisanje prebere, oddirja že vojak skokoma nazaj proti Doboju.

Pismo se je glasilo takó-le:

Blagorodni gospod poročnik!

S tem pismom Vam pošljem zaročni prstan z urézanim imenom: Olga! Blagovolite ga osebno izročiti gospici, od ktere sem ga bil prejel. Pridejano pismo pa dajte gospodu Skenovskemu z nepoškodovanim mojim pečatom. V njem zveste kraj in način — najinega dvoboja.

Doboj, 10. sept. 1878.

Nadporočnik baron R. Benda.

Vogrin se je čudil in zavzel nad tem naročilom. On naj tedaj zaročni prstan, ktereга je dala Olga svojemu ženinu baronu Bendi, nosi sam, dokler ne pride na Dunaj ter ga osebno ne izroči njegovej nevesti?! On še naj gre v hišo gospoda Skenovskega, kateri ga je spravil ob službo in samostalnost bojéé se, da izneveri njegovo hčer ogerskemu magnatu! On mu naj lastnoročno odda pismo, v katerem zvé kraj in način dvoboja z baronom Bendo, Olginim ženinom?!

„Kaj pomeni to? To je slabo znamenje! Tega ne storim nikdar!“ misli si zdaj Vogrin ter je takoj hotel pismo s prstanom vred vrniti jezdecu. Ali tega že ni bilo nikjer. Vogrin si tedaj ne more pomagati. Nehoté shrani zaročni prstan in pismo na gospoda Skenovskega!

A neko notranje veselje sem vendar le pri tem opazoval na Vogrinovem lici. Večkrat si je prstan nataknuol na roko, a si ga zopet hitro snel. To je delal moj prijatelj vsak dan, in to čestokrat zaporédoma. Napósled pa je jel nositi prstan vedno na roki. Čuval ga je kakor dragocen zaklad. Prav veliko veselje je kazal do njega, baš kakor da bi mu ga bila, odhajajóčemu v Bosno, Olga sama podarila.

Čim dalje pa ko ga je nosil, tem bolj je postajal Vogrin živ in vesel. Prejšnja zamišljenost in nezadovoljnost je izginola iz njegove duše. Milko je bil sedaj isti človek, kakor sem ga poznaval na Dunaji. Edino, kar ga je skrbelo, bil je le dvoboj, v katerem se še ima meriti s svojim nasprotnikom. Čudno in nezapodno se mu je pa dozdevalo, zakaj naj on stoprav na Dunaji pri gospodu Skenovskem zvé za kraj in način napovedanega dvoboja!

Ali na ta boj stavil je Vogrin vse svoje upanje, češ od njega je življenje njiju obojih odvisno. Zatorej se je pa tudi moj tovariš pripravljaj ná-nj, kedar koli je mogel, dobro vedóč, da le tu moč in spretnost veljá!

Po zadnjih bojih je bilo naše vojaško življenje postalo kaj enolično. Razvèn nekaj prask nismo imeli večjega boja z ustaši. V kratkem se je to bosansko okrožje pomirilo. Konec meseca septembra smo si že napravljali in iskali stalna bivališča po trgih in vaséh za prihodajo zimo.

Kratko je bilo naše vojskovanje v Bosni, a tem težje in uspešnejše. Ali tudi plačilo je bilo lepo in veliko. Neskončna navdušenost je vladala v naših vrstah, ko so se venčali meseca oktobra vojaki za svoj trud in posebno hrabrost. Med venčanimi je bil tudi moj prijatelj Vogrin. Prejel je iz rok našega generala red železne krone tretje vrste za svoj osebni pogum in hrabrost, da je bil v Doboju bolnišnico otel iz ustaških rok!

To odlikovanje je navduševalo našega rojaka. Zdaj je prvič spoznal, da se tú ne gleda na rod in plemstvo, temveč le na osebne zasluge. Tem bolj pa ga je sedanje visoko priznavanje njegove hrabrosti veselilo, ker je že pregloboko občutil krivico, ki so mu jo delali v civilnem stanu, in to le vsled neopravičenih ovad in krivih nazorov o njegovem delovanji!

Ta bridka skušnja je tudi odločila Vogrinovo prihodnost. On se ni obotavljal, dati slovó svojemu prejšnjemu poklicu ter posvetiti drugemu vse svoje moči. Razglasil se je bil namreč poziv, da lahko vsak izmed rezervnih častnikov takoj za aktivnega prestopi k armadi.

Po svojem odlikovanji poprime se i Vogrin te misli. In rés, on si izvoli nov poklic, dobro vedóč, da lahko človek v vsakem, tudi v vojaškem stanu, deluje v prid in korist svojemu rodu!

S tem korakom je sicer Milko ovrigel svoj sklep, da gre v samostan, ali on ni s tem izgubil ljubezni do svojega naroda niti pozabil uboge svoje matere in sestre.

Prestopivši k novemu poklicu postal je naš rojak samostalen. A ko so ga pa dne 1. novembra še povišali v nadporočnika, bil je tudi v časti in stanu enak svojemu nasprotniku, nadporočniku Bendi!

Kmalu potém pa, ko se je Bosna in Hercegovina pomirila, jeli so se vračati vojaški oddelki nazaj v Avstrijo. Tudi jaz sem se pozno v zimi ločil od svojega prijatelja, ali ta pa je moral ostati v Bosni. Tam je preživel Vogrin zimo, tam je videl pomlad!

V tem času se je pa mnogokaj izpremenilo. Nadporočnik Benda je bil prišel v poznej jeseni v veliko bolnišnico v Budapešti. Ondi je črez zimo ozdravel ter se vrnil spomladi na svojo grajščino ob Blatnem jezeru. Ker pa ni bil zavoljo svoje rane na nogi več sposoben za vojaško službo, šel je v pokoj, in zdaj se je odločil, v kratkem prevzeti svoje posestvo.

Tú je živel potém zá-se tiho in mirno. Šel ni nikamor. Tudi na Dunaj ga ni bilo. Ni si namreč več upal, nepovabljen priti Olgi in njenemu očetu pred oči. Ali pričakoval je še pa vedno, da ga bodo Skenovski sami od sebe vabili na svoj dom. A v tem se je varal naš baron.

Gospod Skenovski ni imel nikakega veselja več, da bi klical k sebi človeka, ki si je hotel na tako nesramen način pridobiti njegovo hčer ni njeno doto. Zakaj oče je bil črez zimo spoznal nedolžnost in čistost svoje Olge. Sedaj pa mu je tudi na enkrat postalo očito, da ni baron Benda prav za prav po Olgi, temveč le po njenej doti hrepenel, da si z njo opomore v svojih dolgovi. In zdaj je Skenovskega le še edino to tolažilo, da se in bil ta zlobni namen baronu posrečil, in da mu je za posojilo, t. j. že prej odšteto Olgino doto, zastavljena polovica njegovega posestva.

Gospod Skenovski se je sevéda neskončno sramoval svoje kratkovidnosti, obžalujóč, da je gojil tako malo upanja do žene in lastnega otroka. Za plačilo in v zadostjenje pa je prepustil zdaj Olgi, naj si sama po lastnem nagnenju in volji izbere svojega ženina. Ali nje mož mora vendar dobro in stalno službo imeti, naj si tudi ni plemenitega rodú. In ta določba je dala stoprav deklici novo življenje!

Preteklo je bilo poletje, prešla je jesen, izginola zima, odkar se je ločila Olga od Vogrina. Ves ta čas ni bilo ne sluha ne duha o Milku. A kje ga naj zdaj išče, da mu naznani svojo srečo in veselje?!

Na novo je vzplamtela Olgina ljubezen. Izgubljeni upi so se jej vračali. Srečna bodočnost sijala je deklici zopet nasproti. Le edina skrb, da je še Vogrin brez službe in bolan, kalila je njeno popolno srečo. Še večji pa je postajal nje dušni nemir, ko je spomladi zvedela po dr. Sirniku, da je bil šel Vogrin v Bosno in da se še ni vrnol nazaj. Strah in up sta torej vedno navdajala Olgino dušo.

Težko je pričakovala tedaj deklica oni čas, da se kakor lansko leto napoti z materjo v kopel Poreče. Domišljevala si je vedno, da mora na njegovem domu zvedeti kaj več o Vogrinu Ali glej, kar človek najmanj pričakuje, to ga rado iznenadi! V začetku meseca maja, baš na isti dan, ko je bila lansko leto plesna veselica, dojde nenadoma k Skenovskim nadporočnik — Milko Vogrin.

Dobil je bil za nekaj mesecev dopusta. Prvi njegov hod je bil do Skenovskih na Dunaj. Zakaj on je hotel in moral baronovo naročilo izpolniti. Tú izroči sedaj Olgi zaročni prstan, njenemu očetu pa oddá zapečaćeno pismo od nadporočnika Bende. Sam pa je radovedno pričakoval, kateri kraj in kakšen način v dvoboju mu naznanja ta list!

A kako se zavzame, ko mu čita gospod Skenovski sledeče besede iz pisma:

„Prepričan, da ne dela prisiljena zakonska zveza človeka — srečnega, vračam gospici Olgi zaročni prstan. Zakaj jaz vém, da imám plemenitega, svoje vrste tekmeča. Krvav dvoboj bi še imel sicer odločiti, kateri izmed naju obéh je vreden Vaše hčere, ali jaz odstopim od te terjatve, prepuščajóč gospici Olgi samej, naj si po lastnej volji in nagnenosti

izbere iz naju — svojega ženina. Kogar si ona izvoli, o tem pa naj veljá, kakor da bi bil zmagal v dogovorjenem najinem dvoboju!!“

Temne in nejasne so bile s prva Skenovskim te besede, ali Vegrin jim je takoj raztolmačil njih pomen. Dolgo je pripovedoval naš rojak o raznih bojih in dogodkih v Bosni. Govoril je o običajih in navadah prostega bosanskega naroda ter jim slikal krasoto zasedene dežele, naglašujóč njene vrednosti za Avstrijo!

Vsi so vestno in pazno sledili njegovim besedam. Osobito pa sta Olga in Rihard vsa zamaknena poslušala, ko jim je Vogrin razlagal, kako je v Doboju odbil napad ustašev ter rešil z drugimi vred tudi — barona Roberta. Napósled so mu pa vsi častitali, vzlasti pa gospod Skenovski in gospa, na njegovem odlikovanji, iz srca želéč, naj mu novi poklic in stan več veselja in sreče prinese, kakor je je užival do sedaj!

Pozno v noči se je še le poslovil Vogrin od gostoljubne rodbine. Ali zdaj so ga navdajali novi čuti. Ves pomlajen in navdušen ločil se je ta večer od svoje Olge. — — —

* * *

Jaz pa nisem več let videl potém svojega prijatelja, odkar sem ga bil zapustil v Bosni. Še le letos o velikih počitnicah, ko sem zopet potoval po Koroškem, snidem se z njim. Krasno Vrbsko jezero me je vabilo k sebi. Jaz izstopim v Porečah na slovenska tla, in tú me sprejme nekdanji šolski tovariš in prijatelj dr. Sirknik. In zdaj si ne morem kaj, da bi si ne ogledal ville Skenovske, o ktorej mi je Vogrin daleč tam dole v Bosni toliko pripovedoval!

In glej, ko pridem do vrtnih vrat, vidim že od daleč, da mi gre naproti prijatelj Milko. Nató me pelje na krasni vrt, in ondi me predstavi svojej blagej ženi Olgí, roj. Skenovskej, ki je ravno igrala s cvetóčim, dveletnim svojim sinčekom. In tú smo potém oživljali spomine na pretekle čase, občudujóč krasoto svoje domovine, a nad nami je plaval angelj mirú in zakonske sreče!